

Nr 260.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen, angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalerna vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarierna, folk- och småskolorna, de högre folkskolorna och de kommunala mellanskolorna; given Stockholms slott den 22 mars 1918.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

A. Beträffande grunder för kvinnas anställning vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och statens folkskoleseminarier:

dels medgiva, att infödd svensk kvinna må kunna av Konungen i stadgad ordning utnämnas och befordras till

rektor vid högre lärarinneseminariet, kvinnligt folkskoleseminarium och statssamskola,

lektor vid högre allmänt läroverk, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarium, samt

adjunkt vid allmänt läroverk;

dels ock föreskriva, att i fråga om gift kvinnas behörighet att söka och innehava sådana lärarbefattningar vid ifrågavarande undervisningsanstalter, till vilka kvinna må kunna befordras, skall gälla

att gift kvinna må till sådan lärarbefattning befordras allenast efter av Kungl. Maj:t på framställning i varje särskilt fall lämnat medgivande; samt

att, därest kvinnlig innehavare av sådan lärarbefattning ingår äktenskap, hon icke skall vara skyldig att av sådan anledning avgå från befattningen, därest icke vederbörande skolöverstyrelse med hänsyn till befattningens behöriga upprätthållande finner det nödigt.

B. Beträffande lärarpersonalen vid de allmänna läroverken:

dels godkänna de förslag, som av departementschefen i statsrådsprotokollet framlagts i fråga om avlönings- och pensionsförmåner ävensom vad darsammastädes föreslagits beträffande tjänstgöringsskyldighet för övningslärare, att tillämpas från och med år 1919;

dels för åtnjutande av de avlöningsförmåner, som föreslagits för ordinarie befattningshavare, fastställa de av departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagna villkor och bestämmelser;

dels förklara,

att envar, som med eller efter ingången av år 1919 tillträder befattning vid allmänt läroverk, skall vara pliktig underkasta sig nämnda villkor och bestämmelser; samt

att de förutvarande ordinarie befattningshavare, vilka icke före den 15 november 1918 anmäla, att de vilja underkasta sig den nya staten och därvid fästade villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem enligt dittills gällande ordinarie stat tillkommande avlöningsförmåner;

dels föreskriva, att de till teckningsläraren och musikläraren vid Göteborgs högre latinläroverk från kungl. och Hvitfeldtska stipendieinrättningen nu utgående arvoden å respektive 125 och 150 kronor skola upphöra att utgå från sagda stipendieinrättning;

dels, i händelse av godkännande av vad utav departementschefen föreslagits i fråga om avlöningsförmåner och inrättande av nya lärartjänster ävensom vid bifall till vad i nästföregående moment hemställt, höja det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken med 1,779,261 kronor eller från 5,890,989 kronor till 7,670,250 kronor;

dels ock på extra stat för år 1919 anvisa:

till extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna läroverken ett förslagsanslag, högst 460,000 kronor;

till extra arvoden åt teckningslärare vid de allmänna läroverken ett förslagsanslag, högst 41,500 kronor; samt

till provårskurser för blivande lärare vid de högre allmänna läroverken i Göteborg ett förslagsanslag, högst 27,350 kronor.

C. Beträffande lärarpersonalen vid högre lärarinneseminariet:

dels godkänna de förslag, som av departementschefen i statsrådsprotokollet framlagts i fråga om avlönings- och pensionsförmåner även-

som vad darsammastädes föreslagits beträffande tjänstgöringsskyldighet för övningslärare, att tillämpas från och med år 1919;

dels för åtnjutande av de avlöningsförmåner, som föreslagits för ordinarie befattningshavare, fastställa de av departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagna villkor och bestämmelser;

dels förklara,

att en var, som med eller efter ingången av år 1919 tillträder befattning vid högre lärarinneseminariet, skall vara pliktig underkasta sig nämnda villkor och bestämmelser; samt

att de förutvarande ordinarie befattningshavare, vilka icke före den 15 november 1918 anmäla, att de vilja underkasta sig den nya staten och därvid fästade villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola vardas bibehållna vid dem enligt dittills gällande ordinarie stat tillkommande avlöningsförmåner;

dels, i händelse av godkännande av de utav departementschefen föreslagna avlöningsförmåner, höja det ordinarie anslaget till högre lärarinneseminariet med 40,135 kronor eller från 76,350 kronor till 116,485 kronor;

dels på extra stat för år 1919 till arvoden åt timlärare och vikarier vid högre lärarinneseminariet anvisa ett förslagsanslag, högst 16,800 kronor;

dels ock medgiva, att från och med år 1919 tillsvidare och till dess Kungl. Maj:t annorlunda bestämmer ej mindre den hyresersättning, som tillkommer rektor och biträdande föreståndarinna, därest fri bostad ej åtnjutes, må utgå till rektor med 2,400 kronor och till biträdande föreståndarinna med 1,000 kronor för år räknat, än även det hyresbidrag, som tillkommer lektor, må utgå med 800 kronor för år.

D. Beträffande lärarpersonalen vid folkskoleseminarierna:

dels godkänna de förslag, som av departementschefen i statsrådsprotokollet framlagts i fråga om avlönings- och pensionsförmåner ävensom vad darsammastädes föreslagits beträffande tjänstgöringsskyldighet för övningslärare, att tillämpas från och med år 1919;

dels för åtnjutande av de avlöningsförmåner, som föreslagits för ordinarie befattningshavare, fastställa de av departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagna villkor och bestämmelser;

dels förklara,

att nyssnämnda villkor och bestämmelser skola i tillämpliga delar

gälla i fråga om de adjunkter, vilka tilläventyrs komma att uppföras å övergångsstat;

att i fråga om sistnämnda befattningshavare skall gälla, att adjunkt, manlig eller kvinnlig, må tillgodoräknas de tjänstår utöver tre, han eller hon, efter vunnen behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, tjänstgjort såsom ordinarie ämneslärare vid kommunal mellanskola, dock ej mer än tio år;

att en var, som med eller efter ingången av år 1919 tillträder befattning vid folkskoleseminarium, skall vara pliktig underkasta sig ovan nämnda villkor och bestämmelser;

att de förutvarande ordinarie befattningshavare, vilka icke före den 15 november 1918 anmäla, att de vilja underkasta sig vare sig ny avlöningsstat eller övergångsstat och därvid fästade villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola vardas bibehållna vid dem enligt dittills gällande ordinarie stater tillkommande avlöningsförmåner;

att adjunkt, manlig eller kvinnlig, vilken icke varder uppförd på ny stat eller övergångsstat, skall, samtidigt som de nya staterna träda i kraft, uppföras å allmänna indragningsstaten; samt

att å allmänna indragningsstaten uppförd befattningshavare skall bibehållas vid ej mindre honom eller henne enligt nu gällande bestämmelser tillkommande ordinarie avlöningsförmåner, varav befattningshavaren vid överflyttningen är i åtnjutande, än även honom eller henne vid 1918 års utgång tillkommande tillfällig löneförbättring; dock med skyldighet dels att, i händelse befattningshavaren, efter förflyttning till indragningsstaten, erhåller annan ordinarie befattning å rikets, riksdagens eller kommuns stat, i allo frånträda avlöningsförmånerna å indragningsstaten, såvida de understiga eller äro lika med de nya avlöningsförmånerna, samt, därest avlöningsförmånerna å indragningsstaten överstiga berörda nya avlöningsförmåner, vidkännas mot de senare svarande avdrag, dels ock att, när befattningshavare, kvarstående å indragningsstaten, uppnått den för pension stadgade levnadsåldern, åtnöjas med pension å indragningsstat motsvarande den del av avlöningsförmånerna, som äro att hänföra till lön jämte ålderstillägg;

dels, i händelse av godkännande av ovan föreslagna avlöningsförmåner ävensom i statsrådsprotokollet framlagt förslag angående inrättande av nya lärartjänster vid folkskoleseminarierna samt beredande av medel för uppvärmning, belysning, materiell m. m. för folkskoleseminarierna i Uppsala, Lund och Falun, höja det ordinarie anslaget till folkskoleseminarierna med 656,815 kronor eller från 849,025 kronor till 1,505,840 kronor;

dels, vid bifall till förslaget om överförande å ordinarie stat av medel till stipendier åt eleverna i parallellavdelningarna vid folkskoleseminarierna i Uppsala, Lund och Falun, höja det ordinarie anslaget till stipendier för seminarieelever med 28,800 kronor eller från 150,225 kronor till 179,025 kronor;

kommande, vid bifall till vad sålunda hemställts, det gemensamma reservationsanslaget till folkskoleseminarierna att ökas från nuvarande 999,250 kronor med 685,615 kronor till 1,684,865 kronor;

dels till bestridande av hyresbidrag till rektorerna vid folkskoleseminarierna i Linköping, Skara, Kalmar, Karlstad och Umeå på extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst 6,200 kronor;

dels medgiva, att från och med år 1919 tills vidare, och intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, hyresbidrag må utgå

vid folkskoleseminariet i Stockholm till ordinarie manlig lektor med 800 kronor, till ordinarie manlig adjunkt å övergångsstat med 600 kronor, till ordinarie lärare i teckning med 500 kronor, till ordinarie lärare i gymnastik med 500 kronor, till extra ordinarie ämneslärare, som tjänstgjort under fyra lästerminer vid folkskoleseminarium, allmänt läroverk eller annan under läroverksöverstyrelsens eller folkskolöverstyrelsens inseende ställd läroanstalt, med 500 kronor och till extra ordinarie ämneslärare, som fullgjort sådan tjänstgöring under tio lästerminer, med 600 kronor, samt

vid folkskoleseminariet i Göteborg till ordinarie manlig lektor i första lönegraden med 700 kronor, i andra lönegraden med 850 kronor och i tredje lönegraden med 1,000 kronor, till ordinarie manlig adjunkt å övergångsstat i första lönegraden med 450 kronor, i andra lönegraden med 575 kronor samt i tredje, fjärde eller femte lönegraderna med 700 kronor, till ordinarie lärare i teckning med 300 kronor, till ordinarie lärare i gymnastik med 300 kronor, till vikarierande adjunkt å vakant tjänst med 450 kronor och till annan extra ordinarie ämneslärare med 300 kronor;

dels ock för sistberörda ändamål på extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag av 12,000 kronor.

E. Beträffande lärarpersonalen vid folk- och småskolor:

dels godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet framlagda förslag i avseende å avlöningsförmåner, att tillämpas från och med år 1919;

dels medgiva, att Kungl. Maj:t må äga utfärda de närmare villkor och bestämmelser, vilka, i huvudsaklig överensstämmelse med den uppfattning, åt vilken departementschefen i statsrådsprotokollet uttalat sin

anslutning, torde för sagda avlöningsförmånens åtnjutande böra stadgas, ävensom de närmare föreskrifter, vilka för tillämpning av omförmälda villkor och bestämmelser eller i övrigt kunna anses erforderliga;

dels godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet framlagt förslag till grunder i fråga om utgående av statsbidrag till lärare vid folkskolor och småskolor;

dels förklara,

att ordinarie folkskollärare, som tillsatts före den 1 januari 1919, ävensom lärare vid småskola, lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare vid folkskola, vilken före den 1 januari 1919 erhållit den fastare anställning, som avses i § 24 mom. 3 och § 33 mom. 2 av folkskolestadgan, skall, därest han icke ingår på den nya löneregleringen och därvid fästade villkor och bestämmelser, åtnjuta avlöning och pension eller ålderdomsunderstöd enligt nu gällande bestämmelser; samt

att, i det fall att ordinarie folkskollärare eller lärare vid småskolor, lärare vid mindre folkskolor eller biträdande lärare vid folkskolor med sådan fastare anställning, som avses i § 24 mom. 3 och § 33 mom. 2 av folkskolestadgan, icke ingår på den nya lönestaten, statsbidraget till sådan lärares avlöning skall efter den 1 januari 1919 utgå efter hittills gällande grunder;

dels ock, vid bifall till i statsrådsprotokollet framlagt förslag till avlöning för den vid folk- och småskolor anställda lärarpersonal ävensom darsammastädes framlagt förslag till grunder i fråga om statsbidrags utgående, höja följande i riksstaten under åttonde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslag, nämligen

anslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor från dess nuvarande belopp, 17,440,000 kronor, med 22,695,000 kronor till 40,135,000 kronor;

anslaget till avlöningsbidrag åt sjukvikarier för lärare vid folk- och småskolor från dess nuvarande belopp, 282,000 kronor, med 201,000 kronor till 483,000 kronor; samt

anslaget till befrämjande av folkundervisningen bland de i rikets nordligaste trakter bosatta finnar från dess nuvarande belopp, 225,000 kronor, med 75,000 kronor till 300,000 kronor.

F. Beträffande lärarpersonalen vid högre folkskolor:

dels godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet framlagda förslag i avseende å avlöningsförmåner, att tillämpas från och med år 1919;

dels medgiva, att Kungl. Maj:t må äga att utfärda de närmare villkor och bestämmelser, vilka i huvudsaklig överensstämmelse med den uppfattning, åt vilken departementschefen i statsrådsprotokollet uttalat sin anslutning, torde för sagda avlöningsförmånens åtnjutande bära stadgas, ävensom de närmare föreskrifter, vilka för tillämpning av omförmälda villkor och bestämmelser eller i övrigt kunna anses erforderliga;

dels godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet framlagt förslag till grunder ifråga om utgående av statsbidrag till högre folkskolor;

dels förklara, att ordinarie lärare vid högre folkskola, vilken tillsatts före den 1 januari 1919, skall, därest han icke ingår på den nya löneregleringen och därvid fästade villkor och bestämmelser, åtnjuta avlöning och pension enligt nu gällande bestämmelser;

dels ock, vid bifall till vad i statsrådsprotokollet föreslagits ej mindre i fråga om avlöning till lärarpersonalen vid högre folkskolor än även beträffande grunder och villkor för utgående av statsunderstöd till ifrågasvarande skolor, höja följande i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslag, nämligen

anslaget till understöd åt högre folkskolor från dess nuvarande belopp, 157,000 kronor, med 253,000 kronor till 410,000 kronor; samt

anslaget till bidrag till avlöning av vikarie för lärare vid högre folkskola från dess nuvarande belopp, 2,000 kronor, med 1,000 kronor till 3,000 kronor.

G. Beträffande lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor:

dels godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet framlagda förslag i avseende å avlöningsförmåner, att tillämpas från och med år 1919;

dels medgiva, att Kungl. Maj:t må äga att utfärda de närmare villkor och bestämmelser, vilka, i huvudsaklig överensstämmelse med den uppfattning, åt vilken departementschefen i statsrådsprotokollet uttalat sin anslutning, torde för sagda avlöningsförmånens åtnjutande bära stadgas, ävensom de närmare föreskrifter, vilka för tillämpning av omförmälda villkor och bestämmelser eller i övrigt kunna anses erforderliga;

dels godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet framlagt förslag till grunder i fråga om utgående av statsbidrag till kommunala mellanskolor;

dels förklara, att ordinarie lärare vid kommunal mellanskola, vilken tillsatts före den 1 januari 1919, skall, därest han icke ingår på den nya löneregleringen och därvid fästade villkor och bestämmelser, åtnjuta avlöning och pension enligt nu gällande bestämmelser;

dels ock, vid bifall till vad i statsrådsprotokollet föreslagits ej mindre i fråga om avlöning till lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor än även beträffande grunder och villkor för utgående av statsunderstöd till ifrågavarande skolor, höja det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt kommunala mellanskolor från dess nuvarande belopp, 340,000 kronor, med 342,000 kronor till 682,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Värner Rydén.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 mars 1918.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
 Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERN,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Rydén föredrog frågan om löne- och pensionsreglering för lärarpersonalerna vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarierna, folk- och småskolorna, de högre folkskolorna samt de kommunala mellanskolorna. I detta avseende anförde departementschefen följande:

I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln på min hemställan föreslagit riksdagen att i avbidan på proposition angående löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarierna, folk- och småskolorna, de högre folkskolorna och de kommunala mellanskolorna för sådant ändamål under riksstatsens åttonde huvudtitel beräkna

Löne- och pensionsreglering för lärarpersonalerna vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarierna, folk- och småskolorna, de högre folkskolorna samt de kommunala mellanskolorna.

dels ifråga om lärarpersonalen vid högre lärarinneseminariet ett belopp av 65,000 kronor, därav såsom ökning av det *ordinarie anslaget* till seminariet 43,000 kronor samt på *extra stat* för år 1919 såsom förslagsanslag, högst 22,000 kronor, till extra och vikarierande lärare m. m. (punkten 135);

dels beträffande lärarpersonalen vid de allmänna läroverken ett belopp av 1,860,000 kronor, därav såsom ökning av det *ordinarie reservationsanslaget* till de allmänna läroverken 1,400,000 kronor samt på *extra stat* för år 1919 såsom förslagsanslag, högst 460,000 kronor, till extra och vikarierande lärare m. m. (punkten 138);

dels vad angår lärarpersonalen vid de kommunala mellanskolorna en ökning av det *ordinarie förslagsanslaget* till understöd åt nämnda skolor med 310,000 kronor (punkten 153);

dels beträffande lärarpersonalen vid folkskoleseminarierna ett belopp av 670,000 kronor, därav 663,800 kronor såsom ökning av det *ordinarie anslaget* till nämnda seminarier, samt på *extra stat* för år 1919 såsom förslagsanslag, högst 6,200 kronor, till hyresbidrag till rektorerna vid vissa folkskoleseminarier (punkten 160);

dels ifråga om stipendier för seminarieelever en ökning av det i riksstaten under åttonde huvudtiteln på *ordinarie stat* för ändamålet uppförda anslaget med 28,000 kronor (punkten 161);

dels vidkommande lärarpersonalen vid folk- och småskolor ett belopp av 22,500,000 kronor, därav 22,074,000 kronor såsom ökning av det *ordinarie förslagsanslaget* till lönetillskott åt lärare vid folk- och småskolor, 335,000 kronor såsom ökning av det *ordinarie förslagsanslaget* till avlöningsbidrag till sjukvikarier för lärare vid folk- och småskolor samt 91,000 kronor såsom ökning av det *ordinarie förslagsanslaget* till befrämjande av folkundervisningen bland de i rikets nordligaste trakter bosatta finnar (punkten 177);

dels ock vad angår lärarpersonalen vid högre folkskolor en ökning av det å *ordinarie stat* uppförda förslagsanslaget till understöd åt högre folkskolor med 293,000 kronor (punkten 183).

Det ärende, varom sålunda framställning till riksdagen ställts i utsikt, anhåller jag att nu få ånyo föredraga inför Kungl. Maj:t.

* * *

Ofta hava uttalanden försports, som givit uttryck åt den meningen, att lärarpersonalerna vid såväl statens undervisningsanstalter som de till den allmänna folkundervisningen hörande skolorna under långa tider va-

rit och allt fortfarande äro i avlöningshänseende tillbakasatta. Det torde ej heller kunna bestridas, att bakom de krav på ökade löneförmåner, som tid efter annan och på sistone allt oftare och kraftigare framställts från lärarhåll, ligga synnerligen kännbara behov, åt vilkas tillgodoseende staten har all anledning att ägna sin omsorg. Den stora betydelse, lönefrågan har för arbetet vid och utvecklingen av de läroanstalter, varom här är fråga, har jämväl beaktats av Kungl. Maj:t. Spörsmålet har sedan ett par år tillbaka varit aktuellt, men på grund av själva lönefrågans komplicerade beskaffenhet har den i ärendet erforderliga utredningen tagit en längre tid i anspråk än man ursprungligen tänkt sig och först nyligen nått sin fullständiga avslutning.

Innan jag emellertid närmare går att redogöra för det förslag, jag har för avsikt att framlägga, tillåter jag mig att förutskicka en kortfattad redogörelse för lönefrågans föregående utvecklingsskeden samt dess nuvarande allmänna läge.

Lönefrågan intill tiden för nu gällande löneregleringar.

De allmänna läroverken.

Vid riksdagen 1856—58 lades grunden till den lönereglering för de allmänna läroverkens lärare, som varade till och med år 1904. Härvid gjorde statsutskottet följande uttalande, vilket synes mig ännu i våra dagar äga fullt ut samma giltighet som för mer än ett halft sekel tillbaka, nämligen »att såväl en skälig rättvisa som det allmännas väl synes i närvarande tid särskilt påkalla en förbättring i de tjänstemäns villkor, vilkas verksamhet på en gång fordrar en så långsam och svår förberedelse och tillika är av en så utomordentligt stor, ehuru icke alltid till fyllest bemärkt, vikt för samhällets trevnad och utveckling».

Den år 1858 fastställda löneregleringen innebar för kolleger och adjunkter fyra lönegrader å 1,000, 1,500, 2,000 och 2,500 kronor, för lektorer likaledes fyra lönegrader å 2,000, 2,500, 3,000 och 3,500 kronor, för rektorer avlöningar varierande mellan 2,000 och 4,000 kronor vid olika slag av läroverk samt för övningslärare vid de högre läroverken tre lönegrader å 500, 750 och 1,000 kronor, varjämte till Kungl. Maj:ts förfogande ställdes vissa belopp för anställande av övningslärare även vid de lägre läroverken. Uppflyttning i högre lönegrad skulle äga rum efter fem års för nit och skicklighet vitsordad tjänstgöring.

Efter år 1858 beviljades emellertid vid åtskilliga tillfällen löneförbättringar och dyrtidstillägg, och upprepade försök gjordes att åvägbringa en mer omfattande lönereglering. I detta avseende må i korthet erinras om följande.

Vid riksdagen 1862—63 tillades en ny högre lönegrad för adjunkter och lektorer ävensom vissa rektorer; vissa andra rektorer fingo sin fasta lön höjd med 500 kronor; gymnastiklärarna vid både högre och lägre läroverk fingo även löneförbättring. — Vid riksdagen 1865—66 inrättades en andra lönegrad för vissa rektorer. — Vid 1874 års riksdag erhöles samtliga ordinarie ämneslärare 500 kronor mer i varje lönegrad, och övningslärarna fingo i allmänhet sina löner höjda.

Efter det en år 1878 tillsatt kommitté uppgjort förslag till förbättrade avlöningsförmåner för ifrågavarande lärare, framlade Kungl. Maj:t fem gånger, nämligen åren 1882, 1887, 1890, 1892 och 1898 för riksdagen proposition om lönereglering i huvudsaklig överensstämmelse med nämnda kommittés förslag. I följd av lönefrågans förknippande med spörsmål av organisatorisk art lyckades emellertid icke dessa propositioner vinna riksdagens bifall. Erkännande det berättigade i lärarnas anspråk på en efter omfattningen och vikten av deras tjänstställanden anpassad avlöning beviljade dock riksdagen tillfällig löneförbättring genom anvisande av medel å extra stat. Så höjdes vid 1882 års riksdag en var av de fyra första lönegraderna för adjunkter och lektorer med 500 kronor samt femte lönegraden för adjunkter och lektorer ävensom samtliga lönegrader för rektorer med 250 kronor; även övningslärarna fingo vid denna riksdag någon löneförhöjning. Enahanda lönetillägg beviljades även de följande åren.

Under tiden därefter beviljades vissa tillfälliga löneförbättringar, i vilket hänseende särskilt må erinras, att vid 1898 års riksdag rektorerna och ämneslärarna i högsta lönegraden, vilka dittills haft blott 250 kronor i löneförbättring, beviljades en löneförbättring av 500 kronor. Enahanda löneförbättring beviljades även de följande åren.

Slutligen må erinras, hurusom flertalet ämnes- och övningslärare såväl vid de allmänna läroverken som vid övriga statens läroanstalter genom beslut av 1901—1903 årens riksdagar blevo delaktiga i det dyrtidstillägg, som då beviljades ämbets- och tjänstemän i allmänhet.

I detta sammanhang bör även erinras därom, att ämneslärarna, under avvaktan på en tillfredsställande lönereglering och inrättande av ett tillräckligt antal ordinarie platser, erhöles en småningom alltmer vidgad rätt att, efter vunnen befordran, för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig vissa år av sin tjänstgöring, efter det de vunnit fullständig

kompetens till ordinarie lärarbefattning. I detta avseende må endast erinras om den lönetursrätt, som tillkom extra ordinarie lärare med full kompetens ävensom under vissa villkor vikarierande lärare.

Högre lärarinneseminariet.

Tager man i betraktande lönefrågans utveckling för högre lärarinneseminiariets lärarpersonal under tidsskedet 1856—1904, ter sig denna i korthet på följande sätt.

Sedan vid riksdagen 1859—60 medel anslagits till inrättande av ett seminarium för bildande av lärarinnor och därav visst belopp anvisats till lärarnas avlöning samt vid riksdagen 1862—63 i samband med inrättande av en med nämnda seminarium förenad normalskola för flickor ökade medel för ändamålet beviljats, fastställdes år 1870 ny utgiftsstat för seminariet och normalskolan. Denna stat upptog, bland annat, utom arvoden åt rektor och två biträdande föreståndarinnor, löner till följande belopp, nämligen för en var av fem lektorer 2,000 kronor, för en adjunkt 1,000 kronor, för vardera av två lärarinnor 1,000 kronor och för en lärarinna, tillika biträdande föreståndarinna för normalskolan, 800 kronor.

Genom beslut av 1871 års riksdag erhöles bemälda lektorer och adjunkt rätt till uppflyttning i högre lönegrad enligt samma grunder, som gällde för lärarna vid elementarläroverken. — Vid 1874 års riksdag beviljades medel till beredande av löneförhöjning såväl för seminariets sex lärare med 500 kronor i varje lönegrad, i likhet med vad i fråga om lärarna vid elementarläroverken samtidigt beslutats, som ock för fyra lärarinnor likaledes med 500 kronor vardera. — Vid 1878 års riksdag erhöles de vid seminariet anställda lärarinnorna rätt till uppflyttning i högre lönegrad efter samma grund, som gällde för den vid seminariet anställde adjunkten.

Från tiden från och med år 1884 beviljade riksdagen årligen tillfälligt lönetillägg för lektorerna och adjunkten till samma belopp som för motsvarande lärare vid de allmänna läroverken och för lärarinnorna i de fyra lägre lönegraderna med 250 kronor.

Vid 1898 års riksdag beviljades en tillfällig löneförbättring för rektor, lektor och adjunkt med 500 kronor i varje lönegrad, vilket medförde en höjning av 250 kronor för rektor ävensom för övriga lärare i högsta lönegraden. Enahanda förbättring beviljades även de följande åren.

Folkskoleseminarierna.

I fråga om lärarpersonalen vid folkskoleseminarierna må erinras, att enligt beslut av riksdagen 1862—63 och kungl. kungörelsen den 22 april 1864 skulle vid vart och ett av dessa seminarier vara anställda en föreståndare med 3,000 kronor i lön och två ålderstillägg, vardera å 500 kronor, tre huvudlärare med 1000 kronor i lön och samma ålderstillägg, som då tillkommo läroverksadjunkter, samt därjämte övningslärare, vilkas avlöning — med undantag för några lärare, som skulle åtnjuta vissa i ovanberörda kungörelse angivna avlöningsförmåner — skulle utgå enligt bestämmelser, som framdeles komme att meddelas. I stort sett kan man säga, att från denna tid likställighet i avlöningshänseende ägt rum mellan seminariernas ämneslärare och läroverkens adjunkter, under det att seminariernas lärare först senare likställdes med läroverkens lärare i fråga om lönetur och pensionsrätt.

I sammanhang med den vid 1874 års riksdag beviljade löneförhöjningen för elementarläroverkens lärare erhöles även seminariernas lärare en på enahanda sätt beräknad löneförhöjning eller alltså rektorer och adjunkter — motsvarande föreståndare och huvudlärare enligt äldre bestämmelser — 500 kronor i varje lönegrad ävensom övningslärarna viss ökning av lönerna. — Vid 1877 års riksdag beslöts inrättande av en fjärde årsklass vid seminarierna, och i samband därmed höjdes övningslärarnas löner.

Från och med år 1884 erhöles lärarna vid seminarierna lönetillägg till enahanda belopp, som år 1882 beviljats lärarna vid de allmänna läroverken, eller alltså 250 kronor åt rektor och manlig adjunkt i högsta lönegraden samt 500 kronor åt manlig adjunkt och 250 kronor åt kvinnlig adjunkt i de fyra första lönegraderna; även vissa övningslärare erhöles lönetillägg.

I samband med den vid 1898 års riksdag beviljade löneförbättringen för de allmänna läroverkens lärare erhöles vid samma års riksdag seminariernas rektorer ävensom manliga adjunkter i högsta lönegraden en förhöjning i förut beviljad löneförbättring, så att denna kom att utgöra 500 kronor i alla lönegrader.

Vid riksdagarna åren 1898 och 1901 reglerades arvoden för övningsskolornas lärare.

Folkskolorna.

Vid bestämmandet av folkskollärarnas avlöningsförmåner blev det redan från början fråga icke blott om lörens storlek utan ock om av-

löningsättet samt om olika myndigheters deltagande i avlöningens utgående. Dessa synpunkter, vilka sedan alltfört utgjort lönespörsmålets huvudsidor, hava under årens lopp än samtidigt, än var för sig varit föremål för statsmakternas prövning och beslut.

Vad angår den kontanta avlöningen, blev densamma, efter att vid riksdagen 1840—41 hava bestämts till minst 16 tunnor spannmål, varav hälften alltid skulle betalas med penningar till visst angivet belopp, genom beslut av riksdagen 1862—63 fastställd till 400 rdr rmt. Vid 1871 års riksdag beslöts, att lönen skulle efter 10 års tjänstgöring kunna höjas med 100 kronor; därigenom blev ålderstilläggsprincipen för första gången tillämpad för folkskolans lärare. Kort därefter, år 1873, höjdes grundlönen till 500 kronor, vartill skulle kunna komma ett ålderstillägg å 100 kronor efter 5 års tjänstgöring.

Från början fanns intet stadgat rörande längden av den lästid under året, för vilken den bestämda lärarlönen skulle utgå. Först vid 1859—1860 årens riksdag fastslogs principen om särskild ersättning för varje läsmånad över åtta månader.

Redan i 1842 års lönebestämmelser föreskrefs, att lärare, som åtnjöt den i lag bestämda minimilönen, skulle erhålla tjänlig bostad och nödigt bränsle, ävensom, så vitt sig göra låter, planteringsland. Vidare tillkom läraren kofoder in natura eller ersättning därför.

Vad beträffar statens och kommunernas bidrag till läraravlöningen må erinras, hurusom från början statsbidragen utgingo efter växlande grunder. Redan tidigt gjorde sig inom riksdagen två riktningar gällande, den ena förmenande, att lärarnas avlöning borde vara uteslutande eller huvudsakligen en kommunernas angelägenhet, och den andra representande den åskådningen, att lärarna vid folkskolan borde, liksom läroverkens lärare, avlönas med statsmedel. Dessa båda uppfattningar hava sedan alltjämt stått emot varandra, och utvecklingen har så småningom gått i den riktningen, att staten övertagit allt större del av läraravlöningen. Vid 1871 års riksdag blev principen, att statsbidraget skulle utgå med hälften av den lagstadgade lönen, i praktiken genomförd. Vid 1875 års riksdag sattes statsbidraget till $\frac{2}{3}$ av minimilönen.

Vid 1885 års riksdag bestämdes den lagstadgade avlöningen till, förutom bostad, bränsle och kofoder eller ersättning därför ävensom ett jordland till brukning av jordfrukter, lön av 600 kronor, varjämte, för att förmå skoldistriktet att frivilligt bevilja läraren ett tillägg å lönen av 100 kronor efter fem års oförvitlig tjänstgöring, skoldistrikt förklarades berättigat att såsom statsbidrag uppbära $\frac{2}{3}$ av sålunda utbetalt ålderstillägg. 1891 års riksdag gjorde detta ålderstillägg obligatoriskt ge-

nom att besluta, att ordinarie lärare, som i denna egenskap oförvitligt tjänstgjort under fem år, skulle i lön erhålla, förutom förut bestämda naturaförmåner eller ersättning därför, minst 700 kronor. Genom beslut av 1898 års riksdag tillkom ett andra ålderstillägg, likaledes å 100 kronor. 1900 års riksdag borttog rätten till kofoder och höjde i stället begynnelselönen med 100 kronor, eller alltså till 700 kronor. Samtidigt fastställdes ett tredje ålderstillägg, ävenledes å 100 kronor.

Småskolorna.

Avlöningsförmånerna för småskolans lärare blevo först år 1872 reglerade därigenom, att staten detta år började lämna bidrag till småskolekårens avlöning och vissa villkor i följd därav beträffande avlöningen uppställdes för statsbidrags utbekommande. Statsbidrag utgick då i förhållande till antalet lärarkrafter och utgjorde, under förutsättning att läraren åtnjöte i årlig lön minst 150 kronor och vore med undervisningen sysselsatt minst 8 månader om året, 75 kronor årligen för varje skola. Någon bestämd minimilön blev dock ej härigenom lärarpersonalen tillerkänd.

Genom beslut av 1875 års riksdag bestämdes, att såsom bidrag till avlöande av lärare eller lärarinna vid småskola samt av biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola vederbörande skoldistrikt skulle, under villkor att sådan lärare eller lärarinna i årlig lön uppbure minst 200 kronor och vore med undervisningen sysselsatt minst 8 månader av året, åtnjuta ett årligt statsanslag av 100 kronor. Varje skoldistrikt, som ville öka lönen för dylik lärare från 200 till 250 kronor, ägde att, utöver vad det förut erhållit, av statsmedel undfå hälften eller 25 kronor av sådan löneökning, under villkor att distriktet tillsköte en lika stor summa.

Vid 1877 års riksdag beslöts till ifrågavarande lärarpersonal ersättning för övertidsläsning utöver 8 månader av året.

1877 års riksdag bestämde, att skoldistrikt, som ville öka årslönen för lärare eller lärarinna vid småskola från 250 till 300 kronor, ägde att, utöver förut medgivet statsbidrag och under vissa närmare angivna villkor, av statsmedel undfå hälften eller 25 kronor av denna lönetillökning. Sagda bestämmelse kom genom beslut av 1880 års riksdag även att gälla biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor samt lärare och lärarinnor vid mindre folkskolor.

Genom beslut av riksdagarna åren 1886 och 1887 blev på ifrågavarande lärarpersonals avlöning tillämpad samma grundsats i fråga om

proportionen mellan statens och kommunernas andelar i den kontanta avlöningen, som förut vunnit godkännande i avseende å folkskolläraernas avlöning, d. v. s. att staten skulle bidra med $\frac{2}{3}$ av den kontanta avlöningen intill ett lönebelopp av 300 kronor.

Vid 1897 års riksdag fastställdes minimilönen till 300 kronor, jämte lärare berättigades att efter tio års oförvitlig tjänstgöring erhålla ett ålderstillägg av 50 kronor. Vid sistnämnda års riksdag infördes bestämmelser angående naturaförmåner, varigenom skoldistriktet ålades att förse läraren med tjänlig bostad jämte nödig vedbrand eller ersättning därför med minst 50 kronor för år.

Efter det 1900 års riksdag tillerkänt ifrågavarande lärare rätt till ytterligare ett ålderstillägg, likaledes å 50 kronor, att utgå efter femton år, blev genom beslut av 1904 års riksdag en förhöjning av begynnelselönen vidtagen från 300 till 350 kronor.

De högre folkskolorna.

Det inflytande på avlöningsbeloppen vid de högre folkskolorna, som statsmakterna ägde före år 1907, från vilket år nu gällande lönereglering daterar sig, inskränkte sig till fastställande av det för vederbörande skola erforderliga statsunderstödet. Någon egentlig lönereglering för den högre folkskolans lärarpersonal hade nämligen icke blivit genomförd före sistnämnda år. Vid 1902 års riksdag hade visserligen fattats beslut om viss minimiavlöning åt vikarie för på grund av sjukdom tjänstledig ämneslärare, men i stort sett hade skoldistriktet intill år 1907 ägt full frihet att själva bestämma om lönevillkor för ifrågavarande lärare. Ofta funnos dock redan före nämnda år i de för de olika högre folkskolorna gällande, av Kungl. Maj:t godkända reglementena intagna bestämmelser även i fråga om lärarnas avlöning. Någon skyldighet att i reglementet införa sådana bestämmelser fanns emellertid icke.

De kommunala mellanskolorna.

Beslut om upprättande av kommunala mellanskolor fattades av 1909 års riksdag. Den lönereglering för lärarpersonalen vid nämnda skolor, vilken fastställdes av 1911 års riksdag, innehåller de första allmänna bestämmelserna i fråga om sagda lärarpersonals avlöningsförhållanden.

Nu gällande löneregleringar ävensom lönefrågans allmänna läge för de olika läroanstalternas vidkommande.

De allmänna läroverken.

Nu gällande lönereglering för lärarpersonalen vid de allmänna läroverken daterar sig från år 1904. På sätt av den ovan lämnade kortfattade redogörelsen framgår, kan någon verklig lönereglering för sagda lärarpersonal knappast sägas hava ägt rum under den långa tiden mellan år 1858 och år 1904, oaktat behovet av löneförbättring gav sig tillkänna redan kort efter den stora regleringen vid riksdagen 1856—58.

När omsider vid 1904 års riksdag den så länge uppskjutna löne-regleringen genomfördes, medförde densamma emellertid icke den förbättring i avlöningshänseende, som man i början väntat sig. Till grund för Kungl. Maj:ts framställning i läroverksfrågan vid 1904 års riksdag låg 1899 års läroverkskommittés år 1902 avgivna betänkande. I detta betänkande var förslaget till avlöningsbelopp uppgjort på grundval av uppgifter om levnadskostnader, av vilka de senaste voro från år 1898. Under den tid, som förflöt mellan detta år och år 1905, då löneregleringen trädde i kraft, ägde en betydande höjning av den allmänna prisnivån rum.

Under tiden före 1904 års lönereglering hade olägenheten av en låg begynnelseavlönning delvis uppvägts av rätten att vid uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig extra ordinarie tjänstgöring efter vunnen behörighet att utnämnas till ordinarie lärare. Läroverkskommittén ansåg, att en större inskränkning av denna lönetursrätt ej vore med rättvisa och billighet överensstämmande och föreslog med anledning därav bibehållande av nämnda förmån. Riksdagen uttalade emellertid den åsikten, att lärarna vid de allmänna läroverken i tillämpliga delar borde underkastas de villkor och förbehåll, som i senast av riksdagen beslutade löneregleringar blivit intagna, i följd varav lärarna från och med år 1905 gingo förlustiga denna lönetursrätt.

Jämför man den år 1904 genomförda löneregleringen med läroverkskommitténs förslag, finner man, att densamma, genom att berörda lönetursrätt borttogs, beträffande ämneslärares avlöningsförhållanden under den tidigare delen av deras ordinarie tjänstetid innebar en betydande försämring av de utav läroverkskommittén föreslagna avlöningsgrunderna.

Den genomförda löneregleringen var emellertid i så måtto gynnsammare för lärarna än kommitténs förslag, att lärarna fortfarande fingo uppbära avlöning i fem lönegrader, medan kommittén föreslagit en inskränkning av lönegradernas antal till fyra. Värdet av detta ålderstillägg reducerades dock i hög grad därav, att det så sent, först efter 20 års ordinarie tjänstgöring, kommer lärarna till godo.

Det må vidare erinras om en omständighet, som i sin mån minskade värdet av den nya löneregleringen, nämligen den lärarna ålagda skyldigheten att bidra till egen pensionering.

Verkställda beräkningar giva vid handen, att ordinarie adjunkt enligt de år 1904 fastställda och ännu gällande avlöningsgrunderna under de första 15 åren av sin ordinarie tjänstetid är ofördelaktigare ställd än om de av läroverkskommittén föreslagna avlöningsgrunderna varit gällande, samt att han under de första 20 åren av sin ordinarie tjänstetid är ogynnsammare ställd än om de under åren 1901—1904 gällande avlöningsbestämmelserna fortfarande ägt giltighet.

Om sålunda 1904 års lönereglering redan i och för sig ej medförde önskvärd förbättring av lärarnas ekonomiska villkor, ter den sig också till sagda befattningshavares nackdel, om man skärskådar densamma mot bakgrunden av de löneregleringar, som under i stort sett samma tidsperiod genomfördes för andra statens tjänstemän. Man kan säga, att läroverkslärarnas lönefråga, länge svävande, sent kom till avgörande, men dock för tidigt, i det densamma erhöll sin dåvarande lösning kort före den period, under vilken avlöningarna för stora grupper av ämbets- och tjänstemän anlagts efter en gynnsammare måttstock än den, som varit normgivande för lärarnas lönereglering.

1904 års lönereglering måste följaktligen betecknas ej endast såsom otillfredsställande utan även med hänsyn till de grunder, som i allmänhet tillämpats vid å senare tid vidtagna löneregleringar, såsom otidsenlig och föråldrad.

Efter genomförandet av 1904 års lönereglering har en förbättring i avlöningsvillkoren vidtagits endast för extra lärarnas vidkommande. Den tillfälliga löneförbättring, som riksdagen för år 1918 beviljat läroverkslärarna, är endast att anse som en provisorisk åtgärd i avvaktan på en kommande definitiv reglering. För de detaljerade bestämmelserna i 1904 års lönereglering ävensom för i övrigt nu gällande avlöningsbelopp och andra därmed förbundna stadganden och föreskrifter redogör jag närmare i det följande.

Högre lärarinnesseminariet.

Nu gällande avlöningsbestämmelser för lärarpersonalen vid högre lärarinnesseminariet fastställdes vid riksdagarna åren 1904 och 1909, varjämte vid 1914 års senare riksdag löneförbättring tillerkändes vikarierande lektorer vid seminariet.

Om dessa bestämmelser gäller i huvudsak vad redan anförts beträffande de allmänna läroverken. Det samband, som förefunnits och alljämt ansetts böra bibehållas mellan sistnämnda läroanstalter och högre lärarinnesseminariet, har jämväl erhållit sitt uttryck därutinnan, att vid seminariet i stort sett äro tillämpade enahanda avlöningsgrunder, som genom 1904 års löneroglering blevo gällande för läroverkens lärare.

Man kan sålunda även ifråga om högre lärarinnesseminariet med fog fälla det omdömet, att de för dess lärarpersonal gällande lönesatserna redan vid den tid, då de fastställdes, voro alltför knappt tillmätta samt att de äro otidsenliga i förhållande till nu i allmänhet gällande avlöningsgrunder.

Folkskoleseminarierna.

Nu gällande löneroglering för folkskoleseminarierna daterar sig jämväl från år 1904. Genom senare vidtagna löneförbättringar hava vikarierande adjunkter ävensom åtskilliga lärare i trädgårdsskötsel erhållit något förbättrade avlöningsförmåner.

Om nu gällande avlöningsbestämmelser för folkskoleseminariernas lärarpersonal gäller i huvudsak vad förut sagts ifråga om de allmänna läroverken. Förhållandena äro emellertid för seminariernas vidkommande än mer otillfredsställande, detta beroende av andra omständigheter.

Efter det folkundervisningskommittén genom sina utredningar och förslag förberett en reform av seminarieundervisningen, framlade Kungl. Maj:t för 1913 års riksdag proposition angående ökade anslag till folkskoleseminarierna. Genom att riksdagen beviljat de av Kungl. Maj:t äskade anslagsförhöjningar för förstärkande av seminariernas lärarkrafter och förbättring av deras utrustning, vilka erfordras för tillämpning av ny undervisningsplan vid dessa läroanstalter, har sörjts för de i dessa avseenden nödvändiga förutsättningarna för en förbättrad seminarieundervisning. En icke mindre förutsättning är emellertid den löneroglering för seminarielärarna, som i berörda proposition betecknas såsom ett oeftergivligt villkor för en verklig reform av seminarieundervisningen.

Enligt det nyssnämnda proposition bifogade statsrådsprotokollet uttalade dåvarande departementschefen den meningen, att det syntes

vara riktigast, att de nya lärartjänster, som vore erforderliga vid seminarierna, icke besattes med ordinarie innehavare, innan en löneförbättring blivit genomförd, som ifråga om dessa tjänster kunde få utöva den med densamma avsedda verkan, och att det sålunda under förhandenvarande förhållanden syntes lämpligast, att de nya lärartjänsterna tills vidare uppehölls av extra ordinarie lärare samt att de ledigförklarades och besattes med ordinarie innehavare, först sedan lönefrågan vunnit sin lösning.

Om i det föregående avlöningsförhållandena för de allmänna läroverkens vidkommande betecknats såsom otillfredsställande och otidsenliga, kan man utan tvekan vedervåga det påståendet, att detta gäller i än högre grad beträffande lärarpersonalen vid folkskoleseminarierna. Att med nuvarande lönesatser upprätthålla de krav, som efter senaste seminariereform måste uppställas på där anställd lärarpersonal, torde ej vara möjligt.

Nu gällande avlöningsbelopp för seminariernas lärare måste alltså anses icke stå i överensstämmelse med de reformerade undervisningsanstalter, varom här är fråga.

Folkskolorna.

Nu gällande löneroglering för lärarpersonalen vid folkskolorna fastställdes år 1906. Till detaljerna i densamma ävensom till därutinnan vidtagna ändringar av såväl definitiv som provisorisk natur återkommer jag i det följande.

Kungl. Maj:ts förslag i ämnet till 1906 års riksdag var närmast föranlett av en utav centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening gjord framställning. På sätt av det propositionen bifogade utdraget av statsrådsprotokollet framgår, förklarade sig föredragande departementschefen beträffande omfånget av den då ifrågasatta löneförbättringen helst hava önskat kunna förorda ett förslag i fullständig överensstämmelse med vad som blivit av centralstyrelsen begärt. Finansiella skäl gjorde emellertid sådant omöjligt, och departementschefen hade därför nödgats stanna vid förordandet av ett förslag, som ej ägde samma räckvidd.

Jämväl om folkskollärarnas löneroglering gäller, att den inträffade vid en tidpunkt, som omedelbart föregick den lönerogleringsperiod, vilken inleddes genom reglering av avlöningsförhållandena för statskontoret och kommunikationsverken m. fl. Vid folkskollärarnas löneroglering tillämpades ej samma grunder som vid de lönerogleringar, vilka vidtagits efter

nämnda tidpunkt, och ifrågavarande lärare kommo sålunda att bliva stående på en relativt lägre lönenivå än tjänstemannakårer, med vilka de på grund av sin utbildning och sitt arbete borde vara jämnställda i avlöningshänseende.

En jämförelse mellan folkskollärare och vissa grupper av tjänstemän vid kommunikationsverken giver vid handen, att de förra kommo att intaga en i avlöningshänseende synnerligen ogynnsam ställning. De blevo icke blott sämre ställda än de studentbildade och realskolebildade tjänstemännen vid dessa verk, vilkas utbildning är närmast jämförlig med eller underlägsen folkskollärarnas, utan även sämre avlönade än flera tjänstemannagrupper utan högre kompetens än genomgången folkskolekurs. De manliga folkskollärarna blevo sålunda, trots den tid och de kostnader deras utbildning krävde, i avlöningshänseende sämre ställda än exempelvis linjeförmän, reparatörer och stationsförmän vid telegrafverket, postiljoner och postvaktmästare vid postverket samt banmästare av 1:a och 2:a klass, tågmästare, vagnförmän och stationsmästare å 5:e och 6:e klassens stationer vid statens järnvägar. De blevo i avlöningshänseende närmast jämnställda med stationsbiträden vid telegrafverket samt följande tjänstemän av lägre grad vid statens järnvägar: lokomotiveldare, vagnskötare, förrådsförmän, maskin- och pannskötare samt stationsmästare å 7:e klassens stationer.

Redan denna jämförelse angiver, att om gällande avlöningsbestämmelser för folkskollärarna kan fällas samma omdöme som i fråga om förut omnämnda lärarkårer.

Kommer härtill vidare de förhöjda levnadskostnaderna, vilka även fränsett nuvarande exceptionella förhållanden visat sig i hög grad kännbara i synnerhet för redan förut svagt avlönade befattningshavare, de ökade kostnader, lärarna måste vidkännas för sin egen utbildning, den snabba utveckling, som skolväsendet i många avseenden på senare tiden undergått, och de därav betingade större krav, som måste ställas på lärarna, måste man beteckna nu gällande lönesatser, med hänsyn till förhållandena, sådana de nu gestalta sig, såsom föräldrade.

Småskolorna.

Nuvarande avlöningsbestämmelser för lärarpersonalen vid småskolor och mindre folkskolor ävensom biträdande lärare vid folkskolor härröra från år 1908. Beträffande begynnelseavlönningen, som då fastställdes till 500 kronor, anförde föredragande departementschefen enligt det propositionen i ämnet bifogade utdraget av statsrådsprotokollet, att när han

stannat vid detta belopp, det icke vore därför, att icke ett ännu något högre belopp skulle komma det verkliga behovet närmare, utan med föranledande av hänsynen till det allmännas ekonomi.

Om sålunda redan vid denna tidpunkt den föreslagna och av riksdagen godtagna avlöningen för småskollärarkåren ansågs ej motsvara det verkliga behovet, måste detta i ännu högre grad gälla för nuvarande förhållanden.

Till de detaljerade föreskrifterna i nu gällande avlöningsbestämmelser återkommer jag i det följande.

De högre folkskolorna.

På sätt ovan erinrats, daterar sig nuvarande lönereglering för de högre folkskolornas lärarpersonal från år 1907. Det förslag, som av Kungl. Maj:t detta år framlades för riksdagen, var närmast föranlett av en från 1905 års riksdag avlåten skrivelse, vari riksdagen begärde utredning och förslag ifråga om förbättrade lönevillkor för lärarna vid de högre folkskolorna. I nämnda skrivelse gav riksdagen uttryck åt den uppfattningen, att den högre folkskolans lärare borde komma i åtnjutande av åtminstone samma löneförmåner, som då tillkomme de bättre avlönade inom lärarkåren vid den egentliga folkskolan. Till samma uppfattning anslöt sig Kungl. Maj:t i det förslag till lönereglering för ifrågasvarande lärarpersonal, som förelades 1907 års riksdag och jämväl blev av riksdagen antaget.

De kommunala mellanskolorna.

Såsom i det föregående erinrats, reglerades avlöningsförhållandena för lärarpersonalen vid de kommunala mellanskolorna vid 1911 års riksdag. Kungl. Maj:ts framställning i ämnet till nämnda års riksdag var närmast föranledd av en utav 1909 års riksdag avlåten skrivelse. I denna skrivelse framhöll riksdagen å ena sidan, att såväl kompetensfordringar som avlöningsförmåner borde avvägas med hänsyn därtill, att den kommunala mellanskolans undervisning måste hållas uppe på samma plan som realskolans och dess examen bliva fullt likvärdig med examen vid realskolan, å andra sidan att kompetensfordringarna icke finge ställas så, att dugliga lärare och lärarinnor, som vore behöriga för ordinarie anställning vid högre folkskolor, utestängdes från möjligheten att, sedan deras reella kompetens prövats av överstyrelsen för rikets allmänna läroverk, vinna anställning vid kommunala mellanskolor.

Vid framläggande för 1911 års riksdag av förslag till löne- och pensionsreglering för de kommunala mellanskolornas lärarpersonal utgick föredragande departementschefen i anslutning till riksdagens skrivelse närmast från de för de högre folkskolornas lärare gällande bestämmelser i nämnda hänseende, dock med hänsyn tagen till olikheten mellan de båda skolarterna i fråga om årlig undervisningstid och lärarnas undervisningsskyldighet. Då emellertid departementschefen ansåg det nödigt, att kompetensen för anställning vid kommunal mellanskola underginge en icke oväsentlig skärpning utöver de för anställning vid högre folkskola gällande kompetensfordringar, ansågos dessa skärpta kompetensfordringar kräva en motsvarande höjning i avlöningen.

Vidare ansåg departementschefen det önskvärt, att lärare, vilka förvärvat behörighet till ordinarie lärartjänst vid allmänt läroverk, måtte kunna fästas vid den kommunala mellanskolan. Ville man tillförsäkra de kommunala mellanskolorna lärare med adjunktskompetens, så finge man säkerligen utgå ifrån att dessa i allmänhet toge anställning vid kommunal mellanskola mera som en övergångsplats. Man finge därför nöja sig med att ställa det så, att sådana lärare kunde finna det fördelaktigt för det första att taga anställning vid kommunal mellanskola och vidare att sedan kvarstanna där ett ej alltför litet antal år.

Kungl. Maj:ts med ledning av dessa synpunkter uppgjorda förslag till avlöning för lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor vann riksdagens bifall.

Lärlönenämnden.

De otillfredsställande förhållanden, som känneteckna ovan berörda löne-regleringar, hava också medfört, att tiden efter deras fastställelse ej blev, såsom man eljest haft anledning förvänta, en tid av lugnt och ostört arbete, utan i stället, på grund av lärarnas bekymmersamma ekonomiska villkor, inledningen till en period av omfattande lönerörelser inom nästan samtliga de kårer, varom här är fråga. Det dröjde ej länge, efter det de nu gällande löne-regleringarna vunnit godkännande, förrän yrkanden framkommo, som ej endast inneburo partiella löneförbättringar för olika lärargrupper utan även avsågo en mer eller mindre genomgripande revision av de nuvarande lönesystemen.

I fråga om de allmänna läroverken vill jag endast erinra därom, att framställningar inkommo, bland andra, från svenska lärarsällskapet angående revision av gällande lönestater (år 1910), från åtskilliga lärare

angående lektorernas löneförmåner (år 1910), från vissa rektorer angående ändrade bestämmelser beträffande rektorernas avlönings- och pensionsförmåner (år 1910), från åtskilliga rektorsämbeten angående ortstilllägg till lärarna i Norrland (åren 1909 och 1910), från ämneslärarinnor vid statssamskolor angående behörighet till adjunktsbefattningar (år 1910), från teckningslärare angående ny löneroglering för teckningslärare (år 1910), från vissa rektorer angående avlöningsförhöjning för rektorer och ordinarie lärare vid provårsläroverken (år 1912), från gymnastiklärare angående deras avlöningsförhållanden (år 1908), från svenska musiklärarsällskapet angående musiklärarnas avlöningsförhållanden (år 1913) o. s. v.

Beträffande högre lärarinneseminariet gjordes år 1913 från rektor och lektorer vid nämnda seminarium framställning angående förbättrade avlöningsförmåner.

Vad angår folkskoleseminarierna må särskilt erinras om det av folkundervisningskommittén år 1911 framlagda förslag angående omreglering av seminarielärarnas avlöningsförhållanden. För seminariernas vidkommande må vidare framhållas petitioner från vissa rektorer angående ändrade bestämmelser rörande rektorernas pension (år 1910), från svenska seminarieläraryöreningen om löne- och pensionsreglering för lärarna i trädgårdsskötsel (år 1911), från övningsskollärare angående löneroglering (år 1913) m. fl.

I fråga om lärarpersonalen vid folk- och småskolor må erinras om flera av centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening gjorda framställningar angående nämnda personals avlöningsförhållanden (åren 1909, 1912 och 1914), vidare om framställningar från vissa pensionerade lärare angående förbättrade pensionsvillkor (år 1912), från centralstyrelsen för Sveriges folkskolläraryöreförbund angående löneroglering för folkskolläraryorinnor (år 1912), från föreningen Svenska folkskolans vänner angående småskolläraryorinnornas avlöningsförhållanden och rättsliga ställning (år 1914) o. s. v.

Till förmån för lärarkårerna vid de högre folkskolorna och de kommunala mellanskolorna gjordes framställningar såväl från vissa rektorer vid dessa läroanstalter (år 1914) som från Sveriges kommunala ungdomsskolors läraryörening (samma år).

Redan den 5 juli 1912 fann emellertid Kungl. Maj:t, med hänsyn bland annat till vad som anförts i åtskilliga då inkomna framställningar av nu angiven art, anledning uppdraga åt en utredningsnämnd — den s. k. lärarlönenämnden, i det följande kallad nämnden — att efter verkställd undersökning framlägga förberedande förslag till ny löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen dels vid rikets allmänna läroverk — där-

vid även frågan om kvinnors auställning i utsträckt omfattning vid dessa läroanstalter borde tagas i betraktande — dels vid folk- och småskolorna, dels ock, i den mån förhållandena därtill kunde föranleda, vid med förutnämnda skolor närbesläktade läroanstalter. Till ordförande i nämnden förordnades förutvarande statsrådet, kanslirådet, numera överdirektören P. E. Lindström samt till ledamöter ledamoten av riksdagens första kammare, lektorn J. F. Nyström, läroverksadjunkten A. Holkers, ledamoten av riksdagens första kammare, läroverksadjunkten O. Olsson, teckningsläraren K. H. Segerborg, seminarieadjunkten Anna Sörensen, dåvarande ledamoten av riksdagens första kammare, överläraren, sedermera undervisningsrådet N. O. Bruce, folkskolläraren S. Nylund, folkskollärarinnan Mathilda Persson och småskollärarinnan Anna Olsson.

Vid avgivande av förslag rörande lärarlönenämndens tillsättning anförde dåvarande departementschefen, att vid en förestående reglering av läroverkslärarnas och folkskollärarnas m. fl. löner spörsmålet om förhållandet mellan manliga och kvinnliga tjänst innehavares avlöningsförmåner måste komma under överbäggande. Detta hade, yttrade departementschefen, sin naturliga förklaringsgrund däri, att på undervisningsområdet det kvinnliga arbetet blivit ej blott till omfattning utan ock i betydelse mera likvärdigt med det manliga än på de flesta andra verksamhetsfält, vadan nämnda spörsmål här blivit mera brännande och mera svårt att undanskjuta än annorstädes.

Vidare framhöll departementschefen, att i åtskilliga av de vid tillfället föreliggande underdåniga framställningarna ifrågasatts en sådan omläggning av hittillsvarande lönegrunder, att för lärarkårerna skulle fastställas enligt somliga två löneplan, ett för familjeförsörjare och ett för icke-familjeförsörjare, enligt andra åter tre löneplan, ett för familjeförsörjande manliga lärare, ett annat för icke-familjeförsörjande manliga lärare och ett tredje för kvinnliga lärare.

De frågor, som avhandlats i berörda framställningar, vore enligt departementschefens mening i så måtto av mera sammansatt natur, än lönefrågor i allmänhet pläggade vara, att de innefattade önskemål icke blott om högre lönebelopp utan därjämte om ändrade lönegrunder, avsedda att skipa större rättvisa än hittills varit rådande mellan skilda grupper av löntagare, framför allt mellan de manliga och kvinnliga.

Den 31 oktober 1914 avgav lärarlönenämnden förslag till löne- och pensionsreglering för lärarpersonalerna vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet, statens folkskoleseminarier, folk- och småskolor, högre folkskolor samt kommunala mellanskolor. Vid avgivande av nämnda förslag har nämnden jämväl tagit ståndpunkt till de spörsmål, vilka, på

sätt omförmälts, angivits såsom önskvärda att tagas under övervägande vid prövning av själva lönefrågan. Till nämndens förslag, såväl i vad det avser de mera allmänna och principiellt lönetekniska spörsmålen som i vad det avser de i detalj utformade bestämmelserna, återkommer jag närmare i det följande.

Lönefrågans ytterligare behandling.

Sedan sålunda nämnden avgivit sitt omförmälda löneregleringsförslag, blev detta förslag remitterat till ett antal olika myndigheter. De myndigheter, vilka avgivit infordrade utlåtanden över nämnda förslag, äro följande: läroverksöverstyrelsen, som i sin ordning infordrat yttranden från lärarkollegierna vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och de kommunala mellanskolorna; folkskolöverstyrelsen, som i sin ordning infordrat yttranden från lärarkollegierna vid folkskoleseminarierna och lärarpersonalen vid de högre folkskolorna; samtliga domkapitel och Stockholms stads konsistorium, vilka i sin ordning infordrat yttranden från vederbörande folkskolinspektörer; samtliga Kungl. Maj:ts befallningshavande i länen, vilka i sin ordning infordrat yttranden från styrelserna för vederbörande statssamskolor och högre folkskolor; direktionen över Stockholms stads undervisningsverk; socialstyrelsen; inspektören för teckningsundervisningen; musikaliska akademien; direktionen över gymnastiska centralinstitutet; direktionen över folkskolläraernas pensionsinrättning.

Härjämte bereddes tillfälle åt vissa föreningar att yttra sig över förslaget, nämligen läroverkslärares riksförbund, svenska extraläraryförbundet, svenska seminarieläraryföreningen, Sveriges kommunala ungdomsskolors läraryförening, centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryförening, Sveriges folkskollärarynneförbund samt folkskolans vänner.

Dessutom inkommo till Kungl. Maj:t i anledning av lärarlöne-nämndens omförmälda förslag utlåtanden och framställningar från vissa korporationer och sammanslutningar, nämligen Stockholms lärarsällskap, teckningslärares riksförbund, svenska gymnastikläraresällskapet, svenska musikläraresällskapet, akademiskt bildade kvinnors förening, föreningen G. C. I. samt Fredrika-Bremerförbundet.

Lärarlönenämndens förevarande förslag ävensom samtliga ovan-nämnda över detsamma avgivna utlåtanden överlämnades sedermera till löneregleringskommittén, vilken genom remiss den 3 september 1915 fick

sig anbefallt att avgiva utlåtande i ämnet. För ifrågavarande ärendes behandling förordnade Kungl. Maj:t såsom särskilda ledamöter i kommittén rektorn A. Nordfelt och ledamoten av riksdagens andra kammare, folkskolläraren E. Kristensson. Efter det ärendet sålunda hänskjutits till löneregeringskommittén, har till Kungl. Maj:t ingivits ett avsevärt antal utlåtanden och framställningar, avseende löneregerings- och därmed sammanhängande frågor. Jämväl sistberörda utlåtanden och framställningar hava genom särskilda remisser överlämnats till nämnda kommitté för att tagas i övervägande i samband med prövning av lärarlönenämndens förslag.

Den 21 februari 1918 har löneregeringskommittén avgivit betänkande i ämnet. I detta betänkande redogör kommittén i korthet dels för såväl nu gällande bestämmelser i förekommande frågor som nämndens förslag jämte inom nämnden förefintliga olika meningar i vissa stycken, dels för sådana över nämndens förslag direkt avgivna utlåtanden, vilka kommittén ansett sig böra särskilt uppmärksamma, dels ock för de genom särskilda remisser till kommittén överlämnade framställningar. Vad angår ovan nämnda över nämndens förslag direkt avgivna utlåtanden, har kommittén utarbetat och till trycket befordrat en sammanfattning av samtliga dessa; och har jag vid sådant förhållande ej ansett mig böra i detta sammanhang närmare redogöra för sagda utlåtanden utan inskränker mig att här hänvisa till nämnda sammanfattning. Jag upptager i det följande endast de utlåtanden, vilka synas mig förtjänta av uppmärksamhet, liksom jag ock i sammanhang härmed omnämner de särskilda framställningar, vilka under lönefrågans senare skeden ingivits till Kungl. Maj:t.

Vid framläggande av mitt förslag följer jag den uppställning, som föreligger i löneregeringskommitténs utlåtande och vilken i sin tur jämväl legat till grund för lärarlönenämndens omförmälda betänkande.

Kap. I. Behovet av löneförbättring.

Lärlönenämnden inleder sitt betänkande i ämnet med vissa uttalanden i fråga om behovet av en löneförbättring för de olika lärarkårer, vilkas avlöningsförhållanden nämnden anser böra underkastas revision. Därvid erinras till en början, hurusom år 1907, då löneförhållandena för statskontorets tjänstemän senast reglerades, kunde betraktas såsom gränsskillnaden mellan den löneregleringsperiod, som tog sin början i slutet av 1870-talet, och den nu pågående löneregleringsperioden; att såväl läroverkslärarna som folkskollärarna fått sina löner reglerade, de förra år 1904 och de senare år 1906, alltså kort före år 1907, då löneförhållandena för statskontorets tjänstemän senast reglerades, samt hurusom i anledning av de nya löneprinciper, som därvid och vid följande löneregleringar kommit i tillämpning, nämnda lärare blivit stående på en relativt lägre lönenivå än tjänstemannakårer, med vilka de borde i avlöningshänseende vara jämnställda. Detsamma gällde, enligt nämndens mening, de lärarkårer, för vilkas avlöningsförhållanden läroverkslärarnas och folkskollärarnas avlöningar vore normerande.

*Lärlöne-
nämnden.*

Med hänsyn till stegringen av levnadskostnaderna finner nämnden det vara naturligt, att olika lärarkårer och lärargrupper funnit sig föranlåtna att jämförelsevis kort tid efter det de erhållit sina senaste löneregleringar framställa yrkanden om snar revision av dessa och om att därvid erhålla lönesatser, vilka stode i överensstämmelse med dåmera rådande levnadskostnader och gjorde dem i ekonomiskt avseende fullt likställda med jämförliga tjänstemannakårer. Nämnden har ansett sig böra särskilt betona detta till bemötande av den invändningen, att lärarna fått sina löneförhållanden reglerade så nyligen, att de icke nu kunde göra anspråk på en ny lönereglering.

Nämnden angiver vidare de särskilda omständigheter, som enligt dess mening tala för en revision av gällande avlöningsförhållanden för de olika lärarkårerna.

Löneregleringskommittén.

Löneregleringskommittén har icke funnit anledning till några väsentliga erinringar mot vad nämnden anfört i fråga om behovet av en löneförbättring för de lärarkårer, om vilka i det följande är fråga. Utan att dock kunna godtaga samtliga de motiv, som av nämnden andragits till stöd för ett behov i förevarande avseende, anser kommittén sådana omständigheter föreligga, som till fullo ådagalägga nödvändigheten av genomgripande omregleringar av avlöningsförhållandena för ifrågavarande lärarkårer.

Vidare erinrar kommittén därom, att behovet av en löneförbättring redan genom statsmakternas åtgöranden såtillvida behjärtats, som riksdagen i anledning såväl av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar som av enskilda inom riksdagen väckta motioner beviljat tillfällig löneförbättring åt samtliga förevarande lärarkårer. Så har en tillfällig löneförbättring beviljats för lärarpersonalen vid folk- och småskolor för åren 1916, 1917 och 1918, för lärarpersonalen vid högre folkskolor för åren 1917 och 1918 samt för lärarkårerna vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarierna och de kommunala mellanskolorna för år 1918.

Under framhållande att kommittén följaktligen saknade anledning att närmare än nu skett ingå på spørsmålet om behovet av lönereglering för ifrågavarande lärarkårer — vilket behov torde genom riksdagens åtgöranden och uttalanden få anses konstaterat — säger sig kommittén emellertid vilja i detta sammanhang i korthet angiva den allmänna ståndpunkt i avseende å de särskilda avlöningsbeloppens beräkning, vilken kommittén ansett sig böra intaga vid bedömning av föreliggande lönefrågor.

Det har ej syntts kommittén möjligt att vid de löneregleringar, som måste under nu rådande förhållanden äga rum, taga hänsyn till penningvärdets nuvarande ställning eller till förhandenvarande exceptionella läge, än mindre att anpassa avlöningar efter förhållanden, vilka kunna antagas i en framtid inträffa men vilka för närvarande undandraga sig varje bedömning.

Den säkraste utgångspunkten i fråga om de statstjänare, vilkas lönefrågor i detta ärende äro föremål för kommitténs prövning, anser kommittén fördenskull vara den att ställa de avlöningsförmåner, som må böra förordas, i viss relation till de avlöningar, som nu enligt stat äro fastställda för andra statens befattningshavare av olika kategorier. Härvid torde naturligen hänsyn jämväl böra tagas till den tillfälliga löneförbättring, vilken riksdagen såsom ett provisorium redan beviljat olika lärarkårer.

Då kommittén sälunda för de *statsanställda* befattningshavare, om vilka nu är fråga, föreslår avlöningsbelopp, som äro ställda i visst förhållande till vad för närvarande i ordinarie avlöningar utgår till statstjänstemän i allmänhet, förutsätter kommittén, att de förra ävenledes må komma i åtnjutande av den ytterligare löneförbättring, vilken i form av krigstidstillägg eller krigstidshjälp eventuellt kan komma statens tjänst innehavare i allmänhet till del.

Från en dylik förutsättning kan man enligt kommitténs mening däremot icke utgå, då det gäller fastställande av kontanta avlöningsförmåner för de *kommunalt anställda* befattningshavare, vilkas lönefrågor i detta sammanhang jämväl äro föremål för kommitténs behandling. Visserligen bestrides sistnämnda tjänst innehavares avlöning till den långt övervägande delen av statsmedel, och det är huvudsakligen endast formerna för deras anställning, som göra dem till vederbörande kommuners tjänstemän. Dessa omständigheter skulle till äventyrs kunna tala för ett jämnställande av dem med de statsanställda befattningshavarna i förevarande avseende. Men de betraktas dock såväl från kommunernas egen sida som av den gängse uppfattningen i övrigt alltjämt såsom kommunernas befattningshavare, varjämte må erinras, att de utav kommunerna förses med bostad och bränsle in natura eller ersättning härför och, vad landsbygden angår, ofta med planteringsland, ett förhållande, som bidrager att göra penningvärdets fall mindre tryckande för dem än andra, som icke äro i åtnjutande av dessa förmåner.

Vid bedömande av de avlöningsbelopp, som nu må böra förordas för de kommunalt anställda befattningshavarna säger sig kommittén alltså hava tagit hänsyn till å ena sidan, att krigstidstillägg eller krigstidshjälp ej för närvarande utgår till dem, å andra sidan att en väsentlig och allmän höjning av deras nuvarande avlöningar synes erforderlig. Huruvida även med de avlöningsbelopp, som kommittén föreslår för de kommunalt anställda lärarna, dessa i framtiden må kunna ifrågakomma till erhållande av krigstidstillägg eller krigstidshjälp från staten är ett spörsmål, som under förhandenvarande förhållanden kommittén finner undandraga sig dess bedömande.

I sitt betänkande har lärarynämnden framhållit, hurusom de yrkanden, som från olika lärarkårers sida framställts angående förbättrade avlöningsförhållanden, vore enligt nämndens mening fullt berättigade. De myndigheter och korporationer, vilka yttrat sig över nämndens betänkande, hava ytterligare understrukit behovet av en genomgri-

Departementschefen.

pande lönereglering, och från löneregleringskommitténs sida hava några erinringar i detta avseende icke framställts.

Aven från riksdagens sida hava uttalanden i omförmälda syfte gjorts. Sålunda anslöt sig 1915 års riksdag till statsutskottets uttalade förväntan, att de då fattade besluten om särskilda tillfälliga lönetillägg åt lärarpersonalen vid folk- och småskolor ej borde föranleda dröjsmål med framläggande för riksdagen av förslag om definitiv lönereglering för kåren i fråga, och i liknande sammanhang uttalade 1916 års riksdag sin förväntan, att ett förslag om fullständig lönereglering inom en snar framtid bliver för riksdagen förelagt.

Av den kortfattade redogörelse, jag i det föregående gjort angående lönefrågans nuvarande läge för de olika lärarkårernas vidkommande, torde framgå, att samtliga nu gällande avlöningsbestämmelser för nämnda kårer äro i mer eller mindre grad otidsenliga och föråldrade, samt att jag följaktligen finner ett starkt behov föreligga av en genomgripande förbättring av lärarnas ekonomiska villkor.

Det förslag, som i ämnet nu avgivits av löneregleringskommittén, är till sina huvudgrunder och allmänna principer i stort sett enhälligt. Endast i vissa ej alltför väsentliga detaljpunkter hava inom kommittén avvikande meningar gjorts gällande. Kommitténs förslag synes mig vara av en sådan beskaffenhet, att en på detsamma grundad framställning torde kunna avlätas till riksdagen. I det jag sålunda i det stora hela uttalar min anslutning till kommitténs förslag, har jag emellertid i en och annan punkt ansett mig böra avvika från detsamma. Härtill återkommer jag i det följande.

Kap. II. Allmänna avlöningsgrunder.

A. Särskilda lönetillägg åt familjeförsörjare.

I anslutning till det yttrande, som av dåvarande departementschefen gjordes vid tillsättande av lärarlönenämnden (sid. 26) har nämnden till behandling upptagit frågan om särskilda lönetillägg åt familjeförsörjare. *Lärarlö-
nämnden.*

Nämnden redogör till en början för den under senare åren framförda s. k. *behovsprincipen*, vars innebörd är, att befattningshavare, som är familjeförsörjare, skall åtnjuta högre avlöning än befattningshavare, som icke är familjeförsörjare.

Mot nämnda princip hade uppställts principen: *lika arbete, lika lön*, vilken princip i allmänhet ansåges ligga till grund för statens nuvarande avlöningsväsen.

Nämnden erinrar emellertid, att för närvarande betalningen för en och samma statstjänst kunde växla avsevärt, beroende på befattningshavarens rent personliga förhållanden. Sådana olikheter i avlöningen betingades av en hel del efter hand införda avlöningsformer, såsom ålders- tillägg, ålderdomspension, invaliditetspension, reliktpension, avlöning under sjukdom m. m., av vilka somliga finge del, andra icke. Nämnden anser, att särskilda avlöningstillägg åt familjeförsörjare vore lika mycket eller lika litet som nämnda avlöningsformer stridande mot principen: *lika arbete, lika lön*.

Enligt nämndens mening vore kravet på särskilt avlöningstillägg åt familjeförsörjare i grunden av samma natur som de i statens löneregleringar tillgodosedda kraven på underhåll under sjukdom, högre avlöning för äldre tjänstemän, tjänstepension och reliktpension, av vilka förmåner somliga komme i åtnjutande, andra icke. Frågan vore sålunda, huruvida till de omständigheter, som för närvarande betingade variationer i avlöningen, jämväl skulle läggas familjeförsörjningen, eller, som saken ock

kunde uttryckas, huruvida till övriga, statstjänare ålagda försäkringar även skulle läggas familjeförsäkring. Den fråga, behovsprincipen sökt att lösa, vore icke en fråga om avlöningens storlek, utan om avlöningens fördelning.

Nämnden undersöker därefter vad som i detta sammanhang borde förstås med familjeförsörjare och kommer därvid till det resultat, att, om familjetillägg skulle införas i statens avlöningsväsen, sådana tillägg endast borde tillgodokomma familjer med barn.

Beträffande frågan, i vilken omfattning principen om särskilda lönetillägg åt familjeförsörjare borde tillämpas, anför nämnden, bland annat, att, enligt nämndens statistik rörande manliga ordinarie folkskollärare och manliga småskollärare, år 1912 funnes inom dessa kårer 3,125 familjeförsörjande män och 2,278 icke-familjeförsörjande män. Om man antog, att en lärares merkostnad för familjeförsörjning i genomsnitt uppginge till 400 kronor om året, skulle vid tillämpningen av grundsatsen om lönens bestämmande med hänsyn till familjeförsörjarnas behov statens årliga utgifter för de nämnda manliga lärarnas avlöning bli $400 \times 2,278$, d. v. s. över 900,000 kronor större, än om den ifrågasatta nya principen tillämpades. Sammanräknades både män och kvinnor inom nämnda kårer, skulle hela antalet familjeförsörjare uppgå till 3,226 och hela antalet icke-familjeförsörjare till 15,872. Om man nu vid dessa kårers löne reglering skulle, utan att fördela lönen med hänsyn till familjeförsörjning, sätta lönen så högt, att familjeförsörjarna erhöle en fullt tillräcklig inkomst, skulle detta kosta staten $400 \times 15,872$, d. v. s. över $6 \frac{1}{3}$ millioner kronor om året mera, än om den nya löneprincipen tillämpades.

Av den verkställda utredningen drager nämnden den slutsatsen, att ju större en kår vore, desto svårare vore det att, utan lönens fördelning med hänsyn till familjeförsörjning, för kåren åstadkomma en löne reglering, vid vilken såväl familjeförsörjarnas intressen som ock statens ekonomiska intressen på en gång behörigen tillvaratoges. Vid en sådan konflikt bleve det i allmänhet familjeförsörjarnas intressen, som finge stå tillbaka. Korteligen, folk- och småskollärarkåren kunde icke erhålla en löne reglering, som fullt tillgodosåge de manliga familjeförsörjarnas behov av en anständig bärgning, med mindre löne regleringen byggdes på grundsatsen om lönens fördelning med hänsyn till familjeförsörjning.

Enligt nämndens mening angåve sålunda principen om särskilda lönetillägg åt familjeförsörjare den enda utväg, på vilken man under nu-

varande förhållanden kunde komma till en för folk- och småskollärarna fullt tillfredsställande löneroglering.

I fråga om läroverks- och seminarielärarna ställde sig enligt nämndens uppfattning saken på ett annat sätt. Dessa kårer vore jämförelsevis små i förhållande till folk- och småskollärarkårerna, vadan frågan om den nya löneprincipens tillämpning vid de förra kårernas löneroglering icke på långt när hade den statsfinansiella betydelse, som då det gällde folk- och småskollärarna.

Vidare vore avlöningarna vid de allmänna läroverken och folkskoleseminarierna i allmänhet högre än vid folk- och småskolor, vadan behovet av särskilda familjetillägg syntes vara mindre vid de förra läroanstalterna än vid de senare.

Härtill komme, att läroverks- och seminarielärarna i förhållande till övriga statstjänstemannakårer intoge en mindre isolerad ställning än folk- och småskollärarkåren, vadan den nya löneprincipen svårigen kunde tillämpas på de förra utan att draga med sig konsekvenser. Om den nya löneprincipen skulle tillämpas vid reglering av lönen för statstjänstemän, borde den enligt nämndens mening införas på en gång utefter hela linjen.

Vidkommande lärarna vid de högre folkskolorna och vid de kommunala mellanskolorna anser nämnden, på anförda skäl, att dessa i berörda hänseende böra jämnställas med folkskollärarna.

Nämnden kommer alltså till det resultat, att den nya löneprincipen bör tillämpas på de kommunalt anställda lärarna men icke på de statsanställda.

Sin uppfattning om de närmare villkor och bestämmelser, som böra stadgas i fråga om åtnjutande av familjetillägg, sammanfattar nämnden i följande förslag till bestämmelser angående grunderna för familjetillägg:

Där i löneroglering, som av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställts, avlöningsformen familjetillägg förekommer, skall sådant lönetillägg utgå enligt nedan angivna grunder, ankommande det på Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser, som för tillämpning av dessa grunder må finnas erforderliga.

1. Rätt till familjetillägg tillkommer ordinarie manlig befattningshavare samt ordinarie kvinnlig befattningshavare, vars man är död, under förutsättning att befattningshavaren har eget äkta barn, som är ogift och icke uppnått 21 års ålder.

Har ordinarie manlig eller kvinnlig befattningshavare, vars äkten-

skap upplösts genom skilsmässa, eget äkta barn, som är ogift och icke uppnått 21 års ålder, ankommer det på Kungl. Maj:ts prövning, huruvida rätt till familjetillägg skall tillkomma befattningshavaren.

2. Befattningshavare, som äger rätt till familjetillägg, skall erhålla ett familjetillägg, därest han har ett sådant barn, som i punkt 1 säges; två familjetillägg, därest han har tre sådana barn, och tre familjetillägg, därest han har fem sådana barn.

3. Var der befattningshavare, som åtnjuter familjetillägg, pensionerad, äger han enahanda rätt till familjetillägg, som tillkommer ordinarie befattningshavare.

4. Kvinnlig befattningshavare, som för barn uppbär pupillpension från offentlig änke- och pupillkassa, äger att som familjetillägg erhålla endast vad som må erfordras för att utjämna skillnaden mellan beloppet av det eller de familjetillägg, befattningshavaren eljest skolat uppbära, och beloppet av den hennes barn tillkommande pupillpension.

5. Familjetillägg utgår från och med kalenderåret näst efter det, varunder rätten till tillägget inträtt, till slutet av det kalenderår, under vilket rätten till lönetillägget upphört.

6. Familjetilläggen utgå efter kalenderår.

7. Är befattningshavare tjänstledig på grund av styrkt sjukdom, äger han åtnjuta honom eljest tillkommande familjetillägg; är befattningshavare tjänstledig av annan anledning, ankommer det på Kungl. Maj:t, huruvida familjetillägg skall under tjänstledigheten till honom utgå.

Vid nämndens förslag fogade särskilda yttranden.

I förevarande fråga äro vid nämndens förslag fogade särskilda yttranden

dels av herr *Per Elof Lindström*, som omnämner, att han vid nämndens diskussioner framfört den tanken, att vid statsläroverk anställd ordinarie lärarinna, som vore änka och hade barn under 21 år, skulle komma i åtnjutande av ett familjetillägg å ett mindre belopp, exempelvis 400 kronor om året för kvinnlig läroverksadjunkt;

dels av herr *Sven Nylund*, som anser, att ett av de föreslagna familjetilläggen borde utgå såsom giftermåstillägg och de två övriga såsom barntillägg, exempelvis efter tillkomsten av andra och fjärde barnet (fröken *Anna Olsson* har förklarat sig i huvudsak instämma i herr Nylunds yttrande);

dels ock av herr *Olof Olsson*, som förklarat sig ej kunna biträda nämndens förslag om tillämpningen av principen om särskilda lönetillägg åt familjeförsörjare jämväl på lärarna vid de högre folkskolorna och vid de kommunala mellanskolorna.

I likhet med nämnden anser löne regleringskommittén, att den ifrågasvarande löneprincipen ej bör komma till användning beträffande statsanställda lärare. Skulle det över huvud befinnas från statens sida sett ändamålsenligt att för dess tjänst innehavare tillämpa principen om särskilda avlöningstillägg åt familjeförsörjare, anser kommittén detta spörsmål böra underkastas en ingående utredning; och därest denna löneprincip eventuellt skulle visa sig förtjänt av beaktande, synes den böra på en gång genomföras inom statsförvaltningen i dess helhet eller åtminstone väsentliga delar därav och ej, mera försöksvis, allenast inom vissa grenar av statstjänsten.

Löne regleringskommittén.

Då kommittén funnit en allmän och väsentlig förhöjning av de kommunalt anställda lärarnas avlöning påkallad och följaktligen förordar en sådan, har kommittén så mycket mindre ansett tillrådligt att i nämnda syfte för de ifrågasvarande lärarna tillstyrka omförmälda löneprincip, som därigenom uppenbarligen skulle föregripa den allmänna utredning, vilken kommittén anser böra föregå ett eventuellt införande av samma princip.

En sådan utredning har kommittén funnit så mycket mera nödvändig, som ifrågasvarande principens utformande i detalj visat sig vara föremål för delade meningar beträffande ett flertal frågor. Dit höra, bland annat, frågorna om giftermållstillägg i stället för ett av barn tilläggen, om den av barnen uppnådda ålder, vid vilken tilläggen skulle upphöra att utgå, eller om deras eventuella utgående oberoende av barnens ålder, om tilläggens åtnjutande efter lärarens pensionerande samt om deras förhållande till ålderstilläggen och avlöningen i övrigt.

Lärlönenämndens förslag i fråga om särskilda avlöningstillägg åt familjeförsörjare söker förverkliga den enligt min mening riktiga grundsatsen, att man bör på ett bättre sätt tillgodose växlingarna i levnadsbehoven — i synnerhet den försörjningsplikt, som kan åligga löntagaren — och därefter jämka avlöningsförmånerna. Förslaget kan jämväl bereda större möjlighet att rättvist avväga lönebeloppen mellan manliga och kvinnliga tjänst innehavare än eljest tillämpade avlöningssystem.

Departementschefen.

Den av nämnden föreslagna löneprincipen har också tillvunnit sig erkännande från olika håll i det offentliga meningsutbytet. Att principen i fråga om de kommunalt anställda lärarkårerna särskilt framträtt och gjort sig gällande beror givetvis därpå, att inom dessa kårer de kvinnliga lärarkrafterna äro synnerligen talrika samt verksamma med enahanda uppgift och med samma anspråk ställt på deras arbete i avseende å

såväl arbetets kvalitet som dess kvantitet. Nämndens förslag innebär också principens tillämpning endast på sistnämnda lärarkårer.

Till förmån för den föreslagna avlöningsprincipen talar ock den omständigheten, att densamma bland de tjänstemannagrupper, förslaget omfattar, vunnit en synnerligen stark anslutning.

Emellertid har det visat sig, att med principens genomförande äro förenade vissa svårigheter. Löneregleringskommittén har framhållit, hurusom principens utformande i detalj visat sig vara föremål för delade meningar beträffande ett flertal frågor, på vilka kommittén anfört vissa exempel, och har kommittén med hänsyn härtill pekat på nödvändigheten av en utredning i frågan. Det lär ej heller kunna bestridas, att ett genomförande av dessa avlöningsprinciper på nu förevarande område kan vara ägnat att framkalla synnerligen vittgående konsekvenser med hänsyn till avlöningarna för statens egna tjänstemän.

Om jag också å ena sidan — såsom torde framgå av vad jag nedan anfört — anser mig böra skänka mitt erkännande åt rättvisan i de grundsatser, lärarlönenämnden med sitt förslag i nu berörda avseende velat förverkliga, har jag å andra sidan icke kunnat undgå att finna de av löneregleringskommittén gjorda invändningarna under förhandenvarande förhållanden utgöra ett avgörande hinder för förslagets avfattande efter nämndens linjer. Hela lönefrågans lösning skulle enligt min övertygelse äventyras på grund av uppkommande motsättningar med avseende på själva löneprincipen, och då en ytterligare utredning skulle till en oviss framtid uppskjuta denna synnerligen trängande lönereglering, har jag funnit mig böra ansluta mig till löneregleringskommitténs på hittillsvarande grunder byggda och i denna punkt enhälliga förslag.

B. Förhållandet mellan manliga och kvinnliga lärares avlöning m. m.

*Lärarlö-
nämnden.*

Efter skärskådande av grunderna till kvinnornas lägre avlöning i förhållande till männens, framhåller lärarlönenämnden, hurusom, sedan industrialismen inskränkt den husliga verksamhetskretsen och drivit ut en större mängd kvinnor på den öppna arbetsmarknaden samt även i andra avseenden omgestaltat de samhällsliga förhållandena, frågan om kvinnornas löner i förhållande till männens inträtt i ett nytt och mera aktuellt skede. Den starka ökningen i antalet självförsörjande kvinnor, deras stegrade

självkänsla, kvinnornas ökade inflytande på de samhällseliga angelägenheterna, deras sammanslutningar för gemensamma intressen och energiska agitation kunde antagas komma att föranleda en höjning av deras löner i förhållande till männens.

Att utvecklingen skulle resultera i en mera generell tillämpning av löneprincipen lika arbete, lika lön, anser nämnden icke sannolikt, i alla händelser från statens synpunkt icke önskvärt. Enligt nämndens mening borde staten åtminstone under nuvarande förhållanden hålla på att den familjeförsörjande mannen skulle komma i åtnjutande av högre löneinkomst än den icke-familjeförsörjande kvinnan.

Men även om man bortsåg från den differens i avlöning, som kunde påkallas av mannens familjeförsörjningsplikt, ansåge dock nämnden en allmännare formell likställighet i lönehänseende mellan kvinnor och män icke kunna eller böra uppställas som utvecklingens mål. Den olikhet i fysiskt och psykiskt hänseende, som faktiskt förefunnes mellan könen, ledde vanligen till en differentiering mellan manligt och kvinnligt arbete. Det i diskussionen om manliga och kvinnliga löner uppställda postulatet *lika lön för lika arbete* saknade i de allra flesta fall sammanhang med själva samhällslivet, i det att den faktiska organisationen genom differentiering mellan manligt och kvinnligt arbete innebure *olika lön för olika arbete*.

Områden funnes emellertid och komme väl alltid att finnas, där män och kvinnor utförde samma slags arbete. Exempel härpå erbjöde just de områden, med vilkas avlöningsförhållanden nämnden hade att syssla. Om över huvud taget kvinnor skulle kunna befordras till lärarbeställningar, måste man enligt nämndens åsikt utgå från att kvinnorna kunde sköta dessa beställningar ungefärligen lika väl som männen, ty kvinnornas tillträde till dylika sysslor finge ej äga rum på bekostnad av undervisningens halt. Man kunde hysa olika uppfattningar, vilka lärartjänster kvinnorna kunde nöjaktigt bestrida, men diskussionen härom vore en fråga för sig, som icke tillhörde detta sammanhang.

Men även om samma slags tjänster komme att stå öppna för såväl kvinnor som män, funnes, såvitt för närvarande kunde ses, icke förutsättningar för formell likställighet i lönehänseende mellan manliga och kvinnliga lärare. För sådant ändamål skulle fordras, att, om man bortsåg från övriga omständigheter, de kvinnliga lärarnas arbete vore icke blott av samma art utan även av samma omfattning som de manliga lärarnas, med andra ord att kvinnan ägde samma kraft och uthållighet som mannen. Såvitt nämnden kunnat utröna, förhölle det sig så, att

kvinnorna i allmänhet icke ansåges kunna rå med samma arbetsbörda som männen, där arbetet vore av mera krävande art. I sammanhang härmed ville nämnden erinra om att kvinnorna vanligen pensionerades tidigare än männen.

Nämnden redogör härefter dels för de grunder, som tillämpats vid nu gällande löneregleringar för kvinnliga lärare, dels ock för löneregleringskommitténs förslag rörande grunderna för kvinnliga befattningshavares avlöning (kommitténs betänkande delen XXVII), och kommer därvid till det resultat, att, om man begränsade frågan till de fall, där manliga och kvinnliga lärare hade samma utbildning och samma slags tjänster, dessa grunder kunde sammanfattas sålunda, att de kvinnliga lärarnas avlöning borde sättas lägre än de manliga lärarnas på grund av dels männens familjeförsörjningsplikt, dels ock männens större arbetsprestation, där skillnad i sådant avseende förefunnes.

Beträffande den del av mannens avlöning, som kunde anses betingad av hänsyn till hans familjeförsörjningsplikt, har nämnden, i likhet med löneregleringskommittén, ansett det avdrag från den manliga lärarens avlöning, som kunde anses motsvara familjeförsörjningsbehovet, böra bestämmas till sådant belopp, att den kvinnliga tjänstemannens effektiva avlöning, för tjänstår räknat, bleve i medeltal omkring 90 procent av motsvarande manliga tjänstemans effektiva avlöning för tjänstår. Detta vad anginge statsanställda lärare. De kommunalt anställda lärarna skulle enligt förslaget erhålla särskilda familjetillägg, vadan vid jämförelse mellan sålunda anställda manliga och kvinnliga lärares avlöning den icke familjeförsörjande manliga lärarens avlöning, utan något dylikt av familjeförsörjning betingat avdrag, borde tagas till utgångspunkt vid jämförelsen.

Beträffande skillnaden mellan manliga och kvinnliga lärares arbetsprestation diskuterar nämnden frågorna, huruvida kvinnan kan undervisa lika många timmar om dagen som mannen, huruvida hon icke på grund av hälsoskäl har behov av mera tjänstledighet än mannen, och huruvida hon kan tjänstgöra lika många år som mannen. Nämnden lutar åt den uppfattningen, att kvinnan i dessa avseenden är underlägsen mannen i arbetskraft, men har, då erfarenheten på ifrågavarande område ännu vore för liten, vid sina beräkningar utgått från förutsättningen av likställighet mellan mannen och kvinnan, utom i fråga om pensionsåldern, beträffande vilken nämnden, med vissa undantag, utgått från den skillnad, som i sådant avseende för närvarande förefunnes.

Nämnden har sålunda vid beräkningen av kvinnliga lärares avlöning utgått, vad statsanställda lärare anginge, från den manliga lärarens avlöning, på angivet sätt reducerad med hänsyn till familjeförsörjningsplikten, och, vad kommunalt anställda lärare beträffade, från avlöningen för icke-familjeförsörjande manlig lärare samt reducerat de sålunda angivna beloppen med hänsyn till de kvinnliga lärarnas lägre pensionsålder, där sådan föreslagits.

Till de faktorer, som ansetts böra betinga skillnad mellan manliga och kvinnliga lärares löner, har nämnden lagt ytterligare en, nämligen männens värnplikt, därvid nämnden beräknat värnpliktsåret som ett tjänstår med en inkomst av 500 kronor, ungefärligen motsvarande statens utgifter för den värnpliktiges föda, kläder och dagavlöning.

Slutligen har nämnden vid beräkningen av kvinnliga lärares avlöning, i nära anslutning till lönereglernskommittén, tagit hänsyn till de olika dödlighetsförhållandena bland manliga och kvinnliga lärare, ävensom, i likhet med kommittén, till manliga lärares skyldighet att bidra till efterlevande anhörigas pensionering.

Vad nämnden sålunda föreslagit avsåge icke småskollärarkåren, vars rekrytering med män nämnden icke anser för något statsintresse, och för vilken kår nämnden därför endast föreslagit *en* — för kvinnan avsedd — löneskala.

I nu berörda avseenden hava vid nämndens betänkande fogats särskilda yttranden

dels av herr *Per Elof Lindström*, som, bland annat, framhåller, att man åtminstone tills vidare, och intill dess man erhållit en större erfarenhet rörande kvinnornas prestationsförmåga i offentliga tjänster, borde lösa frågan om kvinnliga befattningshavares löner oberoende av vad som i de särskilda fallen kunde varda för tillfället stadgat rörande deras anställnings-, tjänstgörings- och pensionsförhållanden m. m., att man följaktligen måste avstå från att söka lösa frågan med matematisk exakthet och i stället tänka sig en mera diskretionär lösning av spörsmålet, samt att han för egen del ej kunde finna någon skäligare norm för bestämmandet av de kvinnliga lärarnas löner än den, att avlöningen skulle vara sådan, att den satte lärarinnan i stånd att hålla sig uppe på samma sociala och kulturella nivå som hennes manlige kamrat;

dels av herr *Olof Olsson*, som förklarar sig ej kunna biträda förslaget att vid bestämmandet av de statsanställda lärarinnornas löner låta reducera dessa med ett belopp, motsvarande familjeförsörjningsbehovet;

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 232 häft. (Nr 260.)

Vid nämndens betänkande fogade särskilda yttranden.

dels ock av fröken *Anna Sörensen*, som anser, att nämnden bort föreslå, att de statsanställda kvinnliga lärarnas avlöningsförmåner avvägdes så, att deras effektiva avlöning så nära som möjligt komme att närma sig den effektiva avlöningen för manlig icke-familjeförsörjare med de av nämnden föreslagna avlöningsförmånerna.

Löneregleringskommittén.

Löneregleringskommittén erinrar, hurusom kommittén i sitt den 13 januari 1911 avgivna betänkande (delen XXVII) med förslag till grunder, med tillämpning av vilka infödda svenska kvinnor må kunna av Konungen utnännas och befordras till vissa befattningar, behandlat vissa av de spörsmål, som i förevarande avseende varit föremål för nämndens omprövning, och påpekar, att nämnden i sitt nu föreliggande förslag i stort sett anslutit sig till den uppfattning, som kommittén i detta betänkande gjort gällande beträffande förhållandet mellan manliga och kvinnliga befattningshavares avlöningsförmåner.

Kommittén bringar vidare i erinran, att nämnden till grund för sitt förslag i fråga om avlöningsbeloppen för de kvinnliga lärarna lagt en av lektorn E. Göransson och docenten, numera byråchefen E. Stridsberg gjord beräkning (Bil. II till nämndens betänkande).

Då nämndens förslag synes i huvudsakliga hänseenden ansluta sig till den uppfattning, åt vilken kommittén förut givit uttryck, säger sig kommittén varken i nämndens uttalanden i förevarande fråga eller av någon i övrigt till kommitténs kännedom kommen omständighet hava funnit anledning att nu frångå den sålunda i huvudsak för kommittén och nämnden gemensamma ståndpunkten. Efter att hava preliminärt fastställt de avlöningar, som kommittén kunde anse sig böra förorda för manliga lärare, har kommittén uppdragit åt Göransson att verkställa en beräkning beträffande kvinnliga lärares avlöning, gjord efter enahanda grunder som den, på vilken nämndens lönebelopp grunda sig.

De belopp, vartill Göransson vid nämnda beräkning kommit, hava för kommittén tjänat som utgångspunkt vid bedömandet av de kvinnliga lärarnas avlöningar, varvid kommittén dock vidtagit sådana jämkningar, som kommittén ansett av förhållandena påkallade, och sålunda i viss mån beaktat den uppfattning, som erhållit ett uttryck i Lindströms ovanberörda särskilda yttrande.

Departementschefen.

Till de faktorer, vilka inverka på spörsmålet om beräkning av de kvinnliga lärarnas avlöning, hör, bland andra, frågan om lärarinnornas pensionsålder. På sätt av det följande framgår, har jag ansett mig böra i avseende å den levnadsålder, vid vilken kvinnliga lärare skola äga rätt

att komma i åtnjutande av pension, utgå från de bestämmelser, som i den civila pensionslagen äro stadgade för kvinnliga tjänst innehavare i allmänhet. Härtill återkommer jag emellertid längre fram.

Från denna utgångspunkt och med tillämpning i övrigt av de grunder, på vilka lärarlönenämndens och löneregeringskommitténs förslag i förevarande avseende äro byggda, har jag låtit verkställa beräkning av de avlöningsbelopp, vilka skulle tillkomma de kvinnliga befattningshavare, om vilka här är fråga. Jag har därvid i stort sett kommit till samma belopp, vilka återfinnas i kommitténs förslag, och torde detta bero därpå, att kommittén, som utgått från en pensionsålder av 58 år, i avseende å de efter matematisk uträkning erhållna beloppen vidtagit vissa jämkningar uppåt. I ett fall har emellertid den av mig anbefallda beräkningen givit till resultat högre belopp än dem, som av kommittén framlagts, nämligen beträffande kvinnliga lärare vid folkskolor; att observera är dock, att i detta fall kommittén vidtagit en jämkning nedåt av det efter matematisk uträkning erhållna beloppet.

C. Grunderna för övningslärarnas avlöning vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna.

Med avseende å den för undervisningen i övningsämnena erforderliga utbildningen har lärarlönenämnden ansett, att dessa ämnen kunde indelas i två grupper, nämligen å ena sidan teckning, musik och gymnastik, å andra sidan manlig slöjd, kvinnlig slöjd och hushållsgöromål. Med avseende å undervisningsstadiet har nämnden ansett, att en skillnad borde göras mellan å ena sidan de högre allmänna läroverken, folkskoleseminarierna och högre lärarinneseminariet, å andra sidan realskolorna för gossar och statssamskolorna.

Lärarlönenämnden.

Vidare förordar nämnden i fråga om förevarande tjänster:

att en ordinarie lön bestämmes med hänsyn till det minsta antalet undervisningstimmar, som i ämnet förekommer vid det slag av läroanstalter, varom i varje särskilt fall är fråga;

att för extra tjänstgöring ersättning lämnas, beräknad efter veckotimme, utgående med högre belopp, allt eftersom läraren befinner sig i högre lönegrad;

att lärare ej må erhålla ersättning för mera än 32 timmar i veckan, däri inräknat det timantal, med hänsyn till vilket den ordinarie

lönen bestämts, dock att, där särskilda förhållanden sådant påkalla, Kungl. Maj:t må kunna medgiva lärare i teckning vid allmänt läroverk och lärare i musik, i gymnastik med lek och idrott samt i manlig slöjd vid folkskoleseminarium ersättning för intill 34 veckotimmar;

att vid bestämmande av lärares avlöning under sjukdom och pension ersättningen för den extra tjänstgöringen tillgodoräknas honom på samma sätt som den ordinarie lönen.

Frågan om avlöningen för kvinnlig lärare, då hon innehar samma slags tjänst som manlig lärare, anser nämnden böra lösas sålunda, att avlöningen för den förra sättes i ungefärligen samma relation till avlöningen för den senare som avlöningen för kvinnlig läroverksadjunkt till avlöningen för manlig läroverksadjunkt.

Antalet ålderstillägg bör enligt nämndens mening vara för samtliga övningslärare detsamma, och förordar nämnden i sådant avseende samma antal ålderstillägg, som nämnden ansett böra komma lärare i allmänhet till godo, nämligen tre.

Ersättningen för den s. k. extra tjänstgöringen anser nämnden böra beräknas efter samma grunder som den ordinarie lönen eller ersättningen för den tjänstgöring, efter vilken den ordinarie lönen beräknats.

Nämnden har vidare sökt att få någon hållpunkt för bestämmande av beloppet av övningslärarnas avlöning. För sådant ändamål har nämnden gjort en jämförelse mellan å ena sidan manliga tecknings-, musik- och gymnastiklärare vid högre allmänna läroverk och folkskoleseminarier, å andra sidan manliga läroverksadjunkter. Av en sådan jämförelse framginge, att de förra lärarna hade dels mindre omfattande utbildning, dels mindre krävande hemarbete än de senare, båda omständigheterna av natur att föranleda en minskning i de förra lärarnas avlöning i förhållande till de senares.

Sedan nämnden med anledning härav beräknat, huru stor avlöning för veckotimme borde tillkomma manliga lärare i teckning, musik och gymnastik vid berörda läroanstalter, har nämnden beräknat avlöningen för motsvarande kvinnliga befattningshavare vid de högre allmänna läroverken, folkskoleseminarierna och högre lärarinneseminarier.

Genom att i de avlöningsbelopp, som sålunda beräknats för manliga och för kvinnliga lärare i teckning, musik och gymnastik vid dessa läroanstalter, göra skäligen reduktioner har nämnden kommit till de avlöningsbelopp, som borde fastställas dels för undervisningen i övriga övningsämnen, vilka förutsatte en mindre omfattande utbildning, dels ock för undervisningen i övningsämnena vid realskolor och samskolor, vilken finge anses i någon mån mindre krävande.

I avseende å grunderna för ifrågavarande övningslärares avlöning giver löneregleringskommittén uttryck åt den uppfattningen, att det avlöningssystem, som här varit tillämpat och vars bibehållande nämnden i stort sett förordar, är synnerligen invecklat ävensom att det vore önskvärt, att efter genomförandet av en länge påyrkad omorganisation av musik- och gymnastikundervisningen på detta område enklare och mer enhetliga grunder bleve gällande.

I de yttranden, som avgivits över nämndens betänkande, hade också framkommit förslag i syfte att omlägga avlöningsförhållandena för ifrågavarande lärarkårer, varvid främst borde erinras om de önskemål, som gjorts gällande för ett jämnställande av dessa lärare med ämneslärarna, d. v. s. för en fast avlöning, uppdelad i lön och tjänstgöringspenningar. Även om från flera synpunkter ett dylikt önskemål enligt kommitténs uppfattning kunde anses hava fog för sig, ansåge sig kommittén dock icke, med hänsyn till den varierande tjänstgöringsskyldighet, som för närvarande vid olika läroverk åligger övningslärarna, böra förordas en dylik omläggning av nu gällande avlöningsgrunder. Kommittén finner sig följaktligen böra i stort sett förordas de av nämnden föreslagna grunderna.

Nämnden hade ansett, att en skillnad, såsom nu är fallet, borde bibehållas mellan övningslärarna vid å ena sidan de högre allmänna läroverken och å den andra realskolorna. Från ett flertal håll hade yrkats upphävande av denna skillnad. Om ock vissa skäl kunde anföras för sistnämnda yrkande, funne kommittén sig dock ej kunna förordas ett jämnställande i avlöningshänseende mellan befattningshavare, vilkas avlöningar hittills utgått efter så olika löneskalor, som här varit fallet.

Vidare hade nämnden förordat, att avlöningarna för övningslärare vid de högre allmänna läroverken och vid folkskoleseminarierna skulle utgå efter samma måttstock. Gentemot detta förslag hade betonats, att övningslärarna vid folkskoleseminarierna borde i avlöningshänseende erhålla en gynnsammare ställning än motsvarande lärare vid de högre allmänna läroverken. Förslag i denna riktning hade framställts av flertalet lärarkollegier vid folkskoleseminarier, varjämte folkskolöverstyrelsen gjort sig till tolk för enahanda yrkande.

Kommittén har funnit de skäl, som anförts härför, övertygande. Den olika karaktären och uppgiften hos de högre allmänna läroverken å den ena sidan och folkskoleseminarierna å den andra likasom ock de ifrågavarande ämnenas olika ställning på de allmänna läroverkens och folkskoleseminariernas undervisningsplan synas kommittén motivera en avlöning åt seminariernas övningslärare, beräknad efter en högre mått-

stock än åt de högre allmänna läroverkens. Kommitténs förslag till avlöningsbelopp är ock uppgjort med hänsyn till denna uppfattning.

Beträffande avlöningarna för manliga och kvinnliga övningslärare har kommittén tillämpat enahanda principer i avseende å beräkning av lönebeloppen, som kommittén använt sig av, då det gällt att bestämma avlöningarna för ämneslärare.

Vad nämnden i övrigt i detta kapitel anfört, har ej ansetts föranleda något särskilt uttalande från kommitténs sida.

Departementschefen.

I en till Kungl. Maj:tt ingiven skrift ävensom i ett antal till mig gjorda hänvändelser hava åtskilliga kvinnliga övningslärare vid de allmänna läroverken anhållit, att kvinnlig övningslärares avlöning, såsom hittills varit fallet, måtte utgå efter samma grunder som för manlig övningslärare under förutsättning av lika tjänstgöringstid. Med hänsyn till de allmänna grundsatser, löneregeringskommittén gjort gällande i fråga om förhållandet mellan manlig och kvinnlig lärares avlöning, torde emellertid ett sådant yrkande ej kunna röna tillmötesgående, utan har jag funnit mig böra avfatta mitt förslag i enlighet med kommitténs hemställan.

D. Pensionsålder.

Manliga ämnes- och övningslärare vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna.

Nuravande bestämmelser.

Enligt lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension den 11 oktober 1907 inträder för manlig tjänst innehavare rätt att komma i åtnjutande av hel pension vid uppnådda 67 levnads- och 35 tjänstår. Från denna bestämmelse äro undantagna, bland andra, lärare vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna. Enligt pensionslagen samt — beträffande övningslärare vid folkskoleseminarierna — enligt kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904 angående ny löne- och pensionsreglering för lärare och lärarinnor vid rikets folkskoleseminarier inträder nämligen rätt till hel pension för manliga gymnastiklärare vid uppnådda 62 levnads- och 30 tjänstår samt för övriga manliga lärare vid uppnådda 65 levnads- och 35 tjänstår.

Skyldighet att avgå från tjänsten inträder för ifrågavarande tjänst innehavare vid den för rätt till erhållande av hel pension stadgade levnadsåldern, Konungen eller, där viss ämbetsmyndighet äger att från

tjänsten avskeda, den myndighet obetaget att låta med avskedet anstå, därest och så länge tjänst innehavaren prövas kunna i tjänsten på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna, dock icke i något fall längre än till fyllda 70 år.

Nämnden föreslår, att rätt att komma i åtnjutande av hel pension må inträda *Läroverstyrelsen.*

för manliga gymnastiklärare, såsom för närvarande, vid uppnådda 62 levnads- och 30 tjänstår; samt

för övriga manliga övningslärare och för manliga ämneslärare vid uppnådda 65 levnads- och 33 tjänstår.

Nämnden erinrar, hurusom ett stort antal lärare vid den tid, då de vore skyldiga att avgå från tjänsten, icke hunnit förvärva det för erhållande av hel pension erforderliga antal tjänstår.

Enligt en av nämnden verkställd beräkning, avseende 1912 års slut, skulle vid de allmänna läroverken endast 56,2 procent av lektorerna och 61,6 procent av adjunkterna vid 65 års ålder hava uppnått det för erhållande av hel pension stadgade antalet tjänstår. Nämnden anser därför en ändring av pensionslagen erforderlig i syfte att bereda ett något större antal lärare än enligt nu gällande bestämmelser vore fallet möjlighet att avgå från tjänsten med hel pension. Då ifrågavarande lärare vore skyldiga att avgå från tjänsten vid en levnadsålder, som vore två år lägre än den för manliga civila tjänst innehavare i allmänhet stadgade, och då de med hänsyn till utbildningstidens längd icke kunde antagas komma i tjänst tidigare — utan snarare senare — än flertalet andra civila tjänst innehavare, anser nämnden det vara nödvändigt, att en motsvarande skillnad gjordes beträffande tjänståldern.

I sitt över nämndens betänkande avgivna utlåtande föreslår läroverksöverstyrelsen, med vidhållande av nämndens förslag i fråga om levnadsåldern, att manliga ämneslärare vid de allmänna läroverken och högre lärarinneseminariet såväl som manliga övningslärare vid samma läroanstalter måtte kunna erhålla full pension efter 30 tjänstår. Överstyrelsens sänkning av det utav nämnden föreslagna antalet tjänstår från 33 till 30 motiveras huvudsakligen därmed, att enligt nämndens förslag alltför många lärare — ungefär var femte lärare — skulle allt framgent få åtnöja sig med avkortad pension vid avskedstagandet. Med den av överstyrelsen föreslagna tjänståldern skulle av lektorerna 91 procent och av adjunkterna 88,76 procent komma i åtnjutande av oavkortad pension vid avskedstagandet.

*Över nämndens förslag
avgivet utlåtande.*

Löne-
reanerings-
kommittén.

Med avseende å vad i frågan förekommit anser sig kommittén böra ansluta sig till nämndens förslag. Kommittén erinrar, att i avseende å beräkning av tjänstår bestämmelserna i den civila pensionslagen äro synnerligen vida, i det att de medgiva sådan beräkning omedelbart från och med att vederbörande blivit anställd såsom extra ordinarie lärare. De av nämnden anförda siffrorna ådagalägga emellertid, att det oaktat ett missförhållande föreligger i förevarande avseende.

Den av läroverksöverstyrelsen gjorda beräkningen synes förutsätta, att vederbörande först vid inemot 35 års ålder skulle komma in på lärarbanan. Kommittén kan ej annat än anse, att, därest lärarbanan skulle först vid så sen tidpunkt i livet mera allmänt beträdas, däri låge ett synnerligen olägligt förhållande. Den tendens hos den studerande ungdomen, som uppgives numera göra sig alltmer gällande, nämligen att fortast möjligt avsluta sin utbildning och nå en tryggad utkomst i livet, torde vara ägnad att med tiden medföra ändring i nämnda hänseende.

Kommittén kan vid sådant förhållande i varje fall ej förorda en förkortning av tjänstaldern utöver vad nämnden föreslagit.

Kvinnliga ämnes- och övningslärare vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna.

Nuvarande
bestämmel-
ser.

Enligt lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension inträder för kvinnlig tjänst innehavare rätt att komma i åtnjutande av hel pension vid uppnådda 60 levnads- och 30 tjänstår, dock att för ämneslärarinnor vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna sådan rätt inträder vid 55 levnads- och 25 tjänstår. Enligt omförmälda bestämmelse i pensionslagen är pensionsåldern sålunda 60 levnads- och 30 tjänstår för kvinnlig övningslärare vid allmänt läroverk och högre lärarinneseminariet. Samma bestämmelse tillämpas även på kvinnlig övningslärare vid folkskoleseminarium.

Läroverks-
nämnden.

Nämnden föreslår, att rätt att komma i åtnjutande av hel pension må inträda för kvinnliga ämnes- och övningslärare vid uppnådda 60 levnads- och 30 tjänstår.

Till stöd härför åberopar nämnden dels den omständigheten, att pensionsåldern för kvinnliga lärare vid enskilda läroanstalter vore fastställd till 60 år, dock med rätt för lärarinna att avgå från tjänsten med pension vid 55 års ålder ävensom rätt att med läroverksöverstyrelsens medgivande kvarstå till 63 års ålder, dels ock det förhållandet, att enligt statistiken medelpensionsåldern för de i stad tjänstgörande folkskollära-

rinnorna — vilka lärarinnor arbetade under förhållanden, som närmast kunde jämföras med de statsanställda lärarinnornas — något överskrede 60 år.

Vidare erinras, hurusom folkundervisningskommittén i sitt den 20 december 1911 avgivna betänkande angående folkskoleseminarierna förordat en höjning av de kvinnliga seminarieadjunkternas pensionsålder till 60 år, i samband varmed tjänstaldern borde sättas till 30 år.

I ett vid nämndens förslag fogat särskilt yttrande har herr *Olof Olsson* förklarat sig icke kunna biträda nämndens förslag om en höjning av de kvinnliga lärarnas pensionsålder till 60 år.

Vid nämndens betänkande fogat särskilt yttrande.

I sitt över nämndens betänkande, i vad det avser respektive lärarkårer, avgivna yttrande tillstyrker läroverksöverstyrelsen bibehållande av nuvarande levnads- och tjänstålder, under det att folkskolöverstyrelsen förordar nämndens förslag.

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

Vid bedömning av denna fråga erinrar kommittén, hurusom de bestämmelser i civila pensionslagen, vilka reglera kvinnliga tjänst innehavares pensionsålder, äro av relativt sent datum. Den erfarenhet, som på förevarande område till äventyrs kan åberopas, anser kommittén icke erbjuda någon säker grund vid bedömning av lämpligheten att höja ifrågakvarande befattningshavares pensionsålder så, som nu föreslagits. De omständigheter, som av *Olsson* i hans ovanberörda särskilda yttrande anförts, synas jämväl förtjänta av beaktande.

Skall emellertid i anledning av vad nu yrkats en höjning utöver nu fastställda pensionsålder vidtagas, synes det kommittén, att försiktigheten bjuder att ej med ens sätta åldern så hög som av nämnden ifrågasatts.

Kommittén anser sig kunna gå en medelväg och förordar i sådant hänseende, att rätt att komma i åtnjutande av hel pension må inträda för kvinnliga ämnes- och övningslärare vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna vid 58 levnads- och 28 tjänstår.

Lärare vid folkskoleseminariernas övningsskolor.

Lärarna vid dessa övningsskolor äro för närvarande delaktiga i folkskollärarnas pensionsinrättning och berättigade till hel pension vid uppnådda 55 levnads- och 30 tjänstår. Enligt kungl. kungörelse den 27 augusti 1904 angående ny löne- och pensionsreglering för lärare och lärarinnor vid rikets folkskoleseminarier inträder skyldighet att avgå från

*Nuvarande
bestäm-
melser.*

tjänsten för manlig lärare vid övningsskola vid uppnådda 60 levnads- och 30 tjänstår samt för kvinnlig sådan lärare vid uppnådda 55 levnads- och 30 tjänstår, därest ej Kungl. Maj:t i särskilt fall må finna skäl tillåta läraren att vid tjänsten kvarstå.

Lärarlöne-
nämnden.

Nämnden föreslår, att lärare vid övningsskolorna måtte erhålla ordinarie anställning, och skulle vid bifall till detta förslag lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension äga tillämpning å dem. Härav skulle bland annat följa, att samma ålder stadgas för rätt till erhållande av hel pension och för skyldighet att avgå från tjänsten.

Nämnden, som vidare föreslår, att rätt till erhållande av hel pension skall tillkomma manlig och kvinnlig folkskollärare vid uppnådda 60 levnads- och 33 tjänstår, anser, att samma bestämmelse borde gälla för manlig och kvinnlig övningsskollärare, och förordar, under förutsättning av bifall till nämndens förslag angående dessa lärares anställningssätt, införandet av den bestämmelsen i allmänna pensionslagen, att rätt till hel pension må tillkomma manlig och kvinnlig lärare vid folkskoleseminariums övningsskola vid uppnådda 60 levnads- och 33 tjänstår.

Löne-
reglerings-
kommittén.

Kommittén, som ansluter sig till nämndens förslag angående beredande av ordinarie anställning åt ifrågavarande lärare, föreslår i annat sammanhang, att desamma må undantagas från bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension, och att dem må medgivas rättighet att kvarstå som delägare i folkskollärarnas pensionsinrättning.

Vid sådant förhållande förordar kommittén, i anslutning till vad kommittén föreslår i fråga om lärare vid folkskolor, att rätt till hel pension må tillkomma manlig lärare vid folkskoleseminariums övningsskola vid uppnådda 60 levnads- och 33 tjänstår och kvinnlig sådan lärare vid uppnådda 58 levnads- och 30 tjänstår.

Lärare vid folkskolor och högre folkskolor.

Nuvarande
bestäm-
melser.

Enligt § 14 i gällande reglemente för folkskollärarnas pensionsinrättning äger varje pensionsberättigad folkskollärare rätt till *hel pension*, då han uppnått 55 års ålder och räknar 30 tjänstår.

Rätt till *avkortad pension* (utom i det fall, att obotlig sjukdom föreligger) tillkommer enligt § 16 i samma reglemente folkskollärare, som avgår från tjänsten tidigare än nyss är sagt, dock först sedan han fyllt 50 levnadsår och såsom folkskollärare tjänstgjort minst 25 år.

I § 1 mom. 5 av kungl. kungörelsen den 1 juni 1900 angående avlöning åt lärare vid folkskolor och småskolor, enligt lydelsen i kungl. kungörelsen den 14 september 1906, är stadgat, att lärare är skyldig att, så snart han uppnått 60 års ålder och i vederbörlig ordning förklarats berättigad till hel pension, avgå från tjänsten, vederbörande skolstyrelse dock obetaget att låta med avskedet anstå, därest och så länge den pensionsberättigades fortsatta tjänstgöring anses vara gagnelig för folkskolan. Av denna bestämmelse anser nämnden framgå, att läraren ej är skyldig att avgå från tjänsten, förrän han efter uppnådda 60 år jämväl uppnått det antal tjänstår, som utgör villkor för erhållande av hel pension.

Nämnden föreslår, att rätt att komma i åtnjutande av hel pension må inträda för såväl manliga som kvinnliga lärare vid uppnådda 60 levnads- och 33 tjänstår.

I fråga om tiden för sådan förtidspensionering, som omförmäles i § 16 i reglementet för folkskolläraernas pensionsinrättning, föreslår nämnden, att avkortad pension enligt denna paragraf må komma att utgå efter grunder, som i pensionsreglementet närmare angivas, därest läraren fyllt 55 levnadsår och räknar minst 25 tjänstår.

Vidare föreslår nämnden, att lärare skall vara skyldig att avgå från tjänsten vid uppnåendet av den för rätt till erhållande av hel pension stadgade levnadsåldern (d. v. s. enligt nämndens förslag 60 år).

I fråga om nämndens förslag beträffande pensionsålder är vid betänkandet fogade särskilda yttranden

dels av herr *Per Elof Lindström*, som anser, att skyldighet att avgå från tjänsten borde för manliga lärare — lärare i gymnastik undantagna — inträda vid 65 levnadsår och för kvinnliga lärare inträda vid 60 levnadsår, dock att med hänsyn till folk- och småskollärartjänsternas besvärlighet å vissa delar av landsbygden pensionsåldern för berörda lärargrupper borde sättas något lägre (herr *J. F. Nyström* har instämt härutinnan);

dels ock av herr *Olof Olsson*, som förklarar sig icke kunna biträda nämndens förslag om en höjning av de kvinnliga lärarnas pensionsålder till 60 år.

Mot nämndens ifrågavarande förslag, särskilt i vad det angår kvinnliga lärare, hava från fackmyndigheters sida starka betänkligheter uttalats; även folkskolöverstyrelsen har givit uttryck häråt, men dock ej ansett sig kunna framställa något annat yrkande än nämndens.

Lärarlöne-
nämnden.

Vid nämndens betänkande fogade särskilda yttranden.

Löne-
reglerings-
kommittén.

Kommittén, som till fullo inser, att förhållandena i förevarande avseende ställa sig olika, allt efter som det är fråga om lärare på landsbygden eller i städerna, anser sig dock, vad angår manlig lärare, icke, med hänsyn till vad nämnden till stöd för sitt förslag anfört, kunna förorda en ändring av nämndens förslag.

Beträffande åter kvinnliga lärare synas enligt kommitténs mening övertvägande skäl föreligga för en sänkning av deras pensionsålder under vad nämnden föreslagit. Kommittén, som anser, att levnadsåldern för erhållande av hel pension bör sättas lika för samtliga kvinnliga lärare, vid vilka läroanstalter de än tjänstgöra, vill följaktligen även för folkskollärarinnornas vidkommande förorda, att sagda levnadsålder bestämes till 58 år. Vad angår tjänståldern, anser kommittén densamma böra bibehållas vid den nuvarande eller alltså 30 år.

Lärare vid kommunala mellanskolor.

*Nuvarande
bestämmel-
ser.*

Beträffande pensionsåldern för manliga och kvinnliga lärare vid kommunala mellanskolor gäller enligt kungl. kungörelsen den 8 december 1911 vad i sådant avseende är stadgat för lärare vid folkskolor och högre folkskolor.

Rätt till hel pension tillkommer sålunda lärare, då han uppnått 55 års ålder samt räknar 30 tjänstår, och rätt till förtidspension tillkommer lärare, som fyllt 50 år och tjänstgjort minst 25 år.

Rörande den tidpunkt, då lärare skall vara skyldig att avgå från tjänsten, gäller för närvarande för kommunala mellanskolans lärare vad som i sådant avseende är stadgat för folkskollärare, nämligen att hava uppnått 60 års ålder och vara berättigad till hel pension.

*Lärlöne-
nämnden.*

Nämnden föreslår, att rätt att komma i åtnjutande av hel pension må inträda

för manliga ämneslärare vid uppnådda 63 levnads- och 33 tjänst-
år, samt

för kvinnliga ämneslärare vid uppnådda 60 levnads- och 30 tjänstår.

Vidare anser nämnden,

att den förtidspensionering, som avses i § 16 av reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning, icke bör äga tillämpning på lärarna vid de kommunala mellanskolorna.

Den tidpunkt, då lärare skall vara skyldig att avgå från tjänsten, anser nämnden böra sammanfalla med uppnåendet av det för erhållande av hel pension stadgade antalet levnadsår, och föreslår i överensstämmelse härmed, att lärare vid kommunal mellanskola skall vara skyldig

att avgå från tjänsten: manlig lärare vid uppnådda 63 och kvinnlig lärare vid uppnådda 60 levnadsår.

På sätt ovan erinrats har i ett vid nämndens betänkande fogat särskilt yttrande herr *Olof Olsson* förklarar sig icke kunna biträda nämndens förslag om en höjning av de kvinnliga lärarnas pensionsålder till 60 år.

Vid nämndens betänkande fogat särskilt yttrande.

I sitt över nämndens betänkande avgivna utlåtande föreslår läroverksöverstyrelsen för uppnående av full pension, vad angår manlig lärare, 65 levnads- och 30 tjänstår och, vad angår kvinnlig lärare, 55 levnads- och 25 tjänstår, eller alltså samma ålder, som överstyrelsen föreslagit för motsvarande lärare vid statens läroverk.

Över nämndens förslag avgivet utlåtande.

Beträffande pensionsåldern för lärarpersonalen vid de kommunala mellanskolorna anser kommittén de för pensionering av lärarpersonalen vid statens läroanstalter i allmänhet föreslagna grunderna böra komma till tillämpning. Kommittén är alltså av den meningen, att för manlig lärare må bestämmas för uppnående av hel pension 65 levnads- och 33 tjänstår samt för kvinnlig lärare 58 levnads- och 28 tjänstår.

Löne-regleringskommittén.

I en vid löne regleringskommitténs betänkande fogad, av herrar *Carl Persson* och *K. Stenström* avgiven reservation anføres följande:

»Vi hava önskat tillkännagiva, att vi trott oss finna övervägande skäl för den av lärarlönenämnden omfattade mening, att kvinnliga lärares pensionsålder borde bestämmas till 60 år eller således densamma, som är gällande för kvinnliga statstjänare i allmänhet.»

Vid löne-regleringskommitténs betänkande fogad reservation.

I frågan om bestämmandet av kvinnliga lärares pensionsålder hava meningarna visat sig vara delade. En höjning av pensionsåldern till 60 år har för åtskilliga år sedan för olika lärarkårer upprepade gånger ifrågasatts. Det i anslutning härtill av nämnden framlagda förslaget har även förordats och livligt omfattats av dem, detsamma närmast gäller; och jämväl inom löne regleringskommittén hava, på sätt av ovanstående framgår, röster höjts för en pensionsålder av 60 år. I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift hava åtskilliga lärarinnor vid högre lärarinneseminarier föreslagit en höjning av nämnda ålder till 63 år.

Departementschefen.

För egen del anser jag mig böra tillstyrka vad av lärarlönenämnden och ovanberörda reservanter inom löne regleringskommittén föreslagits,

och ledes jag därvid såväl av den opinion, som inom ifrågavarande kårer förefinnes för detta förslag, som ock av övertygelsen, att lärarinnorna kunna på ett fullt tillfredsställande sätt sköta sina åligganden till uppnådda 60 år, en uppfattning, som på olika områden inom undervisningsväsendet torde vara till fullo av erfarenheten bestyrkt. Jag vill i sistnämnda hänseende endast erinra därom, att den för kvinnliga lärare vid enskilda läroanstalter fastställda pensionsåldern av 60 år veterligen ej medfört några olägenheter för undervisningen därstädes.

Att gå den medelväg, som löneregleringskommittén föreslagit, och sätta ifrågavarande ålder till 58 levnads- och 28 tjänstår anser jag vara en försiktighetsåtgärd, som äger en mera provisorisk karaktär och som ej synes mig ändamålsenlig, då det gäller att för en längre tid framåt definitivt ordna löne- och pensionsförhållandena för lärarkårerna. Då jag, som sagt, är övertygad om lämpligheten av en höjning av levnadsåldern för lärarinnorna till 60 år, anser jag också, att utan några övergångsstadier en dylik anordning bör omedelbart kunna vidtagas.

Vad angår kvinnliga lärare vid folkskoleseminariernas övningsskolor, folkskolorna och de högre folkskolorna, torde tjänståldern böra sättas till samma, som ifrågasatts för motsvarande manliga befattningshavare, eller alltså 33 år.

I fråga om pensionsåldern för manliga lärare vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarierna, folkskolorna och de högre folkskolorna äro lärarlönenämnden och löneregleringskommittén av samma uppfattning. Jag har härvid endast en erinran att göra beträffande musiklärarna vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna. I en till lärarlönenämnden inlämnad skrivelse hade styrelsen för svenska musikläraresällskapet med framhållande av den, ej minst ur synpunkten av disciplinens uppehållande i de stundom stora lärjungeavdelningarna, ansträngande tjänstgöring, som lärarna i musik hava sig ålagd, hemställt, att rätt till erhållande av hel pension måtte för lärare i musik vid de allmänna läroverken och folkskoleseminarierna inträda vid 60 levnads- och 30 tjänstår. Denna framställning hade tillstyrkts av den till nämnden tillkallade sakkunnige, som representerade musikundervisningen vid de allmänna läroverken, vilken emellertid alternativt föreslagit, att därest denna framställning icke skulle vinna avseende, rätt till erhållande av hel pension måtte för berörda lärare inträda vid samma ålder, som är stadgad för lärare i gymnastik, nämligen vid uppnådda 62 levnads- och 30 tjänstår.

Lärlönenämnden har icke ansett sig böra förorda berörda framställning, därvid hänvisande företrädesvis på den ringa tjänstgöringsskyldighet, som närmast vid de allmänna läroverken åläge musiklärarna.

Jag ämnar i det följande föreslå en ökning av tjänstgöringsskyldigheten för musiklärarna vid de allmänna läroverken. Vid folkskoleseminarierna skulle likaledes deras tjänstgöring bliva mera omfattande.

Frånsett nu nämnda omständigheter synes mig flera skäl tala för en sänkning av pensionsåldern för ifrågavarande lärare. Jag vill endast erinra om de sängtekniska svårigheter, vilka lätt kunna göra sig gällande vid en framskriden ålder, om den fysiska och psykiska kraft, som är det oundgängliga villkoret för utvecklande av en verkligt fruktbringande undervisning, samt om kraven på disciplinens uppehållande i de stundom stora lärjungeavdelningarna. Vid övervägande härav har jag ansett mig böra förorda, att rätt till erhållande av hel pension för bemälda lärare inträder vid samma ålder, som är stadgad för gymnastiklärare, nämligen vid uppnådda 62 levnads- och 30 tjänstår.

Vad angår manliga lärare vid de kommunala mellanskolorna, anser lärlönenämnden, att rätten att komma i åtnjutande av hel pension bör inträda vid uppnådda 63 levnads- och 33 tjänstår, löneregleringskommittén åter, att sagda rätt bör inträda vid uppnådda 65 levnads- och 33 tjänstår. Jag ansluter mig till den av kommittén hävdade uppfattningen.

Jag anser följaktligen, att rätten att komma i åtnjutande av hel pension bör inträda,

vad angår lärare vid *de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna,*

för manlig gymnastiklärare och manlig musiklärare vid uppnådda 62 levnads- och 30 tjänstår,

för annan manlig övningslärare och för manlig ämneslärare vid uppnådda 65 levnads- och 33 tjänstår,

för kvinnlig ämnes- och övningslärare vid uppnådda 60 levnads- och 30 tjänstår;

vad angår lärare vid *de med folkskoleseminarierna förenade övnings-skolorna samt vid folkskolorna och de högre folkskolorna,*

för manlig lärare vid uppnådda 60 levnads- och 33 tjänstår,

för kvinnlig lärare vid uppnådda 60 levnads- och 33 tjänstår; samt

vad angår lärare vid *de kommunala mellanskolorna,*

för manlig lärare vid uppnådda 65 levnads- och 33 tjänstår, och

för kvinnlig lärare vid uppnådda 60 levnads- och 30 tjänstår.

För vidtagande av nödiga ändringar i lagen angående civila tjänst-
innehavares rätt till pension torde i anslutning till vad jag sålunda för-
ordat särskild proposition till riksdagen framdeles få avlåtas. Framställ-
ning till riksdagen i denna fråga ankommer emellertid på finansdeparte-
mentets föredragning.

Kap. III. Grunderna för kvinnas anställning vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och statens folkskoleseminarier.

De tjänster, i vilka kvinna må vinna anställning.

Ämneslärar- och rektorstjänster.

Beträffande de *allmänna läroverken* föreskriver gällande läroverksstadga, att vid samskola skola till det antal, som för varje skola i dess stat är bestämt, vara anställda, bland andra, första lärarinna samt lärarinnor (§ 119).

*Nuvarande
bestäm-
melser.*

I fråga om bestämmande av läroämnen för lärarinnebefattning vid samskola och ledigförklarande av sådan befattning gäller vad i dessa avseenden är stadgat angående adjunktstjänst; dock att befattning såsom första lärarinna kungöres ledig utan angivande av bestämda läroämnen (§ 185).

För behörighet till ämneslärarinnebefattning gäller, att sökande skall hava antingen genomgått den treåriga kursen vid högre lärarinneseminariet i Stockholm och därifrån erhållit godkänt avgångsbetyg samt därefter beträffande tjänstgöring hava fullgjort vad för adjunks- eller lektorsbefattning är stadgat, eller ock hava fullgjort vad beträffande examina, provårskurs och tjänstgöring såsom lektor eller adjunkt är stadgat (§ 186).

Lärarinnebefattning vid samskola tillsättes av läroverksöverstyrelsen, varvid i tillämpliga delar gäller vad som är stadgat angående befordringsgrunder för ämneslärarbefattningar vid de allmänna läroverken, dock att vid tillsättning av första lärarinnebefattning hänsyn företrädesvis skall tagas till sökandes förmåga att biträda rektor med uppsikten över de kvinnliga lärjungarna (§ 187).

Vid *högre lärarinneseminariet i Stockholm* finnas, utom manlig rektor och manliga lektorer, ämneslärarinnor, vilka tillsätts av läroverksöver-

styrelsen med tillämpning i huvudsak av de grunder, vilka gälla beträffande motsvarande tjänster vid de allmänna läroverken. Bland dessa lärarinnor, förordnas en som biträdande föreståndarinna för seminariet och en som biträdande föreståndarinna för den med seminariet förenade normalskolan.

Vad angår *folkskoleseminarierna*, utgöras, enligt nu gällande seminariestadga den 3 juli 1914, seminariernas lärare i kunskapsämnen av rektor och adjunkter, och skall vid kvinnligt seminarium minst en av adjunktsbefattningarna bestridas av lärarinna. Kvinnlig adjunkt utnämnes av folkskolöverstyrelsen. För behörighet till kvinnlig adjunktsbefattning gälla antingen enahanda bestämmelser som för manlig adjunktstjänst eller ock att hava avlagt viss kvalificerad avgångsexamen från högre lärarinneseminariet samt nöjaktigt genomgått viss provårskurs vid folkskoleseminarium eller med goda vitsord under minst ett år tjänstgjort vid ett statens seminarium (kungl. kungörelsen den 18 februari 1905, seminariestadgan § 139).

Jämlikt beslut av 1917 års riksdag, på framställning av Kungl. Maj:t, kan infödd svensk kvinna, som uppfyller de villkor, vilka äro stadgade för behörighet till rektorstjänst vid folkskoleseminarium, av Kungl. Maj:t utnämnas eller förordnas till rektor vid kvinnligt folkskoleseminarium. Kungl. kungörelse i ämnet är utfärdad den 1 juni 1917.

Lärarlöne-
nämnden.

Nämnden, som i annat sammanhang förordrar, att adjunktsbefattningarna vid folkskoleseminarierna skola förvandlas till lektorat, föreslår, att infödd svensk kvinna må kunna av Konungen utnämnas och befordras

till adjunkt vid realskola för gossar och högre allmänt läroverk,
till lektor vid högre allmänt läroverk, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarium samt

till rektor vid statssamskola, högre lärarinneseminariet och kvinnligt folkskoleseminarium; ävensom

att minst halva antalet ämneslärarbefattningar vid realskola för gossar och högre allmänt läroverk skall bestridas av män samt

att vid folkskoleseminarium minst halva antalet ämneslärarbefattningar skall bestridas vid lärarseminarium av män och vid lärarinneseminarium av kvinnor.

I sin motivering hänvisar nämnden *dels* till den år 1909 vidtagna ändringen i § 28 regeringsformen, enligt vilken Konungen äger, bland annat, att med tillämpning av grunder, som av Konungen och riksdagen

godkänts, till lärarbefattningar vid statens läroanstalter, de teologiska lärartjänsterna vid universiteten undantagna, utnämna och befordra jämväl infödda svenska kvinnor, *dels ock*, bland annat, till statsrådsprotokollet över ekklesiastikärenden angående nämndens tillsättande, enligt vilket protokoll frågan om kvinnors anställning vid de allmänna läroverken borde av nämnden behandlas i samband med lönespörsmålen.

Nämnden anser, att en tolkning av regeringsformen, som skulle kunna leda till att kvinnor icke alls erhöle anställning vid dessa läroanstalter, vore uppenbart orimlig. Nämnden anser sig därför böra utgå ifrån att kvinnor böra få tillträde till alla lärarbefattningar vid statens allmänna läroverk med undantag av dem, i fråga om vilka det kan uppvisas, att kvinnor för dem icke äro lämpliga.

Vad själva förslaget beträffar, erinrar nämnden därom, att kvinnor redan nu kunde anställas som lärarinnor å realskolans stadium, nämligen vid statssamskolorna, samt att kvinnor jämväl kunde anställas som lärarinnor vid de kommunala mellanskolorna, vilka hade samma mål som statens realskolor. Med avseende å en inom nämnden diskuterad tanke, att kvinnor endast skulle kunna anställas som undervisare i läroverkens lägre klasser, yttrar nämnden, att, om man under angivna förhållanden i det avseende, varom fråga vore, skulle stadga, att kvinnor, som av Kungl. Maj:t utnämndes, endast skulle få tjänstgöra inom läroverkens tre lägsta klasser, detta skulle innebära, att av Kungl. Maj:t utnämnd, universitetsbildad kvinna skulle anses vara mindre lämplig att undervisa på realskolans olika stadier än av underordnad myndighet utnämnd, seminariebildad lärarinna.

Huruvida kvinnor över huvud taget skulle vara lika lämpliga som män såsom lärare vid gymnasier vore en fråga, som nämnden icke ansåge sig kunna besvara med tillgängligt erfarenhetsmaterial. Vad nämnden däremot vore övertygad om vore, att kvinnor funnes och komme att finnas, som ägde förutsättningar att utöva en gagnerik verksamhet som gymnasielärare. Att under sådana förhållanden förvägra kvinnor tillträde till dessa befattningar skulle enligt nämndens mening tydligen vara stridande mot grundtanken i ändringen av regeringsformens § 28.

I fråga om nämndens förslag rörande grunder för kvinnas anställning vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och statens folkskoleseminarier hava vid betänkandet fogats särskilda yttranden, nämligen

Vid nämndens betänkande fogade särskilda yttranden.

dels av herr J. F. Nyström, som förklarar sig av nämndens förslag i förevarande avseende kunna förorda endast följande:

att infödd svensk kvinna må kunna av Konungen utnännas och befordras

till adjunkt vid realskola för gossar och högre allmänt läroverk samt

till lektor vid högre lärarinneseminarium och folkskoleseminarium; men däremot förklarar sig avstyrka förslagen, att kvinna må kunna utnännas

till lektor vid högre allmänt läroverk,
till rektor vid statssamskola, högre lärarinneseminarium och kvinnligt folkskoleseminarium,

att minst halva antalet ämneslärarbefattningar vid realskola för gossar och högre allmänt läroverk skall bestridas av män, samt

att vid folkskoleseminarium minst halva antalet ämneslärarbefattningar skall bestridas vid lärarseminarium av män och vid lärarinneseminarium av kvinnor;

dels ock av herr *Olof Olsson*, som hemställt, att kvinnans verksamhet inom våra läroanstalter för gossar och manlig ungdom ej måtte utvidgas utöver vad den för närvarande vore.

*Utlåtanden,
avgivna över
nämndens
förslag.*

Vad angår de högre allmänna läroverken och högre lärarinneseminarium, tillstyrker läroverksöverstyrelsen,

att infödd svensk kvinna, som är ogift, må kunna av Konungen utnännas och befordras till adjunkt vid realskola för gossar och högre allmänt läroverk med huvudsaklig undervisningsskyldighet i läroverkets tre första klasser,

att sådan kvinnlig adjunkts huvudsakliga undervisningsskyldighet må kunna förläggas till andra läsavdelningar vid sagda läroverk, därest läroverksöverstyrelsen efter i varje särskilt fall verkställd prövning finner sådant lämpligt,

att såsom villkor för kvinnas utnämning till ordinarie ämneslärartjänst vid läroverk för manlig ungdom skall gälla vad i läroverksstadgan § 179 punkterna 1—7 och § 180 punkterna 2—4 finnes stadgat för behörighet till dylik tjänst, samt att hon vid realskola för gossar eller högre allmänt läroverk skall hava under minst två läsår med nit och skicklighet bestritt tjänstgöring till den omfattning, som enligt särskild bestämmelse i läroverksstadgan kan komma att åligga kvinnlig adjunkt vid läroverk för manlig ungdom,

att minst två tredjedelar av antalet adjunktstjänster vid realskola för gossar och högre allmänt läroverk, rektorstjänsten oberäknad, skola bestridas av manlig lärare,

att infödd svensk kvinna, som är ogift, må kunna av Konungen utnämnas och befordras till lektor vid högre lärarinnesseminariet, samt

att såsom villkor för kvinnas utnämning till dylik tjänst skall gälla vad i Kungl. Maj:ts nådiga skrivelse den 2 december 1905 till överstyrelsen för rikets allmänna läroverk angående bestämmelser rörande styrelse och förvaltning av högre lärarinnesseminariet och den därmed förenade normalskolan för flickor i § 8 finnes beträffande tillsättning av lektorstjänst vid högre lärarinnesseminariet föreskrivet.

Däremot avstyrker läroverksöverstyrelsen nämndens förslag om kvinnas anställande som rektor vid statssamskola och rektor vid högre lärarinnesseminariet.

Beträffande folkskoleseminarierna tillstyrker folkskolöverstyrelsen förslaget om kvinnas behörighet till lektorstjänst ävensom, om ock med tvekan, förslaget om behörighet till rektorsbefattningar vid kvinnliga seminarier. Vidare tillstyrker folkskolöverstyrelsen, att vid kvinnligt enkelseminarium tre av de fem ordinarie ämnesläartjänsterna må besättas med kvinnliga och två av dem med manliga innehavare, att vid kvinnligt dubbelseminarium samma eller närmast liknande proportion mellan de manliga och kvinnliga lärarkrafterna må bibehållas, samt att vid manligt enkelseminarium två och vid manligt dubbelseminarium fyra ämnesläartjänster må kunna sökas och innehavas av kvinna.

I en av akademiskt bildade kvinnors förening den 25 november 1915 gjord framställning anhålles, att Kungl. Maj:t icke måtte lägga läroverksöverstyrelsens föreliggande förslag utan lärarlönenämndens i dess den 31 oktober 1914 avgivna betänkande framlagda förslag, i vad det rör de tjänster i vilka kvinna må vinna anställning, till grund för framställning till riksdagen i fråga om de grunder, med tillämpning av vilka infödda svenska kvinnor må kunna utnämnas och befordras till lärarbefattningar vid rikets allmänna läroverk och högre lärarinnesseminariet.

Till Kungl. Maj:t in-givna framställningar.

I sin framställning framhåller berörda förening huvudsakligen, att överstyrelsens förslag, att kvinnors behörighet till lärarbefattningar vid gossläroverk borde begränsas till adjunktsbefattningar med huvudsaklig tjänstgöring i de tre första klasserna, grundade sig förnämligast på *dels* anonyma meddelanden från Danmark, vilka på grund av sin anonymitet icke borde tillmätas någon betydelse, och *dels* enstaka mindre goda erfarenheter angående ett fåtal kvinnliga ämneslärare vid läroverk för gossar,

att överstyrelsen underlåtit att begagna sig av de betydligt mera omfattande erfarenheter, som kunde hämtas från de läroverk, vid vilka kvinnor genomgått provårskurs,

att överstyrelsens förslag icke stode i överensstämmelse med inbörden av 1909 års grundlagsändring,

att förslaget dessutom i och för sig vore sådant, att, därest det vunne statsmakternas bifall, ingen säkerhet därmed vore given, att kvinnor finge möjlighet att söka lärarbefattningar vid läroverk för gossar, samt

att överstyrelsen avstyrkte kvinnors behörighet till vissa rektorsbefattningar, oaktat en omfattande erfarenhet visade, att kvinnor med framgång kunde sköta likartade befattningar.

Vidare har i en av samma förenings styrelse den 29 december 1916 gjord framställning anhållits, att Kungl. Maj:t måtte förelägga 1917 års riksdag förslag till grunder, med tillämpning av vilka infödda svenska kvinnor må kunna utnännas och befordras till lärartjänster vid rikets allmänna läroverk, högre lärarinneseminarier och statens folkskoleseminarier, samt att därvid i övrigt hänsyn måtte tagas till vissa av styrelsen i en den 27 mars 1915 avlåten skrivelse framställda önskemål.

I häröver avgivet gemensamt utlåtande den 7 augusti 1917 hava läroverks- och folkskolöverstyrelserna förklarat sig ej hava något att invända mot att framställningen i fråga behandlades oberoende av lönefrågan. I sakfrågan hänvisades till de av respektive överstyrelser avgivna utlåtanden över nämndens betänkande.

Löne-
reglerings-
kommittén

Kommittén erinrar, hurusom kommittén vid ett föregående tillfälle haft att utlåta sig rörande enahanda spörsmål, nämligen i sitt den 13 januari 1911 avgivna betänkande angående förslag till grunder, med tillämpning av vilka infödda svenska kvinnor må kunna av Konungen utnännas och befordras till vissa befattningar (delen XXVII). Detta förslag innebar, bland annat, att infödd svensk kvinna, som vore ogift eller änka, skulle kunna av Konungen utnännas och befordras till vissa av kommittén angivna befattningar vid universiteten, karolinska institutet, allmänna läroverken, högre lärarinneseminarier, konsthögskolan, statistiska centralbyrån, riksarkivet, kungl. biblioteket och nationalmuseum ävensom till vissa läkarbefattningar.

Över kommitténs förslag inhämtades yttranden från kanslern för rikets universitet, läroverksöverstyrelsen, akademien för de fria konsterna, statistiska centralbyrån, riksarkivarien, riksbibliotekarien, nationalmusei nämnd, medicinalstyrelsen, styrelsen för farmaceutiska institutet och statskontoret. Förslaget, som från vissa håll vann anslutning, framkallade från andra håll anmärkningar och har i sin helhet hittills icke föranlett någon framställning till riksdagen.

Kommittén erinrar vidare om den uppfattning, åt vilken kommittén beträffande föreliggande fråga gav uttryck i omförmälda betänkande.

Av såväl uttalande av konstitutionsutskottet vid 1905 års riksdag som av anföranden, vilka vid ärendets behandling inom riksdagens kamrar åren 1905 och 1907 hållits av åtskilliga för kvinnornas önskingar uti ifrågavarande hänseende varmt intresserade riksdagsledamöter, syntes det kommittén uppenbart framgå, att det icke ansetts önskvärt, att tillträde för kvinnliga sökande skulle på en gång öppnas till samtliga de befattningar, som tillhörde de i väckta motioner avsedda tjänstegrupper.

Diskussionerna inom kamrarna syntes kommittén tvärtom giva stöd för den uppfattningen, att inom riksdagen ansetts lämpligt, att kvinnorna till en början komme att erhålla tillträde endast till sådana befattningar, för vilka de mera avgjort eller med tämligen stor sannolikhet kunde antagas vara lämpliga, samt att sedermera, i mån av vunnen ytterligare erfarenhet om deras användbarhet, området för deras verksamhet skulle vidgas. Fastställandet av de grunder, med tillämpning av vilka utnämmandet skulle ske, borde, för att begagna en talares uttryck, föregås av utredning, »verkställd utan fördomar och fri från överdrifter».

Kommittén höll ock för sin del före, att intet vore mera ägnat att skada kvinnornas sannskyldiga intressen i detta hänseende än om på en gång för kvinnorna öppnades tillträde till samtliga befattningar inom de kategorier av tjänster, till vilka Konungen enligt § 28 regeringsformen kunde under vissa förutsättningar utnämna kvinnor.

Därest det nämligen visade sig, att kvinnor fått tillträde till befattningar, för vilkas behöriga skötande de sedermera befundes sakna erforderliga fysiska eller intellektuella kvalifikationer, skulle sådant med all säkerhet framkalla en reaktion, syftande och kanske ock ledande därtill, att för kvinnorna bleve stängda ej blott de befattningar, vilka de visat sig icke vara vuxna, utan även vissa andra befattningar, som de dock i stort sett på ett tillfredsställande sätt kunde sköta.

Kommittén hade därför vid uppgörande av sitt förslag uti ifrågavarande avseende låtit sig angeläget vara att gå fram med försiktighet och därvid tagit hänsyn ej blott till vad i förevarande fall kunde antagas vara överensstämmande med rättvisa och billighet samt kvinnornas eget sannskyldiga intresse i saken, utan även framför allt därtill, att, på sätt konstitutionsutskottet vid 1907 års riksdag uttryckte sig, icke den enskildes utan statens och samhällets intressen måste tillerkännas det avgörande inflytandet vid bestämmandet av den utsträckning, i vilken de framställda kraven på statstjänsters upplåtande åt kvinnor borde vinna beaktande.

Enligt kommitténs åsikt borde kvinnor tills vidare ej kunna utnämnas till innehavare av *chefsbeställningar*, alltså ej till rektorer och före-

ståndare vid läroanstalter, ej heller i övrigt till chefer för ämbetsverk och myndigheter, såsom t. ex. riksarkivarie, landsarkivarier, riksbibliotekarie, förste provinsialläkare, överläkare vid hospital och asyler för sinnessjuka, m. fl. chefsbefattningar.

Även avdelningschefsbefattningar, sådana som innehades exempelvis av förste aktuarier vid statistiska centralbyrån, förste arkivarier i riksarkivet, förste bibliotekarier vid kungl. biblioteket m. fl., syntes kommittén ännu så länge böra besättas med manliga innehavare.

Innan för kvinnor bereddes möjlighet att kunna av Kungl. Maj:t utnännas till chefsbeställning eller befattning såsom avdelningschef, syntes de lämpligen först böra såsom ordinarie innehavare av underordnade befattningar hos vederbörande ämbetsverk, myndigheter eller institutioner hava fått visa sig besitta egenskaper, som gjorde dem skickade att vara förmän för större eller mindre kategorier av manliga eller kvinnliga tjänst innehavare.

Beträffande lärarbefattningar vid rikets allmänna läroverk hade redan vid ifrågavarande ärendes föregående behandling inom riksdagen framställts betänkligheter mot att låta kvinna undervisa på läroverkens högre stadier, och dessa betänkligheter hade ock inför kommittén kraftigt understrukits från sakkunnigt håll. Därvid hade emellertid kvinnas kunskaper och förmåga att i allmänhet meddela en med den manliga lärarens jämförlig undervisning icke dragits i tvivelsmål, men väl hennes förmåga att upprätthålla disciplin bland ynglingar på det gymnasiala stadiet.

Av manlig sakkunnig hade inom kommittén påyrkats, att kvinnorna skulle uteslutas ej blott från lektorsbefattningar vid rikets allmänna läroverk utan även från sådana adjunkturer vid dessa läroverk, för vilkas innehavare undervisningsskyldigheten huvudsakligen vore förlagd till gymnasialstadiet.

Däremot hade av kvinnlig sakkunnig inom kommittén påyrkats, att kvinnor måtte medgivas tillträde, utan undantag, till såväl lektors- som adjunktsbefattningar vid rikets allmänna läroverk.

Kommittén hade för sin del trott det vara lämpligt att gå en medelväg mellan dessa båda yrkanden, på det sätt att kvinna skulle beredas tillträde till adjunktsbefattningar vid nyssnämnda läroverk även för det fall, att med dylik tjänst följde undervisningsskyldighet i större eller mindre mån å gymnasialstadiet.

Såmedelst skulle det enligt kommitténs mening kunna utrönas, huruvida de uttalade farhågorna för kvinnas bristande förmåga att å det högre stadiet upprätthålla disciplin vore befogade eller ej. Om då

dessa farhågor befunnes ogrundade, syntes tiden vara inne att medgiva kvinna tillträde jämväl till lektorsbefattningar vid de allmänna läroverken.

Vad åter högre lärarinneseminariet beträffade, syntes betänkligheter av nyss antytt slag näppeligen förefinnas; och kommittén hyste därför ingen tvekan att föreslå, att kvinna måtte kunna av Kungl. Maj:t utnämnas till såväl lektors- som adjunktsbefattning vid denna uteslutande för kvinnliga elever avsedda läroanstalt.

Kommittén bringar vidare i erinran, hurusom, efter framställning från Kungl. Maj:t, 1917 års riksdag medgivit, att infödd svensk kvinna, som uppfyllde de villkor, vilka vore stadgade för behörighet till rektorstjänst vid folkskoleseminarium, måtte kunna av Kungl. Maj:t utnämnas eller förordnas till rektor vid kvinnligt folkskoleseminarium.

I det anförande till statsrådsprotokollet, som åtföljde Kungl. Maj:ts framställning i ämnet till riksdagen (proposition nr 141), yttrade dåvarande departementschefen, bland annat, följande.

Den fordran, som löneregleringskommittén för sin del uppställt, att kvinnor, innan dem bereddes möjlighet att kunna av Kungl. Maj:t utnämnas till chefsbeställning, först borde såsom ordinarie innehavare av underordnade befattningar hos vederbörande institutioner hava fått visa sig besitta egenskaper, som gjorde dem skickade att vara förmän för större eller mindre kategorier av manliga eller kvinnliga tjänstinnehavare, borde anses fylld i fråga om kvinnliga adjunkter vid de kvinnliga folkskoleseminarierna. Under en tid av mer än 50 år hade kvinna haft rätt att innehava ordinarie lärarbefattning vid sådant seminarium.

Redan i reglementet för folkskoleseminarierna i riket den 21 mars 1862 hade nämligen föreskrivits, att vid folkskoleseminarium skulle vara anställda två huvudlärare, av vilka den ene skulle vara seminariets föreståndare, och att till bestridande av andra huvudlärarbefattningen vid de seminarier, där endast kvinnliga elever mottoges, kvinna, som därtill befunnes lämplig, kunde förordnas. Enligt förnyade reglementet för folkskoleseminarierna den 1 december 1865 skulle vid seminarium till bildande av lärarinnor minst en lärarinna vara anställd till bestridande av sådan undervisning, som vid lärarseminarium åläge adjunkt, och sådan lärarinna skulle utnämnas av konsistorium.

I seminariestadgan den 29 januari 1886 hade föreskrivits, att vid lärarinneseminarium minst en av adjunktsbefattningarna skulle bestridas av kvinna. Vid den år 1904 genomförda löne- och pensionsregleringen för

lärare och lärarinnor vid rikets folkskoleseminarier upptogos ifrågavarande befattningar såsom kvinnliga adjunktstjänster, och enligt gällande seminariestadga utgjordes folkskoleseminariernas lärare i kunskapsämnen av rektor och adjunkter; vid lärarinneseminarium skulle minst en av adjunktstjänsterna bestridas av lärarinna. Kvinnlig adjunkt utnämndes av folkskolöverstyrelsen. Enligt av överstyrelsen lämnad uppgift vore för det dåvarande 13 ordinarie och 7 extra ordinarie kvinnliga adjunkter anställda vid statens sex kvinnliga folkskoleseminarier.

Då kommittén nu åter haft att skärskåda frågan om behörighet för kvinnor till vissa befattningar vid statens läroanstalter, säger sig kommittén — vad angår adjunktstjänster vid de allmänna läroverken — vid uppmärksammande av den ytterligare belysning, ärendet genom nämndens betänkande erhållit, ävensom vad i övrigt i frågan förekommit, ej hava funnit några skäl och omständigheter andragna, som skulle föranleda kommittén att frånga den ståndpunkt, som kommittén intagit i sitt ovanberörda betänkande XXVII. Kommittén, som då ej ansåg sig böra förorda någon begränsning av kvinnors tillträde till nämnda adjunktstjänster, vare sig i ena eller andra hänseendet, anser sig ej heller hava anledning att nu tillstyrka någon sådan begränsning.

Beträffande lektoraten vid högre lärarinneseminarier hyste kommittén ingen tvekan att i omförmälda betänkande framlägga förslag om möjlighet för kvinna att befordras till sådana tjänster. Kommittén vidhåller denna sin uppfattning, liksom kommittén även anser samma möjlighet böra gälla i fråga om ämneslärartjänster (lektorat) vid kvinnliga folkskoleseminarierna, jämväl utan någon begränsning.

Nämndens förslag om kvinnas befordran till lektor vid högre allmänt läroverk och vid manligt folkskoleseminarium säger sig kommittén ej kunna tillstyrka.

Vidkommande åter rektorsbefattningar har frågan om kvinnas behörighet till dylika befattningar kommit i viss mån i annat läge genom det beslut, riksdagen år 1917, på framställning av Kungl. Maj:t, fattat angående grunder för kvinnas utnämning och befordran till rektor vid kvinnligt folkskoleseminarium.

Med hänsyn härtill anser sig kommittén böra, i likhet med nämnden, föreslå, att kvinna må kunna utnämnas och befordras till rektor vid kvinnligt folkskoleseminarium samt vid högre lärarinneseminarier. Nämndens förslag om kvinnas behörighet till rektorstjänst vid statssamskola finner sig kommittén däremot icke kunna biträda.

Kommittén förordar alltså,
att infödd svensk kvinna må kunna av Konungen utnåmnas
till adjunkt vid allmänt läroverk;
till lektor vid högre lärarinneseminariet och vid kvinnligt folkskoleseminarium; samt
till rektor vid högre lärarinneseminariet och vid kvinnligt folkskoleseminarium.

Övningslärartjänster.

Beträffande lärarbefattning i *teckning* kan enligt gällande bestämmelser kvinna söka och innehava dylik befattning vid realskola. (Läroverksstadgan § 190.)

*Nuvarande
bestämmelser.*

Vid högre lärarinneseminariet kan såväl man som kvinna söka och innehava lärarbefattning i teckning.

Vad statens folkskoleseminarier angår, kan kvinna förordnas till lärarinna i teckning vid manligt seminarium, och bör kvinna förordnas till lärare i teckning vid kvinnligt seminarium, såvida icke särskilda omständigheter föranleda undantag. (Seminariestadgan §§ 85, 2; 5 och 86.)

Lärarbefattning i *musik* vid realskola kan sökas och innehavas av kvinna. (Läroverksstadgan § 190.)

Vid högre lärarinneseminariet kan såväl man som kvinna söka och innehava lärarbefattning i musik.

I fråga om folkskoleseminarier gäller enahanda som ovan sagts om lärarbefattning i teckning.

Lärarbefattningarna i *gymnastik* vid rikets allmänna läroverk äro enligt gällande bestämmelser förbehållna åt män. Dock kan vid statsamskola anställas biträdande gymnastiklärarinna, därest vederbörande kommun anslår medel. (Läroverksstadgan § 212.)

Vid högre lärarinneseminariet kan såväl man som kvinna söka och innehava lärarbefattning i gymnastik.

Beträffande folkskoleseminarierna är stadgat, att vid kvinnligt seminarium bör för undervisningen i gymnastik med lek och idrott förordnas lärarinna. (Seminariestadgan § 86.)

Lärarbefattningarna i *kvinnlig slöjd* (kvinnligt handarbete) vid statsamskola, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarium samt i *hushållsgöromål* vid folkskoleseminarium äro avsedda för kvinnor.

Beträffande lärarbefattningar i *manlig slöjd* och i *trädgårdsskötsel* vid folkskoleseminarium är för närvarande intet stadgat i förevarande avseende.

*Lärarlöne-
nämnden.*

Nämnden föreslår,
att följande övningslärartjänster må kunna sökas och innehavas av såväl män som kvinnor, nämligen:

lärartjänst i teckning vid allmänt läroverk, högre lärarinneseminarier och folkskoleseminarium,

lärartjänst i musik (och sång) vid allmänt läroverk, högre lärarinneseminarier och folkskoleseminarium,

lärartjänst i gymnastik vid statssamskola samt

lärartjänst i trädgårdsskötsel vid folkskoleseminarium;

att följande övningslärartjänster må kunna sökas och innehavas endast av män, nämligen:

lärartjänst i gymnastik (med lek och idrott) vid realskola för gossar, högre allmänt läroverk och, vad folkskoleseminarierna beträffar, lärarseminarium samt

lärartjänst i manlig slöjd vid lärarseminarium; ävensom

att följande övningslärartjänster må kunna sökas och innehavas endast av kvinnor, nämligen:

lärartjänst i gymnastik (med lek och idrott) vid högre lärarinneseminarier och, vad folkskoleseminarierna beträffar, lärarinneseminarium,

lärartjänst i kvinnlig slöjd (kvinnligt handarbete) vid statssamskola, högre lärarinneseminarier och folkskoleseminarium samt

lärartjänst i hushållsgöromål vid folkskoleseminarium.

*Vid nämndens
betänkande fogat
särskilt yttrande.*

På sätt ovan erinrats, har herr *Olof Olsson* i ett vid nämndens betänkande fogat särskilt yttrande hemställt, att kvinnans verksamhet inom våra läroanstalter för gossar och manlig ungdom ej måtte utvidgas utöver vad den för närvarande vore.

Löneregleringskommittén.

Nämndens förslag, i vad det avser lärartjänster i teckning vid de allmänna läroverken och i gymnastik vid statssamskolorna, tillstyrkes av läroverksöverstyrelsen. Däremot avstyrker överstyrelsen förslaget, i vad det avser musicklärartjänster vid de högre allmänna läroverken. Kommittén finner sig för sin del böra ansluta sig till den uppfattning, som av läroverksöverstyrelsen i detta avseende gjorts gällande.

I fråga om övningslärartjänster vid högre lärarinneseminarier instämmer kommittén i nämndens förslag.

Vad angår folkskoleseminarierna, tillstyrker folkskolöverstyrelsen nämndens förslag, i vad det avser övningslärartjänster i teckning, i gymnastik och i slöjd. Beträffande däremot lärarbefattningar i musik anser överstyrelsen, att dylika tjänster böra vid manligt seminarium förbehållas åt män och vid kvinnligt seminarium åt kvinnor. Angående trädgårdsskötsel håller överstyrelsen före, att lärarbefattning i detta ämne bör vid manliga seminarier förbehållas åt män. Kommittén biträder folkskolöverstyrelsens i nämnda avseenden uttalade uppfattning.

Kommittén förordar alltså,
att kvinna må kunna befordras till innehavare av

vid de allmänna läroverken

lärarbefattning i teckning,

lärarbefattning i musik vid real- och samskola,

lärarbefattning i gymnastik och i kvinnligt handarbete vid samskola;

vid högre lärarinneseminariet

lärarbefattning i teckning, i musik, i gymnastik och i kvinnligt handarbete;

vid manligt folkskoleseminarium

lärarbefattning i teckning;

vid kvinnligt folkskoleseminarium

lärarbefattning i teckning, i musik, i gymnastik (med lek och idrott), i kvinnlig slöjd, i hushållsgöromål och i trädgårdsskötsel.

Övningsskollärartjänster.

För närvarande är stadgat, att för undervisningen i den med lärarinneseminarium förenade övningsskolan skall förordnas lärarinnor. (Seminariestadgan § 86.)

Nuvarande bestämmelser.

Nämnden föreslår,

att vid övningsskola skall finnas minst en manlig lärare och minst en kvinnlig lärare; ävensom

Lärarlöne-nämnden.

att minst halva antalet övningsskollärare skall utgöras av vid lärarseminarium män och vid lärarinneseminarium kvinnor.

Nämndens förslag, vilket jämväl tillstyrkes av folkskolöverstyrelsen, finner sig kommittén böra biträda.

Löneregleringskommittén.

Gift kvinnas behörighet att söka och innehava lärartjänst vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och statens folkskoleseminarier.

Nuvarande bestämmelser om gift kvinnas behörighet att innehava allmän tjänst.

I en vid nämndens betänkande fogad bilaga (XII) har lämnats en sammanfattning av gällande bestämmelser angående gift kvinnas behörighet att innehava allmän tjänst.

Bestämmelserna i ämnet, sådana de nu te sig efter tillkomsten av vissa nya stadganden, kunna i stort sett subsummeras under tre särskilda grupper.

1) Gift kvinna är ej behörig att söka befattning och kvinna, som träder i gifte, skall vara skyldig frånträda sin befattning.

2) Avgörandet, huruvida gift kvinna må befordras till befattning och huruvida kvinna, som träder i gifte, må bibehållas vid sin befattning eller frånträda densamma, är lämnat åt Kungl. Maj:t eller vederbörande överordnade myndighet.

3) Kvinna äger rätt att söka och innehava tjänst utan avseende därå, om hon är gift eller icke.

Under den *första* gruppen komma följande fall.

I kungl. kungörelsen den 6 november 1903 angående kompetens för kvinnliga läkare att innehava vissa läkarbefattningar är stadgat, att, om kvinnlig läkare, som på grund av offentlig myndighets förordnande innehar tjänstebefattning, träder i gifte, hon skall anses hava frånträtt befattningen.

Stadgan för rikets allmänna läroverk den 18 februari 1905 — som i § 186 föreskriver, att sökande till lärarinnebefattning vid samskola skall vara ogift — innehåller i § 128 (även sådan denna paragraf lyder enligt kungl. kungörelsen den 3 november 1909) den bestämmelse, att lärarinna, som träder i gifte, skall vara skyldig att avgå från sin befattning och i sådant fall ofördröjligen till läroverksöverstyrelsen bör ingiva sin anhållan om avsked.

I anslutning härtill föreskrives ock i § 190 av samma stadga, att lärarbefattning i teckning och musik vid realskola kan sökas och innehavas även av kvinna, såvida hon är ogift och uppfyllt de för sådan befattnings erhållande föreskrivna villkor.

Till den *andra* gruppen kunna hänföras, bland andra, följande sinsemellan i formellt avseende varierande bestämmelser.

Jämlikt kungl. kungörelsen den 10 juni 1912 angående allmänna villkor och bestämmelser att gälla för å vissa domstolars, ämbetsverks och myndigheters stater uppförda biträdesbefattningar gäller, att gift kvinna må till biträdesbefattning befordras allenast efter av Kungl. Maj:t på framställning i varje särskilt fall lämnat medgivande, samt att, där kvinnlig innehavare av biträdesbefattning ingår äktenskap, hon icke skall vara skyldig att av sådan anledning avgå från befattningen, därest icke vederbörande överordnade myndighet med hänsyn till befattningens behöriga upprätthållande finner det nödigt.

Samma bestämmelser gälla enligt kungl. kungörelsen den 2 april 1914 för å stat uppförda kvinnliga biträdesbefattningar av tredje graden.

Likasa hava genom särskilda kungl. kungörelser den 14 juni 1917 bestämmelser av enahanda innehåll utfärdats att gälla för kvinnliga innehavare av ordinarie befattningar vid postverket, vid telegrafverket och vid statens järnvägar.

Enligt kungl. kungörelsen den 30 september 1910 angående villkor och bestämmelser för åtnjutande av avlöningsförmåner enligt den från och med år 1911 gällande ordinarie stat för fångvårdsstaten är kvinnlig befattningshavare, som ingår äktenskap, skyldig avgå från tjänsten, om fångvårdsstyrelsen finner det nödigt. Å gällande stat för fångvårdsstaten äro såsom kvinnliga befattningshavare upptagna, jämte en skollärarinna vid ett centralfängelse, första vaktfruar, vaktfruar och kokerskor.

Stadgan för statens folkskoleseminarier den 3 juli 1914 föreskriver i § 146 mom. 2, att, i händelse kvinnlig adjunkt träder i gifte, det må ankomma på folkskolöverstyrelsens beprövande, om hon må bibehållas vid tjänsten, samt att folkskolöverstyrelsen äger sedermera uppsäga henne därifrån, då seminariets bästa finnes sådant kräva.

Någon uttrycklig föreskrift därom, att dylik befattningshavare skall vid tillträde till befattningen vara ogift, är icke given i 1914 års seminariestadga.

Enligt kungl. kungörelsen den 1 juni 1917 kan gift kvinna utnännas eller förordnas till rektor vid kvinnligt folkskoleseminarium endast för det fall, att Kungl. Maj:t på särskild framställning funnit skäl sådant medgiva; i samma kungörelse stadgas, att, i händelse kvinnlig rektor vid sådant seminarium träder i gifte, det skall ankomma på Kungl. Maj:ts beprövande, om hon må bibehållas vid tjänsten.

Till den *tredje* gruppen torde nedanstående kunna hänföras.

I stadgan den 10 december 1897 angående folkundervisningen i riket förefinnes i § 34 en bestämmelse av innehåll, att vad i nämnda

stadga funnes föreskrivet i avseende på lärare skall med vissa undantag även äga tillämpning på lärarinnor. Någon särskild bestämmelse angående gift kvinnas behörighet finnes icke, men hava gifta kvinnor ansetts äga rätt innehava ordinarie folkskolläraryrke.

I kungörelserna om kommunala mellanskolor och högre folkskolor talas om kvinnliga befattningshavare, utan att någon inskränkning göres beträffande gifta lärarinnor.

Lärlöne-
nämnden.

Nämnden föreslår, att i fråga om gift kvinnas behörighet att söka och innehava sådana lärarbefattningar vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och statens folkskoleseminarier, till vilka kvinnor må kunna befordras, skall gälla,

att gift kvinna må till sådan lärarbefattning befordras allenast efter av Kungl. Maj:t på framställning i varje särskilt fall lämnat medgivande; samt

att, därest kvinnlig innehavare av sådan lärarbefattning ingår äktenskap, hon icke skall vara skyldig att av sådan anledning avgå från befattningen, därest icke vederbörande skolöverstyrelse med hänsyn till befattningens behöriga upprätthållande finner det nödigt.

I motiveringen hänvisar nämnden till erfarenheten från folkskolans område, där gifta kvinnor äga rätt att innehava ordinarie tjänster, ävensom till kungl. kungörelsen den 10 juni 1912 angående allmänna villkor och bestämmelser att gälla för å vissa domstolars, ämbetsverks och myndigheters stater uppförda biträdesbefattningar, i vilken kungörelse bestämmelser, likartade med de av nämnden föreslagna, äro meddelade i fråga om gifta kvinnors behörighet till berörda befattningar.

Vid nämndens
betänkande fogat
särskilt yttrande.

I ett vid nämndens betänkande fogat särskilt yttrande avstyrker herr *J. F. Nyström* förslaget, att gift kvinna må erhålla behörighet att söka och innehava lärarbefattningar vid de allmänna läroverken, folkskoleseminarierna och högre lärarinneseminariet.

Löneregleringskommittén.

Kommittén erinrar, hurusom nämndens föreliggande förslag stode i överensstämmelse med den uppfattning, som enligt Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut fått sitt uttryck i ett flertal fall av motsvarande innebörd. Kommittén finner sig följaktligen böra förorda nämndens förslag i förevarande avseende.

I en vid löneregleringskommitténs betänkande fogad, av herrar *E. Kristensson, A. Nilsson, A. Pers* och *K. Stenström* avgiven reservation anföres följande:

Vid löneregleringskommitténs betänkande fogad reservation.

»Då vi å ena sidan ansett nämnden hava anfört vägande skäl för sin uppfattning, att kvinna må kunna befordras till lektorstjänster vid högre allmänna läroverk och manliga folkskoleseminarier samt till rektorsbefattningar vid statssamskolor, och å andra sidan icke funnit avgörande skäl vara förebragta för ett uteslutande av kompetenta infödda svenska kvinnor från tillträde till jämväl nu nämnda befattningar, hava vi ej kunnat dela den mening, som i denna punkt gjorts gällande av kommitténs majoritet.

I fråga om den närmare motiveringen för denna vår ståndpunkt skulle vi kunna inskränka oss till att hänvisa till vad lärarlönenämnden i dessa stycken uttalat ävensom vad till stöd för denna uppfattning anförts i ett flertal såväl över nämndens betänkande avgivna yttranden som till kommittén särskilt remitterade framställningar.

Emellertid anse vi oss dock böra ytterligare betona vissa omständigheter.

Det föreliggande spørsmålet synes oss böra skärskådas från den utgångspunkten, huruvida de kvinnor, som vederbörligen styrkt sin kompetens, skola få under lika villkor konkurrera med manliga sökande jämväl till ovan angivna lektors- och rektorsbefattningar eller vara på förhand uteslutna på grund av sitt kön.

Vi kunna ej annat än i viss mån se en motsats ligga i att å ena sidan bereda kvinnorna tillfälle att förvärva erforderlig kompetens men å den andra utestänga dem från de högre lärarbefattningarna vid statens undervisningsanstalter utom vid högre lärarinneseminariet och de kvinnliga folkskoleseminarierna.

Den av kommitténs majoritet hyllade uppfattningen torde ej hava berott på misstroende till kvinnors kunskaper eller skicklighet för undervisning på skolans högsta stadier, ty man har icke tvekat att lämna tillträde till de i båda dessa avseenden krävande lektorstjänsterna vid högre lärarinneseminariet och vid de kvinnliga folkskoleseminarierna. Orsaken torde fastmera ligga däri, att man betvivlat kvinnors förmåga att upprätthålla disciplin bland ynglingar på det gymnasiala stadiet och överhuvud taget ifrågasatt kvinnors lämplighet som handledare av den till en mera mogen ålder komna manliga ungdomen.

Frånsett den erfarenhet på detta område, man från det enskilda skolväsendet har att uppvisa — en erfarenhet, vilken man i trots av vad därom anföres måste tillmäta en avsevärd, om ock ej utslagsgivande

betydelse — äro vi benägna att anse en restriktion av den art, kommitténs majoritet ifrågasatt, såsom ägnad att stå i vägen för en utveckling, som på det område, varom här är tal, bör vara fri och obunden för att under tillgodogörande av erfarenhetens resultat kunna allt vidare fortskrida till skolornas och undervisningens fromma. Det ligger enligt vår mening ingen fara i att lämna konkurrensen öppen för män och kvinnor i fråga om samtliga lektorstjänster vid statens undervisningsanstalter. Visar det sig, att kvinnor, mot vår förmodan, ej synas vara lämpliga som lektorer vid manliga skolor, kommer utvecklingen säkerligen att medföra, att kvinnor ej eftersträva dessa tjänster utan ägna sig åt andra, för vilka deras fallenhet starkare framträder.

Visar det sig åter, att kvinnor väl lämpa sig som undervisare för äldre manlig ungdom, så är ju detta en omständighet, som endast kan vara till förmån för undervisningsväsendet, och det vore fördenskull oklokt att ej hava lämnat vägen öppen härför.

Vad nu sagts gäller även om rektorstjänster vid statssamskolor.»

Departementschefen.

Frågan angående kvinnas tillträde till lärarbefattningar vid de allmänna undervisningsanstalterna har sedan länge stått på dagordningen. Det är nu snart tio år sedan den grundlagsändring vidtogs, som avsåg att bereda vidgade områden inom statens tjänst för den kvinnliga verksamheten. Tidpunkten synes mig vara inne, att denna fråga omsider bringas till sin lösning, i vad den avser kvinnas behörighet till befattningar vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminarier och folkskoleseminarierna.

Vad då först ämneslärar- och rektorstjänster beträffar, vill jag i korthet erinra, hurusom lärarlönenämnden föreslagit, att kvinna må kunna av Konungen utnännas och befordras till adjunkt vid realskola för gossar och högre allmänt läroverk samt till lektor vid högre allmänt läroverk, dock med närmare angiven begränsning, till lektor vid högre lärarinneseminarier, till lektor vid folkskoleseminarium, dock med viss begränsning, ävensom till rektor vid statssamskola, högre lärarinneseminarier och kvinnligt folkskoleseminarium.

Löneregleringskommittén har förordat, att kvinna må kunna utnännas och befordras till adjunkt vid allmänt läroverk utan någon inskränkning, till lektor vid högre lärarinneseminarier, till lektor vid kvinnligt folkskoleseminarium utan någon begränsning ävensom till rektor vid högre lärarinneseminarier och kvinnligt folkskoleseminarium. Däremot har kommittén icke ansett sig kunna förorda förslaget, i vad det av-

ser behörighet för kvinna till lektorstjänst vid högre allmänt läroverk och manligt folkskoleseminarium eller till rektorsbefattning vid statsamskola.

Inom kommittén har emellertid i eu av fyra ledamöter avgiven reservation gjorts gällande, att enligt reservanternas mening jämväl senast berörda befattningar böra stå öppna för kvinnliga sökande.

Till stöd för den av lärarlönenämnden och omförmälda reservanter hävdade uppfattningen, att kvinna må kunna befordras till jämväl lektorstjänster vid högre allmänna läroverk och manliga folkskoleseminarier samt till rektorstjänster vid statssamskolor, har huvudsakligen anförts, att erfarenheten från såväl enskilda kvinnliga gymnasier och enskilda samskolor som från kvinnors verksamhet som lärare vid högre lärarinneseminariet tydligt ådagalagt kvinnors förmåga att meddela undervisning på ett stadium, som motsvarade gymnasiernas, att den disciplinära förmågan, som för övrigt ansåges sättas hårdast på prov i mellanklasserna, ingalunda vore bunden vid visst kön, att, då kvinnor funnes och komme att finnas, som ägde förutsättningar att utöva en gagnerik verksamhet som gymnasielärare, det vore stridande mot grundtanken i ändringen av regeringsformen § 28 att förvägra kvinnor tillträde till dessa befattningar, att kvinnor sannolikt icke komme att söka och vinna anställning vid allmänna läroverk i så stor utsträckning, att fara för alltför starkt kvinnligt inflytande komme att föreligga, att, då kvinnorna ägde tillfälle att förvärva erforderlig kompetens, det ej stode i överensstämmelse härmed att utestängda dem från ifrågavarande befattningar; samt att en restriktion i förevarande avseende vore ägnad att stå i vägen för en utveckling, som på detta område borde vara fri och obunden för att under tillgodogörande av erfarenhetens resultat kunna allt vidare fortskrida till skolornas och undervisningens fromma.

Jag har härmed anført några av de skäl och synpunkter, vilka framträtt och anförts till förmån för ett öppnande för kvinnor av jämväl senast berörda lärarbefattningar. För egen del finner jag vad härutinnan anförts övertygande och ansluter mig följaktligen till den uppfattning, som kommit till uttryck i den omförmälda reservationen.

Jag vill i sammanhang härmed uttala såsom min uppfattning, att en fri och öppen tävlan bör råda mellan män och kvinnor om nu ifrågavarande slag av befattningar. På sätt av den förut lämnade redogörelsen framgår, hava under denna frågas föregående behandling yrkanden och förslag avgivits, vilka innebära, att vid vissa läroanstalter ett visst antal befattningar skulle vara reserverade för personer tillhörande endera könet. I detta syfte har också för de kvinnliga folkskoleseminariernas vidkommande till

mig ingivits en framställning från kvinnliga adjunkter vid dessa läroanstalter. Med den uppfattning, åt vilken jag förut givit uttryck, kan jag icke biträda yrkanden eller framställningar, som avse en inskränkning av den öppna tävlan, vilken jag på detta område finner gagnelig och nyttig. Härtill kommer vidare den omständigheten, att en begränsning av antalet tjänster vid vissa läroanstalter för vare sig manliga eller kvinnliga sökande skulle såväl i tillämpningen visa sig vara förenad med avsevärda praktiska svårigheter som även lägga hinder i vägen för ett ändamålsenligt och rättvist förfarande i avseende å tillsättningen av tjänster.

I fråga om kvinnas behörighet till vissa övningslärartjänster förefinnes ingen meningsskiljaktighet inom löneregeringskommittén. Jag avsluter mig i detta avseende till kommitténs förslag. Likaledes har jag intet att erinra mot förslaget i vad det avser övningskollärartjänster. Enär utnämningssrätten i avseende å sistberörda kategorier av tjänster ej tillkommer Kungl. Maj:t utan underordnad myndighet, torde någon framställning till riksdagen, avseende kvinnas behörighet till dessa tjänster, ej vara erforderlig.

I fråga om gift kvinnas behörighet att söka och innehava lärartjänster vid ifrågavarande läroanstalter står lärarlönenämndens härutinnan framlagda förslag i överensstämmelse med den uppfattning, som enligt riksdagens beslut fått sitt uttryck i ett flertal fall av motsvarande innebörd. Förslaget förordas av löneregeringskommittén, och för egen del finner jag mig vid anförda förhållande böra biträda detsamma.

Under återopande av vad jag sålunda anført, hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

dels medgiva, att infödd svensk kvinna må kunna av Konungen i stadgad ordning utnämnas och befordras till

rektor vid högre lärarinneseminariet, kvinnligt folkskoleseminarium och statssamskola,

lektor vid högre allmänt läroverk, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarium, samt

adjunkt vid allmänt läroverk;

dels ock föreskriva, att i fråga om gift kvinnas behörighet att söka och innehava sådana lärartjänster vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och statens folkskoleseminarier, till vilka kvinnor kunna befordras, skall gälla,

att gift kvinna må kunna till sådan lärarbefattning befordras allenast efter av Kungl. Maj:t på framställning i varje särskilt fall lämnat medgivande samt

att, därest kvinnlig innehavare av sådan lärarbefattning ingår äktenskap, hon icke skall vara skyldig att av sådan anledning avgå från befattningen, därest icke vederbörande skolöverstyrelse med hänsyn till befattningens behöriga upprätthållande finner det nödigt.

Kap. IV. Ändrade bestämmelser angående beräkning av tjänstår för erhållande av statspension.

*Nuvarande
bestämmel-
ser.*

Enligt gällande pensionsbestämmelser är beloppet av den pension, som tillkommer civil tjänstinnehavare, beroende på längden av den tid, befattningshavaren varit anställd i statens tjänst.

*Lärlöne-
nämnden.*

Nämnden föreslår, att lärare vid statsanstalt må vid beräkning av tjänstår för erhållande av pension få tillgodoräkna sig de tjänstår, utöver tre, han må hava varit anställd som lärare vid kommunal anstalt, dock att honom icke må tillgodoräknas mera än 15 sådana tjänstår.

I sin motivering påvisar nämnden, att den rätt till lönetursberäkning vid övergång till allmänt läroverk, som medgivits lärare vid kommunal mellanskola, vore mindre effektiv, därest icke läraren tillika erhöle rätt till viss tjänstårsberäkning för erhållande av statspension.

Vidare framhåller nämnden — som i annat sammanhang föreslagit, att övningsskollärartjänsterna vid folkskoleseminarier skola göras till ordinarie tjänster och i följd därav innehavarna av dessa tjänster bringas under den civila pensionslagen — att dessa lärare så gott som uteslutande måste tagas från folkskollärarkåren, men att folkskollärarna helt säkert komme att draga sig för att söka dylika tjänster, därest de icke för erhållande av pension finge tillgodoräkna sig någon del av sin tjänstgöring vid folkskolorna.

Nämnden framhåller ock önskvärdheten av att åtminstone en del av folkskoleseminariernas ämneslärare och övningslärare hade erfarenhet om folkundervisningen. Detta önskemål skulle svårligen kunna förverkligas, så länge lärarna vid seminarierna icke finge räkna pensionsår för den tid, de kunde hava tjänstgjort vid kommunal läroanstalt.

En revision av pensionslagens bestämmelser angående beräkning av pensionsår anser nämnden även av andra skäl påkallad. Sålunda vore det flerfaldiga gånger framhållet och även i praktiken erkänt, att den centrala ledningen av undervisningsväsendet behövde tillföras arbetskrafter,

som utbildats inom det kommunala skolväsendet. Framför allt vore detta fallet med folkskolinspektionen, som svårligen kunde fullgöra sin uppgift utan ingående kännedom om folkundervisningens tillstånd och behov.

Enligt vad nämnden vidare framhåller, hade utvecklingen gått i den riktningen, att gränserna mellan de kommunala läroanstalterna och statens läroanstalter börjat utplånas.

Folkskoleväsendet vore ingående reglerat av statens lagar och föreskrifter; till dess uppehållande skulle staten betala icke mindre än 90 procent av lärarnas kontanta begynnelseavlöning samt hela beloppet av ålderstilläggen.

Jämförde man en statssamskola, vars lärare avlönades av staten med bidrag av kommunens medel, och en kommunal mellanskola, vars lärare avlönades av kommunen med bidrag av statsmedel, skulle man finna, att dessa skolor hade samma mål, arbetade på i huvudsak samma sätt, hade samma betydelse för samhället och stode under samma centrala ledning. Det kunde icke påvisas något sakligt skäl, varför tjänstgöring skulle i det ena fallet medföra rätt till tjänstårsberäkning för erhållande av statspension, men icke i det andra fallet. Att statssamskolorna vore statsanstalter och de kommunala mellanskolorna kommunala anstalter, denna skillnad berodde icke på någon skillnad i dessa anstalters betydelse för det allmänna utan på andra företrädesvis historiska skäl.

För den, som såge till realiteter, framträdde hela det av stat och kommun uppehållna undervisningsväsendet som en sammanhängande komplex av för staten lika viktiga intressen. Emellan de olika för detta ändamål upprättade anstalterna funnes icke en sådan svåröverstiglig klyfta, som pensionslagen tillskapat dem emellan. För staten som högste vårdare av allmänintresset måste det vara irrelevant, om vid bestämmandet av en statstjänares pensionsförmåner denne förbrukat hela sin arbetskraft vid en statens läroanstalt eller någon del därav vid en kommunal läroanstalt. I vilketdera fallet som helst vore det staten, han genom sin verksamhet gagnat.

Vad sälunda anförts vore icke något för undervisningsväsendet och dess centrala administration säreget. Kravet på personlig erfarenhet om folkundervisningen vore att anse som en yttring av de strävanden, vilka för närvarande genomginge hela statsförvaltningen, nämligen att låta de sakliga synpunkterna och den sakliga insikten komma mera till sin rätt än tillförene varit fallet. Men den sakkunskap, på vilken man numera lade allt större vikt, kunde icke alltid förvärfvas enbart genom teoretisk utbildning och tjänstgöring i statens tjänst. Den kunde i många fall

endast vinnas genom tjänstgöring på andra områden. Vår tids krav på förvaltningen förutsatte en större utväxling av arbetskrafter mellan statens och andra organs verksamhetsområden. Men en dylik gagnelig cirkulation försvårades därigenom, att pensionslagen omgärdat statstjänsterna med en svåröverkomlig skyddsmur. Ett rikare utvecklat samhällsliv och ett kraftigare ingripande av staten på en mängd områden gjorde en dylik, huvudsakligen formell, skillnad mellan statstjänst och annan allmän tjänst mindre motiverad.

Löneregleringskommittén.

Kommittén påpekar till en början, hurusom den fråga, som nämnden i förevarande kapitel berört, är ett spørsmål av synnerligen vittomfattande betydelse.

Vissa omständigheter kunna nogsamt anföras, säger kommittén, vilka synas tala för en särställning i förevarande avseende för inom skolväsendet anställda befattningshavare. Nämnden har ock med styrka betonat dessa omständigheter, och i sina över nämndens betänkande avgivna utlåtanden hava såväl läroverks- som folkskolöverstyrelsen livligt förordat nämndens förslag i denna del.

Emellertid anser kommittén vid tillämpningen av en bestämmelse med den innebörd, nämnden i sitt förslag åsyftar, åtskilliga svårigheter yppa sig. Så t. ex. framhåller kommittén, att ett ej oberättigat tvivelsmål kan anses råda, i vilken utsträckning man bör tolka begreppet kommunal läroanstalt. Att nämnden i detta avseende haft tanken närmast riktad på de kommunala läroanstalter, vilka äro i nämndens betänkande särskilt berörda, nämligen folk- och småskolor, högre folkskolor samt kommunala mellanskolor, torde få antagas. Det gives emellertid anstalter, som äro med dessa i ett eller annat avseende mer eller mindre närbesläktade, t. ex. kommunala gymnasier, enskilda mellanskolor, högre flickskolor, folkhögskolor m. fl. En fullt tillfredsställande definition på begreppet kommunal läroanstalt torde följaktligen vara ganska svår att uppdraga.

En direkt framställning om utsträckt tjänstårsberäkning föreligger jämväl för lärarnas vid de kommunala gymnasierna vidkommande. I en av A. Chr. Thorn m. fl. föreståndare för kommunala gymnasier gjord framställning har hemställts om rätt att under vissa angivna villkor få vid beräkning av pensionsår tillgodoräkna sig tjänstgöring vid dimissionsberättigat kommunalt gymnasium. I avgivet utlåtande över nämnda framställning hemställer läroverksöverstyrelsen på anförda skäl, att rektor, e. o. lektor och e. o. lärare vid kommunalt gymnasium eller vid av kommun bekostad bildningslinje vid statsgymnasium, vilken vinner anställning vid allmänt läroverk, må för rätt till pension få tillgodoräkna sig intill 15 år av den

tid, han, efter fullgörande av vad för behörighet till ordinarie ämneslärartjänst vid allmänt läroverk i fråga om examen och provår är stadgat, med nit och skicklighet bestritt tjänstgöring, som enligt nu eller framdeles gällande bestämmelser är eller kan vara rektor eller ämneslärare vid allmänt läroverk ålagd.

Bland de grundsatser, på vilka lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension är fotad, ingå såsom ett par av de viktigaste *dels* den, att tjänst innehavarna själva skola bidra till de med deras pensionering förenade kostnaderna från och med det de erhållit anställning av den fasthet, som utmärker ordinarie beställning, *dels ock* den, att för grundläggande av anspråk på pension »i främsta rummet måste uppställas den fordran, att tjänst innehavaren under en längre tid varit verksam i statens tjänst och därigenom gjort sig förtjänt av den förmån, rätten till åtnjutande av pension innebär¹».

Nämndens förevarande förslag innebär avvikelser från båda dessa grundsatser. Enligt kommitténs mening måste det vara synnerligen välgående skäl, som skulle kunna föranleda sådana avvikelser.

Nämnden har sökt visa, att i detta fall föreligger ett verkligt statsintresse.

Kommittén vill härvid betona, att med den moderna utvecklingen och med statens successiva ingripande i olika delar av det nutida samhällslivet jämväl andra områden finnas, där man torde kunna tala om ett förhandenvarande statsintresse. Även från dylika områden kunna anspråk höjas av enahanda innebörd som det, vilket gjorts gällande för undervisningsväsendets vidkommande. Att nu genom partiell ändring i gällande lag tillmötesgå det senare kravet måste därför betecknas såsom ett föregripande av den allsidiga utredning, detta spörsmål enligt kommitténs mening måste underkastas, innan det i sin helhet må komma att framläggas till statsmakternas prövning.

Kommittén erinrar vidare, hurusom föreliggande fråga jämväl synes böra sättas i samband med frågan om en centralisering av det statsunderstödda pensionsväsendet. I sitt den 15 januari 1916 avgivna utlåtande föreslå de för sistberörda ändamål tillkallade sakkunniga, bland annat, »att, när en tjänst innehavare övergår från en avdelning av statens anstalt för tjänstemannapensioneringen till en annan, hans pensionsrätt i den senare bestämmes med hänsyn tagen även till de tjänst-

¹ Jfr det av särskilda kommitterade den 7 november 1902 avgivna betänkande angående förändrat ordnande av det civila pensionsväsendet, sid. 14 och 22.

år, han räknat som delägare i den förra avdelningen, och de avgifter, som erlagts för honom till denna». Denna princip anse de sakkunniga vara en konsekvens av att pensionen är en uppskjuten lön för fullgjort arbete, som icke bör förloras, därför att delägaren byter anställning. Samma princip föreslås skola undantagslöst tillämpas i fråga om såväl statstjänster som övriga tjänster, vilka medföra delaktighet i nämnda anstalt.

Detta uttalande torde så mycket mer böra i nu föreliggande fall uppmärksammas, som lärarlönenämndens förslag till stor del avser befattningshavare, vilka äro delaktiga i den av staten understödda folkskolläraernas pensionsinrättning.

Härjämte erinrar kommittén, att en fråga av i stort sett samma innebörd som den nu föreliggande varit föremål för riksdagens prövning. I en till 1907 års riksdag avlåten proposition (nr 96) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att ordinarie ämneslärare och ämneslärarinna vid allmänt läroverk, folkskoleseminarium och högre lärarinneseminariet måtte under vissa förutsättningar för rätt till pension få tillgodoräkna sig intill tio år av den tid, han eller hon, efter fullgörandet av de för behörighet till sådan tjänst erforderliga prov, vid enskilt läroverk med nit och skicklighet bestritt viss närmare angiven tjänstgöring. Rörande sagda framställning fattade emellertid kamrarna stridiga beslut, vadan frågan sålunda förföll.

Spörsmål av närbesläktad beskaffenhet hade ej heller för kommittén varit främmande. Kommittén erinrar, hurusom kommittén den 23 april 1915 avgav underdånigt utlåtande i anledning av en utav professorn vid universitetet i Uppsala L. V. A. Stavenow gjord framställning om, bland annat, rätt att tillgodoräkna sig tjänstgöringstid såsom professor vid Göteborgs högskola i och för pensionsberäkning vid avgång från professuren vid Uppsala universitet.

I detta utlåtande förklarade sig kommittén på anförda skäl icke kunna i ärendets förevarande skick tillstyrka framställning till riksdagen om dylikt medgivande från dess sida. Skulle emellertid, uttalade kommittén vidare, de i denna fråga föreliggande omständigheter anses böra föranleda vidare åtgärder i det med ansökningen avsedda syfte, syntes det kommittén, att, innan dylika åtgärder bestämdes, en utredning borde äga rum, huruvida samt, i jakande fall, i vilken omfattning och under vilka förutsättningar statstjänsteman kunde böra vid tjänstårsberäkning i pensionshänseende få tillgodoräkna sig verksamhet annorledes än i statstjänst.

Någon framställning till riksdagen i angivna syfte till förmån för Stavenow kom icke till stånd, och den nyssberörda, av kommittén ifrågasatta utredningen har ej heller blivit åvägabragt.

Spörsmålet om ändrade bestämmelser angående beräkning av tjänstår för erhållande av statspension anser kommittén emellertid ej vara så intimt förknippat med de lönerегleringsfrågor, över vilka kommittén nu har att yttra sig, att icke nämnda spörsmål utan större olägenhet kan anstå för att, efter erhållande av en allsidig utredning i ämnet, ånyo framläggas till prövning.

Då emellertid spörsmålet nu i vida större omfattning åter kommit under kommitténs skärskådande, anser kommittén tidpunkten vara inne för en allsidig utredning av den art, som ovan antydde, och hemställer följaktligen, att åtgärder måtte vidtagas för åvägbringande av en dylik utredning.

Den fråga, som läroverstyrelsen i förevarande kapitel upptagit till behandling, är, såsom ock framgår av nämndens uttalanden, ett spörsmål av stor betydelse för det förvaltningsområde, varom här är fråga. Lönerегleringskommittén har ingalunda underkänt de omständigheter, som av nämnden andragits till stöd för dess förslag i detta avseende, men kommittén har icke ansett, att man nu genom en partiell ändring i gällande lag borde tillmötesgå härutinnan framställda krav, utan hemställt om en allsidig utredning i ämnet, där ej endast undervisningsväsendets intressen utan även de intressen, som inom andra förvaltningsgrenar tilläventyrs kunde vara för handen, finge göra sig gällande.

Ehuru jag behjärtar de synpunkter, vilka tala för en särställning av undervisningsväsendets målsmän i förevarande hänseende, anser jag likväl, i likhet med lönerегleringskommittén, att för förebyggande av ett åsidosättande av eventuellt andra statsintressen en allsidig utredning i ämnet bör komma till stånd. Vid sådant förhållande har jag ej ansett mig böra för närvarande föreslå några åtgärder i det av läroverstyrelsen avgivna syfte.

Departementschefen.

Kap. V. Löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid de allmänna läroverken.

1. Ämneslärare.

a) Vikarierande adjunkter och vikarierande lektorer samt extra lärare och timplärare i läsämnen.

Extra och vikarierande manliga ämneslärare. För extra ordinarie manlig ämneslärare, vilken avlagt akademisk examen, som medför rätt att söka lärarbefattning vid allmänt läroverk, och genomgått provårskurs, utgår ett årligt arvode av 2,700 kronor; för extra ordinarie lärare, som icke fullgjort sålunda stadgade villkor, utgår ett årligt arvode av 2,300 kronor. (Kungl. kungörelsen den 4 juli 1913.)

Nuvarande bestämmelser. I detta avseende föreslår nämnden ingen ändring.

Lärlöne-nämnden. I detta avseende föreslår nämnden ingen ändring.

Tillfällig löneförbättring. Genom beslut av 1917 års riksdag utgår för år 1918 tillfällig löneförbättring med 400 kronor till extra ordinarie manlig ämneslärare med full kompetens samt med 300 kronor till sådan lärare utan berörda kompetens.

Löne-reglerings-kommittén. Ifrågavarande lärare hava samma tjänstgöringsskyldighet och bära i stort sett samma ansvar som de ordinarie lärarna. I betraktande härav förordar kommittén, att arvodet för manlig extra och vikarierande lärare med full kompetens sättes till 3,300 kronor och arvodet för sådan lärare utan berörda kompetens till 2,900 kronor.

Manliga timplärare. Arvode åt manliga timplärare utgår för närvarande efter 90 kronor för veckotimme, då vederbörande lärare avlagt sådan examen, som medför rätt att söka lärarbefattning vid allmänt läroverk, samt genomgått provår, och i annat fall efter 80 kronor för veckotimme. (Kungl. brev till läroverksöverstyrelsen den 20 oktober 1905.)

Nuvarande bestämmelser. Nämnden föreslår, att dessa arvoden måtte höjas till respektive 130 och 110 kronor.

Lärlöne-nämnden.

De av nämnden föreslagna arvodena äro desamma, som sedan ett par år tillbaka utgått till timlärare vid folkskoleseminarierna. Kommittén finner skäligt, att, liksom en höjning föreslagits i fråga om arvodena för extra och vikarierande lärare, en ökning av arvodet jämväl för ifrågasvarande lärare vidtages, och får följaktligen förorda, att de av nämnden föreslagna arvodena måtte höjas till respektive 140 och 120 kronor för veckotimme.

Löne-
reglerings-
kommittén.

För närvarande finnes intet uttryckligt stadgat angående avlöning för kvinnor, som uppehålla extra ordinarie ämneslärarbefattningar. För sådana lärare hava tillämpats bestämmelserna angående avlöning för extra ordinarie ämneslärarinnor vid statssamskolorna. Enligt dessa bestämmelser utgår för extra ordinarie lärarinna, som avlagt godkänd avgångsexamen från högre lärarinneseminariet eller fullgjort vad beträffande examen och provårskurs för behörighet till ämneslärarbefattning vid de allmänna läroverken är stadgat, ett årligt arvode av 1,400 kronor samt för extra ordinarie lärarinna, som icke fullgjort nämnda villkor, ett årligt arvode av 1,200 kronor. (Kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904.)

Extra och
vikarierande
kvinnlige äm-
neslärare.

Närvarande
bestämmel-
ser.

I anledning av en till 1912 års riksdag gjord framställning medgav riksdagen, att till extra ordinarie ämneslärarinnor vid samskolorna finge, utöver omförmälda arvoden, för år 1913 utgå tilläggsarvoden av 200 kronor för var och en sådan med full kompetens samt 400 kronor för varje dylik lärarinna utan sagda kompetens. Samma förmåner hava av riksdagen beviljats även för vart och ett av åren 1914—1917, dock att bestämmelsen om tilläggsarvoden åt extra lärarinnor för åren 1916 och 1917 erhöi sådan form, att den kom att avse extra lärarinnor ej blott vid samskolorna utan även vid andra allmänna läroverk. För år 1918 har riksdagen i form av tillfällig löneförbättring höjt tilläggsarvodena till respektive 600 och 700 kronor.

Tillfällig
löneförbätt-
ring.

Nämnden föreslår för extra ordinarie kvinnlig ämneslärare avlöning efter 2,500 kronor, därest befattningshavaren avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, eljest 2,100 kronor, för år räknat.

Lärlarlöne-
nämnden.

Kommittén förordar för extra och vikarierande kvinnlig ämneslärare med full kompetens vid högre allmänt läroverk och realskola arvode av 3,000 kronor och för sådan lärare utan berörda kompetens arvode av 2,600 kronor.

Löne-
reglerings-
kommittén.

*Kvinnliga
timlärare.* Beträffande arvoden åt kvinnliga timlärare finnas för närvarande
*Nuvarande
bestämmel-
ser.* inga generella bestämmelser. Kungl. Maj:t har i enstaka fall medgivit,
att arvode åt timlärarinna finge utgå efter 80 kronor för veckotimme.

*Lärlöne-
nämnden.* Nämnden föreslår för kvinnlig timlärare 120 kronor, därest lära-
rinnan avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till
adjunktstjänst vid allmänt läroverk, eljest 100 kronor, för veckotimme
räknat.

*Löne-
reglerings-
kommittén.* Under hänvisning till vad anförts och förordats i fråga om manlig
timlärare, föreslår kommittén, att arvodena till kvinnliga sådana lärare
måtte bestämmas till respektive 130 och 110 kronor för veckotimme.

b) Manliga adjunkter.

*Nuvarande
bestämmel-
ser.* Adjunkter vid de allmänna läroverken åtnjuta för närvarande av-
löning i fem lönegrader å 1) 2,000 kronor, 2) 2,350 kronor, 3) 2,700
kronor, 4) 3,050 kronor, 5) 3,400 kronor, jämte tjänstgöringspenningar å
respektive 1,000, 1,150, 1,300, 1,450 och 1,600 kronor, eller alltså till-
hopa respektive 3,000, 3,500, 4,000, 4,500 och 5,000 kronor. (Kungl.
kungörelsen den 27 augusti 1904.)

*Tillfällig
löneförbätt-
ring.* Enligt beslut av 1917 års riksdag utgår tillfällig löneförbättring
för år 1918 till adjunkt i första, andra, tredje eller fjärde lönegraden
med 700 kronor och till adjunkt i femte lönegraden med 600 kronor.

*Lärlöne-
nämnden.* Nämnden föreslår för manlig adjunkt följande avlöning: 3,700
kronor i 1:a, 4,200 kronor i 2:a, 4,700 kronor i 3:e, 5,200 kronor i 4:e
och 5,700 kronor i 5:e lönegraden, därav respektive 1,200, 1,350, 1,500,
1,650 och 1,800 kronor tjänstgöringspenningar.

Den grupp av statstjänare, med vilka läroverksadjunkterna vore
att jämnställa i avseende å utbildningens omfattning och tjänstgöringens
kvalitet, vore enligt nämndens mening första gradens tjänstemän inom
centralförvaltningen, vilka, bortsett från ortstilläggen, för närvarande åtn-
jöte avlöning i fyra lönegrader med respektive 3,700, 4,200, 4,700 och
5,200 kronor, däri inräknat 1,500 kronor i tjänstgöringspenningar. Det
hade också påyrkats, att sistnämnda avlöningsstat skulle fastställas jäm-
väl för läroverksadjunkterna. Härigenom skulle emellertid endast for-
mell, icke real likställighet åvägabringas mellan dessa två grupper av
tjänstemän. Vad som gjorde en tjänst lockande vore icke allenast de
avlöningsförmåner, som vore förenade med den tjänsten, utan jämväl och

i mycket hög grad den möjlighet att befordras till högre avlönad tjänst, som tjänst innehavaren kunde hava i utsikt. I detta avseende förelåge en högst väsentlig skillnad mellan första gradens tjänster inom centralförvaltningen och adjunktstjänsterna vid de allmänna läroverken.

Nämnden erinrar, hurusom lönerегleringskommittén i sitt den 18 november 1903 avgivna betänkande (delen I) angående allmänna förutsättningar och grunder för en reglering av löneförhållandena m. m. inom de centrala ämbetsverken framhållit som sannolikt, att av tjänstemän i första lönegraden 47,3 procent skulle vinna befordran till högre tjänst samt att pensionsåldern skulle uppnås av en fjärdedel av dessa tjänstemän. I förhållande härtill vore, fortsätter nämnden, befordringsutsikterna för läroverksadjunkter synnerligen små, särskilt om de icke avlagt högre lärdomsprov än dem, som erfordrades för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk. Dessa hade praktiskt taget ingen annan möjlighet till befordran än rektorstjänsterna vid realskolor, om vilka de dock hade att utstå tävlan med i avseende å examina mera meriterade sökande.

Huru förhållandena i nu berörda hänseende gestaltade sig, belystes i någon mån därav, att för det dåvarande antalet realskolerektorer, som endast avlagt filosofie kandidatexamen, uppginge till 32, ett försvinnande litet tal i förhållande till det betydande antal lärare, varom numera vore fråga. Härtill komme, att befordringsutsikterna för läroverksadjunkt, som förordnats till realskolerektor, vore så gott som stängda, under det att en förstegradstjänsteman, efter vunnen befordran till andrageradstjänsteman, kunde avancera vidare. Om, med bibehållande av de nu fastställda kompetensfordringarna, en tjänsteman av första graden icke skulle hava större möjligheter till befordran än en läroverksadjunkt, så lede det intet som helst tvivel, att tjänstemannakåren av första graden skulle bliva mycket svår att rekrytera och mycket illa rekryterad.

Vid jämförelsen mellan de två ifrågavarande kårernas löneförhållanden kunde enligt nämndens åsikt olikställigheten i nu berörda hänseende omöjligen lämnas ur räkningen. Också hade av ålder den uppfattningen gjorts gällande, att läroverksadjunkterna borde komma i åtnjutande av flera ålderstillägg än andra motsvarande befattningshavare för att på så sätt erhålla en compensation för bristen på befordringsmöjligheter. Och då vidare dessa befattningshavare, med hänsyn till den minimikompetens, som av dem fordrades, och arten av deras tjänstgöring, icke borde åtnjuta lägre begynnelselön än första gradens tjänstemän, följde, att läroverksadjunkterna borde åtnjuta avlöning i fem lönegrader med respektive 3,700, 4,200, 4,700, 5,200 och 5,700 kronor.

Vid nämndens förslag fogat särskilt yttrande.

I ett vid nämndens betänkande fogat särskilt yttrande föreslår herr *Olof Olsson* för manlig läroverksadjunkt: 4,000 kronor i 1:a, 4,500 kronor i 2:a, 5,000 kronor i 3:e och 5,500 kronor i 4:e lönegraden, därav 1,600 kronor tjänstgöringspenningar.

Över nämndens förslag avgivna utlåtanden.

I sina över nämndens betänkande avgivna utlåtanden hava läroverksöverstyrelsen samt ett par lärarkorporationer, med instämmande av de allra flesta läroverkskollegier, på anförda skäl förordat för adjunkterna en begynnelseavlöning av 4,200 kronor jämte rätt till tre ålderstillägg, vart och ett å 500 kronor.

Löne-reglerings-kommittén.

Som utgångspunkt vid avgivande av förslag till avlöning för läroverksadjunkterna har nämnden tagit den avlöning, vilken — bortsett från ortstillägg — för närvarande tillkommer en tjänsteman i första lönegraden i centrala ämbetsverk. Såsom en kompensation för bristen på befordringsmöjligheter föreslår nämnden ett ytterligare ålderstillägg utöver vad nu tillkommer första gradens tjänstemän.

Denna jämförelse med befattningshavare inom de centrala verken har även fullföljts i vissa över nämndens förslag avgivna utlåtanden, varvid dock påyrkats likställighet ej med första gradens tjänstemän utan med revisorerna i kammarrätten, vilka — fränsett ortstillägg — åtnjuta en begynnelseavlöning av 4,200 kronor jämte rätt till tre ålderstillägg å 500 kronor.

Vad först denna sistnämnda jämförelse beträffar, framhåller kommittén hurusom en placering av adjunkterna i den mellangrad, bemålde kammarrätsrevisorer intaga i förhållande till första och andra gradens tjänstemän, ej skulle stå i överensstämmelse med de åsikter, som inom riksdagen vid flera tillfällen kommit till uttryck och vilka avsett ett undvikande i möjligaste mån av en utvidgning av sagda mellangrad.

Beträffande åter ett jämnställande i allmänhet av läroverksadjunkterna med vissa befattningshavare i de centrala verken, närmast med första gradens tjänstemän, skulle en dylik åtgärd kunna synas äga visst fog för sig. Tager man emellertid i betraktande den olika utbildning, de olika artade arbetsuppgifter och de skiljaktiga befordringsmöjligheter, vilka äro kännetecknande för bemålde kategorier befattningshavare, anser kommittén en dylik jämförelse ej innebära den rättvisa, man i detta fall vill söka ernå.

Kommittén, som i det följande föreslår, att begynnelseavlöningen för lektor sättes till 5,800 kronor, anser, att nämnda belopp bör utgöra slutavlöningen för adjunkt. Med beräkning av ålderstilläggens antal till tre och beloppet för varje ålderstillägg till 500 kronor, skulle be-

gynnlseavlöningen bliva 4,300 kronor. Av detta belopp borde 2,700 kronor utgöra lön och 1,600 kronor tjänstgöringspenningar. Högsta pensionsunderlaget anser kommittén emellertid böra sättas till 4,000 kronor.

c) Kvinnliga adjunkter.

Enligt nämndens förslag skulle kvinna kunna vinna anställning som adjunkt vid högre allmänt läroverk och realskola för gossar.

*Lärlarlöne-
nämnden.*

För kvinnlig adjunkt föreslår nämnden följande avlöning: 3,200 kronor i 1:a, 3,600 kronor i 2:a, 4,000 kronor i 3:e och 4,400 kronor i 4:e lönegraden, därav 1,300 kronor tjänstgöringspenningar.

I ett vid nämndens betänkande fogat särskilt yttrande föreslår fröken *Anna Sörensen*, i anslutning till sin uppfattning om de kvinnliga lärarnas avlöningsförmåner (se ovan sid. 42), för kvinnlig adjunkt 3,500 kronor i 1:a, 3,900 kronor i 2:a, 4,300 kronor i 3:e och 4,700 kronor i 4:e lönegraden, därav 1,500 kronor tjänstgöringspenningar.

Vid nämndens förslag fogat särskilt yttrande.

Löneregleringskommittén erinrar, hurusom kommittén efter förut angivna grunder låtit verkställa en beräkning av kvinnliga lärares avlöning med hänsyn till vad kommittén ämnat föreslå för motsvarande manliga befattningshavare. Den summa, som härvid erhållits, har kommittén sedermera låtit undergå erforderlig avrundning eller jämkning till ett belopp, som kommittén funnit skäligt.

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

I anslutning härtill föreslår kommittén för kvinnlig adjunkt en avlöning av 3,600 kronor, därav 2,200 kronor lön och 1,400 kronor tjänstgöringspenningar, vartill skulle kunna komma tre ålderstillägg till lönen à 300 kronor. Högsta pensionsunderlaget anser kommittén böra begränsas till 3,000 kronor.

d) Manliga lektorer.

För närvarande åtnjuta lektorerna avlöning i fem lönegrader å 1) 2,600 kronor, 2) 2,950 kronor, 3) 3,300 kronor, 4) 3,650 kronor, 5) 4,000 kronor, jämte tjänstgöringspenningar å respektive 1,400, 1,550, 1,700, 1,850 och 2,000 kronor, eller alltså tillhopa respektive 4,000, 4,500, 5,000, 5,500 och 6,000 kronor. (Kungl. kungörelse den 27 augusti 1904.)

*Nuvarande
bestämmelser.*

Enligt beslut av 1917 års riksdag utgår tillfällig löneförbättring för år 1918 till lektor i första, andra eller tredje lönegraden med 700 kronor, till lektor i fjärde lönegraden med 600 kronor och till lektor i femte lönegraden med 400 kronor.

*Tillfällig
löneförbättring.*

Lärarlöne-
nämnden.

Nämnden föreslår för manlig lektor följande avlöning: 4,900 kronor i 1:a, 5,400 kronor i 2:a, 5,900 kronor i 3:e och 6,400 kronor i 4:e lönegraden, därav 1,800 kronor tjänstgöringspenningar.

Nämnden anför, att lektorerna ansåges i allmänhet böra jämnställas med andra gradens tjänstemän. Avlöningen för dessa senare befattningshavare vore för närvarande, bortsett från ortstillägg, bestämt till 5,400 kronor med två ålderstillägg, vardera å 500 kronor, däri inräknat 1,800 kronor tjänstgöringspenningar. Nämnden hade tagit i övervägande, att utbildningen för lektorstjänst vore väsentligen mera omfattande än utbildningen för inträde i centralförvaltningen; att, med nutidens anspråk på undervisningen å gymnasiestadiet, en lektors tjänstgöring kunde anses av minst lika kvalificerad art som en andragradstjänstemans; samt slutligen att lektorerna hade mindre befordringsutsikter än motsvarande tjänstemän inom administrationen. På grund härav hade nämnden kommit till den uppfattningen, att lektorerna rätteligen borde åtnjuta något högre avlöning än den, som vore bestämd för tjänstemän av andra graden. Då emellertid vid en lönereglering hänsyn jämväl måste tagas till förut fastställda avlöningsbelopp, hade nämnden ansett sig böra för lektorerna föreslå en avlöning av 4,900 kronor med tre ålderstillägg, vardera å 500 kronor, varigenom begynnelseavlöningen skulle bliva 500 kronor lägre än för tjänstemän av andra graden men slutavlöningen lika med dessas. Beträffande de sålunda av nämnden föreslagna avlöningsbeloppen ville nämnden uttryckligen framhålla, att de vore de minsta, som kunde ifrågasättas.

Vid nämndens förslag fogat särskilt yttrande.

I ett vid nämndens förslag fogat särskilt yttrande föreslår herr *Olof Olsson* för manlig lektor: 5,000 kronor i 1:a, 5,500 kronor i 2:a, 6,000 kronor i 3:e och 6,500 kronor i 4:e lönegraden, därav 1,900 kronor tjänstgöringspenningar.

Över nämndens förslag avgivna utlåtanden.

I sitt över nämndens betänkande avgivna utlåtande föreslår läroverksöverstyrelsen, att lektor måtte likställas med andra gradens tjänstemän och i likhet med dessa erhålla en avlöning av 5,400 kronor (alltså frånräknat ortstillägg) jämte rätt till två ålderstillägg, vardera å 500 kronor. Vissa lärarkorporationer, med instämmande av de allra flesta läroverkskollegier, hava föreslagit samma begynnelseavlöning, 5,400 kronor, samt härjämte en ökning av antalet ålderstillägg till tre, vart och ett å 500 kronor.

Till Kungl. Maj:ts ingi-
ven fram-
ställning.

I en av läroverksöverstyrelsen den 31 augusti 1917 gjord framställning rörande behovet av ökade anslag under åttonde huvudtiteln till

de allmänna läroverken m. m. under budgetåret 1919, i vad sagda framställning avser löne reglering för lärarpersonalen vid de allmänna läroverken, högre lärarinnese seminariet och de kommunala mellanskolorna, hemställer överstyrelsen — fränsett vissa önskemål rörande krigstidstillägg och krigstidshjälp åt omförmälda lärare, vilka önskemål icke i detta sammanhang torde komma i fråga — att Kungl. Maj:t måtte till 1918 års riksdag ingå med proposition om löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid de allmänna läroverken, högre lärarinnese seminariet och de kommunala mellanskolorna i huvudsaklig överensstämmelse med ett av överstyrelsen i underdånigt yttrande den 10 juni 1915 (näml. över nämndens betänkande) avgivet förslag, dock med den ändring i fråga om lektorerna vid de allmänna läroverken och högre lärarinnese seminariet tillkommande löneförmånerna, att dessa lärare i likhet med läroverksadjunkterna måtte erhålla tre ålderstillägg, vart och ett å 500 kronor.

I såväl nämndens betänkande som vissa däröver avgivna utlåtanden har jämförelse uppdragits mellan lektorer och andra gradens tjänstemän i de centrala verken, vilka sistnämnda åtnjuta en avlöning av 5,800 kronor, därav 3,600 kronor lön, 1,800 kronor tjänstgöringspenningar och 400 kronor ortstillägg, vartill kunna komma två ålderstillägg å 500 kronor.

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

Beträffande adjunkterna har kommittén ansett sig böra avvisa en jämförelse mellan lärare och befattningshavare i de centrala ämbetsverken såsom icke varande lämpad efter de faktiska förhållandena.

Även jämförelsen mellan lektorer och andra gradens tjänstemän måste kommittén beteckna såsom mindre lycklig; nämnden har också på anförda skäl kommit till den uppfattningen, att lektorer rätteligen borde åtnjuta något högre avlöning än den, som är bestämd för tjänstemän av andra graden.

Med utgångspunkt från denna nämndens uppfattning, vilken kommittén även delar, och särskilt med hänsyn till den långa utbildningstid, som förvärvande av lektorskompetens visat sig kräva, har kommittén förordat för lektorer en avlöning, som med 400 kronor överstiger vad — frånräknat ortstillägg — för närvarande utgår till en andra gradens tjänsteman, eller alltså 5,800 kronor. Av nämnda summa böra 3,900 kronor utgöra lön och 1,900 kronor tjänstgöringspenningar. Ålderstilläggen anser kommittén böra begränsas till två, vart och ett å 500 kronor. Högsta pensionsunderlaget borde, anser kommittén, bestämmas till 4,600 kronor.

e) Kvinnliga lektorer.

Lärarlöne-nämnden. Enligt nämndens förslag skulle kvinna kunna erhålla anställning som lektor vid allmänt läroverk.

För kvinnlig lektor föreslår nämnden följande avlöning: 4,100 kronor i 1:a, 4,500 kronor i 2:a, 4,900 kronor i 3:e och 5,300 kronor i 4:e lönegraden, däri inräknat 1,700 kronor tjänstgöringspenningar.

Vid nämndens förslag fogats särskilt yttrande. I ett vid nämndens betänkande fogat särskilt yttrande föreslår fröken *Anna Sörensen*, i anslutning till sin uppfattning om kvinnliga lärares avlöningsförmåner, för kvinnlig lektor 4,400 kronor i 1:a, 4,800 kronor i 2:a, 5,200 kronor i 3:e och 5,600 kronor i 4:e lönegraden, därav 1,800 kronor tjänstgöringspenningar.

Löne-reglerings-kommittén. Då kommittén ej ansett sig böra förorda nämndens förslag, att kvinna skulle kunna erhålla anställning som lektor vid allmänt läroverk, har nämndens förslag i förevarande del ej föranlett något yttrande från kommitténs sida.

f) Ämneslärarinnor.

Nuvarande bestämmelser. Enligt nu gällande bestämmelser äro för ämneslärarinnor vid statens samskolor bestämda följande löneförmåner:

för första lärarinna: två lönegrader å 1) 1,400 kronor, 2) 1,900 kronor jämte tjänstgöringspenningar å 600 kronor, alltså tillhopa respektive 2,000 och 2,500 kronor;

för lärarinna: två lönegrader å 1) 1,000 kronor, 2) 1,500 kronor jämte tjänstgöringspenningar å 500 kronor, alltså tillhopa 1,500 och 2,000 kronor;

för extra ordinarie lärarinna, som avlagt godkänd avgångsexamen från högre lärarinneseminariet eller fullgjort vad beträffande examen och provårskurs för behörighet till ämneslärarbefattning vid de allmänna läroverken är stadgat, ett årligt arvode av 1,400 kronor;

för extra ordinarie lärarinna, som icke fullgjort de i nästföregående moment stadgade villkor, ett årligt arvode av 1,200 kronor; samt

för lärarinna, som förordnas att upprätthålla första lärarinnas åligganden, ett årligt tilläggsarvode av 300 kronor. (Kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904.)

Tillfällig löneförbättring.

I anledning av en vid 1912 års riksdag gjord framställning medgav riksdagen, att utöver de ordinarie första lärarinnor och lärarinnor

vid statens samskolor å stat tillkommande löneförmånerna finge för år 1913 såsom tillfällig löneförbättring utgå: för första lärarinna i första lönegraden 50 kronor, för lärarinna i första lönegraden 350 kronor och för lärarinna i andra lönegraden 50 kronor, av vilka belopp $\frac{2}{3}$ skulle anses utgöra lön och $\frac{1}{3}$ tjänstgöringspenningar, ävensom att till extra ordinarie ämneslärarinnor vid samskolorna finge, utöver redan stadgade arvoden, för samma år utgå tilläggsarvoden av 200 kronor för var och en sådan med full kompetens samt 400 kronor för varje dylik lärarinna utan berörda kompetens. Samma förmåner hava av riksdagen beviljats även för vart och ett av åren 1914—1917, dock att bestämmelsen om tilläggsarvoden åt extra lärarinnor för åren 1916 och 1917 erhöll sådan form, att den kom att avse extra lärarinnor ej blott vid samskolorna utan även vid andra allmänna läroverk.

För år 1918 har riksdagen beviljat en tillfällig löneförbättring för första lärarinna i 1:a lönegraden med 500 kronor, för första lärarinna i 2:a lönegraden med 450 kronor, för lärarinna i 1:a lönegraden med 800 kronor, för lärarinna i 2:a lönegraden med 450 kronor, för extra ordinarie ämneslärarinna med full kompetens med 600 kronor samt för extra ordinarie ämneslärarinna utan berörda kompetens med 700 kronor.

Nämnden, som ifrågasatt, att kvinna må kunna innehava rektorsbefattning vid statssamskola, föreslår, att första lärarinna skall anställas vid samskola endast för det fall, att skolan förestås av manlig rektor, att första lärarinnebefattningen tillsättes endast på förordnande, och att sådant förordnande tilldelas en av de ordinarie ämneslärarinnorna vid skolan.

*Lärlöne-
nämnden.*

Beträffande avlöningsförmåner föreslår nämnden

för vikarierande ämneslärarinna: 2,100 kronor för år;

för ordinarie ämneslärarinna: 2,400 kronor i 1:a, 2,800 kronor i 2:a, 3,200 kronor i 3:e och 3,600 kronor i 4:e lönegraden, däri inräknat 1,000 kronor tjänstgöringspenningar; samt

för första lärarinna: arvode å 300 kronor utöver avlöningen som ordinarie ämneslärarinna.

Vad först beträffar ordinarie ämneslärarinna, har nämnden föreslagit en begynnelseavlönning av 2,400 kronor, vartill skulle kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett å 400 kronor. Kommittén för sin del anser, att begynnelseavlönningen bör sättas till 2,800 kronor, vartill kunna komma tre ålderstillägg. Ålderstilläggens belopp anser kommittén böra bestämmas till 300 kronor eller vad kommittén föreslagit i fråga om kvinnliga adjunkter.

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

Den av kommittén förordade avlöningen, 2,800 kronor, borde fördelas så, att 1,800 kronor utgöra lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar. Högsta pensionsunderlaget skulle alltså utgöra 2,700 kronor eller 300 kronor mindre än vad fallet skulle bliva i fråga om kvinnliga adjunkter.

Vad vidare angår vikarierande ämneslärarinna, förordar nämnden ett arvode av 2,100 kronor för sådan lärarinna, vare sig hon äger full kompetens eller icke. Enligt ovanberörda kungörelse den 27 augusti 1904 utgör skillnaden mellan vikarierande ämneslärarinna med full kompetens och utan sådan kompetens 200 kronor. Kommittén förordar ett arvode av 2,600 kronor för vikarierande ämneslärarinna med full kompetens eller samma belopp, som kommittén tillstyrkt för ej kompetent kvinnlig extra lärare. För vikarierande ämneslärarinna utan full kompetens anser kommittén arvodesbeloppet böra sättas till 2,400 kronor.

Skillnaden mellan avlöningen för första lärarinna och lärarinna utgör enligt omförmälda kungörelse 500 kronor. Nämnden föreslår nu ett särskilt arvode av 300 kronor till ämneslärarinna, som förordnas till första lärarinna. Kommittén, som förklarat sig ej kunna tillstyrka förslaget, att kvinna må kunna anställas som rektor vid samskola, förordar, att ifrågavarande särskilda arvode måtte bestämmas till 500 kronor.

g) Avlöning under tjänstledighet.

Nuvarande
bestäm-
melser.

Nu gällande allmänna bestämmelser angående löneförmåner vid tjänstledighet för ordinarie ämneslärare och ämneslärarinnor återfinnas i kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904 mom. g) och h) och motsvara i stort sett vad i detta avseende i vederbörande avlöningsvillkor pläгат fastställas för befattningshavare i nyreglerade ämbetsverk, dock med det tillägget, att då rektor eller lektor, som är domkapitelsledamot, endast åtnjuter ledighet från domkapitelsgöromålen, avdrag å tjänstgöringspenningarna icke må ske.

Därjämte har Kungl. Maj:t i samma kungörelse förordnat, att, då lärare på grund av offentligt uppdrag åtnjuter tjänstledighet, skall i varje särskilt fall, för vilket bestämd föreskrift förut ej är meddelad, på Kungl. Maj:ts prövning bero, huruvida och i vilken mån han bör utöver tjänstgöringspenningarna vidkännas avdrag å sin lön; samt

att, då lärare av annan anledning än styrkt sjukdom eller offentligt uppdrag är tjänstledig eller eljest förhindrad att sköta sin befattning, den tjänstledige läraren skall under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av lönen, som erfordras för befatt-

ningens uppehållande, skolande denna skyldighet jämväl åligga avliden lärares stärbhusdelägare under dem tillkommande tjänst- och nådår.¹

Genom kungl. kungörelse den 10 oktober 1913 (§§ 1 och 3) äro bestämmelser givna angående beräkning av löneförmåner för ordinarie ämneslärare och ämneslärarinnor vid allmänt läroverk, som erhållit tjänstledighet för att tjänstgöra såsom vikarierande ämneslärare eller extra lärare vid annat allmänt läroverk.

Vederbörande lärare skall därunder — utom för det fall att ordinarie adjunkt tjänstgör såsom lektor, för vilken händelse särskilda bestämmelser gälla — åtnjuta avlöning till samma belopp, som om han i stället skött sin egen befattning. För detta ändamål skall i det fall, att det för förordnandet att tjänstgöra såsom vikarierande eller extra lärare författningsenligt utgående arvode för den tid, som tjänstgöringen omfattar, *understiger* den å samma tid belöpande avlöningen å den ordinarie tjänsten, iakttagas, att nämnda arvode må i sin helhet av honom uppbäras samt att vad därutöver tillkommer honom såsom ordinarie lärare skall utgå av lönen å hans ordinarie tjänst. Vad därefter återstår av den med samma tjänst förenade avlöningen skall användas till arvode, enligt stadgade grunder, åt hans egen vikarie. Uppstår därvid överskott, skall detta besparas; är åter ifrågavarande återstod av avlöningen å den ordinarie tjänsten icke tillräcklig för vikariens avlöning, skall erforderligt fyllnadsarvode på vederbörlig rekvisition utbetalas från det för allmänna läroverken uppförda anslaget till arvoden åt extra lärare och vikarier samt för oförutsedda behov.

Skulle det till den tjänstledige läraren utgående vikariatsarvode för den tid, som tjänstgöringen omfattar, *överstiga* den på samma tid belöpande avlöningen vid hans ordinarie tjänst, skall av nämnda arvode till honom utbetalas endast så mycket, som motsvarar avlöningen för ifrågavarande tid vid den ordinarie tjänsten, och återstoden besparas. Arvodet till hans egen vikarie skall utgå av den med hans ordinarie tjänst förenade avlöningen. Uppstår därvid överskott, skall detta besparas; är åter avlöningen vid den ordinarie tjänsten icke tillräcklig för

¹ Kungl. Maj:t har vid flera tillfällen medgivit, att lärare, som åtnjutit tjänstledighet på grund av vetenskapligt arbete, skola av sina avlöningsförmåner avstå allenast så stort belopp, som motsvarar vad vikarierna enligt de före den 1 januari 1914 gällande bestämmelser skolat uppbära (d. v. s. efter 2,000, resp. 1,800 kr. för år). — Genom kungl. brev den 22 juni 1911 har Kungl. Maj:t förklarat, att den rätt till tjänstår, som enligt prästerskapets privilegier tillkommer stärbhus efter ämneslärare vid de allmänna läroverken, skall från och med början av år 1912 upphöra att gälla, dylik rätt som uppkommit före nämnda tidpunkt dock oförkränt.

vikariens avlöande, skall erforderligt fyllnadsarvode på vederbörlig rekvisition utbetalas från ovanberörda anslag.

Om lästermin påbörjas senare eller avslutas tidigare vid det läroverk, där ifrågavarande lärare tjänstgör såsom vikarierande eller extra lärare, än vid det, där han har sin ordinarie anställning, skall ersättning till hans vikarie för den tid, för vilken han själv ej uppbär vikariatsarvode, på vederbörlig rekvisition utanordnas från förutnämnda anslag till arvoden åt extra lärare och vikarier samt för oförutsedda behov.

*Lärarlöne-
nämnden.*

I nu gällande bestämmelser rörande lärares avlöning under tjänstledighet förordar nämnden ingen ändring.

Nämnden påpekar vidare, hurusom dessa bestämmelser ej torde avse tjänstledighet för fullgörande av värnplikt, samt att, då frågan om avlöning för befattningshavare under tjänstledighet, som åtnjutes för fullgörande av värnplikt, torde komma att bliva föremål för en utredning, omfattande samtliga statstjänstemän, nämnden ej ansett sig böra väcka förslag i ärendet beträffande de statsanställda lärare, om vilkas avlöningsförhållanden nämnden hade att verkställa utredning.

*Till Kungl.
Maj:t ingi-
ven fram-
ställning*

Läroverksöverstyrelsen och folkskolöverstyrelsen hava den 25 juli 1914 gemensamt gjort framställning angående behovet av närmare bestämmelser rörande beräkningen av löneförmånerna för lärare, som erhållit tjänstledighet för att tjänstgöra såsom vikarierande eller extra lärare vid annat allmänt läroverk eller folkskoleseminarium. Överstyrelserna föreslå för detta ändamål,

att Kungl. Maj:t täcktes föreskriva, att bestämmelserna i kungl. kungörelsen angående beräkning i vissa fall av ordinarie lärares och lärarinnas vid allmänt läroverk löneförmåner den 10 oktober 1913 skola äga tillämplighet även i det fall, då ordinarie ämneslärare, teckningslärare, musiklärare eller gymnastiklärare vid allmänt läroverk beviljas tjänstledighet för att tjänstgöra såsom vikarie eller extralärare vid folkskoleseminarium, ävensom i det fall, då ordinarie ämneslärare eller innehavare av teckningslärar-, musiklärar- eller gymnastiklärarbefattning vid folkskoleseminarium beviljas tjänstledighet för att tjänstgöra vid annat folkskoleseminarium eller vid allmänt läroverk, dock med iakttagande därav, att sådant fyllnadsarvode och sådan ersättning, som i § 1 av sagda kungörelse omförmäles, skall beträffande vikariatstjänstgöring vid folkskoleseminarium utanordnas från reservationsanslaget till folkskoleseminarierna.

Statskontoret har i underdånigt utlåtande den 3 september 1914 ej haft något att erinra mot ifrågavarande framställning.

I de avlöningvillkor, vilka på senare tid fastställts för olika tjänstemannakärer, plägar föreskrivas, att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattningshavare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som förordnats att uppehålla befattningen.

Lönc.
reglerings-
kommittén.

Enahanda bestämmelse borde meddelas beträffande adjunkter och lektorer samt ämneslärarinnor vid de allmänna läroverken, dock att bestämmelse i fråga om förhållandet under semester ej är för dessas vidkommande erforderlig. Vad som för närvarande i förevarande avseende är stadgat beträffande lektor, som är domkapitelsledamot, borde tills vidare bibehållas.

Vidare är i allmänhet föreskrivet, att den, som av sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägg, där sådant förekommer, eller i det fall, där avlöningen utgöres av arvode, den del därav, vilken icke anses såsom tjänstgöringspenningar, men att den, som eljest undfår ledighet, såsom för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag, eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller av annan anledning är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av lönen eller ortstillägget eller av arvodet, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt.

I stort sett enahanda bestämmelser gälla för närvarande beträffande lärare vid de allmänna läroverken, men borde desamma omformuleras för att bringas i större överensstämmelse med vad i förevarande avseende gäller för andra befattningshavare i statens tjänst. I detta sammanhang borde, för tillämpning i möjligen förekommande fall, bibehållas bestämmelse om skyldighet för avliden lärares stärbhusdelägare att under dem tilläventyrs tillkommande tjänst- och nådår avstå så mycket av lönen, som erfordras för befattningens uppehållande.

Dessutom borde, i likhet med vad i allmänhet är föreskrivet, stadgas, att avlöning ej må utgå till befattningshavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall, samt att, därest befattningshavare varder avstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del av hans avlöning, som icke prövas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej prövas skäligt låta honom uppbära något därav.

För närvarande är förordnat, att, då lärare på grund av offentligt uppdrag åtnjuter tjänstledighet, skall i varje särskilt fall, för vilket bestämd föreskrift förut ej är meddelad, på Kungl. Maj:ts prövning bero, huruvida och i vilken mån han bör utöver tjänstgöringspenningarna vidkännas avdrag å sin lön.

Beträffande sistnämnda stadgande erinrar kommittén, hurusom Kungl. Maj:t genom kungl. kungörelse den 30 augusti 1916 *dels* förklarar, att, då innehavare av statstjänst erhåller tjänstledighet för fullgörande av något av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av myndighet meddelat uppdrag eller ock för utövande av riksdagsmannauppdrag, Kungl. Maj:t vill besluta, huruvida och i vilken omfattning den tjänstledige skall, med tillämpning av gällande avlöningsbestämmelser, under ledigheten frånträda annan avlöningsförmån än tjänstgöringspenningar och vad därmed i förevarande hänseende är att likställa, ävensom att vad nu sagts skall gälla även för det fall att underordnad myndighet har att bevilja tjänstledigheten, *dels ock* förordnat, att i övriga fall av tjänstledighet för särskilt uppdrag det skall, där ej tjänstledigheten av Kungl. Maj:t beviljas, tillkomma den myndighet, som har att bevilja tjänstledigheten, att fatta beslut i fråga om förpliktande för den tjänstledige att under ledigheten frånträda, utöver tjänstgöringspenningarna och vad därmed i förevarande hänseende är att likställa, jämväl annan avlöningsförmån.

I gällande avlöningsvillkor är dessutom i allmänhet stadgat, att vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras för beredande av semester, befattningshavare av lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning i verket, bestrida densamma, dock ej längre än sammanlagt tre månader under ett och samma kalenderår; ägande han därvid att, i stället för egna tjänstgöringspenningar, åtnjuta vid sjukdomsförfall de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar, men eljest däremot svarande belopp.

Enligt gällande bestämmelser skola tjänstgöringspenningar för alla lärare, rektorerna undantagna, beräknas utgå efter läsårets antal läsveckor samt tjänstgöringspenningarna för rektorerna fördelas på närmare angivet sätt på den bestämda årliga arbets- och ferietiden. Med hänsyn till de särskilda förhållanden, vilka i detta avseende sålunda gälla för de allmänna läroverken och vilka kommittén anser böra bibehållas, borde föreskrifter i anslutning till vad nyss angivits ej meddelas för läroverkens vidkommande. De bestämmelser, vilka i ämnet äro erforderliga, syntes det ankomma på Kungl. Maj:t att tills vidare utfärda i huvudsaklig överensstämmelse med vad hittills varit gällande.

Vad angår framställningen angående beräkning i vissa fall av ordinarie lärares och lärarinnors vid allmänna läroverk eller folkskoleseminarier löneförmåner, framhåller kommittén, hurusom de bestämmelser, som här avses, äro synnerligen invecklade och torde i praktiken medföra avsevärda svårigheter. En viss enkelhet i förevarande avseende skulle onekligen vinnas, därest en sådan anordning träffades, att lärarna bleve utnämnda från och med början av varje halvår. Å andra sidan skulle en dylik anordning i vissa andra avseenden medföra olägenheter. Huruvida dessa olägenheter skulle kunna uppvägas av de fördelar, som härigenom skulle vinnas, är en fråga, som kommittén anser sig icke kunna bedöma. Kommittén, som under förhandenvarande förhållanden ej har något att erinra mot bifall till omförmälda framställning, hemställer emellertid, att en utredning måtte åvägabringas i syfte att åstadkomma enklare bestämmelser i förevarande avseende än vad nu är fallet.

Vad slutligen angår den av nämnden berörda frågan om avlöning för befattningshavare under tjänstledighet, som åtnjutes för fullgörande av värnplikt, ville kommittén endast erinra, att detta spörsmål i hela dess vidd blivit i och för utredning remitterat till kommittén.

h) Tjänstgöringspenningarnas fördelning.

Enligt gällande bestämmelser skola tjänstgöringspenningar för alla lärare, rektorerna undantagna, beräknas utgå för läsårets antal läsveckor. (Kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904). *Nuvarande bestämmelser.*

Under åberopande av förhållandet vid en del andra undervisningsanstalter, däribland universiteten, förordar nämnden, att tjänstgöringspenningar för adjunkter, lektorer och ämneslärarinnor må utgå efter kalenderår. *Lärlöne-nämnden.*

Kommittén, som icke funnit tillräckliga skäl anförda för en förändring i nuvarande anordning, vilken synes hava fungerat utan olägenhet, har icke ansett sig kunna tillstyrka nämndens förslag i denna punkt. *Löne-reglerings-kommittén.*

i) Lönetur.

I avseende å lönetursberäkning stadgar kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904, bland annat, *Nuvarande bestämmelser.*
att, därest ordinarie adjunkt, som befordras till lektor, redan intjänat högre avlöning än lektors begynnelseavlöning, honom skola omedel-

bart tillgodoföras så många ålderstillägg som lektor, att hans avlöning i sistnämnda befattning blir lika hög som den avlöning han senast åtnjöt som adjunkt; skolande, där adjunkt vid befordran till lektor icke erhåller högre avlöning än den han som adjunkt uppburit, för uppflyttning i närmast högre lektorslönegrad honom tillgodoräknas den tid, varunder han innehåft adjunktsbefattningen, efter det han i denna befattning senast uppflyttades till högre lönegrad;

att lektorer vid sjökrigsskolan, lärare vid högre lärarinneseminariet och lärare vid folkskoleseminarierna må, vid övergång till de allmänna läroverken, för tillgodonjutande av avlöning i högre lönegrad räkna sig till godo föregående tjänstgöring såsom ordinarie lärare enligt enahanda, ovan omnämnda grunder, som angående ämneslärare blivit stadgade; samt

att de i kungl. cirkulären den 1 juni 1877 och den 18 maj 1878 omnämnda docenter vid universiteten må äga att efter befordran vid de allmänna läroverken för uppflyttning i högre lönegrad räkna sig till godo den tid, dock ej utöver tre år, de med nit och skicklighet deltagit i undervisningen vid universitet, såvitt de vunnit behörighet till anställning vid allmänt läroverk.

På grund av kungl. kungörelsen den 28 juni 1907 är viss lönetursrätt vid övergång till de allmänna läroverken tillerkänd även lektor vid teknisk elementarskola och rektor vid skeppsgosseskolan. Genom kungl. kungörelsen den 23 november 1906 är viss lönetursrätt tillerkänd även docenter vid Stockholms och Göteborgs högskolor.

Genom kungl. kungörelsen den 23 februari 1917 är förordnat, att, därest ordinarie ämneslärare, manlig eller kvinnlig, vid kommunal mellanskola utnämnes till ordinarie adjunkt vid allmänt läroverk, han må för uppflyttning i högre lönegrad som adjunkt tillgodoräkna sig de tjänstår utöver tre, han, efter vunnit behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, intjänat i sin befattning som ordinarie ämneslärare vid kommunal mellanskola; dock att honom icke må tillgodoföras mer än tio dylika lönetursår.

*Lärarlöne-
nämnden.*

I avseende å den förstnämnda av nu gällande bestämmelser framhåller nämnden, att densamma ej syntes kunna tillämpas på det lönesystem, nämnden förordar, när skillnaden i lektors och adjunkts avlöning vore en annan än i nu gällande lönestat vore fastställd, och påpekar nämnden, att det med hänsyn till lektorstjänstens mera kvalificerade natur vore billigt, att adjunkt i varje fall vid befordran till lektorstjänst erhöle en omedelbar avlöningsförhöjning.

I anslutning härtill ävensom på i övrigt anført skäl förordar nämnden i förevarande avseende,

att, därest ordinarie adjunkt befordras till lektor, honom skola omedelbart tillgodoföras så många ålderstillägg som lektor, att hans avlöning i sistnämnda befattning närmast överstiger den avlöning, han senast åtnjöt som adjunkt eller skulle hava åtnjutit, därest han vid befordran till lektorstjänsten avlönats enligt den för läroverksadjunkter fastställda nya lönestaten, skolande adjunkt, som vid befordran till lektor befinner sig i tredje eller högre lönegrad, för uppflyttning i närmast högre lektorslönegrad äga tillgodoräkna sig den tid, varunder han innehåft adjunktbefattningen, efter det han i denna befattning senast uppflyttades till högre lönegrad;

att ordinarie ämneslärare vid allmänt läroverk skall för uppflyttning i högre lönegrad äga att tillgodoräkna sig den tid han, efter att i avseende å examina och provår hava vunnit behörighet till tjänst av det slag, han innehar, må hava tjänstgjort som föreståndare eller ordinarie lärare vid folkhögskola, dock med iakttagande därav, att löneturstiden skall räknas från och med början av kalenderåret näst efter det, under vilket förutsättningarna för rätten till lönetursberäkningen uppfyllts; att vid beräkning av lönetursår de år, under vilka läraren vid folkhögskola tjänstgjort minst lika många veckor som antalet läsveckor vid de allmänna läroverken, skola räknas som hela lönetursår och de år, under vilka läraren vid folkhögskola tjänstgjort kortare tid, skola reduceras till hela lönetursår med beräkning av så många veckor på varje som antalet läsveckor vid de allmänna läroverken; samt att lärare må för ifrågavarande ändamål tillgodoräkna sig intill 10 sålunda beräknade lönetursår;

att lektor vid allmänt läroverk må för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig den tid, han efter att i avseende å examina och provår hava vunnit behörighet till lektorstjänst vid sådant läroverk må hava tjänstgjort som ordinarie lektor vid folkskoleseminarium; samt

att ämneslärarinna vid samskola må för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig den tid, hon tjänstgjort som ordinarie ämneslärarinna vid högre lärarinneseminariet.

I ett vid nämndens betänkande fogat särskilt yttrande förklarar sig fröken *Anna Sörensen* hava ansett, att nämnden bort föreslå, att ämneslärarinna vid statssamskola, som avlagt de prov och fullgjort den tjänstgöring, vilka erfordras för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, äger att härför tillgodoräkna sig fem tjänstår för uppflyttning i högre lönegrad.

Vid nämndens förslag fogat särskilt yttrande.

Över nämndens förslag avgivna yttranden.

I sitt över nämndens betänkande avgivna utlåtande anser läroverksöverstyrelsen — med hänsyn till av nämnden framställt förslag, att seminarieadjunkt vid övergång till lektorstjänst vid högre allmänt läroverk skulle få i löneturshänseende tillgodoräkna sig hela sin föregående seminarie tjänstgöring efter vunnen lektorskompetens — billigheten fordra, att jämväl lektorskompetent läroverksadjunkt, som befordras till lektor vid högre allmänt läroverk eller högre lärarinneseminarier, måtte efter samma grunder äga att tillgodoräkna sig sin föregående adjunktstjänstgöring för lönetur såsom lektor. Enahanda uppfattning göres ävenledes gällande av vissa lärarkorporationer.

I övrigt må framhållas ett av styrelsen för Arboga samskola även som lärarkollegiet därstädes framställt yrkande, att ämneslärarinna vid statssamskola måtte, därest åt kvinnor medgäves tillträde till ämneslärarbefattningar vid allmänna läroverk för gossar, vid övergång till sådan tjänst få tillgodoräkna sig tjänst- och lönetursår, som hon efter vunnen adjunktskompetens intjänat vid samskola, på samma sätt som om de av henne intjänats i egenskap av kvinnlig adjunkt vid allmänt läroverk för gossar.

Till Kungl. Maj:ts ingivna framställningar.

I en av docenten A. Chr. Thorn m. fl. föreståndare för kommunala gymnasier gjord framställning har hemställts om rätt i viss utsträckning till lönetursberäkning för extra ordinarie lärare vid kommunala gymnasier.

I sitt häröver avgivna utlåtande den 30 december 1916 föreslår läroverksöverstyrelsen, att rektor, extra ordinarie lektor och extra ordinarie lärare vid kommunalt gymnasium eller vid av kommun bekostad bildningslinje vid statsgymnasium, som utnämnes till innehavare av ordinarie ämneslärarbefattning vid allmänt läroverk, må för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig de tjänstår utöver tre, han efter vunnen behörighet till ordinarie ämneslärarbefattning vid allmänt läroverk med nit och skicklighet bestritt tjänstgöring vid kommunalt gymnasium, till omfattningen motsvarande den tjänstgöring, som enligt nu eller framdeles gällande bestämmelser är eller kan varda rektor eller ämneslärare vid allmänt läroverk ålagd, dock att honom icke må tillgodoföras mer än tio dylika lönetursår.

Vidare hava vissa framställningar gjorts angående ändrade bestämmelser i fråga om tjänstårsberäkning och lönetursberäkning för docenter vid universiteten vid övergång till de allmänna läroverken.

I sådant hänseende hava uti särskilda dels till Kungl. Maj:ts, dels till kanslern för rikets universitet ingivna skrivelser docenter vid universiteten i Uppsala och Lund anhållit, dels att rätt till tjänstårsberäkning

vid övergång till allmänna läroverk — för vars erhållande ostipendierad docent nu är skyldig hålla sammanlagt 70 föreläsningar om året, medan docentstipendiats föreläsningsskyldighet omfattar 35 föreläsningar årligen — måtte medgivas samtliga docenter efter samma grunder i fråga om föreläsningsskyldighet (35 föreläsningar årligen), vare sig de hade docentstipendium eller ej, dels ock att lönetursberäkningen för anställning vid allmänt läroverk måtte ändras därhän, att docents lönetursrätt, som efter den 1 januari 1905 inskränkts till högst tre år, utsträcker till åtminstone fem år, såsom tidigare varit förhållandet.

Denna docenternas ansökning tillstyrkes vad dess förra del beträffar av samtliga akademiska myndigheter ävensom av läroverksöverstyrelsen.

Beträffande framställningen i vad den avser lönetursberäkning tillstyrkes densamma likaledes av de akademiska myndigheterna, varvid dock ett par myndigheter förordade dess utsträckning till sex år. För enahanda yrkande gör sig ävenledes t. f. kanslern för Uppsala universitet till tolk i en till Kungl. Maj:t ingiven särskild skrivelse den 6 maj 1915, vilken bifogats övriga handlingar i omförmälda ärende. I sistnämnda skrivelse avses jämväl docenter vid Göteborgs och Stockholms högskolor.

Även läroverksöverstyrelsen uttalar sig till förmån för sistnämnda yrkande och förordar, att de i kungl. cirkulär den 11 juni 1877 och den 18 maj 1878 samt kungl. kungörelse den 23 november 1906 omförmälda docenter vid universiteten eller högskolorna må äga att efter befordran vid de allmänna läroverken för uppflyttning i högre lönegrad räkna sig till godo den tid, dock ej utöver sex år, de med nit och skicklighet deltagit i undervisningen vid universitet eller högskola, såvitt de vunnit behörighet till anställning vid allmänt läroverk samt fullgjort vad som i fråga om docenters lönetur vid nämnda läroverk är stadgat.

Slutligen har Sveriges extraläraryörening gjort underdånig framställning, att lärare vid allmänt läroverk och folkskoleseminarium måtte erhålla rätt att efter vunnen befordran till ordinarie befattning inom dessa läroanstalter få för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig den tid, han med full tjänstgöring varit förordnad vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium från den tidpunkt, då han förvärvat full adjunktskompetens, dock ej beträffande dylik tjänstgöring före den 1 januari 1913.

I sitt i sistnämnda ärende avgivna utlåtande den 12 november 1917 hemställer läroverksöverstyrelsen på anförda skäl, att extra ordinarie lärare vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium, vilken fullgjort vad för behörighet till ordinarie ämnesläartjänst i fråga om examina och provår är föreskrivet, måtte äga rätt att vid befordran till ordinarie lärartjänst vid dessa läroanstalter för uppflyttning i högre lönegrad tillgodo-

räkna sig de tjänstår utöver tre, han efter ovanberörda villkors fullgörande med nit och skicklighet bestritt tjänstgöring vid nämnda läroanstalter i vederbörligen stadgad omfattning.

Löne-
reglerings-
kommittén.

I avseende å ålderstillägg är i gällande avlöningsvillkor i allmänhet stadgat, att, därest förhöjning av lönen efter viss tids fortsatt innehavande av befattning i samma lönegrad är i staten medgiven, tidpunkten för

första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehavaren under mer än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med gott vitsord bestritt sin egen eller, på grund av förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester eller ledighet för fullgörande av värnplikt, och

för andra förhöjningen, om sådan förekommer, efter ytterligare fem år, på samma villkor, samt

för tredje förhöjningen, där sådan äger rum, efter än ytterligare fem år, ävenledes på samma villkor,

under iakttagande, vad var och en av omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre avlöningen ej må tillträdas förr än vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänstaldern blivit uppnådd.

Enahanda bestämmelser, som i stort sett även nu gälla för lärare vid de allmänna läroverken, anser kommittén böra för deras vidkommande föreskrivas i samband med den lönereglering, om vilken nu är fråga.

Likaså bör stadgas, att befattningshavare må tillgodoräknas den tid, som före den nya statens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till innehavande befattning eller motsvarande ordinarie tjänst å den gamla staten.

Ävenledes borde, i likhet med vad för en del fall av riksdagen beslutats, föreskrivas, att löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han enligt bestämmelserna i lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension är skyldig från tjänsten avgå, icke må tillträda samma förhöjning.

Vad angår bestämmelser rörande lönetursberäkning för adjunkt, som befordras till lektor, anser kommittén varken vad i detta avseende nu gäller eller vad nämnden härutinnan föreslagit vara utan vidare tillämpligt på det lönesystem, kommittén förordar. Någon rätt för adjunkt att vid be-

fordran till lektor få för löneförhöjning tillgodoräkna sig sin adjunktstjänstgöring borde i fråga om kommitténs förslag ej medgivnas annat än för det fall att adjunkten befinner sig i högsta lönegraden. Honom skulle nämligen då tillkomma en avlöning av 5,800 kronor; och skulle han vid befordran till lektor komma i åtnjutande av lektors avlöning i lägsta lönegraden, vilken likaledes enligt kommitténs förslag skulle utgöra 5,800 kronor, skulle denna befordran för honom ej medföra någon omedelbar avlöningsförbättring utan tvärtom en förminskning av själva lönen. I sådana fall bör adjunkt äga att tillgodoräkna sig fem år av sin adjunktstjänstgöring, varigenom han alltså skulle omedelbart erhålla lektors avlöning i andra lönegraden eller 6,300 kronor.

Av vad som sagts följer, att kommittén ej kan förorda läroverksöverstyrelsens förslag, att lektorskompetent adjunkt skulle få i löneturshänseende vid befordran till lektor tillgodoräkna sig hela sin föregående adjunktstjänstgöring efter vunnen lektorskompetens.

Vad angår den nu gällande bestämmelsen om viss lönetursrätt för ordinarie ämneslärare vid kommunala mellanskolor vid övergång till allmänt läroverk, kunna skäl anföras både för och emot bibehållande av en sådan bestämmelse. Densamma innebär visserligen å ena sidan en fördel för de kommunala mellanskolorna, men å andra sidan bliver därigenom sistnämnda skolform allt för starkt betecknad såsom ett övergångsstadium, vad lärarna angår, till de allmänna läroverken. Även om med hänsyn till sistberörda förhållande en viss tvekan kan anses råda rörande lämpligheten av bibehållandet av bestämmelsen i fråga, anser sig kommittén dock icke böra föreslå någon ändring i ett av Kungl. Maj:t och riksdag så nyligen fattat beslut.

Nämnden har föreslagit, att ordinarie ämneslärare vid allmänt läroverk må under vissa förutsättningar för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig den tid, han tjänstgjort som föreståndare eller ordinarie lärare vid folkhögskola. Kommittén anser för sin del, att detta är ett spörsmål, som närmast avser folkhögskolorna, och att en bestämmelse av nämnda innebörd är att huvudsakligen betrakta som en förmån för dessa skolor. Då kommittén emellertid ej har att yttra sig över en reglering av avlöningsförhållanden och därmed sammanhängande frågor för lärarpersonalen vid folkhögskolorna, finner sig kommittén under förhandenvarande förhållanden sakna anledning förorda vad nämnden i detta avseende föreslagit.

Vidare har nämnden föreslagit, att lektor vid allmänt läroverk må för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig den tid, han efter vunnen behörighet till lektorstjänst vid sådant läroverk tjänstgjort som

ordinarie lektor vid folkskoleseminarium. Häremot har kommittén intet att erinra. I likhet med vad för närvarande gäller, borde enahanda bestämmelse föreskrivas i fråga om föregående tjänstgöring vid högre lärarinneseminarier samt vid teknisk elementarskola.

För närvarande äro i förevarande avseende vissa bestämmelser givna angående rätt till lönetursberäkning för dem, vilka tjänstgjort såsom lektorer vid sjökrigsskolan, ävensom rektor vid skeppsgosseskolan. Kommittén anser dessa bestämmelser böra bibehållas, vad angår lektorsbefattning vid sjökrigsskolan åtminstone tills vidare till förmån för den lektor vid allmänt läroverk, som kan äga att åberopa sådan tjänstgöring vid sjökrigsskolan.

Beträffande ämneslärarinnorna vid samskolor förordar nämnden, att sådan lärarinna må för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig den tid, hon tjänstgjort som ordinarie ämneslärarinna vid högre lärarinneseminarier. Kommittén finner sig böra biträda detta förslag.

Såsom i det föregående omförmälts, har från en samskola yrkats, att ämneslärarinna vid statssamskola må, därest åt kvinnor medgives tillträde till ämneslärarbefattningar vid allmänna läroverk för gossar, vid övergång till sådan tjänst få tillgodoräkna sig tjänst- och lönetursår, som hon efter vunnen adjunktskompetens intjänat vid samskola, på samma sätt som om de av henne intjänats i egenskap av kvinnlig adjunkt vid allmänt läroverk för gossar. Kommittén, som föreslagit, att kvinna må kunna befordras till adjunkt vid allmänt läroverk, finner billigt, att lärarinna vid samskola, liksom ock ämneslärarinna vid högre lärarinneseminarier, må, då hon övergår till adjunktsbefattning vid allmänt läroverk, tillgodoräkna sig den tid, hon efter vunnen adjunktskompetens tjänstgjort såsom ordinarie ämneslärarinna vid samskola eller högre lärarinneseminarier. Härvid erinrar kommittén, att nämnda skolformer fullt motsvara de realskolor eller de lägre klasser av de högre allmänna läroverken, vid vilka kommittén antager, att kvinnas verksamhet bliver huvudsakligen förlagd.

Beträffande den ovan omförmälda framställningen angående rätt att för lönetursberäkning tillgodoräkna sig viss tjänstgöring som extra ordinarie lärare finner kommittén, att ett bifall härtill skulle innebära en avvikelse från de grunder, som i förevarande avseende äro på andra områden gällande, och kan kommittén i följd därav ej tillstyrka berörda framställning. Den omständigheten, att sådan rätt varit förut medgiven, fastän den sedermera upphävts, innebär icke något skäl att nu återinföra densamma.

Vad vidare angår den i enahanda avseende gjorda framställningen om motsvarande rätt för lärare vid de kommunala gymnasierna, erinrar kommittén, att dessa lärare visserligen befinna sig i en i förhållande till motsvarande lärare vid statens gymnasier ogynnsammare ställning i så måtto, att de icke äga rätt att räkna tjänstår för erhållande av pension, men å andra sidan att de i regel åtnjuta en bättre avlöning än motsvarande lärare vid statens läroverk. Att emellertid nu för deras vidkommande tillstyrka rätt till lönetursberäkning på sätt föreslagits anser sig kommittén så mycket mindre kunna, som kommittén ej funnit sig böra biträda nyss omförmälda framställning av enahanda innebörd beträffande extralärare. Härtill kommer jämväl den omständigheten, att de kommunala gymnasierna icke äro statsinstitutioner, ett förhållande, som skulle kunna giva ett bifall till framställningen en avsevärd räckvidd och medföra oöverskådliga konsekvenser.

Vidkommande slutligen de av docenter vid rikets universitet framförda önskemålen anser sig kommittén, i likhet med de i ärendet hörda myndigheterna, böra tillstyrka, att samma grunder för rätt till lönetursberäkning böra gälla för alla docenter, vare sig de hava docentstipendium eller icke. Beträffande däremot den föreslagna utsträckningen av lönetursrätten utöver tre år finner kommittén ej tillräckliga skäl föreligga att tillstyrka en ändring av vad i detta avseende för närvarande gäller.

2. Rektorer.

a) Manlig rektor vid högre allmänt läroverk.

Rektor vid högre allmänt läroverk åtnjuter för närvarande avlöning i två lönegrader å 1) 4,000 kronor, 2) 4,500 kronor jämte tjänstgöringspenningar å 2,000 kronor, alltså tillhoppa resp. 6,000 och 6,500 kronor. Härjämte skall rektor av vederbörande kommun åtnjuta fri bostad eller hyresersättning. (Kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904.)

Nuvarande bestämmelser.

Enligt beslut av 1917 års riksdag utgår tillfällig löneförbättring för år 1918 till rektor i första lönegraden med 400 kronor och till rektor i andra lönegraden med 500 kronor.

Tillfällig löneförbättring.

Nämnden föreslår, att avlöningen för rektor vid högre allmänt läroverk bestämmes till 6,400 kronor i 1:a och 7,000 kronor i 2:a lönegraden, därav 2,000 kronor tjänstgöringspenningar.

Lärlöne-nämnden.

Till Kungl.
Maj:
tingiven
framställ-
ning.

I en av flertalet rektorer vid de allmänna läroverken gjord underdånig framställning föreslås, att avlöningen åt rektor vid allmänt läroverk må fastställas som en verklig chefslön med en begynnelseavlöning åt rektor vid högre allmänt läroverk å 7,500 kronor och åt rektor vid real- och samskola å 6,500 kronor, jämte ett ålderstillägg åt samtliga rektorer å 600 kronor att utgå efter fem års väl vitsordad tjänstgöring.

I nämnda framställning anföres till stöd för berörda förslag huvudsakligen följande.

Den hittills följda principen, att rektors begynnelseavlöning skulle vara lika med lektors resp. adjunkts avlöning i högsta lönegraden, saknade numera fog för sig. I själva verket vore denna princip en kvarleva från den tid, då rektoratet turvis bestriddes av skolans äldre lärare, en anordning, som under nuvarande tjänsteförhållanden vore fullkomligt otänkbar.

I motsats till den av nämnden följda principen borde rektors avlöning, oberoende av lektors resp. adjunkts slutlön, bestämmas såsom en verklig chefslön, i överensstämmelse med för andra tjänstemannakårer brukliga principer.

De arbetsuppgifter, som i våra dagar åläge rektorerna, vore av en avsevärt mera mångsidig och krävande art än de, som tillkomme övriga lärare. Till rektors rent pedagogiska uppgifter, som innefattade, förutom en ganska utsträckt undervisningsskyldighet, uppgiften att planlägga arbetet, att vaka däröver att undervisningen efter allmänna stadganden och särskilda föreskrifter ändamålsenligt fortginge, att ansvara för att ordning och tukt upprätthölls i och utom skolan och att i allt, som rörde undervisning och uppfostran, vara beredd att bistå föräldrar och målsmän ej mindre än lärare med råd och hjälp — till dessa uppgifter komme andra göromål av både skiftande och ansträngande art.

Dit hörde dels expeditionsgöromålen, som sedan rektors avlöning år 1904 senast fastställdes i högst avsevärd grad ökats och fortfarande ökades år från år. Dit hörde vidare skötseln av läroverkens olikartade ekonomiska angelägenheter, vilken skötsel, redan i och för sig betungande, jämväl innebure ett ekonomiskt ansvar för läroverkens ofta betydande kassor och fonder. Även om rektorerna vid de större läroverken härvid hade en hjälp i de särskilt avlönade skrivbiträdena, måste, i betraktande av dessas starkt begränsade ersättning, huvudparten av expeditions- och förvaltningsgöromålen utföras av rektor personligen. För skolans räkenskapsföring samt övriga administrativa angelägenheter, särskilt det maktpåliggande utarbetandet av olika arbetsordningar för den stundande terminen, måste han, i olikhet mot övriga lärare, offra en god del av sina ferier. Vad

åter mindre real- och samskolor anginge, måste dessas rektorer själva utföra allt skolans skrivarbete samt därtill hava hand om de ständigt växande skol- och lärjungebiblioteken.

Toge man alltså berättigad hänsyn till en rektors ständigt ökade och genom sin mångsidighet slitande arbete och till det ansvar — för att ej tala om det icke sällan förekommande obehag — som vore förenat med hans ämbetsutövning, syntes det ej kunna bestridas, att rektorerna gent emot övriga lärarkategorier, vilkas åligganden icke på senare tiden i jämförlig grad ökats, vore relativt lågt avlönade.

Med avseende på den rätt till bostad, som tillkomme en rektor i motsats till andra lärare, erinrades därom, att i de fall, då denna förmån utgått i form av penningersättning, vilket vore det vanligaste, denna blivit ganska snävt tillmätt. I medeltal uppgick bostadsförmånen — enligt 1910 års bestyrkta beräkning — till (om Stockholm och Göteborg på grund av där rådande speciella dyrhetsförhållanden undantoges) 1,165 kronor för rektor vid högre läroverk och 795 kronor för rektor vid real- och samskola. Det vore sålunda uppenbart, att rektors avlöning, även inklusive hyresersättningen, ingalunda utgjorde en efter hans ämbetsställning avpassad chefslön.

Det syntes knappast kunna bestridas, att rektoratet, jämfört med åtskilliga andra chefsplatser, för vilka administrativ förmåga kunde anses i huvudsak vara nog, av sin innehavare krävde jämväl flera andra egenskaper, såsom pedagogisk, vetenskaplig och disciplinär förmåga. En känd sak vore ock, att rektoraten vid våra större läroverk numera betraktades som några bland statens mest ansträngande befattningar. Redan det, att en rektor vore chef för ett kollegium, omfattande från 11 ända till 44 lärare, och dagligen vore ställd inför två andra stora intressegrupper, målsmännen och lärjungarna, gjorde hans ställning ytterst krävande. Under sådana förhållanden syntes det ingalunda få anses förmätet, att rektors avlöningsförhållanden måtte så avvägas, att de åtminstone icke understege avlöningsförmånerna för en del jämförliga chefsplatser.

Det syntes sökandena innebära en moderat fordran, att begynnelseavlöningen för rektor vid högre allmänt läroverk sattes till 7,500 kronor och för rektor vid real- och samskola till 6,500 kronor, varigenom den hittillsvarande skillnaden på 1,000 kronor mellan rektorsavlöningen vid högre och lägre läroverk skulle bibehållas.

Inklusive hyresersättningen skulle rektorernas vid de högre allmänna läroverken avlöningar härigenom i någon mån överskrida avlöningarna för tredje gradens tjänstemän, bland vilka finnes åtskilliga chefer inom ämbetsverken. I betraktande av vad som anförts om rektors verksamhet, syn-

tes emellertid detta icke få anses obilligt, helst rektor numera, på grund av läroverkens krav på obruten kraft hos deras styresmän, principiellt endast tillsattes genom förordnande på högst fem år i sänder, och en rektor alltså icke kunde beräknas kvarstå lika länge på sin chefsplats som motsvarande ämbetsmän på andra områden.

Nämndens förslag i fråga om tiden för ålderstilläggets utgående tillstyrktes, under framhållande, att därigenom en berättigad likställighet mellan rektorerna och övriga med dem jämförliga statstjänstemän skulle åvägbringas.

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

I likhet med vad i nämnda framställning yrkas, finner ej heller kommittén anledning bibehålla den nuvarande principen i avseende å rektors avlöning, eller att densamma skall vara lika med lektors resp. adjunkts avlöning i högsta lönegraden. Kommittén anser det vara ådaga-lagt, att rektors avlöning med hänsyn till hans ställning och hans arbetsuppgifter bör beräknas efter andra grunder.

Det är uppenbart, att — såsom ock framhållits — expeditionella och övriga administrativa arbeten taga en rektors tid mycket i anspråk och ävenledes på innehavare av denna befattning ställa stora krav beträffande vissa personliga egenskaper. Kommittén anser det ock kunna ifrågasättas, huruvida icke i avseende å dessa arbeten en lättnad borde beredas rektorerna åtminstone vid de större läroverken såväl genom att ytterligare minska deras undervisningsskyldighet utöver vad nu är med-givet som ock genom en ändamålsenligare anordning av den nuvarande skrivbiträdesinstitutionen vid läroverken.

Vad angår frågan om en ytterligare minskad undervisningsskyldig-het, anser sig kommittén, som anser sig nu icke kunna ingå i bedöman-de av omfång och räckvidd av en anordning i detta syfte, endast vilja i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på nämnda förhållande, utan att för egen del göra något vidare uttalande i frågan.

Beträffande däremot det nuvarande biträde, varöver rektorerna för-foga vid expeditionsarbetet, erinrar kommittén, hurusom enligt särskilda kungl. brev av reservationsanslaget till de allmänna läroverken för närvaran-de arvoden utgå till skrivbiträden åt rektorerna, vilka biträden skola utses bland de vid vederbörande läroverk anställda lärare. En sådan anordning synes kommittén icke vara fullt tillfredsställande, åtminstone vid de större läroverk, där arbetet är mer omfattande, och ifrågasättas kan, huruvida ej i vissa dylika fall vederbörande rektorer skulle vara mera betjänta, därest de hade till sitt förfogande för ändamålet fast anställda skrivbi-träden. Kommittén anser i allt fall, att erforderliga belopp böra ställas

till vederbörande rektorers disposition att användas i nu avsett syfte, men vill i detta sammanhang inskränka sig till att hemställa, att denna fråga varder underkastad erforderlig utredning.

I fråga om det avlöningsbelopp, som kan anses lämpligt att förorda för rektor, ansluter sig kommittén till den uppfattningen, att avlöningen bör hava karaktär av chefslön, och synes det kommittén, att en avlöning av 7,500 kronor för manlig rektor vid högre allmänt läroverk torde kunna anses skälig, när man tager i betraktande, att rektor härjämte äger att åtnjuta fri bostad eller ersättning härför. Kommittén vill följaktligen förorda omförmälda belopp, 7,500 kronor. Av detta belopp torde 5,000 kronor böra utgöra lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar. Då kommittén vid förut avgivna löneregleringsförslag ansett chefer för centrala ämbetsverk böra omedelbart och utan intjänande av ålderstillägg erhålla de för dem avsedda löneförmåner, har kommittén ej kunnat förorda, att rektor må komma i åtnjutande av rätt till ålderstillägg.

b) Manlig rektor vid realskola.

Rektor vid realskola åtnjuter för närvarande avlöning i två lönegrader å 1) 3,200 kronor, 2) 3,700 kronor, jämte tjänstgöringspenningar å 1,800 kronor, alltså tillhopa resp. 5,000 och 5,500 kronor. Härjämte skall rektor av vederbörande kommun åtnjuta fri bostad eller hyresersättning. (Kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904.)

*Nuvarande
bestämmelser.*

Enligt beslut av 1917 års riksdag utgår tillfällig löneförbättring för år 1918 till rektor vid realskola med 600 kronor.

*Tillfällig
löneförbättring.*

Nämnden föreslår, att avlöningen för rektor vid realskola bestämes till 5,700 kronor i 1:a och 6,200 kronor i 2:a lönegraden, därav 1,900 kronor i tjänstgöringspenningar.

*Lärarlöne-
nämnden.*

På sätt ovan omförmäls, har i framställningen från flertalet rektorer vid de allmänna läroverken föreslagits, att avlöningen åt rektor vid realskola må fastställas till 6,500 kronor jämte ett ålderstillägg å 600 kronor.

*Till Kungl.
Maj:
ingiven
framställning.*

Under hänvisning till vad kommittén i det föregående beträffande rektor vid högre allmänt läroverk anfört, vilket i tillämpliga delar jämväl torde äga avseende å rektor vid realskola, förordar kommittén för sistnämnda befattningshavare en avlöning av 6,400 kronor, därav 4,400 kronor lön och 2,000 kronor tjänstgöringspenningar. Någon rätt till ålders-

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

tillägg borde i detta fall lika litet förekomma som i fråga om rektor vid högre allmänt läroverk.

c) Kvinnlig rektor vid samskola.

*Lärarlöne-
nämnden.*

Enligt nämndens förslag skulle kvinna kunna befordras till rektor vid statssamskola. Nämnden föreslår, att kvinnlig rektor vid dylik skola måtte i avlöning erhålla 4,400 kronor i 1:a och 4,900 kronor i 2:a lönegraden, därav 1,400 kronor tjänstgöringspenningar.

*Vid näm-
dens förslag
fogat sär-
skilt yt-
rande.*

I ett vid nämndens betänkande fogat särskilt yttrande föreslår fröken *Anna Sörensen*, i anslutning till sin uppfattning om avlöningsförmånerna för statsanställda kvinnliga lärare, att avlöningen för kvinnlig rektor vid samskola bestämmes till 4,700 kronor i 1:a och 5,200 kronor i 2:a lönegraden, därav 1,600 kronor tjänstgöringspenningar.

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

Enär kommittén icke ansett sig kunna förorda, att kvinna må befordras till rektor vid samskola, har nämndens förslag i förevarande avseende icke föranlett något kommitténs yttrande.

d) Lönetur.

*Nuvarande
bestämmel-
ser.*

I kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904 är stadgat, att rektor må vinna uppflyttning från första till andra lönegraden efter förloppet av tio år, därest han med nit och skicklighet tjänstgjort såsom rektor mera än fyra femtedelar av samma tid, med iakttagande härvid, att rektor vid högre allmänt läroverk endast må räkna sig till godo den tid, han såsom rektor vid sådant läroverk tjänstgjort.

Jämlikt kungl. kungörelsen den 9 juni 1905 äger rektor vid allmänt läroverk att för uppflyttning i högre lönegrad räkna sig till godo även den tid, han under tiden för sitt rektorsförordnande på grund av förordnande bestritt annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag.

*Lärarlöne-
nämnden.*

Nämnden föreslår, att rektor må vinna uppflyttning i högre lönegrad efter fem år.

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

Alldenstund kommittén icke ansett sig böra förorda rätt till ålders-tillägg åt vare sig rektor vid högre allmänt läroverk eller rektor vid real-skola, finner kommittén nämndens förevarande förslag ej föranleda något särskilt yttrande från kommitténs sida.

e) Pension.

Enligt gällande bestämmelser kunna rektorerna vid de allmänna läroverken tillsättas antingen genom utnämning eller genom förordnande på viss tid.

*Nuvarande
bestämmel-
ser.*

Kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904 stadgar, att tillförordnad rektor, som fullgjort de i fråga om ämneslärare för pensions erhållande stadgade villkor och i minst 15 år innehaft rektorsförordnande, skall vara berättigad att i pension uppbära sin lön som rektor oavkortad.

I kungl. brev den 6 juni 1912 förordnas, i enlighet med ett av riksdagen därom fattat beslut, att pensionsunderlaget för rektor och tillförordnad rektor vid högre allmänt läroverk skall utgöra hela lönen med tillägg av 500 kronor samt för rektor och tillförordnad rektor vid real- eller samskola hela lönen med tillägg av 300 kronor.

Nämnden föreslår,

att pensionsunderlaget skall för såväl ordinarie som tillförordnad rektor utgöra lönen, ökad med ett belopp av 500 kronor för rektor vid högre allmänt läroverk, 300 kronor för rektor vid realskola och 200 kronor för kvinnlig rektor vid samskola; samt

*Lärarlöne-
nämnden.*

att, om befattningshavare varit tillförordnad rektor vid allmänt läroverk, sådant skall vid bestämmandet av pensionens belopp räknas honom till godo på samma sätt, som om han varit befullmäktigad rektor.

I ovanberörda framställning från flertalet rektorer vid de allmänna läroverken föreslås, att pensionen för rektor vid allmänt läroverk må bestämmas, enligt pensionslagen av den 11 oktober 1907, för tillförordnad rektor, som vid sitt pensionstagande fortfarande innehar rektorsförordnande, så som om han varit befullmäktigad rektor, och för den, som före pensionstagandet avgått från rektorstjänsten och återgått till lärartjänst, så som om hans rektorsår varit förlagda till tiden närmast före avskedstagandet — dock eventuellt med den inskränkning, som i motiveringen föreslagits.

*Till Kungl.
Maj:ten
ingiven
framställ-
ning.*

I motiveringen framhålles, bland annat, följande.

Efter erinran om innehållet i § 4 av lagen angående civila tjänstnehavares rätt till pension, framhålles, hurusom denna lag avsåge ordinarie tjänstnehavare och alltså förutsatte dennes kvarstående vid tiden för pensionstagandet i den högsta tjänst han under sin tjänstetid uppnått samt ville garantera honom pension efter denna tjänst.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 232 häft. (Nr 260).

Tillämpad på en rektor, som vid tiden för sitt pensionstagande ännu innehade förordnande som rektor, finge denna lag sin rättmätiga innebörd. Hade han innehaft sitt förordnande fem år eller mera, hade han rätt till högsta pensionsunderlag utan inskränkning; hade han först inom de senaste fem åren erhållit sitt rektorsförordnande, finge han för sina rektorsår räkna rektorspensionsunderlag, för de föregående åren av samma period lektors- resp. adjunktspensionsunderlag. Med denna tillämpning bortföle också varje skäl att som nu fordra 15 rektorsår för erhållande av rektorspension.

Om lagen däremot bokstavligen tillämpades på en rektor, som vid tiden för sitt pensionstagande återgått till lärartjänst, medförde den betänkligen anomalier. En rektor, som tjänstgjort såsom rektor t. ex. från 60 till 64 års ålder, finge pension, beräknad efter 4 rektorspensionsunderlag och 1 lektors- resp. adjunktspensionsunderlag, d. v. s. i det närmaste full rektorspension, under det att en rektor, som avgått före 60 års ålder, icke finge någon rektorspension alls, om han också varit rektor i 20 år eller mera. Detta kunde omöjligen vara reell rättvisa och ådagalade blott obilligheten av att bokstavligen tillämpa lagen av den 11 oktober 1907 om civila befattningshavares rätt till pension på rektor, som frångått sitt rektorat och före pensionstagandet återgått till lärartjänst.

Då nuvarande praxis att tillsätta rektor endast på förordnande för fem år i sänder tillkommit i avsikt att garantera läroverken fullt arbetsdugliga styresmän, så syntes det obilligt, att en läroverkschef, som med duglighet skött sitt ämbete i ett antal år, men några år före pensionstagandet återgått till en lägre tjänst, därför att rektorstjänsten vore mera utslitande än andra chefsposter, därför skulle straffas med minskad pension resp. förlust av pension efter sin högsta tjänst.

I de fall, då en lärare under sin ämbets tid komme att sköta två olika tjänster, dels lärartjänst dels rektorstjänst, av vilka den senare vore mera fordrande än den förra, vore det ock i statens intresse förmånligast, att han skötte den mera krävande posten under sina kraftigaste och arbetsdugligaste år och med avtagande krafter återginge till en mindre krävande tjänst. Det vore då obilligt, att denna för staten fördelaktiga anordning skulle, där den förekomme, tagas till formell intäkt för att beröva honom rättighet till pension efter sin högsta tjänst.

Tvärtom syntes det billigt och i överensstämmelse med pensionslagens anda, att rektor, som med nit och skicklighet skött sin tjänst, erhöle rektorspension, oavsett det antal år, som förflutit mellan avgången från rektoratet och pensionstagandet. I lagen borde detta kunna uttryckas genom ett stadgande, att en rektors tjänstgöringsår som rektor i varje fall skulle

räknas honom till godo, som om de vore förlagda till sista delen av hans tjänstetid. Om häri av praktiska grunder skulle fordras någon inskränkning, skulle man kunna införa den bestämmelsen, att rektorspension icke utfölle, om rektor av annan anledning än försvagad hälsa återgått till lärartjänst före 50 års ålder.

Enligt den avlöning, som kommittén förordat för rektorerna, skulle pensionsunderlaget för rektor vid högre allmänt läroverk utgöra 5,000 kronor och för rektor vid realskola 4,400 kronor. Då emellertid fri bostad eller motsvarande ersättning är att betrakta som en ytterligare avlöningsförmån och riksdagen så sent som år 1912 godkänt denna uppfattning genom att höja rektors pensionsunderlag, anser kommittén skäligt förorda, att pensionsunderlaget för rektor vid högre allmänt läroverk bestämmas till 5,600 kronor och för rektor vid realskola till 4,600 kronor.

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

Rektorerna äro numera i realiteten att anse såsom ordinarie befattningshavare, om de också nästan undantagslöst tillsättas medelst förordnande.

Enligt nämndens förslag skall, därest befattningshavare varit tillförordnad rektor, sådant vid bestämmandet av pensionens belopp räknas honom till godo på samma sätt, som om han varit befullmäktigad rektor. Kvarstår sålunda en rektor vid rektorstjänsten till pensionsåldern efter att hava innehaft nämnda tjänst under minst fem år, skulle han kunna komma i åtnjutande av full pension. Har han däremot vid avskedstagandet innehaft rektorsförordnande kortare tid än fem år eller inom fem år före avskedstagandet avgått från rektorstjänsten till ordinarie tjänst, som avses i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension, skulle enligt sistnämnda lag beloppet av hel pension i sådant fall utgöra en femtedel av sammanlagda beloppen av de högsta pensionsunderlag, vilka under vart och ett av de senast förflutna fem åren varit för tjänst innehavaren gällande.

Den ovanberörda framställningen innebär en utvidgning utöver vad nämnden föreslagit, i det där ifrågasättes, att rektor skulle erhålla rektorspension oavsett det antal år, som förflutit mellan avgången från rektoratet och pensionstagandet, eller med andra ord att en rektors tjänstgöringsår som rektor i varje fall skulle räknas honom till godo, som om de vore förlagda till sista delen av hans tjänstetid.

Kommittén anser sig icke kunna förorda ett förslag av det senast berördas innebörd. Detta förslag innebär nämligen införandet i pensionsväsendet av en alldeles ny princip, och kommittén anser det ej

vara möjligt att under förhandenvarande förhållanden överskåda de konsekvenser, ett bifall härtill skulle medföra på andra områden. Skulle emellertid frågan befinnas vara av en sådan betydelse, att ett undantag från pensionslagens bestämmelser i förevarande avseende kunde anses skäligt, borde frågan dock, innan den förelägges till förnyat skärskådande, underkastas en noggrann och allsidig utredning. Kommittén finner sig böra förorda, att tillförordnad rektor i nu förevarande avseende likställes med befullmäktigad rektor.

3. Övningslärare.

a) — b) Manliga och kvinnliga övningslärare.

*Nuvarande
bestämmelser
angående manliga
övningslärare.*

Enligt kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904 är avlöningen till *ordinarie* övningslärare bestämd till följande belopp:

för *teckningslärare*: vid realskola tre lönegrader å 1) 700 kronor, 2) 800 kronor, 3) 900 kronor; vid högre allmänt läroverk fyra lönegrader å 1) 1,400 kronor, 2) 1,600 kronor, 3) 1,800 kronor, 4) 2,000 kronor;

för *gymnastiklärare*: vid realskola tre lönegrader å 1) 700 kronor, 2) 800 kronor, 3) 900 kronor; vid högre allmänt läroverk fyra lönegrader å 1) 1,400 kronor, 2) 1,600 kronor, 3) 1,800 kronor, 4) 2,000 kronor; samt

för *musiklärare*: vid realskola tre lönegrader å 1) 550 kronor, 2) 650 kronor, 3) 750 kronor; vid högre allmänt läroverk fyra lönegrader å 1) 1,100 kronor, 2) 1,300 kronor, 3) 1,500 kronor, 4) 1,700 kronor.

Samma kungörelse föreskriver vidare,

att *teckningslärare* skall vara skyldig att för den fastställda lönen tjänstgöra vid realskola 8 timmar och vid högre allmänt läroverk 15 timmar i veckan, samt

att *musiklärare* skall vara skyldig att för den fastställda lönen tjänstgöra vid realskola 6 timmar och vid högre allmänt läroverk 12 timmar i veckan,

men att ytterligare tjänstgöring må kunna åläggas tecknings- och musiklärare mot en årlig ersättning för varje veckotimme av 80 kronor i första, 95 kronor i andra, 110 kronor i tredje och, vid högre allmänt läroverk, 125 kronor i fjärde lönegraden, dock under iakttagande därav, att ersättning för extra tjänstgöring ej må utgå för högre antal veckotimmar än 24 till teckningslärare vid realskola, 17 till teckningslärare vid högre allmänt läroverk och 3 till musiklärare; samt

att *gymnastiklärare*, som fått sig ålagd en mera ansträngande eller omfattande tjänstgöring, må åtnjuta skäligt tilläggsarvode till det belopp, som med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall av Kungl. Maj:t bestämmes, dock ej till högre belopp än 650 kronor.

Beträffande de *extra ordinarie* övningslärarnas avlöning är i huvudsak stadgat,

att vikarierande teckningslärare må för den för tjänsten bestämda tjänstgöringstiden åtnjuta vid högre allmänt läroverk ett årligt arvode av 1,200 kronor och vid realskola ett dylikt arvode av 640 kronor samt dessutom vid samtliga förenämnda läroverk en årlig ersättning för varje veckotimme av 60 kronor för tjänstgöring utöver nämnda tjänstgöringstid;

att vikarierande musikleärare må för den för tjänsten bestämda tjänstgöringstiden åtnjuta ett årligt arvode av 960 kronor vid högre allmänt läroverk och 480 kronor vid realskola samt för tjänstgöring utöver nämnda tjänstgöringstid vid samtliga förenämnda läroverk en årlig ersättning för varje veckotimme av 60 kronor;

att vikarierande gymnastiklärare må åtnjuta arvode, motsvarande den för tjänsten fastställda lön i lägsta lönegraden jämte tre fjärdedelar av den å tiden för vikariatet belöpande del av tilläggsarvodet (kungl. cirkulär den 8 december 1904); samt

att biträdande teckningslärare skall åtnjuta ersättning efter 80 kronor för varje veckotimme till och med 15 timmar vid högre allmänna läroverk och 8 timmar vid realskolor samt efter 60 kronor för varje över-
skjutande veckotimme. (Kungl. brev den 26 april 1905.)

Vid åtskilliga läroverk meddelas även undervisning i *manlig slöjd*. Enligt kungl. kungörelsen den 2 juni 1905 är som villkor för statsbidrags utgående fastställt, att vid läroverk, som visat sig äga på ändamålsenligt sätt anordnad slöjdundervisning, årligen finge utgå 150 kronor för varje slöjdavdelning av 15 lärjungar vid realskola för gossar och vid samskola.

Enligt gällande bestämmelser äga kvinnor tillträde till tecknings- och musikleärartjänster vid realskolor. Kvinnor, anställda i dessa tjänster, åtnjuta för närvarande samma avlöning som motsvarande manliga befattningshavare.

Lärarynnorna i kvinnligt handarbete vid statssamskolorna äro anställda som timlärarynnor; deras avlöning utgår efter 1 krona 50 öre för varje undervisningstimme. (Kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904.)

Enligt beslut av 1917 års riksdag utgår tillfällig löneförbättring för år 1918

Nuvarande bestämmelser ang. kvinnliga övningslärare.

Tillfällig löneförbättring.

till ordinarie gymnastiklärare vid högre allmänt läroverk	med 600 kronor
» » realskola	» 500 »
» tecknings- eller musiklärare vid högre allmänt läroverk	» 500 »
ordinarie tecknings- eller musiklärare vid realskola .	» 400 »
biträdande teckningslärare vid allmänt läroverk (med minst 15 timmars undervisningsskyldighet) . .	» 300 »
lärarinna i kvinnligt handarbete vid statssamskola .	» 100 »
vikarierande gymnastiklärare vid allmänt läroverk .	» 400 »
» annan vikarierande övningslärare vid allmänt läroverk	» 300 »

Lärarlöne-
nämnden.

Nämnden föreslår,

att avlöningen bestämmes till

för vikarierande manlig lärare i teckning, i gymnastik och i musik samt biträdande manlig lärare i teckning: 80 kronor för veckotimme;

för manlig teckningslärare vid högre allmänt läroverk: lön å 1,650 kronor i 1:a, 1,880 kronor i 2:a, 2,100 kronor i 3:e och 2,330 kronor i 4:e lönegraden, med en maximiavlöning av 4,960 kronor för 32 veckotimmars undervisning;

för manlig teckningslärare vid realskola: lön å 1,050 kronor i 1:a, 1,200 kronor i 2:a, 1,350 kronor i 3:e och 1,500 kronor i 4:e lönegraden, med en maximiavlöning av 4,800 kronor för 32 veckotimmars undervisning;

för manlig gymnastiklärare vid högre allmänt läroverk: lön å 2,310 kronor i 1:a, 2,630 kronor i 2:a, 2,940 kronor i 3:e och 3,260 kronor i 4:e lönegraden, med en maximiavlöning av 4,960 kronor för 32 veckotimmars undervisning;

för manlig gymnastiklärare vid realskola: lön å 1,370 kronor i 1:a, 1,560 kronor i 2:a, 1,760 kronor i 3:e och 1,950 kronor i 4:e lönegraden, med en maximiavlöning av 4,800 kronor för 32 veckotimmars undervisning;

för manlig musiklärare vid högre allmänt läroverk: lön å 1,320 kronor i 1:a, 1,500 kronor i 2:a, 1,680 kronor i 3:e och 1,860 kronor i 4:e lönegraden, med en maximiavlöning av 2,330 kronor för 15 veckotimmars undervisning;

för manlig musiklärare vid realskola: lön å 630 kronor i 1:a, 720 kronor i 2:a, 810 kronor i 3:e och 900 kronor i 4:e lönegraden, med en maximiavlöning av 1,350 kronor för 9 veckotimmars undervisning;

för vikarierande kvinnlig lärare i teckning, i musik och i gymnastik samt biträdande kvinnlig lärare i teckning: 75 kronor för veckotimme;

för kvinnlig teckningslärare vid högre allmänt läroverk: lön å 1,430 kronor i 1:a, 1,610 kronor i 2:a, 1,790 kronor i 3:e och 1,970 kronor i 4:e lönegraden, med en maximiavlöning av 4,200 kronor för 32 timmars tjänstgöring i veckan;

för kvinnlig teckningslärare vid realskola: lön å 900 kronor i 1:a, 1,020 kronor i 2:a, 1,140 kronor i 3:e och 1,260 kronor i 4:e lönegraden, med en maximiavlöning av 4,040 kronor för 32 timmars undervisning i veckan;

för kvinnlig gymnastiklärare vid samskola: lön å 1,170 kronor i 1:a, 1,330 kronor i 2:a, 1,490 kronor i 3:e och 1,640 kronor i 4:e lönegraden, med en maximiavlöning av 4,040 kronor för 32 timmars tjänstgöring i veckan;

för kvinnlig musiklärare vid högre allmänt läroverk: lön å 1,140 kronor i 1:a, 1,290 kronor i 2:a, 1,430 kronor i 3:e och 1,580 kronor i 4:e lönegraden, med en maximiavlöning av 1,970 kronor för 15 timmars undervisning i veckan;

för kvinnlig musiklärare vid realskola: lön å 540 kronor i 1:a, 620 kronor i 2:a, 690 kronor i 3:e och 760 kronor i 4:e lönegraden, med en maximiavlöning av 1,140 kronor för 9 timmars undervisning i veckan;

för vikarierande lärarinna i kvinnligt handarbete vid samskola: 65 kronor för veckotimme; och

för lärarinna i kvinnligt handarbete vid samskola: lön å 420 kronor i 1:a, 500 kronor i 2:a, 570 kronor i 3:e och 640 kronor i 4:e lönegraden, med en maximiavlöning av 1,280 kronor för 12 veckotimmars undervisning;

att ordinarie övningslärare skall vara skyldig att för den fastställda lönen tjänstgöra:

teckningslärare vid högre allmänt läroverk 15 och vid realskola 10 veckotimmar;

gymnastiklärare vid högre allmänt läroverk 21 och vid realskola 13 veckotimmar;

musiklärare vid högre allmänt läroverk 12 och vid realskola 6 veckotimmar; samt

lärarinna i kvinnligt handarbete 6 veckotimmar;

att ytterligare tjänstgöring må kunna åläggas:

teckningslärare och gymnastiklärare intill sammanlagt 32 veckotimmar, dock att gymnastiklärare icke må utan eget medgivande åläggas mera än sammanlagt 28 veckotimmar;

musiklärare vid högre allmänt läroverk intill sammanlagt 15 och vid realskola intill sammanlagt 9 veckotimmar; samt

lärarinna i kvinnligt handarbete intill sammanlagt 12 veckotimmar; att övningslärare skall för varje veckotimmes undervisning utöver den mot den ordinarie lönen svarande undervisningstiden åtnjuta ersättning:

manlig lärare i teckning, i musik och i gymnastik vid högre allmänt läroverk med 110 kronor i 1:a, 125 kronor i 2:a, 140 kronor i 3:e och 155 kronor i 4:e lönegraden;

manlig lärare i teckning, i musik och i gymnastik vid realskola med 105 kronor i 1:a, 120 kronor i 2:a, 135 kronor i 3:e och 150 kronor i 4:e lönegraden;

kvinnlig lärare i teckning och i musik vid högre allmänt läroverk med 95 kronor i 1:a, 107 kronor i 2:a, 119 kronor i 3:e och 131 kronor i 4:e lönegraden;

kvinnlig lärare i teckning och i musik vid realskola samt i gymnastik vid samskola med 90 kronor i 1:a, 102 kronor i 2:a, 114 kronor i 3:e och 126 kronor i 4:e lönegraden; samt

lärarinna i kvinnligt handarbete med 70 kronor i 1:a, 82 kronor i 2:a, 94 kronor i 3:e och 106 kronor i 4:e lönegraden.

Vad angår undervisning i manlig slöjd, anser nämnden förhållandena på detta område ej hava vunnit den stadga, att det nu kunde vara lämpligt eller ens möjligt att reglera ifrågavarande lärares avlöning.

Vid nämndens förslag fogade särskilda yttranden.

Vid nämndens förslag i förevarande avseende äro fogade följande särskilda yttranden, nämligen

dels av herr *Olof Olsson*, som, i enlighet med sin uppfattning om principerna för bestämmandet av de statsanställda lärarinnornas löner, föreslår »för kvinnlig lärare i teckning vid realskola för gossar: 980 kronor i 1:a, 1,100 kronor i 2:a, 1,220 kronor i 3:e och 1,340 kronor i 4:e lönegraden o. s. v.»;

dels ock av fröken *Anna Sörensen*, som i anslutning till sin uppfattning om statsansfällda kvinnliga lärares avlöningsförmåner, föreslår

för kvinnlig teckningslärare vid högre allmänt läroverk: lön å 1,550 kronor i 1:a, 1,730 kronor i 2:a, 1,910 kronor i 3:e och 2,090 kronor i 4:e lönegraden, med en maximiavlöning av 4,450 kronor för 32 timmars tjänstgöring i veckan;

för kvinnlig teckningslärare vid realskola: lön å 980 kronor i 1:a, 1,100 kronor i 2:a, 1,220 kronor i 3:e och 1,340 kronor i 4:e lönegraden, med en maximiavlöning av 4,290 kronor för 32 timmars undervisning i veckan;

övningläraryrnas löneförmåner böra underkastas en med hänsyn till nyss-nämnda höjning lämpligen avpassad revision.

För vikarierande manlig lärare i teckning, i gymnastik och i musik samt biträdande manlig lärare i teckning förordar nämnden 80 kronor för veckotimme. Kommittén anser nämnda belopp böra höjas till 90 kronor. Den för motsvarande kvinnliga befattningshavare av nämnden föreslagna avlöningen av 75 kronor för veckotimme synes böra höjas till 85 kronor.

Enligt nämndens beräkningar skulle ersättningen för veckotimme för ordinarie manlig lärare i teckning, i gymnastik och i musik vid högre allmänt läroverk utgå med 110 kronor i första, 125 kronor i andra, 140 kronor i tredje och 155 kronor i fjärde lönegraden. Kommittén anser, att nämnda belopp böra sättas till respektive 120, 135, 150 och 165 kronor.

Vidare skulle enligt nämndens beräkningar ersättningen för veckotimme för ordinarie manlig lärare i samma ämnen vid realskola utgå med 105 kronor i första, 120 kronor i andra, 135 kronor i tredje och 150 kronor i fjärde lönegraden. Efter kommitténs uppfattning borde nämnda belopp sättas till respektive 115, 130, 145 och 160 kronor.

Vad därefter angår kvinnliga övningslärare, skulle enligt nämndens beräkningar ersättningen för veckotimme för kvinnlig ordinarie lärare i teckning och i musik vid högre allmänt läroverk utgå med 95 kronor i första, 107 kronor i andra, 119 kronor i tredje och 131 kronor i fjärde lönegraden samt för kvinnlig ordinarie lärare i teckning och i musik vid realskola samt i gymnastik vid samskola utgå med 90, 102, 114 och 126 kronor i respektive lönegrader. Kommittén, som föreslagit, att kvinna ej må kunna förordnas till lärare i musik vid högre allmänt läroverk, anser, vad övriga befattningar beträffar, att berörda belopp böra i avseende å befattning vid högre allmänt läroverk bestämmas till respektive 105, 117, 129 och 141 kronor samt i avseende å befattning vid realskola och samskola till respektive 100, 112, 124 och 136 kronor.

Beträffande lärarinnor i kvinnligt handarbete vid samskolor förordar nämnden för vikarierande sådan lärarinna 65 kronor för veckotimme, vilket belopp kommittén anser böra sättas till 75 kronor. Vad angår ordinarie dylik lärarinna föreslår nämnden en avlöning, beräknad efter ersättning för veckotimme av 70 kronor i första, 82 kronor i andra, 94 kronor i tredje och 106 kronor i fjärde lönegraden. Nämnda belopp böra enligt kommitténs mening bestämmas till respektive 80, 92, 104 och 116 kronor.

Med godtagande i övrigt av nämndens förslag i vad det avser un-

dervisningsskyldighet för omförmälda lärare ävensom med beräkning av ovan av kommittén förordade ersättningsbelopp jämväl för undervisning utöver den mot ordinarie lön svarande undervisningstiden, tillstyrker kommittén vissa avlöningsbelopp, vilka äro i kommitténs förslag närmare angivna.

Bland de önskemål, som framkommit beträffande övningslärare vid de allmänna läroverken och vilka ej berörts av vad kommittén i det föregående anført, framhåller kommittén yrkandet om en ändamålsenligare anordning av välskrivningsundervisningen genom dess överlämnande helt och hållet åt teckningslärarna. Kommittén finner vad härutinnan anförts värt beaktande, men, då kommittén saknar förutsättningar att närmare bedöma denna fråga, vill kommittén ifrågasätta, huruvida densamma tilläventyrs må göras till föremål för erforderlig utredning.

Samma ståndpunkt anser sig kommittén böra intaga i fråga om yrkandet, särskilt vad de större realskolorna beträffar, att ett högre antal övertimmar måtte anslås åt ämnet musik.

Vidkommande därefter lärare i manlig slöjd instämmer kommittén med den av nämnden beträffande dessa lärare uttalade uppfattning, att tiden ej nu synes vara inne att reglera ifrågavarande lärares avlöningsförmåner.

Vad slutligen angår det omförmälda yrkandet angående kvinnlig musiklärares avlöning, anses detsamma besvarat genom vad kommittén ovan föreslagit.

e) Avlöning under tjänstledighet.

Kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904 stadgar, att övningslärare skall vid tjänstledighet på grund av sjukdom äga uppbära tre fjärdedelar av de löneförmåner, som han skulle hava uppburit, om han själv bestritt sin tjänst.

I kungl. kungörelsen den 10 oktober 1913 är föreskrivet, att ordinarie tecknings-, musik- eller gymnastiklärare vid allmänt läroverk, som erhållit tjänstledighet för att tjänstgöra såsom vikarierande eller biträdande övningslärare vid annat allmänt läroverk, skall under tjänstledigheten uppbära dels å sin egen befattning vad han skulle hava erhållit, därest han själv bestritt densamma, dels ock å den tjänst, han såsom vikarie bestritt, eller för den tjänstgöring, han eljest fullgjort, ersättning enligt stadgade grunder, med skyldighet för honom att bestrida avlöning enligt givna bestämmelser åt den, som uppehållit hans egen tjänst.

*Nuvarande
bestämmelser.*

Läro-
lön-
nämnden.

Nämnden föreslår, att ordinarie övningslärare, som är tjänstledig på grund av styrkt sjukdom, äger åtnjuta tre fjärdedelar av vad han skulle uppbara, därest han själv bestrede sin tjänst, samt att ordinarie övningslärare, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilda uppdrag eller från tjänstgöring i behörig ordning avstänges eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att av honom eljest tillkommande avlöning avstå så mycket, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt.

Löne-
reglerings-
kommittén.

Mot nämndens förslag säger sig kommittén hava så mycket mindre att erinra som enligt kommitténs mening jämväl i övrigt bör i tillämpliga delar för övningslärare gälla vad kommittén i förevarande avseende förordnat beträffande ämneslärare.

d) Lönetur.

Nuvarande
bestämmel-
ser.

I fråga om lönetursberäkning för övningslärare finnes för närvarande intet annat stadgat än de allmänna bestämmelser, vilka i detta avseende gälla för ämneslärare.

Läro-
lön-
nämnden.

Nämnden föreslår,

att ordinarie övningslärare vid högre allmänt läroverk må för uppflyttning i högre lönegrad få tillgodoräkna sig den tid han, efter vunnit kompetens till övningslärarbefattning vid högre allmänt läroverk, tjänstgjort som ordinarie övningslärare vid realskola, på det sätt att två års tjänstgöring vid sådan skola må räknas lika med ett års tjänstgöring vid högre allmänt läroverk;

att ordinarie övningslärare vid allmänt läroverk må för uppflyttning i högre lönegrad få tillgodoräkna sig de år han tjänstgjort som ordinarie övningslärare vid högre lärarinneseminariet eller folkskoleseminarium; samt

att lärarinna i kvinnligt handarbete, som vid den tidpunkt, då den nya löneordningen träder i kraft, är anställd i nämnda egenskap vid statssamskola och som varder utnämnd till ordinarie lärarinna i kvinnligt handarbete vid sådan skola, skall äga rätt att av sin föregående tjänstgöring för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig de år, under vilka hon, efter att hava vunnit sådan behörighet, som erfordras för dylik anställning, må hava tjänstgjort med minst sex timmars undervisning per vecka, dock ej mer än fem år.

I flera av de utlåtanden, som avgivits över nämndens förslag — *(Över nämndens förslag argivna yttranden.* däribland av läroverksöverstyrelsen — har hemställts om en utsträckning av lönetursrätten utöver vad nämnden förordat, i så måtto nämligen, att ordinarie lärare i teckning, i musik och i gymnastik vid högre allmänt läroverk må för uppflyttning i högre lönegrad få tillgodoräkna sig den tid, han tjänstgjort som ordinarie övningslärare i samma ämne vid realskola.

Övningslärare, som befordras till befattning vid högre allmänt läroverk, äger enligt nu gällande bestämmelser icke rätt att för löneförhöjning tillgodoräkna sig den tid, han tilläventyrs förut tjänstgjort som ordinarie lärare vid realskola. I omförmälda över nämndens förslag av vissa myndigheter och föreningar avgivna yttranden hemställles om en dylik rätt; härvid är emellertid att uppmärksamma, att i stort sett samma myndigheter och föreningar föreslagit, att grunderna för övningslärare vid högre allmänna läroverk och realskolor avlöning skola bestämmas efter samma måttstock. *Löne-regulerings-kommittén.*

Kommittén, som ansett sig böra förorda ett bibehållande av viss skillnad i avlöningshänseende mellan övningslärare vid de högre allmänna läroverken och realskolorna, anser sig följaktligen ej kunna förorda omförmälda yrkande. Däremot finner kommittén skäligt tillstyrka nämndens förslag, vilket i förevarande avseende synes innebära en tillfredsställande medelväg.

Dock anser sig kommittén böra framhålla följande. Fall kunna inträffa, då en övningslärare vid realskola, vilken intjänat ålderstillägg och haft ett relativt stort timantal, befordras till befattning vid högre allmänt läroverk, men genom denna sin befordran tillskyndas avsevärd förlust i ekonomiskt avseende. Kommittén, som finner ett dylikt förhållande obilligt, vill för att i möjligaste mån avhjälpa denna olägenhet förorda en tilläggsbestämmelse av innehåll, att vid minst lika antal undervisningstimmar vid det högre läroverket läraren skall tillgodoföras så många ålderstillägg, att ingen löneminskning vederfares honom.

Vad nämnden i övrigt beträffande lönetursberäkning för övningslärare föreslagit anser sig kommittén jämväl böra förorda. I tillämpliga delar borde ävenledes för övningslärare gälla vad kommittén i detta avseende beträffande ämneslärare anfört.

e) Pension.

*Nuvarande
bestämmel-
ser.*

I kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904 stadgas, att pensionsbeloppet skall utgöra för ordinarie övningslärare två tredjedelar av de löneförmåner, han under de tio sista åren i medeltal för år uppburit eller skulle hava uppburit, i den händelse han hela tiden själv bestritt sin tjänst, dock icke lägre belopp än lönen oavkortad.

Vidare är i § 18 av lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension den 11 oktober 1907 föreskrivet, att för tecknings-, gymnastik- och musiklärare vid rikets allmänna läroverk skall, intill dess ny lönestat må varda fastställd, gälla, i avseende å beräkning av pensionsunderlaget, att såsom pensionsunderlag skall betraktas lönen oavkortad, samt vid beräkning av beloppet av hel pension vad genom ovanberörda kungörelse den 27 augusti 1904 blivit stadgat om pensionsbeloppets beräkning.

*Lärarlöne-
nämnden.*

Nämnden föreslår,

att för ordinarie övningslärare pensionsunderlaget skall utgöra två tredjedelar av den avlöning, läraren skulle uppbära, därest han bestred tjänstgöring till den omfattning, som närmast föregående hösttermin var för hans tjänst bestämd, dock att pensionens belopp skall bestämmas med hänsyn till medelbeloppet för år av de högsta pensionsunderlag, som varit för läraren gällande under vart och ett av de tio år, som förflutit närmast före tidpunkten för pensionstagandet; samt

att övningslärare, som befordrats till ordinarie tjänst, innan den nya löneregleringen träder i kraft, i intet fall skall erhålla lägre pension än han skulle komma i åtnjutande av med tillämpning av nu gällande löne- och pensionsbestämmelser.

*Över näm-
dens förslag
avgivet ut-
låtande.*

I sitt över nämndens förslag avgivna utlåtande har läroverksöverstyrelsen på anförda skäl hemställt, att med hänsyn till de svagast avlönade övningslärarna nuvarande pensionsbestämmelser för övningslärare måtte bibehållas oförändrade. Enligt detta förslag skulle alltså bestämmelsen, att övningslärarens pension skall utgå med minst hela lönen, fortfarande gälla. I övrigt skulle nämndens förslag, vilket i huvudsak sammanfölla med nuvarande pensionsbestämmelser, äga tillämpning.

*Till Kungl.
Maj:it ingi-
ven fram-
ställning.*

I en till Kungl. Maj:it ingiven framställning har läroverksöverstyrelsen framlagt förslag till vissa pensionsbestämmelser för övningslärare.

Efter erinran om vad överstyrelsen föreslagit i sitt över nämndens betänkande avgivna utlåtande, framhåller överstyrelsen, hurusom den

haft anledning att göra en mera detaljerad undersökning över huru pensionsbeloppen för övningslärare skulle ställa sig enligt de av överstyrelsen föreslagna bestämmelserna. Det hade av denna undersökning framgått, att, i följd av tilläggsbestämmelsen att övningslärares pension aldrig skulle vara mindre än den fastställda lönen, vissa ojämnheter uppkommit i fråga om den inbördes storleken av pensionsbeloppen för olika övningslärarkategorier. Då överstyrelsen funne det vara av vikt, att denna brist i dess förslag bleve avhjälpt, hade överstyrelsen ansett sig böra underkasta ifrågavarande pensionsbestämmelser förnyad prövning och framlägga nytt förslag i ämnet.

I sitt i ovannämnda utlåtande avgivna förslag till avlöningsförmåner för tecknings- och gymnastiklärare hade överstyrelsen utgått från att enahanda avlöningsgrunder borde gälla för lärare vid realskolor och vid högre allmänna läroverk. Därav syntes då böra följa, att samma likställighet även skulle äga rum i fråga om pensionsförmånerna för dessa lärare. Undersöktes pensionsförhållandena närmare, sådana de skulle ställa sig enligt överstyrelsens förslag till pensionsbestämmelser, vilka sammanfölla med nu gällande bestämmelser, så framginge emellertid, att avsevärda olikheter skulle uppstå för lärare med samma omfattning av tjänstgöringen. Så skulle exempelvis för gymnastiklärare vid högre allmänt läroverk, vars tjänstgöring omfattat 21 veckotimmar i medeltal under de tio sista åren, beloppet av full pension utgöra 3,570 kronor, för gymnastiklärare vid realskola med samma tjänstgöring motsvarande belopp 2,380 kronor, för teckningslärare vid högre allmänt läroverk 2,550 kronor och för teckningslärare vid realskola 2,380 kronor. För att avhjälpa dylika ojämnheter i pensionsbeloppen och på samma gång sörja för att pensionerna för de lägst avlönade lärarkategorierna icke måtte bliva alltför obetydliga, hade överstyrelsen tänkt sig, att någon modifikation borde göras i de föreslagna bestämmelserna. Eftersom avlöningsgrunderna enligt överstyrelsens förslag skulle bliva olika för tecknings- och gymnastiklärare å ena sidan och för musiklärare å den andra, visade det sig erforderligt, att något olika grunder för pensionsberäkningen tillämpades för de båda lärargrupperna.

Överstyrelsen hade tänkt sig, att följande pensionsbestämmelser skulle ersätta de i överstyrelsens tidigare yttrande föreslagna.

»Pensionsunderlaget skall utgöra:

1) för ordinarie gymnastik- och teckningslärare den avlöning, läraren skulle uppbära, därest han bestred tjänstgöring till den omfattning, som närmast föregående hösttermin var för hans tjänst bestämd, och därest nämnda tjänstgöring icke överstigit tretton timmar i veckan,

men två tredjedelar av nämnda avlöning, därest nyssnämnda tjänstgöring omfattat mer än tretton timmar i veckan, dock icke lägre belopp än som motsvarar avlöningen för tretton timmars tjänstgöring i veckan;

2) för ordinarie musiklärare vid högre allmänt läroverk det lägsta pensionsunderlag, som är bestämt för annan övningslärare vid sådant läroverk, men för musiklärare vid realskola den avlöning, läraren skulle uppbära, därest han bestrede tjänstgöring till den omfattning, som närmast föregående hösttermin var för hans tjänst bestämd;

dock att för ordinarie övningslärare pensionens belopp skall bestämmas med hänsyn till medelbeloppet för år av de högsta pensionsunderlag, som varit för läraren gällande under vart och ett av de tio år, som flutit närmast före tidpunkten för pensionstagandet.»

De pensionsbelopp, som i följd av dessa bestämmelser skulle tillkomma tecknings- och gymnastiklärarna, vore angivna i en framställningen bilagd tabell. Av densamma framginge, att dessa belopp från den högsta pensionen 3,627 kronor successivt minskades i proportion till den avtagande tjänstgöringstiden. På området 19—13 timmar hölle sig dock pensionsbeloppet konstant vid summan 2,210 kronor, en följd av bestämmelsen att pensionen i dessa fall icke skulle utgå med lägre belopp än som motsvarade avlöningen för tretton timmars tjänstgöring i veckan. Nedanför sistnämnda timantal sjönke pensionsbeloppet successivt ned till sitt minimum 1,700 kronor. Pensionsförmånerna skulle sålunda för ifrågasvarande övningslärare genom de angivna bestämmelserna bliva reglerade på ett mera enhetligt och lämpligt avvägt sätt än genom de av överstyrelsen tidigare föreslagna.

Vad slutligen anginge musiklärarnas pensioner, framginge deras belopp av en annan framställningen bilagd tabell. Enligt överstyrelsens ursprungliga förslag skulle pensionsbeloppen för musiklärare vid högre läroverk komma att bliva högre än för vissa gymnastik- och teckningslärare med mera omfattande tjänstgöring än musiklärarna. Då en utjämning syntes böra ske i fråga om dessa övningslärarens pensioner, hade överstyrelsen ansett lämpligt föreslå, att pensionsunderlaget för musiklärare vid högre allmänt läroverk sattes lika med det lägsta pensionsunderlag, som vore bestämt för annan övningslärare vid sådant läroverk. Härvid kunde visserligen anmärkas, att pensionen därigenom bleve mindre än den fastställda lönen. Men å andra sidan kunde framhållas, att, om pensionsunderlaget sattes lika med nämnda lön, pensionerna för gymnastik- och teckningslärare skulle bliva mindre än för en musiklärare med väsentligen mindre antal timmar. Överstyrelsen hade därför ansett sig böra stanna vid det sålunda framlagda förslaget.

Beträffande åter musiklärare vid real- och samskolorna, hade överstyrelsen för dessa liksom för övriga övningslärare med mindre omfattande tjänstgöring föreslagit, att samtliga avlöningsförmåner måtte medräknas vid pensionsunderlagets bestämmande.

De i det föregående föreslagna pensionsbestämmelserna, vilka närmast avvägs med hänsyn till de manliga övningslärarna, borde även gälla för kvinnliga lärare i övningsämnen.

På grund av vad sålunda blivit anfört hemställde överstyrelsen, att pensionsförmånerna för övningslärare vid de allmänna läroverken måtte vid förestående ny löne- och pensionsreglering bestämmas i enlighet med ovan angivna grunder.

Kommittén anser sig under förhandenvarande förhållanden böra förorda vad nämnden i förevarande avseende föreslagit, dock med bibehållande av den nuvarande bestämmelsen, att pensionen ej må utgå med lägre belopp än lönen oavkortad.

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

Vad angår den av läroverksöverstyrelsen gjorda framställningen, grundar sig densamma på de avlöningsbelopp, som överstyrelsen i sitt över nämndens betänkande avgivna utlåtande förordat för olika övningslärarkategorier. Då kommittén ansett sig böra tillstyrka belopp, vilka skulle utgå efter i viss mån andra grunder, skulle överstyrelsens omförmälda framställning ej komma att stå i överensstämmelse med kommitténs förslag.

4. Avlöningstillägg åt de ordinarie ämneslärarna vid provårsläroverken.

Enligt stadgan angående provår vid rikets allmänna läroverk den 19 maj 1917 skall föreståndare för provår vid allmänt läroverk till läroverksöverstyrelsen insända, bland annat, uppgift, i vad mån särskilda lärare varit tagna i anspråk för lärarkandidaternas handledning, ävensom förslag till arvoden för dessa lärare, och tillkommer det överstyrelsen att efter prövning av de inkomna förslagen, enligt gällande grunder och inom gränserna av för ändamålet beviljat anslag, bestämma de särskilda belopp, varmed samma arvoden böra utgå.

*Nuvarande
bestämmel-
ser.*

Nämnden föreslår, att en var ordinarie adjunkt och ordinarie lektor vid provårsläroverk må, utöver de honom eljest tillkommande avlöningsförmåner, åtnjuta ett särskilt arvode av 400 kronor för år.

*Lärarlöne-
nämnden.*

I ett vid nämndens betänkande fogat särskilt yttrande förklarar sig herr *Olof Olsson* icke kunnat finna någon anledning att frångå den nu-
Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 232 häft. (Nr 260). 17

*Vid nämndens förslag
fogat sär-
skilt ytt-
rande.*

varande ordningen, men däremot anse, att de arvoden, som utginge till provårsläroverkens handledare, vore för små, och förordar, att de höjas till det dubbla — att i övrigt utgå enligt de normer och med de modifieringar, som hittills varit brukliga.

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

I allra första början av provårsinstitutionens tillvaro utgick dels särskild ersättning åt ledare av provårskurserna, dels ock understöd åt deltagare i desamma. Numera åtnjuta föreståndaren samt de handledande lärarna ersättning, men understöd utgår ej till lärarkandidaterna. Något stadgande om beloppet av eller grunderna för ersättningen åt föreståndare och handledare har ej varit inryckt i bestämmelserna om provår eller på annat sätt till efterrättelse kungjort.

Efter hand blevo emellertid vissa grunder i berörda avseende antagna, vilka grunder dock icke blivit av riksdagen stadfästade. Att provåret skulle bestå av en teoretisk och en praktisk avdelning, vilkas föreståndare jämte vederbörande handledare skulle åtnjuta särskild ersättning, utgjorde emellertid en förutsättning vid första beviljandet av riksdagsanslag till provåret. Enligt ovanberörda grunder i avseende å ersättning åt handledare — vilka grunder, ehuru ej uttryckligen fastställda av riksdagen, dock vid anslagsäskanden av riksdagen lämnats utan erinran — beräknas ersättning, till fördelning mellan handledarna vid vederbörande läroverk, utgå med visst belopp för varje till läroverket hänvisad lärarkandidat.

Nämndens föreliggande förslag innebär — utöver bibehållande av ovannämnda bestämmelser angående ersättning åt handledare av lärarkandidater — att en var ordinarie lärare vid provårsläroverk skall erhålla ett särskilt arvode av 400 kronor för år, vare sig vederbörande lärare under året har sig anförtrodd handledning av lärarkandidater eller icke.

Enligt reservantens mening skulle en förhöjd ersättning utgå till endast de lärare, som särskilt tagas i anspråk vid lärarkandidaternas handledning.

Kommittén säger sig för egen del ej kunnat undgå att finna skäl tala för den uppfattning, som av reservanten gjorts gällande. Det synes nämligen billigt, att de lärare, som hava det i förevarande avseende verkligen betungande arbetet, också åtnjuta skälig ersättning härför.

Emellertid har kommittén å andra sidan ansett provårsläroverken med hänsyn till det arbete, som vid dem bedrives, intaga en sådan särställning, att ett arvode, på sätt nämnden föreslagit, till samtliga vid dessa läroverk anställda ordinarie lärare synes befogat. Det av näm-

den föreslagna beloppet, 400 kronor, anser kommittén dock kunna begränsas till 300 kronor. Härvid förutsätter kommittén ock, att nu utgående ersättning till handledare av lärarkandidater bibehålles till sina grunder oförändrad.

För att emellertid förebygga, att arvodet jämte nämnda ersättning skulle för vissa lärare komma att springa upp till allt för höga belopp, anser kommittén för vinnande av erforderlig utjämning böra bestämmas, att nu berörda förmåner ej må sammanlagt överskrida 600 kronor.

Ovanberörda arvode, 300 kronor, borde beräknas för läsår.

I fråga om det till rektor vid provårsläroverk nu utgående arvode av högst 1,500 kronor har icke ifrågasatts någon ändring. Kommittén förutsätter, att rektor utöver berörda arvode ej må komma i åtnjutande av något ytterligare arvode eller ersättning av det slag ovan berörts.

5. Ortstillägg åt ordinarie lärare vid läroverken i Västerbottens och Norrbottens län.

Nämnden föreslår,

Lärarlöne-
nämnden.

att en var ordinarie lärare vid de allmänna läroverken inom Västerbottens och Norrbottens län må, utöver honom eljest tillkommande avlöningsförmåner, åtnjuta ortstillägg till ett belopp, motsvarande 10 procent av hans kontanta avlöning som ordinarie lärare; skolande härvid iakttagas,

att vid beräkningen av beloppet av övningslärares ortstillägg det för hans tjänst näst föregående hösttermin bestämda veckotimtal skall läggas till grund;

att tjänstledig lärare skall, därest tjänstledigheten förorsakats av styrkt sjukdom, äga åtnjuta hela ortstillägget och, därest tjänstledigheten förorsakats av annan anledning, vara förpliktad att, eftersom prövas skäligt, avstå hela ortstillägget eller del därav; samt

att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall ortstillägget skall utgå till månadens slut.

I ett vid nämndens betänkande fogat särskilt yttrande förklarar sig herr *Olof Olsson* anse, att ortstilläggen åt de ordinarie lärarna i Västerbottens och Norrbottens län böra utgå med 10 procent av begynnelselönen.

Vid nämndens förslag fogat särskilt yttrande.

I en av rektor och lärarkollegiet vid högre allmänna läroverket i Luleå hos chefen för ecklesiastikdepartementet gjord framställning har på anförda skäl, bland annat, föreslagits, att en blivande lönereglering för läroverkslärar- och seminarielärarkärerna även måtte innefatta or-

Till Kungl. Maj:ts ingiven framställning.

tillägg åt lärare i Norrbottens och Västerbottens län med ett belopp av 15 procent av den kontanta avlöningen enligt de av lärarlönenämnden i övrigt föreslagna grunder, dock att rätten att åtnjuta ortstillägg jämväl utsträcker till extra lärare och vikarier vid nämnda läroverk.

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

Löneregleringskommittén erinrar, hurusom såväl socialstyrelsen som en särskild kommission för närvarande vore sysselsatta med undersökningar till utrönande, i vad mån de olika höga levnadskostnaderna inom landets skilda delar kunna betinga ortstillägg för vissa grupper statstjänare. När resultatet av dessa undersökningar föreligger, anser kommittén tilläventyrs frågan om ortstillägg komma att upptagas till behandling för statens befattningshavare i gemen och således även för de till undervisningsväsendet hörande.

Vid sådant förhållande har kommittén, som visserligen ansett skäl kunna åberopas till förmån för nämndens förslag, icke funnit sig böra för närvarande förorda, att rätt till ortstillägg införes för ifrågavarande befattningshavare.

Skulle det befinnas nödvändigt vidtaga interimistiska åtgärder i angivet syfte, till dess de åberopade undersökningarna blivit slutförda, anser kommittén det böra ankomma på vederbörande kommuner att tillgodose läroverkslärarnas intressen i förevarande avseende.

6. Villkor för inträde på ny lönestat.

*Läroverks-
lönemö-
nämnden.*

Nämnden föreslår, att som villkor för inträde på ny lönestat bör stadgas,

att lärare skall vara skyldig att underkasta sig de ändrade bestämmelser, som kunna varda stadgade rörande elementarlärarnas änke- och pupillkassa; samt

att ordinarie lärare, som ingår på den nya löneregleringen, skall vara skyldig att underkasta sig de bestämmelser, som må bliva föreskrivna till lärjungarnas skyddande mot smittosam lungrot.

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

Löneregleringskommittén erinrar till en början, hurusom den av Kungl. Maj:ten den 20 oktober 1905 tillsatta kommittén för verkställande av utredning angående åtgärder för människotuberkulosens bekämpande den 29 maj 1908 avgivit betänkande och förslag i ämnet, del II, avseende skyddsåtgärder mot tuberkulos m. m., samt hurusom genom kungl. remiss den 5 oktober 1917 löneregleringskommittén anbefallts avgiva utlåtande i detta ärende, i vad det avser avlöning och pensionering för lärare, som på

grund av smittosam lungdot avstänges från tjänstgöring eller entledigas från sin tjänst. Beträffande detta spörsmål säger sig kommittén framdeles komma att avgiva yttrande.

Under erinran härom meddelar kommittén, att kommittén ej har något att erinra mot vad nämnden såväl i detta avseende som i övrigt i denna punkt föreslagit.

I kungörelsen den 27 augusti 1904 är stadgat, att innehavare av ordinarie lärar- eller rektorsbefattning skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation av de allmänna läroverken eller eljest i allmänhet kan varda stadgad, samt

att för rättighet att tillgodonjuta den förbättrade avlöning, som enligt den i kungörelsen omnämnda lönereglering kommer lärare till del, skall gälla såsom villkor, att den genom cirkulären den 20 mars 1858 och den 29 december 1860 stadgade skyldighet för vissa lärare att, i händelse de genom inträffade förändringar skulle finnas umbärliga vid det läroverk, där de äro anställda, inträda i tjänstgöring vid annat läroverk skall åligga vid högre läroverk yngste lektorn och de två yngsta adjunkterna samt vid realskola de två yngsta adjunkterna, allt efter senaste fullmakts datum, dock att ordinarie lärare, som genom vederbörande myndighets beslut förflyttas till en icke högre avlönad plats vid annat läroverk, må vara berättigad att av statsverket erhålla skälig flyttningshjälp till det belopp, Kungl. Maj:t för varje särskilt fall bestämmer.

Kommittén erinrar i sistnämnda avseende om ett av 1913 års riksdag gjort uttalande vid frågan om anslag till nya lärartjänster. Riksdagen anförde då följande:

Då utredningen i ärendet gäve vid handen, att de föreslagna nya lärartjänsterna vore av behovet påkallade för att i sin mån bidra till utjämnande av den ogynnsamma proportionen emellan antalet ordinarie och extra lärare, hade riksdagen ansett sig böra biträda Kungl. Maj:ts framställning. Riksdagen hade emellertid icke kunnat för sig fördölja, att genom den under de senare åren inträffade starka stegringen i antalet ordinarie lärartjänster vissa svårigheter kunde uppstå vid den allmänna revision av hela läroverksfrågan, som icke alltför länge torde kunna undanskjutas.

Det kunde nämligen med skäl befaras, att vid denna revision det stora antal manliga lärare med universitetsutbildning — särskilt adjunkter — som nu vore anställt vid de allmänna läroverken, skulle, såsom ock vid behandlingen år 1912 av då föreliggande förslag om ökning i lärarantalet inom riksdagen framhölls, komma att visa sig överflödigt,

åtminstone i så måtto, att det vid vissa läroverk anställda antalet lärare icke vidare komme att vara av behovet påkallat.

Ett visst korrektiv mot ett sådant missförhållande låge väl i den i avlöningsvillkoren vid 1904 års lönereglering intagna bestämmelsen, att det skulle åligga, vid högre läroverk yngste lektorn och de två yngsta adjunkterna samt vid realskola de två yngsta adjunkterna att, i händelse de genom inträffade förändringar skulle finnas umbärliga vid det läroverk, där de vore anställda, inträda i tjänstgöring vid annat läroverk. Då det emellertid syntes kunna antagas, att vid ovanberörda revision av det allmänna undervisningsväsendet komme att uppstå läroanstalter, som, utan att vara högre allmänna läroverk eller realskolor, likväl inginge såsom ett led i den av staten helt eller till sin huvudsakliga del uppehållna allmänna läroverksorganisationen, hade riksdagen ansett, att möjlighet, såvitt sig göra låte, borde hållas öppen att förflytta lärarna vid de nuvarande allmänna läroverken jämväl till dylika läroanstalter.

Riksdagen hade därför velat uttala sin förväntan, att i fråga om förflyttning till annan läroanstalt av innehavarna av såväl de då föreslagna nya lärartjänsterna som ock de ytterligare dylika tjänster, som kunde varda inrättade, föreskrift meddelades därom, att de, utöver vad dem jämlikt nu gällande lönereglering för de allmänna läroverken i sådant avseende åläge, skulle vara skyldiga, att, för den händelse i sammanhang med en allmän revision av läroverksorganisationen deras tjänstgöring ansåges lämpligen böra förläggas till annan, med de nuvarande allmänna läroverken jämförlig läroanstalt än den, där de då vore anställda, underkasta sig dylik förflyttning.

Kommittén erinrar vidare, att i anledning av detta riksdagens uttalande Kungl. Maj:t genom kungörelse den 4 juli 1913 föreskrev, att innehavare av de nya lärartjänster, vilka från och med år 1914 eller senare uppföras å stat för de allmänna läroverken, skola, utöver vad dem jämlikt nu gällande lönereglering för nämnda läroverk i sådant avseende åligger, vara skyldiga att, för den händelse i sammanhang med en allmän revision av läroverksorganisationen deras tjänstgöring anses lämpligen böra förläggas till annan, med de nuvarande allmänna läroverken jämförlig läroanstalt än den, där de då äro anställda, underkasta sig dylik förflyttning.

I anslutning till vad för närvarande gäller i fråga om skyldighet för lärare, som tillträtt tjänst med eller efter ingången av år 1914, att vara underkastad förflyttning vid en möjligen inträdande omorganisation av skolväsendet anser kommittén erforderlig bestämmelse i ämnet böra inrymmas bland blivande avlöningsvillkor.

På sätt förut erinrats, är innehavare av ordinarie lärar- eller rektorsbefattning enligt nu gällande avlöningsvillkor underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i alligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation av de allmänna läroverken eller eljest i allmänhet kan varda stadgad.

I detta avseende erinrar kommittén, hurusom vid behandling av förslag om nya lärartjänster år 1914 riksdagen uttalade en viss tvekan rörande godtagande av de beräkningsgrunder, varpå Kungl. Maj:ts då föreliggande förslag var byggt, men att riksdagen, i betraktande av att frågan om en lönereglering för läroverkslärarkåren då vore under utredning av lärarlönenämnden, förklarat sig ej velat närmare ingå på dessa frågor.

Likaså erinrar kommittén, att vid behandlingen av enahanda fråga år 1916 riksdagen, i anslutning till vad riksdagen år 1914 uttalat, framhållit, att riksdagen icke kunde godtaga de beräkningsgrunder angående behovet av ordinarie ämneslärare, vilka vunnit tillämpning i en av läroverksöverstyrelsen år 1913 verkställd utredning, och att förty en ökning av antalet lärare enligt där fastställd norm ej kunde av riksdagen biträdas.

De beräkningsgrunder, riksdagen sålunda förklarat sig icke kunna godtaga, avse den tjänstgöringsskyldighet, som ifrågavarande lärare för närvarande har sig ålagd.

Enär med föranledande av denna riksdagens uppfattning spörsmålet angående ändring av nu gällande bestämmelser rörande omfattningen av vederbörande lärares undervisningsskyldighet, vare sig genom utsträckning av läsåret eller genom ökad tjänstgöring per vecka, syntes bliva föremål för närmare utredning, anser kommittén, att i avlöningsvillkoren bör intagas bestämmelse om att lärare allt fortfarande bör vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet, som kan varda stadgad.

I ovanberörda kungörelse den 27 augusti 1904 är stadgat, att med ordinarie ämneslärar- eller rektorsbefattning icke må förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat, ej heller annan tjänstbefattning, med mindre den vid prövning i stadgad ordning befinnes icke vara hinderlig för fullgörandet av tjänstgöringen vid läroverket.

Kommittén påpekar, hurusom det är noggsamt känt, att läroverkslärare i ganska stor utsträckning för närvarande tjänstgöra såsom lärare i enskilda skolor. Kommittén vill ingalunda, att oöverstigliga hinder skola läggas i vägen för en sådan anordning, men anser, att en alltför stor utsträckning av densamma ej bör medgivas, i det att staten måste förbe-

hålla sig vederbörande lärares egentliga och huvudsakliga arbetskraft. Enligt kommitténs förmenande bör det läggas i vederbörande rektors hand att beträffande den honom underlydande personalen ordna hithörande förhållanden på det sätt rektor finner för läroverket ändamålsenligast.

Kommittén anser följaktligen, att det bör stadgas — förutom vad i gällande avlöningsvillkor i regel är rörande förening av tjänster föreskrivet — att ordinarie lärare ej må åtaga sig undervisning i vare sig enskilda, kommunala eller andra läroanstalter, så framt ej, vad angår lektor, adjunkt, ämneslärarinna eller övningslärare, vederbörande rektor, eller, vad angår rektor, läroverksöverstyrelsen, uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande undervisning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid läroverket, finner uppdraget kunna få mottagas och tills vidare bibehållas.

Vidare erinrar kommittén i detta sammanhang om den utredning, som kommittén på sin tid anbefalldes verkställa i fråga om begränsning av tjänstemans rätt att åtaga sig enskilda uppdrag, och om det yttrande, som kommittén i ett den 14 november 1916 avgivet betänkande (delen LII) i denna fråga gjort.

Av utredningen i nämnda ärende framgår, att läroverks- och folkskolöverstyrelserna var för sig anslutit sig till den uppfattning, att lärare i statens tjänst i allmänhet icke borde meddela enskild undervisning åt lärjunge, vilken han hade att å tjänstens vägnar i samma undervisningsämne vitsorda. Styrelserna hade ansett ett förbud i sådant syfte kunna ifrågasättas.

I anledning därav och med beaktande av vad nämnda styrelser i övrigt anfört i frågan, tillkännagav kommittén, att den ej hade något att erinra mot meddelande av behöriga föreskrifter av innehåll, att lärare i statens tjänst icke måtte utan vederbörande läroverksföreståndares medgivande meddela enskild undervisning åt lärjunge, vilken han hade att i sin tjänstutövning vid läroanstalten i samma undervisningsämne undervisa och genom betyg vitsorda.

Kommittén säger sig hava velat fästa uppmärksamheten på sistberörda av kommittén i annat sammanhang förut gjorda uttalande, utan att vilja göra gällande den uppfattningen, att föreskrifter av angivet slag böra inflyta i blivande avlöningsvillkor för ifrågavarande befattningshavare.

I meranämnda kungörelse den 27 augusti 1904 är vidare stadgat, att lärare, som varder utnämnd till tjänst, med vilken rätt till särskilda förmåner är förenad, skall vara underkastad den minskning i

avlöning från statsverket, som Kungl. Maj:t kan finna lämpligt besluta, till ett belopp icke överstigande det, vartill de i lönen ingående särskilda förmåner efter skälig uppskattning sig belöpa.

Detta stadgande anser kommittén böra skärskådas mot bakgrunden av följande omständigheter, vilka kommittén bringar i erinran.

För åtskilliga vid de allmänna läroverken anställda lärare bestrides avlöningen till någon del med avkomst av donationer eller andra såsom särskilda fonder förvaltade tillgångar, vilka i den av statskontoret utgivna liggaren över statsverkets specialutgiftsstater för år 1917 upptagits under rubriken »Av städer, prebenden eller donationer» till ett sammanlagt belopp av 40,730 kronor 43 öre. Till dessa lärare utgår den kontanta avlöningen av statsmedel med ett i motsvarande mån nedsatt belopp. Vissa av dessa under rubriken »Av städer, prebenden eller donationer» uppförda avlöningstillgångar utgöras av avkomst från hemman och jordar, som av kronan blivit under äldre tider anslagna till lärarnas avlöning. De hemman och jordar, om vilka här är fråga, äro att hänföra till sådana särskilda förmåner, som avses i punkterna 3 och 4 av prästerskapets privilegier den 16 oktober 1723. Frågan om indragning till statsverket av berörda hemman och jordar har vid ett par tillfällen varit före.

I en till 1882 års riksdag avlåten proposition (nr 17) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att i sammanhang med då föreslagen löneförbättring medgiva, att de prebendehemman och lägenheter samt andra förmåner av privilegienatur, som vore lärare vid de allmänna läroverken och pedagogierna på lön anslagna, finge, i den mån det kunde ske utan förnärmande av dåvarande innehavares rätt eller rubbning uti enskildas genom testamenten eller annorledes gjorda förordnanden, till statsverket indragas. Denna framställning vann emellertid icke riksdagens bifall.

I en till 1890 års riksdag avlåten proposition (nr 17) i liknande ärende kom emellertid nyssberörda spörsmål ånyo före. Kungl. Maj:t föreslog i nämnda proposition riksdagen, att — under förutsättning av kyrkomötets bifall — de prebendehemman och lägenheter samt andra förmåner av privilegienatur, som vore lärarna vid de allmänna läroverken på lön anslagna, finge, i den mån det kunde ske utan förnärmande av dåvarande innehavares rätt eller rubbning uti enskildas genom testamenten eller annorledes gjorda förordnanden, till statsverket indragas.

Enligt skrivelse den 19 maj 1890, nr 88, biföll riksdagen denna hemställan.

Någon omedelbar framställning till kyrkomötet beträffande den av riksdagen medgivna indragningen förekom emellertid icke, och vid den omorganisation av de allmänna läroverken och den lönereglering för deras

lärare, som genomfördes vid 1904 års riksdag, synes denna särskilda fråga icke hava varit på tal.

Först till 1915 års kyrkomöte avlät Kungl. Maj:t skrivelse i ärendet (nr 13), däri Kungl. Maj:t förklarade sig vilja, jämlikt § 114 regeringsformen och prästerskapets privilegier den 16 oktober 1723, inhämta kyrkomötets yttrande, huruvida kyrkomötet medgäve, att de hemman och jordar, som av kronan anvisats till avlöning åt lärare vid de allmänna läroverken och vilka icke vore att hänföra till teologie lektorsprebenden, måtte, i den mån det kunde ske utan förnärmande av nuvarande innehavares rätt, indragas till statsverket.

Enligt det nämnda skrivelse bilagda utdrag av statsrådsprotokoll erinrade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet, hurusom av handlingarna i ärendet framginge, att den inkomst, som från hemman och jordar tillflöte vederbörande lärare, i åtskilliga fall varit flerdubbelt större än avdraget å den kontanta avlöningen. Men å andra sidan vore det påtagligt, att löntagaren kunde, till följd av arrendators insolvens eller av annan anledning, få såsom innehavare av dylik fastighet vidkännas en mer eller mindre betydande förlust. Här föreläge i alla händelser en rätt avsevärd ojämnhet beträffande avlöningen till likställda befattningshavare, en ojämnhet, som icke stode i god överensstämmelse med de vid senare tiders löneregleringar följda grundsatser och vilken genom indragning av ifrågavarande hemman och jordar skulle undanröjas.

Det torde, framhöll departementschefen vidare, för vederbörande tjänstinnehavare möta svårigheter att på ett tillfredsställande sätt sköta dylika fastigheter. Därtill komme, att ifrågavarande tjänster rätt ofta växlade innehavare och att till följd därav dispositionsrätten över fastigheterna stundom komme att endast helt kort tid tillhöra samma person.

Läroverksöverstyrelsen hade i sitt i ärendet avgivna yttrande avstyrkt den föreslagna indragningen såsom medförande en avknappning av vissa lärares löneförmåner. I stället hade överstyrelsen uttalat sig för att, där sådant funnes påkallat, ifrågavarande hemman och jordar bleve, på sätt i vissa fall redan skett, genom vederbörande myndigheters försorg utarrenderade.

Det extra lönetillskott, som innehavet av dylika fastigheter kunde medföra för vederbörande lärare, vore emellertid beroende därpå, att fastigheternas avkastning blivit i lönestaten beräknad till för lågt belopp. Komme en rättelse därutinnan till stånd — vilket väl icke borde underlåtas — skulle bibehållandet av dessa fastigheter såsom avlöningstillgång icke heller ur den av läroverksöverstyrelsen företrädde synpunkten innebära någon fördel. Däremot syntes det önskvärt att, då frågan om ny

lönereglering för lärarna vid de allmänna läroverken vore under utredning, åtgärder i tid vidtoges för att icke särskilda förhållanden av det slag, varom här vore fråga, måtte vålla hinder för löneregleringens genomförande.

Det föreliggande förslaget avsåge indragning av endast sådana hemman och jordar, som anvisats av kronan, under det att någon ändring icke skulle genomföras beträffande övriga donerade fastigheter. En vid kammarkollegii och statskontorets utlåtande i ärendet fogad förteckning utvisade, att antalet till indragning ifrågasatta hemman och jordar icke vore synnerligen stort.

Framställningen vann emellertid icke kyrkomötets bifall. I sin i ärendet avlåtna skrivelse (nr 13) anförde kyrkomötet, bland annat, följande.

Då kyrkomötet i förevarande ärende hade att tillvarataga icke blott kyrkans utan även läroverkens berättigade intressen, hade kyrkomötet icke kunnat undgå att vid frågans behandling taga hänsyn såväl till de ena som till de andra av dessa intressen.

Vad först beträffade hänsynen till läroverkens bästa, hade kyrkomötet funnit läroverksöverstyrelsen icke sakna fog för vad styrelsen i ärendet anförde.

Vidkommande frågan i övrigt hade kyrkomötet vid granskning av handlingarna i ärendet trott sig finna stöd för den uppfattningen, att, därest ifrågavarande hemman och jordar skulle upphöra att användas på sätt dittills skett, de, eller i allt fall ett flertal av dem, borde i stället komma andra ecklesiastika ändamål till godo. Låt vara att den rätt kyrkan kunde äga i detta hänseende icke under nuvarande tidsförhållanden vore aktuell, hade dock kyrkomötet icke funnit, att sådana olägenheter av det nuvarande sättet för fastigheternas användning gjort sig gällande, att kyrkomötet därav hade anledning att avstå från denna rätt.

På grund härav förklarade kyrkomötet, att kyrkomötet ansåge sig icke böra medgiva, att de hemman och jordar, som av kronan anvisats till avlöning åt lärare vid de allmänna läroverken och vilka icke vore att hänföra till teologie lektorsprebenden, måtte indragas till statsverket.

Kommittén säger sig för egen del ej kunna annat än principiellt ansluta sig till den uppfattning, som av dåvarande departementschefen gjordes gällande vid avlåtande av omförmälda skrivelse till kyrkomötet. Då ärendet emellertid enligt kommitténs mening icke befinner sig i fullt utrett skick, men det icke varit kommittén möjligt att åstadkomma en

tillfredsställande utredning i ärendet, har kommittén inskränkt sig till att hemställa om en dylik utredning, avseende frågan i hela dess omfattning.

Under alla förhållanden anser sig kommittén böra förorda, att beträffande befattningshavare, med vilkas tjänster särskilda förmåner äro förenade, må i blivande avlöningsvillkor intagas *dels* bestämmelse om skyldighet att vara underkastade minskning i avlöning från statsverket till belopp motsvarande de i avlöningen ingående särskilda förmåner efter uppskattning i behörig ordning, *dels ock* föreskrift att dessa befattningshavare skola vara pliktiga att underkasta sig vad i laga ordning kan varda stadgat rörande upphörande eller ändring av nämnda särskilda förmåner.

I sammanhang med frågor, som kommittén nu senast berört och som kommittén anser böra beaktas vid avfattandet av villkoren och bestämmelserna för åtnjutande av de blivande avlöningsbeloppen, berör kommittén ävenledes ett spörsmål, som plägar regleras genom bestämmelser i vederbörliga avlöningsvillkor.

Rektorerna vid de allmänna läroverken hava för närvarande icke rätt till semester; i vissa av de över nämndens betänkande avgivna utlåtandena ävensom i ovanberörda av flertalet rektorer gjorda framställning hava yrkanden gjorts om medgivande av dylik rätt.

Kommittén finner billigt, att rektor, vars arbete icke såsom ämneslärarnas vilar under ferierna, må tillerkännas förmånen av semester under en och en halv månad årligen, när det kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång och å tid av året, som av läroverksöverstyrelsen bestämmes. Då emellertid tjänstgöringspenningar för lärare utom rektorerna beräknas efter läsår men för rektorerna efter kalenderår till olika belopp för lästiden och ferierna, anser kommittén i detta fall de sedvanliga bestämmelserna i fråga om ersättning åt semestervikarie ej kunna tillämpas. Enär förevarande spörsmål, med hänsyn till sistnämnda förhållande men även i övrigt, syntes tarva en närmare omprövning, har kommittén ansett sig under förhandenvarande förhållanden böra inskränka sig till att förorda en utredning, på vad sätt spörsmålet bäst må kunna lösas.

7. Ändring av benämningarna på befattningshavare.

Lärarlöne-
nämnden.

Nämnden föreslår,
att den nu vid de allmänna läroverken använda termen *extra lärare* utbytes mot termen *extra ordinarie lärare*;

att benämningen *biträdande teckningslärare* utbytes mot benämningen *extra ordinarie teckningslärare*; samt
att i läroverkens stat *adjunkt* utbytes mot *andre lektor*.

Kommittén, som i sitt betänkande begagnat sig av benämningarna *lektor* och *adjunkt*, finner dessa benämningar böra bibehållas för vederbörande lärargrupper och säger sig sakna anledning förorda vad nämnden beträffande såväl *adjunkter* som övriga lärare i nyssberörda avseende föreslagit.

Löne-
reglerings-
kommittén.

I en vid löne regleringskommitténs betänkande fogad reservation har herr *A. Nordfelt* hemställt, att de ordinarie ämneslärarinnorna vid statens samskolor må i löneavseende fullt jämsställas med de ordinarie lärarinnorna vid de kommunala mellanskolorna och sålunda få åtnjuta en avlöning av 3,150 kronor, därav 1,950 kronor lön och 1,200 kronor tjänstgöringspenningar, jämte tre ålderstillägg å 300 kronor.

Vid löne-
reglerings-
kommitténs
betänkande
fogade reser-
vationer.

Likaså har i en vid kommitténs betänkande fogad reservation herr *H. Fahlén* förklarat sig anse, att lönebeloppen bort sättas lika för ordinarie ämneslärarinnor vid statens samskolor och ordinarie lärarinnor vid de kommunala mellanskolorna.

I allt väsentligt kan jag ansluta mig till de förslag, som av löne regleringskommittén framlagts. De av kommittén förordade avlöningsbeloppen synas mig väl avvägda och de bestämmelser kommittén i övrigt föreslagit i stort sett ägnade att bringa klarhet och överskådlighet beträffande avlöningsförhållandena för ifrågavarande lärarpersonal.

Departe-
ments-
chefen.

Endast i följande avseenden har jag ansett mig böra göra vissa tillägg till och ändringar i kommitténs förslag.

Jag har i det föregående givit uttryck åt den uppfattningen, att *kvinnor* skulle kunna erhålla anställning som *lektor* vid högre allmänt läroverk. I avlöningshänseende synes mig, i likhet med vad fallet är eller skulle bli i fråga om manliga lektorer vid motsvarande läroanstalter, *kvinnlig lektor* böra jämsställas med *kvinnliga lektorer* vid högre lärarinneseminariet och de *kvinnliga folkskoleseminarierna*. I anslutning till vad löne regleringskommittén för de sistnämnda föreslagit, skulle alltså *kvinnlig lektor* vid högre allmänt läroverk åtnjuta i avlöning 4,800

Avlöningen
åt kvinnlig
lektor.

kronor, därav 3,200 kronor lön och 1,600 kronor tjänstgöringspenningar, vartill skulle kunna komma två ålderstillägg till lönen, vardera å 400 kronor.

*Avlöningen
åt kvinnlig
rektor vid
statsam-
skola.*

Enligt min mening skulle kvinna kunna befordras till rektor vid statsamskola.

Vid bestämmandet av avlöningen för sådan kvinnlig rektor följer jag de beräkningsgrunder, som legat till grund för lönerегleringskommitténs förslag i fråga om avlöningen för kvinnlig rektor vid högre lärarinneseminariet och kvinnligt folkskoleseminarium.

Tager man i betraktande förhållandet — fränsett fri bostad eller ersättning därför — mellan slutavlöningen för manlig adjunkt och avlöningen för manlig rektor vid realskola, allt enligt kommitténs, av mig förordade förslag, bliver skillnaden mellan dessa båda avlöningar 600 kronor, vilket belopp torde kunna betecknas såsom ett särskilt »rektorsarvode». Enligt det föreliggande förslaget skulle slutavlöningen för kvinnlig adjunkt bliva 4,500 kronor. Med beräkning att vad här ovan betecknats såsom »rektorsarvode» skulle för kvinnlig befattningshavare sättas till 500 kronor — en skillnad av 100 kronor mellan »rektorsarvodena» för manlig och kvinnlig rektor vid högre lärarinneseminariet har jämväl legat till grund för kommitténs förslag — erhåller man för kvinnlig rektor vid statsamskola en avlöning av 5,000 kronor. Av denna summa torde 3,300 kronor bära utgöra lön och 1,700 kronor tjänstgöringspenningar; vartill skulle komma fri bostad eller ersättning därför till lämpligt belopp. Pensionsunderlaget torde bära bestämmas till 4,000 kronor, varjämte i övrigt i pensionshänseende synes — fränsett pensionsålder — för kvinnlig rektor bära gälla vad som föreslagits för rektorer i allmänhet.

*Ökad tjänst-
görings-
skyldighet.*

Enligt lönerегleringskommitténs förslag skall befattningshavare, därest vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden vid en möjligen inträdande förändrad organisation av de allmänna läroverken eller eljest kan varda stadgad, vara pliktig att, med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning han innehar, efter nya eller förändrade föreskrifter sköta de med befattningen förenade göromål. Ifrågasvarande bestämmelse kan, enligt vad kommittén i sina motiver uttalat, innebära ökad undervisningsskyldighet för tjänst innehavaren, vare sig genom utsträckning av läsåret eller genom ökad tjänstgöring per vecka. Jag har endast velat erinra om denna bestämmelse för att betona vikten av att ett stadgande av det nu nämndas innebörd knytes som villkor vid den föreslagna lönerегleringen. Så mycket mer har jag ansett mig bära understryka detsamma, som, på sätt lönerегleringskommittén erinrat,

ifrågavarande spörsmål inom riksdagen varit föremål för uppmärksamhet, då fråga varit före om inrättande av nya lärartjänster vid de allmänna läroverken.

I anledning av en utav Kungl. Maj:t gjord framställning medgav riksdagen år 1894, att vid allmänt läroverk eller pedagogi anställd extra ordinarie lärare, som av vederbörande eforalstyrelse erhållit förordnande under hel läsetermin eller därutöver med full tjänstgöring men som av vederbörigen styrkt sjukdom förhindrats att tjänstgöra, finge, därest han före detta förordnande tjänstgjort vid dylikt läroverk minst ett år, erhålla understöd för den tid, varunder han varit ur stånd att tjänstgöra, till belopp, motsvarande hälften av det arvode, som på grund av ifrågavarande förordnande eljest skulle tillkommit honom för samma tid, dock att dylikt understöd icke finge utgå för längre tid än ett läsår, även om förordnandet för längre tid meddelats. Till bestridande av härigenom föranledda utgifter beviljade riksdagen ett ordinarie förslagsanslag av 5,000 kronor.

Avlöning åt extra lärare under förfall på grund av sjukdom.

Även om berörda stadgande mera sällan torde komma till användning, torde det dock i samband med förevarande lönerreglering böra underkastas en revision. Jag vill i detta avseende erinra, hurusom genom kungörelse den 28 augusti 1914 förordnats, att vid allmänt läroverk anställd extra ordinarie lärare, som av tjänstgöring till rikets försvar är hindrad att sköta sin befattning, skall under ledigheten äga uppbära två tredjedelar av det honom enligt gällande bestämmelser eljest tillkommande arvode.

I huvudsaklig anslutning till vad i sistberörda kungörelse stadgas, synes böra föreskrivas, att extra ordinarie lärare, vilken erhållit förordnande med full tjänstgöring under hel lästermin eller därutöver men av sjukdom är hindrad att sköta sin befattning, skall, därest han före förordnandet tjänstgjort vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium minst ett år, under ledigheten äga uppbära två tredjedelar av det honom enligt gällande bestämmelser eljest tillkommande arvode.

Någon ändring av beloppet av omförmälda förslagsanslag torde vid bifall till berörda förslag ej bliva erforderlig.

På sätt av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår, har lönerregleringskommittén ställt sig avvisande gent emot förslag om rätt att för lönetursberäkning tillgodoräkna sig viss tjänstgöring som extra ordinarie lärare.

Tillfällig lönetursrätt för extra lärare.

I en till ecklesiastikdepartementet ingiven skrift har Sveriges extraläraryörening velat fästa uppmärksamheten på de ytterligt försämrade befordringsutsikter, som ett öppnande av läroverken för den kvinnliga arbetskraften komme att innebära för de nuvarande obefordrade lärarna. I anledning härav anhåller föreningen om framställning till riksdagen om förslag till en tillfällig lönetursrätt för extra lärare av innebörd, att manlig extra eller vikarierande lärare vid de allmänna läroverken och statens folkskoleseminarier må såsom tillfällig förmån, avsedd att i någon mån kompensera de försämrade befordringsmöjligheter, som bli en följd av att adjunkturer och lektorat göras tillgängliga även för kvinnor, äga rätt att, efter befordran till ordinarie befattning vid dessa läroanstalter, för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig det eller de år under tiden 1916—1920, som han — efter vunnit behörighet att söka och innehava ordinarie ämneslärarbefattning — med full tjänstgöring skött undervisning vid ovannämnda art av skolor.

De synpunkter, som av Sveriges extraläraryörening anförts, synas mig beaktansvärda. Givet är nämligen, att, därest riksdagen bifaller mitt ovan framlagda förslag om behörighet för kvinnor till adjunkt- och lektorstjänster, befordringsutsikterna för de hittills obefordrade manliga extralärarna bliva i någon mån försämrade. Att på ett eller annat sätt tillmötesgå den framställda begäran synes mig kunna innebära en viss ersättning för vad sålunda ifrågavarande lärare i annat avseende gå förlustiga. Så mycket mer finner jag mig kunna förorda ett förslag av nämnda innebörd, som detsamma endast avser en provisorisk anordning och följaktligen ett bifall härtill ej torde kunna anses vara av prejudicierande beskaffenhet.

Jag anser mig sålunda böra i viss utsträckning förorda den gjorda framställningen. Till förebyggande av ojämnheter torde emellertid en successiv begränsning av ifrågavarande rätt böra göras. Jag föreslår alltså, att befattningshavare, vilken före utgången av år 1916, förvärvat behörighet till ämneslärarbefattning vid allmänt läroverk samt under åren 1919—1923 utnämnes till ordinarie ämneslärare, må för erhållande av löneförhöjning genom ålderstillägg tillgodoräknas tid, varunder han efter vunnit sådan behörighet omedelbart före tillträdet till den ordinarie tjänsten tjänstgjort vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium i egenkap av extra eller vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring, dock med den begränsning att den, som utnämnes under år 1919, må tillgodoräkna sig ett år, den, som utnämnes under år 1920, två år, den, som utnämnes under år 1921, tre år, den, som utnämnes under år 1922, fyra år, och den, som utnämnes under år 1923, fem år av nyss angivna extra ordinarie tjänstgöringstid.

På sätt jag förut erinrat, har löneregleringskommittén givit uttryck åt den uppfattning, att det avlöningssystem, som tillämpats, och fortfarande skulle tillämpas i avseende å övningslärarna, vore synnerligen invecklat. Emellertid har kommittén på anförda skäl icke ansett sig kunna förorda en omläggning av nuvarande avlöningsgrunder, varvid kommittén särskilt hänvisat till den varierande tjänstgöringsskyldighet, som nu åläge övningslärare vid olika läroverk.

*Avlöningen
för vissa öv-
ningslärare.*

Jämför man nu kommitténs förslag till avlöningsförmåner för vissa övningslärare vid de allmänna läroverken med nu utgående avlöningsbelopp och tager man därjämte i betraktande den tillfälliga löneförbättring, som genom beslut av 1917 års riksdag kom övningslärarna till del, befinnes, att vissa lärare skulle erhålla en ytterst obetydlig avlöningsförhöjning och att andra till och med skulle få en något reducerad avlöning i förhållande till vad de för innevarande år åtnjuta. Särskilt skulle detta bliva fallet med musklärarna, och företrädesvis sådana lärare vid realskolor. Framställningar om ändringar av förslaget i vad det avser gymnastiklärarnas och musklärarnas avlöningsförhållanden hava ock inkommit till ecklesiastikdepartementet.

Det torde ej vara möjligt att nu vidtaga en ändring av de avlöningsgrunder, kommittén för bemälda lärare föreslagit. En rubbning av kommitténs siffror, i vad de avse ersättning för veckotimme, enkanerligen en höjning av dessa siffror, skulle medföra en höjning av avlöningsförmånerna för samtliga övningslärare och i sin tur även föranleda en jämkning uppåt av avlöningsbeloppen för ämneslärarna.

Orsaken varför särskilt musklärarna blivit i ömförmälda hänseende tillbakasatta torde delvis bero på det ringa veckotimantal dessa lärare hava, nämligen såsom minimum 12 vid högre allmänna läroverk och 6 vid realskolor, vartill kunna komma 3 övertimmar för vardera slaget av skolor. Jag vill i detta avseende erinra, hurusom löneregleringskommittén ifrågasätter, huruvida icke en utredning skulle kunna åvägabringas i syfte att undersöka, om, särskilt vad de större realskolorna beträffar, ett högre antal övertimmar skulle kunna anslås åt ämnet musik.

Yrkanden om en ökning av tjänstgöringstiden för musklärare hava vid upprepade tillfällen gjorts bland annat av läroverksöverstyrelsen. Det har härvid framhållits, att behov gjordes gällande av en fylligare undervisning i musik, samt pekats på önskvärdheten av en begränsning av antalet elever i de särskilda sångavdelningarna ävensom av en förbättrad instrumentalundervisning. Det synes mig med hänsyn till de omständigheter, som i detta avseende anförts, att minimisiffran för musklärarnas avlöning i veckan borde kunna sättas till 15 timmar

vid de högre allmänna läroverken och 9 timmar vid realskolor. Maximisiffran torde böra begränsas till respektive 18 och 12 timmar.

Därest tjänstgöringsskyldigheten för musiklärare varder på angivet sätt bestämd, komma även deras avlöningsförmåner att i förhållande härtill förbättras. Den förut påpekade olägenheten i förevarande avseende skulle därigenom också väsentligen undanröjas.

Skulle i något fall nu föreslagna avlöningsförmåner för vare sig musiklärare eller annan övningslärare komma att understiga vad till vederbörande lärare för närvarande utgår i form av lön och tillfällig löneförbättring, är detta ett förhållande, som icke torde vid en löne-reglering av denna omfattning kunna undvikas, och den provisoriska anordning, som träffades av fjolårets riksdag genom tilldelande för år 1918 av en tillfällig löneförbättring, kan rimligen icke nu få stå i vägen för en efter enhetliga grunder genomförd definitiv löne-reglering.

Lärare i
slöjd.

Mot vad löne-regleringskommittén i övrigt föreslagit i fråga om övningslärare har jag intet att erinra. Härav följer att jag ej kan biträda en av läroverksöverstyrelsen till Kungl. Maj:t ingiven framställning angående reglering av avlöningsförhållandena för lärare i slöjd.

Indragning
av två från
kungl. och
Hvit-
feldtska
stipendie-
inrättningen
utgående
arvoden åt
musik- och
tecknings-
lärarna vid
Göteborgs
högre latin-
läroverk.

Enligt den i statskontorets riksboksslutsbyrå upprättade liggaren över statsverkets specialutgiftsstater m. m. för år 1917 uppbär teckningsläraren vid Göteborgs högre latinläroverk en avlöning av 1,400 kronor, varav 1,275 kronor utgå av statsmedel och 125 kronor från kungl. och Hvitfeldtska stipendieinrättningen, samt musikläraren vid samma läroverk en avlöning av 1,100 kronor, varav 950 kronor utgå av statsmedel och 150 kronor från sagda stipendieinrättning.

Sedan Kungl. Maj:t genom brev den 2 december 1904 anbefallt kuratorerna för kungl. och Hvitfeldtska stipendieinrättningen att, bland annat, avgiva utlåtande och förslag angående ändring i gällande bestämmelser om användandet av stipendieinrättningens inkomster, hava kuratorerna i skrivelse den 16 januari 1914 avgivit, bland annat, förslag i berörda hänseende.

I nämnda skrivelse hemställa kuratorerna, att åtgärder måtte vidtagas för att de årliga arvodena dels till musikläraren vid Göteborgs högre latinläroverk av 150 kronor och dels till teckningsläraren vid samma läroverk med 125 kronor, vilka nu utginge av inrättningens medel, måtte förordnas skola upphöra att utgå.

Vid bestämmandet för musikläraren och teckningsläraren vid latinläroverket av dem från statsverket tillkommande avlöning hade ovannämnda arvoden betraktats såsom en donation från inrättningen, och hade i följd därav lönebeloppen minskats med arvodena motsvarande belopp.

Den mening, att arvodena borde betraktas såsom en donation, ansåge kuratorerna under åberopande av en i skrivelsen lämnad redogörelse för deras tillkomst sakna verkligt stöd.

Ifrågavarande arvoden hade väl haft berättigande för sig på en tid, då undervisningen i berörda ämnen antingen icke bekostades av allmänna medel eller ock av sådana medel ersattes med så ringa belopp, att en tillfredsställande undervisning icke kunde därför påräknas. Då emellertid dessa skäl för arvodenas utgående redan för länge sedan bortfallit, syntes arvodena icke vidare böra av inrättningens medel bestridas, helst som, genom att arvodena avräknats å vederbörande lärares statslöner, arvodena numera komme endast statsverket till godo, vilket icke kunde vara med inrättningens syfte överensstämmande.

Kuratorerna ansåge för den skull, att nämnda arvoden icke vidare borde utgå av inrättningens medel.

Efter härå erhållen remiss har lönerogleringskommittén den 5 mars 1918 avgivit utlåtande i ärendet och därvid icke funnit något att erinra mot bifall till det av kuratorerna framlagda förslaget.

Ej heller från min sida är något att invända mot förslaget. Den av bifall till förslaget betingade kostnadsökningen är jämväl tagen i betraktande vid uppgörandet av den kostnadsberäkning, vartill jag kommer i det följande.

För ordinarie lärare vid de allmänna läroverken i Västerbottens och Norrbottens län har lärarlönenämnden föreslagit ortstillägg, beräknat efter vissa närmare angivna grunder. Lönerogleringskommittén har på anförda skäl icke ansett sig böra för närvarande förorda ifrågavarande förmån.

*Ortstillägg
till lärare
i Norrland.*

I omförmälda hänseende hava ytterligare framställningar inkommit till Kungl. Maj:t.

Ehuru jag behjärtar de skäl, som anförts till förmån för äskanden i detta syfte, anser jag mig dock, med hänsyn till de av lönerogleringskommittén åberopade undersökningarna på ifrågavarande område, böra föreslå, att denna fråga tillsvidare undanskjutes.

Bland de av lönerogleringskommittén föreslagna avlöningsvillkoren är upptagen en bestämmelse av innehåll, att befattningshavare ej må åtaga sig undervisning vare sig i enskilda, kommunala eller andra läroanstalter, så framt ej, vad angår lektor, adjunkt, ämneslärarinna eller övningslärare, vederbörande rektor, eller vad angår rektor, läroverksöverstyrelsen uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande undervisning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid läroverket, finner uppdraget kunna få mottagas och tillsvidare bibehållas.

*Avlönings-
villkor.*

Jag har intet att erinra mot att en bestämmelse av nu nämnda innebörd inrymmes bland de blivande avlöningsvillkoren. Emellertid synes det mig lämpligt, att, då ifrågavarande prövningsrätt skulle ligga i vederbörande rektors hand, det bleve till förebyggande av ett allt för skiljaktigt förfarande i förevarande avseende från olika rektorers sida uttryckligen uttalat, att rektor härvid hade att följa vissa av läroverksöverstyrelsen givna riktlinjer.

Vidare innehåller förslaget till avlöningsvillkor, att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall själva lönen utgår till månadens slut. Jag vill härtill endast foga det tillägget, att härvid den rätt dock må förbli oförkränt, som i förekommande fall kan tillkomma avliden lärares stärbhusdelägare under dem tilläven- tyrs tillkommande tjänst- och nådår.

Slutligen må erinras, att lönereglernas kommittén i fråga om ålders- tilläggsberäkning förordat, att befattningshavare må tillgodoräknas den tid, som före den nya statens ikraftträdande förflutit från hans tillträde till innehavande befattning eller motsvarande ordinarie tjänst å den gamla avlöningsstaten. Till förebyggande av att ordinarie befattningshavare, vilken enligt nu gällande bestämmelser äger att för lönetur tillgodoräkna sig viss före den 1 januari 1905 intjänad extra ordinarie tjänstgöringstid, skall gå förlustig den rätt, som han i berörda avseende tilläventyrs kan äga, synes mig ett tillägg i nu angivet syfte böra fogas till den av kommittén föreslagna nyssnämnda bestämmelsen.

*Vissa av-
lönereglernas kom-
mittén för-
ordade ut-
redningar.*

De spörsmål, vilka i samband med föreliggande lönereglernasfrågor varit föremål för lönereglernas kommitténs behandling, har föranlett kommittén att i vissa avseenden hemställa om ytterligare utredningar.

De utredningar, vilka kommittén särskilt påyrkat, avse

dels åstadkommande av enklare bestämmelser än vad nu är fallet i fråga om beräkning av ordinarie lärares och lärarinnors vid allmänna läroverk eller folkskoleseminarier löneförmåner vid tjänstgöring såsom vikarierande lärare vid annat allmänt läroverk eller folkskoleseminarium,

dels en ändamålsenligare anordning av skrivbiträdesinstitutionen vid de allmänna läroverken,

dels upphörande av eller ändring i de särskilda förmåner, som äro förenade med vissa befattningar vid de allmänna läroverken,

dels ock beredande av semester åt rektorerna vid de allmänna läroverken.

Den av kommittén förordade utredningen angående skrivbiträdesinstitutionen vid de allmänna läroverken skulle även, efter vad kommittén i annat sammanhang tillstyrker, omfatta motsvarande förhållanden vid folkskoleseminarierna.

I fråga om semester för rektorerna förordar kommittén jämväl i annat sammanhang utredning rörande samma förmån för rektorn vid högre lärarinneseminarier och rektorerna vid folkskoleseminarierna.

Jag är ense med kommittén därutinnan, att ovanberörda spörsmål synas vara av den art, att de tarva ytterligare utredning, innan de företagas till slutlig prövning.

I ett fall har jag redan gått i föranstaltande om sådan utredning, i det jag jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande uppdragit åt rektorn A. Nordfelt, vilken även som särskild ledamot deltagit i kommitténs behandling av ifrågavarande ärenden, att verkställa utredning angående en ändamålsenligare anordning av skrivbiträdesinstitutionen vid de allmänna läroverken och folkskoleseminarierna.

Kostnadsberäkning.

Innan jag närmare ingår på beräkningen av den kostnadsökning, som betingas av ett bifall till det föreliggande löneregleringsförslaget, vill jag beröra ett par i samband härmed stående spörsmål av mer allmän natur.

Vid bifall till mitt förslag skulle kvinnor kunna utnämnas och befordras till lärarbefattningar vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminarier och folkskoleseminarierna. Mitt förslag innebär vidare, att för kvinnor skulle bestämmas avlöningar, beräknade efter en annan och lägre måttstock än för motsvarande manliga befattningshavare. De för avlöningar erforderliga beloppen böra emellertid beräknas och i staterna upptagas med hänsyn till manliga tjänst innehavare. Därest nu ifrågavarande tjänster i viss omfattning besättas med kvinnor, komma givetvis vid sådant förhållande besparingar att uppstå å vederbörande anslag. Enligt nu tillämpade grunder skulle sådana besparingar, i den mån de uppkomma å anslaget till högre lärarinneseminarier, ingå till åttonde huvudtitelns allmänna besparingsfond och, i den mån de uppkomma å reservationsanslaget till de allmänna läroverken eller reservationsanslaget till folkskoleseminarierna, ingå som besparingar å respektive reservationsanslag.

Det torde tilläventyrs kunna ifrågasättas, huruvida en sådan anordning borde vidtagas, att besparingar, om vilka nu är fråga, komme att ingå till kassaförslagsfonden. Emellertid synes kunna antagas, att

under den närmaste tiden kvinnor icke komma att bekläda ifrågavarande befattningar i en sådan utsträckning, att förevarande spørsmål skulle få någon mer nämnvärd ekonomisk betydelse. Vid sådant förhållande och innan någon tids erfarenhet på området vunnits, har jag ansett mig under förhandenvarande förhållanden böra inskränka mig till den erinran, som sålunda framställts.

Den 17 juli 1912 uppdrogs åt byråchefen K. Dickman att inom ecklesiastikdepartementet biträda med utredning rörande det möjligen förefintliga behovet av anslagets till de allmänna läroverken höjande på grund av inrättandet under de senare åren av nya lärarbefattningar. Sedan Dickman den 14 maj 1915 avgivit utredning i ämnet, hava över sagda utredning utlåtanden inhämtats av såväl läroverksöverstyrelsen som statskontoret. Fråga har därvid uppkommit om en ändrad uppställning och fördelning m. m. av de i riksstaten, under F. Allmänna skolväsendet. Det högre skolväsendet, uppförda anslag.

Jag är icke beredd att på grundvalen av den föreliggande utredningen till riksdagen nu avlåta framställning i denna fråga. De förutsättningar, på vilka nämnda utredning bygger, bliva i viss mån ändrade, därest det nu framlagda löneregleringsförslaget skulle bliva av riksdagen godkänt. Jag har nyss berört frågan om eventuella besparingar å det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken, vilka skulle uppstå därigenom att tjänster, för vilka i staten upptagits avlöningar med hänsyn till manliga befattningshavare, komme att beklädas av kvinnor, vilka skulle enligt förslaget erhålla avlöningar, beräknade efter en lägre måttstock än för motsvarande manliga tjänst innehavare. I vad mån och på vad sätt sistnämnda förhållande kan ställas i samband med eller inverka på det budgettekniska spørsmål, varom nu senast är talat, är jag under nuvarande förhållanden ej beredd att uttala mig om. I allt fall synes mig en ytterligare utredning i ämnet erforderlig, varvid, därest riksdagen bifaller det föreliggande löneregleringsförslaget, hänsyn bör tagas till de ändrade eller nya förhållanden, vilka bliva en följd av ett eventuellt bifall till sagda förslag.

Vid den kostnadsberäkning, som jag låtit verkställa för uttrönande av de för löneregleringsförslagets genomförande erforderliga ökade anslagsmedel, har jag följaktligen utgått från nuvarande förhållanden i avseende å uppställning och fördelning av de olika anslag eller anslagsposter, som beröras av det nu föreliggande förslaget.

Jag övergår härefter till kostnadsberäkningen, i vad den avser anslagen till de allmänna läroverken.

Det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken är i 1918 års riksstat uppfört till ett belopp av 5,890,989 kronor. *För år 1918
beviljade
anslag.*

I detta anslag ingå ett antal olika anslagsposter, av vilka följande beröras av de förslag, jag i detta sammanhang framlägger:

Allmänna läroverk (avlöningar)	kronor 5,424,897
(Häri inberäknat inkomster av städer, prebenden eller donationer.)	
Till arvoden åt extra lärare och vikarier samt för oförutsedda behov	» 200,000
Till extra arvoden åt gymnastiklärare	» 20,000
Till extra arvoden åt teckningslärare vid de allmänna läroverken	» 110,700
Till extra arvoden åt musiklärare vid de allmänna läroverken	» 8,000
Till praktisk utbildning av blivande lärare vid de allmänna läroverken	» 30,500

Vidare har riksdagen på extra stat för år 1918 beviljat följande förslagsanslag, vilka samtliga beröras av de förslag, jag här nedan framlägger, nämligen

till extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna läroverken, högst	kronor 350,000
till extra arvoden åt teckningslärare vid de allmänna läroverken, högst	» 29,000
till extra arvoden åt musiklärare vid de allmänna läroverken, högst	» 7,000
till provårskurser för blivande lärare vid de allmänna läroverken, högst	» 11,450

Av den utredning angående behovet av nya lärartjänster, som verkställdes av läroverksöverstyrelsen i september 1913, framgick, att ett antal av 31 lärartjänster, därav 12 lektors- och 19 adjunktstjänster, vore för det dåvarande erforderliga. Genom beslut av 1914—1917 årens riksdagar hava efter hand medel beviljats till upprättande av 25 lärartjänster, därav 10 lektors- och 15 adjunktstjänster. I skrivelse den 31 augusti 1917 har nu läroverksöverstyrelsen hemställt om förslag till riksdagen angående beredande av medel till upprättande från och med den 1 januari 1919 av återstående 6 lärartjänster, därav 2 lektors- och 4 *Nya ordinarie ämneslärarbefattningar.*

adjunktstjänster, fördelade på de särskilda läroverken på sätt Kungl. Maj:tt funne gott bestämma.

Överstyrelsen har i sagda skrivelse framhållit, att det verkliga behovet av nya ordinarie lärartjänster vid läroverken vore avsevärt större än föreslagits. Under höstterminen 1917 tjänstgjorde vid de allmänna läroverken 168 extra ämneslärare, oberäknat timplärare. Ökningen i ämneslärarnas antal hölle sig alltjämt omkring 10 för läsår och motvägdes sålunda endast delvis genom det under den sista tiden årligen inrättade antalet nya tjänster.

Överstyrelsen ådagalägger vidare, att för de eventuella 6 nya tjänsterna kunde beräknas god tillgång på sökande. Ifråga om fördelningen av de föreslagna tjänsterna ansåge överstyrelsen, att 1 lektors- och 3 adjunktstjänster borde ledigförklaras i humanistiska ämnen samt 1 lektors- och 1 adjunktstjänst i matematisk-naturvetenskapliga ämnen.

Med den uppfattning angående ökad tjänstgöringsskyldighet för lärarna vid de allmänna läroverken, åt vilken jag i det föregående givit uttryck, har jag varit tveksam, huruvida det kan vara lämpligt att nu fortgå på den en gång inslagna vägen i fråga om upprättande av nya lärartjänster. Riksdagen har också tillkännagivit, att riksdagen ej kunde godtaga de beräkningsgrunder angående behovet av ordinarie ämneslärare, vilka vunnit tillämpning i överstyrelsens ovan berörda utredning av år 1913. Med hänsyn till vad riksdagen i skrivelse den 11 april 1916 (nr 65), punkten 6, uttalade har jag emellertid, oaktat den tvekan som i ämnet kan förefinnas, ansett mig kunna biträda överstyrelsens nu framlagda förslag.

Vid beräkningen av den för lönereglerngens genomförande erforderliga kostnadsökningen är hänsyn jämväl tagen till omförmälda 6 nya lärartjänster.

1

Extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna läroverken.

På sätt jag förut erinrat, ingår i det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken en anslagspost å 200,000 kronor till arvoden åt extra lärare och vikarier samt för oförntsedda behov. På grund av nämnda anslagsposts otillräcklighet har under en följd av år dessutom måst å extra stat beredas anslag till arvoden åt extra och vikarierande lärare vid de allmänna läroverken. Nämnda anslag är under natur av förslagsanslag, högst, i 1918 års riksstat uppfört till ett belopp av 350,000 kronor.

Nu har läroverksöverstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1917 hemställt om förslag till riksdagen angående höjning för år 1919 av nämnda anslag till 369,200 kronor. Nämnda höjning är betingad av en utav

överstyrelsen beräknad ökning av antalet extra lärare från i runt tal 168 sådana lärare under år 1918 till 174 under år 1919.

Alldenstund jag tillstyrker en höjning av nu utgående arvoden till extra och vikarierande lärare från nuvarande 2,700 kronor till 3,300 kronor för sådan lärare med full kompetens samt från nuvarande 2,300 kronor till 2,900 kronor för sådan lärare utan berörda kompetens, torde, vid bifall härtill, omförmälda anslag böra ökas i motsvarande grad.

Med utgångspunkt från den av överstyrelsen föreslagna anslagssumman 369,200 kronor och med beräkning av arvodeshöjningen från 2,700 till 3,300 kronor erhåller man ett belopp av omkring 451,245 kronor. Med samma utgångspunkt och med beräkning av arvodeshöjningen från 2,300 till 2,900 kronor erhålles en summa av omkring 465,513 kronor. Beloppet av ifrågakvarande anslag synes mig böra sättas till 460,000 kronor.

Såsom jag nyss erinrat, ingår i det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken en anslagspost å 110,700 kronor till extra arvoden åt teckningslärare vid de allmänna läroverken.

Extra arvoden åt teckningslärare vid de allmänna läroverken.

Sedan ett antal år tillbaka har riksdagen på extra stat anvisat medel till extra arvoden åt teckningslärare vid de allmänna läroverken. För detta ändamål har riksdagen på extra stat för år 1918 beviljat ett förslagsanslag, högst 29,000 kronor. Sistnämnda medel äro avsedda till bestridande av ökade kostnader dels för överflyttande, i den mån förhållandena så medgiva, av en del av välskrivningsundervisningen från ämneslärare till teckningslärare, dels ock för undervisning i teckning i följd av stegrat antal undervisningstimmar.

I ovanberörda skrivelse den 31 augusti 1917 har läroverksöverstyrelsen hemställt om förslag till riksdagen angående höjning av omförmälda extra anslag för år 1919 till 33,300 kronor. Nämnda höjning betingades dels av en fortgående successiv överflyttning av välskrivningstimmar från ämneslärare till teckningslärare dels ock av en på grund av lärjungeantalets tillväxt skeende ökning av antalet undervisningstimmar i teckning.

Enligt verkställda beräkningar uppgår för närvarande den sammanlagda kostnaden för all teckningsundervisning vid de allmänna läroverken, vare sig den bestrides av ordinarie eller biträdande och extra ordinarie lärare, till i runt tal 243,000 kronor för år. Enligt de grunder för teckningslärarnas avlöning, som jag föreslår, skulle den sammanlagda kostnaden för denna undervisning, med beräkning efter nuvarande lärarantal och timantal, belöpa sig till i runt tal 303,000 kronor. Beräknas av be-

rörda summa, 243,000 kronor, ett belopp av 33,300 kronor böra utgå å extra stat, och tager man den efter nya grunder erforderliga summan av 303,000 kronor till utgångspunkt för en beräkning av det anslag, som vid bifall till löneregleringsförslaget skulle utgå å extra stat, erhålles ett belopp av i runt tal 41,500 kronor.

Extra arvoden åt musyklärare vid de allmänna läroverken.

Såsom nyss nämnts, ingår i det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken även en anslagspost å 8,000 kronor till extra arvoden åt musyklärare vid de allmänna läroverken.

Sedan flera år tillbaka har riksdagen på extra stat anvisat medel till extra arvoden åt musyklärare vid de allmänna läroverken. För detta ändamål har riksdagen på extra stat för år 1918 beviljat ett förslagsanslag, högst 7,000 kronor. På grund av ytterligare ökning av musiktimrnas antal har läroverksöverstyrelsen i ovan berörda skrivelse den 31 augusti 1917 hemställt om förslag till riksdagen om höjning för år 1919 av omförmälda förslagsanslag till 8,000 kronor.

Med hänsyn till den av mig förordade ökade tjänstgöringsskyldigheten för musyklärare och därav betingade ökade ordinarie avlöningar torde något anslag å extra stat till omförmälda ändamål under förhandenvarande förhållanden ej bliva erforderligt.

Provårskurser vid högre allmänna läroverken i Göteborg.

Enligt vad jag förut erinrat, ingår i det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken en anslagspost å 30,500 kronor till praktisk utbildning av blivande lärare vid de allmänna läroverken. Från denna anslagspost utgå erforderliga medel till anordnande av provårskurser vid högre allmänna läroverk i Uppsala, Lund och Stockholm.

Sedan någon tid har anslag av riksdagen beviljats jämväl till anordnande av provårskurser vid de högre allmänna läroverken i Göteborg. Så har riksdagen till upprätthållande under år 1918 vid de högre läroverken i sistnämnda stad av provårskurser för blivande lärare vid de allmänna läroverken beviljat på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 11,450 kronor. I sin omförmälda skrivelse den 31 augusti 1917 har läroverksöverstyrelsen hemställt om förslag till riksdagen angående beredande av medel för enahanda ändamål jämväl för år 1919. I likhet med överstyrelsen anser jag, att förslag bör framläggas för riksdagen om beredande av medel på extra stat för år 1919 till dessa provårskursers uppehållande, därvid först enligt hittills tillämpade grunder erfordras nyssnämnda belopp, 11,450 kronor.

Jag har emellertid anslutit mig till den uppfattningen, att lärarna vid provårsläroverken skulle, utöver ordinarie avlöningsförmåner, erhålla

en var ett särskilt arvode av 300 kronor; dock att nämnda arvode jämte den ersättning, som enligt hittillsvarande grunder utgår till handledare av provårskandidater, ej må tillsammans överstiga 600 kronor.

Vad angår de läroverk i Göteborg, där provårskurser allt fortfarande skulle anordnas, böra följaktligen medel anvisas för beredande av nämnda särskilda arvode av 300 kronor till en var där anställd lärare. Å staten för högre latinläroverket i Göteborg äro uppförda 8 lektorer och 16 adjunkter samt å staten för högre realläroverket därstädes 9 lektorer och 20 adjunkter, alltså tillhoppa 53 lärare. Det erforderliga beloppet, vilket synes mig böra sammanslås med ovannämnda summa av 11,450 kronor för att tillsvidare utgå å extra stat, skulle alltså uppgå till 15,900 kronor.

För anordnande av provårskurser vid omförmälda läroverk i Göteborg skulle alltså erfordras på extra stat för år 1919 ett förslagsanslag, högst 27,350 kronor.

Jag har i det föregående redogjort för de olika anslagsposter, vilka ingå i det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken och vilka beröras av föreliggande löneregleringsförslag.

Vad då först beträffar den anslagspost, som inbegriper de ordinarie avlöningarna till de befattningshavare, varom nu är fråga, uppgingo enligt verkställda beräkningar de verkliga kostnaderna under år 1917 för avlöningar åt rektorer, lektorer, adjunkter, första lärarinnor, ämneslärarinnor ävensom å vakanta platser vikarierande lektorer och adjunkter till sammanlagt 4,922,800 kronor. Tager man i betraktande, att från och med år 1918 inrättats 2 nya lektorstjänster och 5 nya adjunktstjänster, varjämte en ämneslärarinnebefattning indragits, kunna de verkliga kostnaderna för sistnämnda år beräknas till 4,944,300 kronor. Enligt de av mig förordade avlöningsgrunderna för ämneslärare vid de allmänna läroverken skulle motsvarande kostnader uppgå till 6,475,500 kronor. Härvid är jämväl hänsyn tagen till av mig i det föregående förordade 2 nya lektorstjänster och 4 nya adjunktstjänster, vilka äro avsedda att inrättas från och med år 1919. I omstående tabell lämnas en jämförande översikt över nyssnämnda lärarpersonals avlöningsförhållanden enligt nu gällande och föreslagna bestämmelser.

Den för löneregleringsförslaget genomförande erforderliga ökningen av det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken.

Rektorer, ordinarie ämneslärare och vissa vikarier vid de allmänna läroverken.

Befattning.	Löne-grad.	Enligt nu gällande be- stämmelser år 1917			Enligt föreslagna be- stämmelser år 1919		
		Antal.	Av- löning.	Summa.	Antal.	Av- löning.	Summa.
Rektorer vid h. allm. läroverk	1	23	6,000	138,000	38	7,500	285,000
» » » » »	2	15	6,500	97,500			
» » realskolor	1	26	5,000	130,000	39	6,400	249,600
» » »	2	13	5,500	71,500			
Lektorer	1	73	4,000	292,000	77	5,800	446,600
»	2	54	4,500	243,000	54	6,300	340,200
»	3	44	5,000	220,000	140	6,800	952,000
»	4	43	5,500	236,500	—	—	—
»	5	53	6,000	318,000	—	—	—
Adjunkter	1	223	3,000	669,000	232	4,300	997,600
»	2	162	3,500	567,000	162	4,800	777,600
»	3	100	4,000	400,000	100	5,300	530,000
»	4	84	4,500	378,000	276	5,800	1,600,800
»	5	192	5,000	960,000	—	—	—
Första lärarinnor	1	7	2,000	14,000	—	—	—
»	2	12	2,500	30,000	—	—	—
Ämneslärarinnor	1	15	1,500	22,500	21	2,800	58,800
»	2	22	2,000	44,000	34	3,400	115,600
Särskilt arvode till första lärarinnor .	—	—	—	—	19	500	9,500
Å vakanta platser vikarierande lektorer och adjunkter	—	34	2,700	91,800	34	3,300	112,200
				4,922,800			6,475,500²

¹ Egentligen 3:e lönegraden.² Härei ingå avlöningar för 4 nya lektorat (2 fr. o. m. 1918 och 2 fr. o. m. 1919) och 9 nya adjunkter (5 fr. o. m. 1918 och 4 fr. o. m. 1919) varjämte hänsyn tagits till en fr. o. m. 1918 indragen ämneslärarinnebefattning.

Vad angår teckningslärare hava de verkliga kostnaderna för de ordinarie avlöningarna åt dessa lärare för år 1917 beräknats uppgå till 98,700 kronor. Enligt av mig förordade avlöningsgrunder för dessa lärare skulle motsvarande kostnader beräknade för samma år belöpa sig till 129,150 kronor. Jag hänvisar till närmast följande två tabeller, som jämväl omfatta avlöningar för övertimmar. Motsvarande tabeller angiva i det följande förhållandena rörande gymnastiklärare och musiklärare.

Teckningslärare.

	Löne-grad.	An-tal.	Enligt nu gällande grunder.			Enligt föreslagna grunder.		
			Ordinarie avlöningar.	Över-timmar.	Summa.	Ordinarie avlöningar.	Över-timmar.	Summa.
Vid h. allm. läroverk:								
manlig	1	5	7,000	85 å 80	13,800	9,000	85 å 120	19,200
»	2	10	16,000	129 å 95	28,255	20,250	129 å 135	37,665
»	3	7	12,600	105 å 110	24,150	15,750	105 å 150	31,500
»	4	11	22,000	187 å 125	45,375	27,225	187 å 165	58,080
kvinnlig	1	1	1,400	9 å 80	2,120	1,575	9 å 105	2,520
»	2	—	—	—	—	—	—	—
»	3	1	1,800	6 å 110	2,460	1,935	6 å 129	2,709
»	4	3	6,000	26 å 125	9,250	6,345	26 å 141	10,011
Vid realskola:								
manlig	1	3	2,100	24 å 80	4,020	3,450	18 å 115	5,520
»	2	7	5,600	96 å 95	14,720	9,100	82 å 130	19,760
»	3	4	3,600	65 å 110	10,750	5,800	57 å 145	14,065
»	4	—	—	—	—	—	—	—
kvinnlig	1	5	3,500	54 å 80	7,820	5,000	44 å 100	9,400
»	2	9	7,200	90 å 95	15,750	10,080	78 å 112	18,816
»	3	11	9,900	133 å 110	24,530	13,640	111 å 124	27,404
»	4	—	—	—	—	—	—	—
			98,700		203,000	129,150		256,650

Biträdande teckningslärare.

	Enligt nu gällande grunder.			Enligt föreslagna grunder.		
	Antal veckotimmar intill resp. 15 o. 8 (å 80).	Övriga veckotimmar (å 60).	Summa.	Antal veckotimmar.	Avlöning pr veckotimme.	Summa.
Vid h. allm. läroverk:						
manliga	262	104	27,200	366	90	32,940
kvinnliga	81	35	8,580	116	85	9,860
Vid realskola:						
manliga	20	8	2,080	28	90	2,520
kvinnliga	15	—	1,200	15	85	1,275
			39,060			46,595

De verkliga kostnaderna för gymnastiklärarnas ordinarie avlöningar hava för år 1917 beräknats till 89,800 kronor. Enligt av mig förordade avlöningsgrunder skulle motsvarande kostnader för dessa lärare för samma år uppgå till 168,995 kronor.

Gymnastiklärare.

	Löne- grad	Antal	Enligt nu gäl- lande grunder	Enligt föreslagna grunder		
			Ordinarie avlöningar	Ordinarie avlöningar	Övertimmar ¹	Summa
Vid h. allm. läroverk	1	17	23,800	42,840	51 à 120	48,960
» » » »	2	10	16,000	28,350	30 à 135	32,400
» » » »	3	2	3,600	6,300	6 à 150	7,200
» » » »	4	9	18,000	31,185	27 à 165	35,640
Vid realskola	1	24	16,800	35,880	24 à 115	38,640
» »	2	10	8,000	16,900	10 à 130	18,200
» »	3	4	3,600	7,540	4 à 145	8,120
» »	4	—	—	—	—	—
			S:ma 89,800			
Extra arvoden för läsåret 1916— 1917 (enl. k. brev 10. 11. 16) .			19,880			
			109,680	168,995		189,160

¹ Aproximativt beräknat med hänsyn bl. a. till gymnastikavdelningarnas uppdelning i flera avdelningar.

För musiklärarnas ordinarie avlöningar hava de verkliga kostnaderna för år 1917 beräknats till 81,650 kronor. Enligt av mig förordade avlöningsgrunder skulle motsvarande kostnader för dessa lärare för samma år uppgå till 129,510 kronor.

Musiklärare.

	Löne- grad	Antal	Enligt nu gällande grunder			Enligt före- slagna grunder
			Ordinarie avlöningar	Över- timmar	Summa	Ordinarie avlöningar
Vid h. allm. läroverk:						
manlig	1	9	9,900	17 à 80	11,260	16,200
»	2	5	6,500	14 à 95	7,830	10,125
»	3	7	10,500	19 à 110	12,590	15,750
»	4	17	28,900	32 à 125	32,900	42,075
Vid realskola:						
manlig	1	6	3,300	15 à 80	4,500	6,210
»	2	15	9,750	32 à 95	12,790	17,550
»	3	12	9,000	25 à 110	11,750	15,660
»	4	—	—	—	—	—
kvinnlig	1	2	1,100	3 à 80	1,340	1,800
»	2	3	1,950	5 à 95	2,425	3,024
»	3	1	750	1 à 110	860	1,116
»	4	—	—	—	—	—
			81,650		98,245	129,510

Enligt mitt förslag skulle lärarinnorna i handarbete vid samskolorna erhålla ordinarie anställning. I enlighet med de av mig förordade avlöningsgrunder skulle för ordinarie avlöningar åt ifrågavarande lärarinnor erfordras 9,120 kronor.

Sammanfattar jag vad sålunda sagts om kostnadsökningen i fråga om ordinarie avlöningsförmåner för omförmälda lärare, erhållas följande siffror.

	Nuvarande kostnader. Kr.	Föreslagna kostnader. Kr.
Ämneslärare	4,944,300	6,475,500
Teckningslärare	98,700	129,150
Gymnastiklärare	89,800	168,995
Musiklärare	81,650	129,510
Handarbetslärarinnor	—	9,120
	5,214,450	6,912,275

	Nuvarande kostnader. Kr.	Föreslagna kostnader. Kr.
Häriifrån avgår städers bidrag till statens samskolor	94,275	133,939
	Återstod 5,120,175	6,778,336

Merkostnaden skulle således utgöra 1,658,161 kronor.

I det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken ingår, såsom jag förut erinrat, en anslagspost å 200,000 kronor till arvoden åt extra lärare och vikarier samt för oförutsedda behov. Med hänsyn till de ökade arvoden jag förordat för vikarierande och extra lärare torde en höjning av förevarande anslagspost vara av behovet påkallad. Att exakt beräkna storleken av denna höjning synes ej möjligt. En höjning av 25 procent torde i stort sett kunna anses vara till fyllest. Ifrågasvarande anslagspost skulle följaktligen böra bestämmas till 250,000 kronor.

I omförmälda ordinarie reservationsanslag ingå vidare anslagsposter till extra arvoden åt teckningslärare, åt gymnastiklärare och åt musiklärare. I avseende å en av dessa anslagsposter torde höjning bliva erforderlig.

Vad först angår anslaget till extra arvoden åt teckningslärare, uppgår detsamma för närvarande till 110,700 kronor. Enligt verkställda beräkningar skulle den sammanlagda kostnaden för all teckningsundervisning efter av mig förordade nya avlöningsgrunder belöpa sig till 303,245 kronor. Av denna summa har jag i det föregående dels beräknat 129,150 kronor utgöra ordinarie avlöningar, dels beräknat ett belopp av 41,500 kronor på extra stat för år 1919. Återstoden eller alltså 132,595 kronor torde följaktligen — avrundat till 132,600 kronor — utgöra den summa, som bör vara å ordinarie stat disponibel för beredande av extra arvoden åt teckningslärare.

Till extra arvoden till gymnastiklärare utgår för närvarande ett belopp av 20,000 kronor. Mitt förslag i avseende å gymnastiklärarnas avlöning innebär, att desamma skola avlönas enligt andra grunder än hittills och enligt desamma, som föreslagits i fråga om övriga övningslärare. Vid sådant förhållande torde medel böra vara erforderliga för bestridande av det antal övertimmar, som kan komma att påläggas ifrågasvarande lärare utöver den ordinarie tjänstgöringen. Vid beräkningen av antalet övertimmar har jag utgått från nuvarande faktiska timantal, reducerat med det timantal, som enligt det föreliggande förslaget skulle utgöra minimitjänst-

göring, samt därjämte i viss mån tagit hänsyn till eventuellt ökat timantal, vilket bliver en följd av att man, såsom önskvärt är, uppdelar allt för stora gymnastikavdelningar i mindre.

Enligt dessa beräkningsgrunder skulle sammanlagda kostnaden för gymnastiklärarna uppgå till i runt tal 189,160 kronor. Drages härifrån det belopp, som jag beräknat skola avse de ordinarie avlöningarna för ifrågavarande lärare eller 168,995 kronor, erhålles 20,165 kronor, vilket, avrundat till 20,000 kronor, torde böra å ordinarie stat beräknas till extra arvoden åt gymnastiklärare. Skulle antalet övertimmar komma att ökas i större omfattning utöver vad jag beräknat, torde medel, som härför erfordras, böra i sinom tid begäras å extra stat, i likhet med vad som skett i fråga om extra arvoden till övriga övningslärare.

Till extra arvoden åt musiklärare utgår för närvarande av omfördälda reservationsanslag ett belopp av 8,000 kronor. Med hänsyn till den av mig föreslagna ökade tjänstgöringsskyldigheten och därav betingade ökade ordinarie avlöningar för dessa lärare torde nu senast berörda anslagspost böra begränsas till 5,000 kronor.

I det föregående har jag till ordinarie avlöningar åt handarbetslärarinnor beräknat ett belopp av 9,120 kronor. Med utgångspunkt från det nuvarande faktiska timantalet kunna, utöver den tjänstgöringsskyldighet, som enligt förslaget skulle åligga vederbörande handarbetslärarinna, beräknas ett visst antal övertimmar. Härför erforderliga medel, enligt verkställda beräkningar uppgående till i runt tal 7,500 kronor, torde böra utgå av det ordinarie reservationsanslaget.

I reservationsanslaget ingår vidare en anslagspost å 30,500 kronor till praktisk utbildning av blivande lärare vid de allmänna läroverken. På sätt jag i det föregående erinrat, utgå från denna anslagspost erforderliga medel till anordnande av provårskurser vid högre allmänna läroverk i Uppsala, Lund och Stockholm. Någon ändring av beräkningsgrunderna för nämnda anslag ämnar jag icke föreslå. Emellertid synes mig till detta belopp böra läggas de medel, som betingas av förslaget om särskild ersättning av 300 kronor åt envar av vid nämnda läroverk anställda ordinarie ämneslärare, rektorerna undantagna. De för sistnämnda ändamål erforderliga kostnaderna uppgå till 44,700 kronor, vadan ifrågavarande anslagspost synes böra höjas med sistnämnda belopp till 75,200 kronor.

Sammanfattar jag sålunda vad som anförts i fråga om det ordinarie reservationsanslaget, erhållas följande siffror:

	Nuvarande kostnader kronor	Föreslagna kostnader kronor
Ordinarie avlöningar	5,120,175	6,778,336
Till arvoden åt extra lärare och vikarier samt för oförutsedda behov	200,000	250,000
Till extra arvoden åt teckningslärare	110,700	132,600
Till extra arvoden åt gymnastiklärare	20,000	20,000
Till extra arvoden åt musiklärare	8,000	5,000
Till extra arvoden åt handarbetslärarinnor . . .	—	7,500
Till praktisk utbildning av blivande lärare vid de allmänna läroverken	30,500	75,200
	<u>5,489,375</u>	<u>7,268,636</u>

*Samman-
fattning.*

Den ökning av det ordinarie reservationsanslaget, som betingas av ett bifall till det föreliggande lönerегleringsförslaget, uppgår följaktligen till 1,779,261 kronor.

Erinras må, att den verkliga kostnadsökningen bliver betydligt mindre, därest man tager i betraktande, att riksdagen för tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid de allmänna läroverken för år 1918 beviljat ett belopp av 1,001,250 kronor.

I anslutning till vad jag i det föregående anfört skulle vidare å extra stat för år 1919 erfordras följande belopp:

Till extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna läroverken	kronor 460,000
Till extra arvoden åt teckningslärare vid de allmänna läroverken	» 41,500
Till provårskurser för blivande lärare vid de högre all- männa läroverken i Göteborg	» <u>27,350</u>
	Tillhopa kronor 528,850

Lägges till sistnämnda belopp den ovan beräknade ökningen av det ordinarie reservationsanslaget eller 1,779,261 kronor, erhålles en summa av 2,308,111 kronor.

I statsverkspropositionen är för ändamålet beräknat ett belopp av 1,860,000 kronor, därav såsom ökning av det ordinarie reservationsanslaget 1,400,000 kronor samt på extra stat för år 1919 såsom förslagsanslag, högst 460,000 kronor, till extra och vikarierande lärare m. m. I fråga

om täckande av den sålunda uppkomna skillnaden torde chefen för finansdepartementet under riksdagens fortgång komma att göra hemställan om avlåtande av framställning till riksdagen för beredande av därför erforderliga medel.

Under åberopande av vad i det föregående anförts får jag hemställa, *Hemställan.*
det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

a) bestämma

att lärarpersonalen vid de allmänna läroverken skall i avlöning åtnjuta

rektor vid högre allmänt läroverk 7,500 kronor, därav 5,000 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kommer fri bostad eller ersättning därför;

manlig rektor vid realskola 6,400 kronor, därav 4,400 kronor lön och 2,000 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kommer fri bostad eller ersättning därför;

kvinnlig rektor vid statssamskola 5,000 kronor, därav 3,300 kronor lön och 1,700 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kommer fri bostad eller ersättning därför;

rektor vid provårsläroverk, därest han tjänstgör såsom föreståndare för provårskursen, utöver honom tillkommande ordinarie avlöningsförmåner särskilt arvode av högst 1,500 kronor för år;

manlig lektor 5,800 kronor, därav 3,900 kronor lön och 1,900 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma två ålderstillägg till lönen, vart och ett å 500 kronor;

kvinnlig lektor 4,800 kronor, därav 3,200 kronor lön och 1,600 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma två ålderstillägg till lönen, vart och ett å 400 kronor;

manlig adjunkt 4,300 kronor, därav 2,700 kronor lön och 1,600 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 500 kronor;

kvinnlig adjunkt 3,600 kronor, därav 2,200 kronor lön och 1,400 kronor tjänstgöringspenningar, vartill

kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 300 kronor;

en var ordinarie adjunkt och ordinarie lektor vid provårsläroverk, utöver honom eller henne tillkommande ordinarie avlöningsförmåner, dels ett särskilt arvode av 300 kronor för år, dels ock, därest vederbörande lärare har sig handledning av lärarkandidater anförtrodd, ersättning till belopp, som av läroverksöverstyrelsen bestämmes, dock att sagda arvode och ersättning icke må för år tillhopa överstiga 600 kronor;

ordinarie ämneslärarinna vid samskola 2,800 kronor, därav 1,800 kronor lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 300 kronor;

första lärarinna vid samskola, utöver avlöningen såsom ordinarie ämneslärarinna, arvode å 500 kronor;

extra och vikarierande manlig ämneslärare arvode av 3,300 kronor, därest läraren avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, eljest 2,900 kronor, för år räknat;

manlig timlärare i läsämne 140 kronor, därest läraren avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, eljest 120 kronor, för veckotimme räknat;

extra och vikarierande kvinnlig ämneslärare vid högre allmänt läroverk eller realskola arvode av 3,000 kronor, därest lärarinnan avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, eljest 2,600 kronor, för år räknat;

vikarierande ämneslärarinna vid samskola arvode av 2,600 kronor, därest hon avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till ämneslärarinnebefattning vid dylik skola, eljest 2,400 kronor, för år räknat;

kvinnlig timlärare i läsämne 130 kronor, därest lärarinnan avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, eljest 110 kronor, för veckotimme räknat;

manlig teckningslärare vid högre allmänt läroverk lön å 1,800 kronor i 1:a, 2,025 kronor i 2:a, 2,250 kronor i 3:e och 2,475 kronor i 4:e avlöningsgraden, med en maximiavlöning av 5,280 kronor för 32 veckotimmars undervisning;

manlig teckningslärare vid realskola lön å 1,150 kronor i 1:a, 1,300 kronor i 2:a, 1,450 kronor i 3:e och 1,600 kronor i 4:e avlöningsgraden, med en maximiavlöning av 5,120 kronor för 32 veckotimmars undervisning;

manlig gymnastiklärare vid högre allmänt läroverk lön å 2,520 kronor i 1:a, 2,835 kronor i 2:a, 3,150 kronor i 3:e och 3,465 kronor i 4:e avlöningsgraden, med en maximiavlöning av 5,280 kronor för 32 veckotimmars undervisning;

manlig gymnastiklärare vid realskola lön å 1,495 kronor i 1:a, 1,690 kronor i 2:a, 1,885 kronor i 3:e och 2,080 kronor i 4:e avlöningsgraden, med en maximiavlöning av 5,120 kronor för 32 veckotimmars undervisning;

manlig musiklärare vid högre allmänt läroverk lön å 1,800 kronor i 1:a, 2,025 kronor i 2:a, 2,250 kronor i 3:e och 2,475 kronor i 4:e avlöningsgraden, med en maximiavlöning av 2,970 kronor för 18 veckotimmars undervisning;

manlig musiklärare vid realskola lön å 1,035 kronor i 1:a, 1,170 kronor i 2:a, 1,305 kronor i 3:e och 1,440 kronor i 4:e avlöningsgraden, med en maximiavlöning av 1,920 kronor för 12 veckotimmars undervisning;

kvinnlig teckningslärare vid högre allmänt läroverk lön å 1,575 kronor i 1:a, 1,755 kronor i 2:a, 1,935 kronor i 3:e och 2,115 kronor i 4:e avlöningsgraden, med en maximiavlöning av 4,512 kronor för 32 timmars tjänstgöring i veckan;

kvinnlig teckningslärare vid realskola lön å 1,000 kronor i 1:a, 1,120 kronor i 2:a, 1,240 kronor i 3:e och 1,360 kronor i 4:e avlöningsgraden, med en maximiavlöning av 4,352 kronor för 32 timmars undervisning i veckan;

kvinnlig gymnastiklärare vid samskola lön å 1,300 kronor i 1:a, 1,456 kronor i 2:a, 1,612 kronor i 3:e och 1,768 kronor i 4:e avlöningsgraden, med en maximiavlöning av 4,352 kronor för 32 timmars tjänstgöring i veckan;

kvinnlig musiklärare vid realskola lön å 900 kronor i 1:a, 1,008 kronor i 2:a, 1,116 kronor i 3:e och 1,224 kronor i 4:e avlöningsgraden, med en maximiavlöning av 1,632 kronor för 12 timmars undervisning i veckan;

lärarinna i kvinnligt handarbete vid samskola lön å 480 kronor i 1:a, 552 kronor i 2:a, 624 kronor i 3:e och 696 kronor i 4:e avlöningsgraden, med en maximiavlöning av 1,392 kronor för 12 veckotimmars undervisning;

vikarierande manlig lärare i teckning, i gymnastik och i musik samt biträdande manlig lärare i teckning 90 kronor för veckotimme;

vikarierande kvinnlig lärare i teckning, i musik och i gymnastik samt biträdande kvinnlig lärare i teckning 85 kronor för veckotimme;

vikarierande lärarinna i kvinnligt handarbete 75 kronor för veckotimme;

att ordinarie övningslärare skall vara skyldig att för den fastställda lönen tjänstgöra:

tekningslärare vid högre allmänt läroverk 15 och vid realskola 10 veckotimmar;

gymnastiklärare vid högre allmänt läroverk 21 och vid realskola 13 veckotimmar;

musiklärare vid högre allmänt läroverk 15 och vid realskola 9 veckotimmar; samt

lärarinna i kvinnligt handarbete 6 veckotimmar;

att ytterligare tjänstgöring må kunna åläggas:

tekningslärare och gymnastiklärare intill sammanlagt 32 veckotimmar, dock att gymnastiklärare icke må utan eget medgivande åläggas mera än sammanlagt 28 veckotimmar;

musiklärare vid högre allmänt läroverk intill sammanlagt 18 och vid realskola intill sammanlagt 12 veckotimmar; samt

lärarinna i kvinnligt handarbete intill sammanlagt 12 veckotimmar;

att, där särskilda förhållanden sådant påkalla, Kungl. Maj:t må kunna medgiva, att teckningslärare erhåller ersättning för intill trettiofyra veckotimmars undervisning;

att övningslärare skall för varje veckotimmens undervisning utöver den mot den ordinarie lönen svarande undervisningstiden åtnjuta ersättning:

manlig lärare i teckning, i gymnastik och i musik vid högre allmänt läroverk med 120 kronor i 1:a, 135 kronor i 2:a, 150 kronor i 3:e och 165 kronor i 4:e avlöningsgraden;

manlig lärare i teckning, i gymnastik och i musik vid realskola med 115 kronor i 1:a, 130 kronor i 2:a, 145 kronor i 3:e och 160 kronor i 4:e avlöningsgraden;

kvinnlig lärare i teckning vid högre allmänt läroverk med 105 kronor i 1:a, 117 kronor i 2:a, 129 kronor i 3:e och 141 kronor i 4:e avlöningsgraden;

kvinnlig lärare i teckning och i musik vid realskola samt i gymnastik vid samskola med 100 kronor i 1:a, 112 kronor i 2:a, 124 kronor i 3:e och 136 kronor i 4:e avlöningsgraden; samt

lärarinna i kvinnligt handarbete vid samskola med 80 kronor i 1:a, 92 kronor i 2:a, 104 kronor i 3:e och 116 kronor i 4:e avlöningsgraden;

att pensionsunderlaget skall utgöra

för rektor vid högre allmänt läroverk 5,600 kronor;

för manlig rektor vid realskola 4,600 kronor;

för kvinnlig rektor vid statssamskola 4,000 kronor;

att högsta pensionsunderlaget skall utgöra

för manlig lektor 4,600 kronor;

för manlig adjunkt 4,000 kronor;

för kvinnlig adjunkt 3,000 kronor;

att, om befattningshavare varit tillförordnad rektor vid allmänt läroverk, sådant skall vid bestämmandet av pensionens belopp räknas honom till godo på samma sätt, som om han varit befullmäktigad rektor;

att för ordinarie övningslärare pensionsunderlaget skall utgöra två tredjedelar av den avlöning, läraren skulle uppbära, därest han bestrede tjänstgöring till den omfattning, som närmast föregående hösttermin var för hans tjänst bestämd, dock att pensionens belopp skall bestämmas med hänsyn till medelbeloppet för år av de högsta pensionsunderlag, som varit för läraren gällande under vart och ett av de tio år, som förflutit närmast före tidpunkten för pensionstagandet, likväl icke lägre belopp än lönen oavkortad;

att övningslärare, som befordrats till ordinarie tjänst, innan den nya löneregleringen träder i kraft, i intet fall skall erhålla lägre pension än han skulle komma i åtnjutande av med tillämpning av nu gällande löne- och pensionsbestämmelser; samt

att extra ordinarie lärare, vilken erhållit förordnande med full tjänstgöring under hel lästermin eller därutöver men av sjukdom är hindrad att sköta sin befattning, skall, därest han före förordnandet tjänstgjort vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium minst ett år, under ledigheten äga uppbära två tredjedelar av det honom enligt gällande bestämmelser eljest tillkommande arvode;

b) föreskriva,

att för åtnjutande av de avlöningsförmåner, som i blivande nya stater varda upptagna för ordinarie befattningshavare vid de allmänna läroverken, skola gälla följande villkor och bestämmelser, nämligen

i fråga om ändrad tjänstgöringsskyldighet, förflyttning till annan tjänst, förening av tjänster m. m.:

att befattningshavare skall, därest vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden vid en möjligen inträdande förändrad organisation av de allmänna läroverken eller eljest kan varda stadgad,

vara pliktig att, med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning han innehar, efter nya eller förändrade föreskrifter sköta de med befattningen förenade göromål;

att befattningshavare vidare skall, likaledes med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning han innehar, vara pliktig att, för den händelse i sammanhang med en allmän revision av läroverksorganisationen hans tjänstgöring anses lämpligen böra förläggas till annan, med de nuvarande allmänna läroverken jämförlig läroanstalt än den, där han då är anställd, ävensom eljest, när helst så av Kungl. Maj:t prövas lämpligt, låta sig förflyttas från allmänt läroverk till annan befattning inom undervisningsväsendet, dock att befattningshavare, som varder förflyttad till annan ort, skall vara berättigad att av statsverket erhålla skälig flyttningshjälp till det belopp, Kungl. Maj:t för varje särskilt fall bestämmer;

att befattningshavare skall vara skyldig underkasta sig de ändrade bestämmelser, som kunna varda stadgade rörande elementarlärarnas nya änke- och pupillkassa;

att befattningshavare vidare skall vara skyldig att underkasta sig de bestämmelser, som må bliva föreskrivna till lärjungarnas skyddande mot smittosam lungsot;

att med rektors- eller ämneslärarbefattning vid allmänt läroverk icke må förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat;

att med befattning vid allmänt läroverk ej må förenas vara sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är försett med Kungl. Maj:ts oktroj eller blivit registrerat såsom aktiebolag, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag det vara må, så framt ej läroverksöverstyrelsen uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid läroverket,

finner uppdraget eller befattningen kunna få mottagas och tills vidare bibehållas; samt

att befattningshavare ej må åtaga sig undervisning vare sig i enskilda, kommunala eller andra läroanstalter, så framt ej, vad angår lektor, adjunkt, ämneslärarinna eller övningslärare, vederbörande rektor efter av läroverksöverstyrelsen angivna riktlinjer, eller, vad angår rektor, läroverksöverstyrelsen, uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande undervisning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid läroverket, finner uppdraget kunna få mottagas och tills vidare bibehållas;

i fråga om avlöningsförmånens uppbärande m. m.:

att tjänstgöringspenningar skola för samtliga befattningshavare, utom rektorer, beräknas utgå för läsårets antal läsveckor, samt att de i rektorernas avlöning ingående tjänstgöringspenningar skola beräknas utgå efter kalenderår men till olika belopp för lästiden och för ferierna efter särskilda bestämmelser, som av Kungl. Maj:t fastställas;

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattningshavare verkligen tjänstgjort, men för den tid, han varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som förordnats att uppehålla befattningen, dock att, då rektor eller lektor, som är domkapitelsledamot, endast åtnjuter ledighet från domkapitelsgöromålen, avdrag å tjänstgöringspenningarna icke må ske;

att, därest annan befattningshavare än övningslärare av sjukdom hindras att förrätta sin befattning, befattningshavaren äger uppbära hela lönen, men att, därest befattningshavaren eljest undfår ledighet, såsom för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag, eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller av annan anledning är lagligen förhindrad att sköta befattningen, befattningshavaren kan förpliktas att under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av lönen, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas

skäligt, skolande i förekommande fall denna skyldighet jämväl åligga avliden lärares stärbhusdelägare under dem tilläventyrs tillkommande tjänst- och nådår;

att övningslärare, som är tjänstledig på grund av sjukdom, äger åtnjuta tre fjärdedelar av vad han skulle uppbära, därest han själv bestrede sin tjänst, men att övningslärare, som eljest undfår ledighet, såsom för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilda uppdrag, eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller av annan anledning är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten av honom eljest tillkommande avlöning avstå så mycket, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt;

att avlöning ej må utgå till befattningshavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest befattningshavare varder avstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del av hans avlöning, som icke prövas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej prövas skäligt låta honom uppbära något därav;

att innehavare av befattning, med vilken rätt till särskilda förmåner är förenad, skall vara underkastad ej mindre minskning i avlöning från statsverket, till belopp motsvarande de i avlöningen ingående särskilda förmåner efter uppskattning i behörig ordning, än även vad i laga ordning kan varda stadgat rörande upphörande eller ändring av nämnda särskilda förmåner;

att den, som tillträder ny avlöningsstat, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande av eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed; samt

att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall själva lönen utgår till månadens slut, den rätt dock oförkränt, som i förekommande fall kan tillkomma avliden lärares

stärbbhusdelägare under dem tilläventyrs tillkommande tjänst- och nådår;

i fråga om ålderstillägg:

att, därest förhöjning av lönen efter viss tids fortsatt innehavande av befattning är i staten medgiven, tidpunkten för

första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehavaren under mer än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med gott vitsord bestritt sin egen eller, på grund av förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit ledighet för fullgörande av värnplikt, och

för andra förhöjningen efter ytterligare fem år, på samma villkor, samt

för tredje förhöjningen, om sådan förekommer, efter än ytterligare fem år, ävenledes på samma villkor,

under iakttagande, vad var och en av omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre avlöningen ej må tillträdas förr än vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänstaldern blivit uppnådd;

att därvid befattningshavare bör tillgodoräknas ej mindre den tid, som före den nya statens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till innehavande befattning eller motsvarande ordinarie tjänst å den gamla avlöningsstaten än även i förekommande fall den föregående extra ordinarie tjänstgöringstid, han enligt de före den 1 januari 1905 gällande bestämmelser ägt tillgodoräkna sig för erhållande av ålderstillägg;

att därvid befattningshavare, vilken före utgången av år 1916 förvärvat behörighet till ämneslärarbefattning vid allmänt läroverk samt under åren 1919—1923 utnämnes till ordinarie ämneslärare, må tillgodoräknas tid, varunder han efter vunnit sådan behörighet omedelbart före tillträdet till den ordinarie tjänsten tjänstgjort vid allmänt läroverk, högre lärarinnese seminariet eller folkskoleseminarium i egenskap av extra eller vikarierande

ämneslärare med full tjänstgöring, dock med den begränsning, att den, som utnämnes under år 1919, må tillgodoräkna sig ett år, den, som utnämnes under år 1920, två år, den, som utnämnes under år 1921, tre år, den, som utnämnes under år 1922, fyra år, och den, som utnämnes under år 1923, fem år av nyss angivna extra ordinarie tjänstgöringstid;

att, därest manlig adjunkt, som befordras till lektor, intjänat tre ålderstillägg, honom skall omedelbart tillgodoräknas ett ålderstillägg som lektor;

att lektor må tillgodoräknas den tid, han efter att i avseende å examina och provår hava vunnit behörighet till lektorstjänst vid allmänt läroverk må hava tjänstgjort som ordinarie lektor vid högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarium, tekniskt gymnasium, teknisk fackskola eller teknisk elementarskola eller såsom ordinarie lektor vid sjökrigsskolan;

att adjunkt må tillgodoräknas den tid, han efter vunnit behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk må hava tjänstgjort såsom rektor vid skeppsgosseskola;

att de i kungl. cirkulären den 1 juni 1877 och den 18 maj 1878 omförmälda docenter vid universiteten ävensom de i kungl. kungörelsen den 23 november 1906 omnämnda docenter vid Stockholms och Göteborgs högskolor må äga att, efter vunnit befordran vid de allmänna läroverken, för åtnjutande av ålderstillägg tillgodoräkna sig den tid, dock ej utöver tre år, de vid universitet eller någon av omförmälda högskolor med nit och skicklighet deltagit i undervisning av den omfattning, som, utan avseende å huruvida docent varit innehavare av docentstipendium eller icke, av Kungl. Maj:t bestämmes;

att adjunkt, manlig eller kvinnlig, må tillgodoräknas de tjänstår utöver tre, han eller hon, efter vunnit behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, tjänstgjort såsom ordinarie ämneslärare vid kommunal mellanskola, dock ej mer än tio år;

att kvinnlig adjunkt må tillgodoräknas den tid, hon efter vunnit behörighet till adjunktstjänst vid all-

mänt läroverk tjänstgjort som ordinarie ämneslärarinna vid statssamskola eller högre lärarinneseminariet;

att ämneslärarinna vid statssamskola må tillgodoräknas den tid, hon tjänstgjort som ordinarie ämneslärarinna vid högre lärarinneseminariet;

att övningslärare vid högre allmänt läroverk må tillgodoräknas den tid, han, efter vunnit kompetens till övningslärartjänst vid högre allmänt läroverk, tjänstgjort som ordinarie övningslärare vid realskola, på det sätt att två års tjänstgöring vid sådan skola må räknas lika med ett års tjänstgöring vid högre allmänt läroverk, dock att övningslärare vid övergång från realskola till högre allmänt läroverk, där tjänstgöringen omfattar minst lika många undervisningstimmar som vid realskolan, må omedelbart tillgodoföras så många ålderstillägg, att ingen löneminskning vederfares honom;

att övningslärare vid allmänt läroverk må tillgodoräknas den tid, han tjänstgjort som ordinarie övningslärare vid högre lärarinneseminariet eller folkskoleseminarium;

att lärarinna i kvinnligt handarbete, som vid den tidpunkt, då den nya lönestaten träder i kraft, är anställd i nämnda egenskap vid statssamskola och som varder utnämnd att från samma tidpunkt vara ordinarie lärarinna i kvinnligt handarbete vid sådan skola, skall äga rätt att av sin föregående tjänstgöring tillgodoräknas de år, under vilka hon, efter att hava vunnit sådan behörighet, som erfordras för dylik anställning, må hava tjänstgjort med minst sex timmars undervisning per vecka, dock ej mer än fem år; samt

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han enligt bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension är skyldig att från tjänsten avgå, icke må tillträda samma förhöjning;

i fråga om skyldighet att avgå från tjänsten och pensionsrätt:

att i fråga om skyldighet att avgå från tjänsten ävensom i fråga om rätt till pension skall gälla vad i

lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension är vid tiden för de nya lönestaternas ikraftträdande eller, såvitt angår innehavare av befattning, som där- efter tillträdades, vid tillträdet till befattningen stadgat.

Vidare får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:tt måtte föreslå riksdagen

dels förklara,

att en var, som med eller efter ingången av år 1919 tillträder befattning vid allmänt läroverk, skall vara pliktig underkasta sig ovannämnda villkor och bestämmelser; samt

att de förutvarande ordinarie befattningshavare, vilka icke före den 15 november 1918 anmäla, att de vilja underkasta sig den nya staten och därvid fästade villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem enligt dittills gällande ordinarie stat tillkommande avlöningsförmåner;

dels föreskriva, att de till teckningsläraren och musikläraren vid Göteborgs högre latinläroverk från kungl. och Hvitfeldtska stipendieinrättningen nu utgående arvoden å respektive 125 och 150 kronor skola upphöra att utgå från sagda stipendieinrättning;

dels, i händelse av godkännande av vad av mig förslagits i fråga om avlöningsförmåner och inrättande av nya lärartjänster ävensom vid bifall till vad i nästföregående moment hemställts, höja det ordinarie reservationsanslaget till de allmänna läroverken med 1,779,261 kronor eller från 5,890,989 kronor till 7,670,250 kronor;

dels ock på extra stat för år 1919 anvisa:

till extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna läroverken ett förslagsanslag, högst 460,000 kronor;

till extra arvoden åt teckningslärare vid de allmänna läroverken ett förslagsanslag, högst 41,500 kronor; samt

till provårskurser för blivande lärare vid de högre allmänna läroverken i Göteborg ett förslagsanslag, högst 27,350 kronor.

Kap. VI. Löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid statens högre lärarinneseminarium.

1. Lektorer.

a) Manliga vikarierande lektorer.

Nuvarande bestämmelser. Vikarie å lektorstjänst vid högre lärarinneseminariet skall, därest han avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till ordinarie ämneslärarbefattning vid allmänt läroverk, åtnjuta arvode å 2,700 kronor, eljest arvode å 2,300 kronor. (Kungl. kungörelsen den 14 september 1914.)

Lärarlöne-nämnden. I detta avseende föreslår nämnden ingen ändring.

Tillfällig löneförbättring. Genom beslut av 1917 års riksdag utgår för år 1918 tillfällig löneförbättring med 400 kronor till vikarierande ämneslärare med full kompetens samt med 300 kronor till sådan lärare utan berörda kompetens.

Löne-reglerings-kommittén. I likhet med vad kommittén förordat i fråga om samtliga vikarierande och extra lärare vid de allmänna läroverken, föreslår kommittén, att arvodet till manlig vikarierande lektor vid högre lärarinneseminariet bestämmes till 3,300 kronor för sådan lärare med full kompetens och 2,900 kronor för sådan lärare utan berörda kompetens.

b) Manliga ordinarie lektorer.

Nuvarande bestämmelser. Lektorerna vid högre lärarinneseminariet åtnjuta för närvarande samma avlöning som lektorerna vid de allmänna läroverken, eller alltså lön i fem lönegrader å 1) 2,600 kronor, 2) 2,950 kronor, 3) 3,300 kronor, 4) 3,650 kronor, 5) 4,000 kronor, jämte tjänstgöringspenningar å respektive 1,400, 1,550, 1,700, 1,850 och 2,000 kronor, tillhopa sålunda respektive 4,000, 4,500, 5,000, 5,500 och 6,000 kronor. (Kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904.)

Dessutom åtnjuta lektorerna tills vidare och intill dess Kungl. Maj:ts annorlunda förordnar hyresbidrag till ett belopp av 700 kronor för år. (Kungl. kungörelsen den 11 juni 1909.)

Enligt beslut av 1917 års riksdag utgår tillfällig löneförbättring för år 1918 till lektor i första, andra eller tredje lönegraden med 700 kronor, till lektor i fjärde lönegraden med 600 kronor och till lektor i femte lönegraden med 400 kronor.

Tillfällig löneförbättring.

Nämnden föreslår för manlig ordinarie lektor: 4,900 kronor i 1:a, 5,400 kronor i 2:a, 5,900 kronor i 3:e och 6,400 kronor i 4:e lönegraden; därav 1,800 kronor i tjänstgöringspenningar, samt därutöver ett årligt arvode av 500 kronor.

Lärlarlönemämnden.

I avseende å beloppet av den till lektorerna tills vidare utgående hyresersättningen föreslår nämnden ingen ändring.

I ett vid nämndens förslag fogat särskilt yttrande avstyrker herr *Olof Olsson* det särskilda arvode på 500 kronor, som nämnden föreslagit för lektorerna, samt förordar följande avlöning: 5,000 kronor i 1:a, 5,500 kronor i 2:a, 6,000 kronor i 3:e och 6,500 kronor i 4:e lönegraden, därav 1,900 kronor tjänstgöringspenningar.

Vid nämndens förslag avgivet särskilt yttrande.

I sitt över nämndens betänkande avgivna utlåtande hemställer läroverksöverstyrelsen, att avlöningen för manlig lektor vid högre lärarinneseminariet måtte bestämmas till samma belopp, som överstyrelsen föreslagit för lektor vid högre allmänt läroverk, 5,400, 5,900 och 6,400 kronor, samt därutöver arvode å 500 kronor ävensom hyresbidrag 700 kronor årligen.

Över nämndens förslag avgivet utlåtande.

Såsom ovan erinrats, har läroverksöverstyrelsen föreslagit, att lektorerna vid de allmänna läroverken och högre lärarinneseminariet måtte, utöver vad överstyrelsen i sitt ovanberörda utlåtande förordat, komma i åtnjutande av ett tredje ålderstillägg å 500 kronor.

Till Kungl. Maj:ts ingivna framställning.

På sätt kommittén förordat i fråga om manliga lektorer vid de allmänna läroverken, anser löneregleringskommittén, att de manliga lektorerna vid högre lärarinneseminariet böra komma i åtnjutande av en avlöning av 5,800 kronor, därav 3,900 kronor lön och 1,900 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma två ålderstillägg till lönen, vardera å 500 kronor.

Löneregleringskommittén.

Vad angår det av nämnden föreslagna särskilda arvodet å 500 kronor, säger sig kommittén ingalunda vilja underkänna de motiv, som föran-

lett nämnden att föreslå denna särskilda förmån. Den från de allmänna läroverken avvikande karaktär, som ifrågavarande läroanstalt äger, måste nogsammt medföra, att i vissa avseenden andra krav ställas på där anställd personal än på befattningshavare vid de allmänna läroverken. Huruvida emellertid dessa krav äro av den art, att de nödvändigtvis måste betinga en högre avlöning än den, som i regel kommer de allmänna läroverkens lektorer till del, är ett spörsmål, rörande vilket olika meningar kunna göra sig gällande. Jämförelsen med de allmänna läroverk, som tillika äro provårsläroverk, kan ju ligga nära till hands, och då för där anställda lärare en särskild förmån utöver ordinarie avlöning förordats, kunde ju billigheten synas fordra, att en motsvarande förmån bereddades lektorerna vid högre lärarinneseminariet.

Kommittén säger sig dock ej kunnat undgå att göra den reflexionen, att, därest på lektorer vid högre lärarinneseminariet ställas kvalifikationer av beskaffenhet att bära föranleda högre avlöningsförmåner än för lektorer vid allmänna läroverk, olikheten i avlöningshänseende icke bör markeras genom särskilda tilläggsarvoden utan själva den ordinarie avlöningen avpassas därefter genom att eventuellt beräknas efter en högre måttstock.

Kommittén håller emellertid före, att den likhet i ordinarie avlöningsförmåner, som hittills förefunnits mellan lektorer vid högre lärarinneseminariet och vid de allmänna läroverken, bör tills vidare bibehållas, och att på den framtida utvecklingen av förhållandena på det område, varom nu är fråga, må få bero, huruvida den särställning, som högre lärarinneseminariet må anses bära intaga, bör taga sig uttryck jämväl i för seminariets lärare särskilt avpassade fasta avlöningar. Kommittén finner sig följaktligen ej kunna förorda det av nämnden föreslagna särskilda arvodet å 500 kronor.

Vad angår hyresbidraget till lektorerna vid högre lärarinneseminariet, är detta en förmån, som beviljats tills vidare och ställts i beroende av det bidrag, som Stockholms stad i motsvarande hänseende låter komma lektorerna vid de allmänna läroverken i nämnda stad till del. Kommittén anser sig sakna anledning att härutinnan föreslå någon ändring.

c) Kvinnliga vikarierande lektorer.

Lärlöne-
nämnden.

Enligt nämndens förslag skulle lektorstjänster kunna innehavas av kvinnor.

För kvinnlig vikarierande lektor föreslår nämnden: därest lärarinnan avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till adjunkts-

tjänst vid allmänt läroverk, 2,500 kronor, eljest 2,100 kronor, allt för år räknat.

I likhet med vad kommittén föreslagit i fråga om kvinnlig vikarierande och extra lärare vid de allmänna läroverken, förordar kommittén, att arvodet till kvinnlig vikarierande lektor vid högre lärarinneseminariet bestämmes till 3,000 kronor för kvinnlig lärare med full kompetens och 2,600 kronor för sådan lärare utan berörda kompetens.

Löne-
reglerings-
kommittén.

d) Kvinnliga ordinarie lektorer.

Nämnden föreslår för kvinnlig ordinarie lektor: 4,100 kronor i 1:a, 4,500 kronor i 2:a, 4,900 kronor i 3:e och 5,300 kronor i 4:e lönegraden, därav 1,700 kronor i tjänstgöringspenningar, samt därutöver ett årligt arvode å 500 kronor.

Lärarlöne-
nämnden.

Vid nämndens betänkande äro fogade särskilda yttranden *dels* av herr *Olof Olsson*, som avstyrker det föreslagna tilläggsarvodet å 500 kronor och, i anslutning till sin uppfattning om principerna för bestämmandet av kvinnliga lärares löner, föreslår för kvinnlig lektor vid högre lärarinneseminariet 4,400 kronor i 1:a, 4,800 kronor i 2:a, 5,200 kronor i 3:e och 5,600 kronor i 4:e lönegraden, därav 1,700 kronor i tjänstgöringspenningar;

Vid nämndens förslag
fogade sär-
skilda yt-
tranden.

dels ock av fröken *Anna Sörensen*, som i enlighet med sin uppfattning om de statsanställda kvinnliga lärarnas avlöningsförmåner föreslår för kvinnlig lektor vid nämnda seminarium 4,400 kronor i 1:a, 4,800 kronor i 2:a, 5,200 kronor i 3:e och 5,600 kronor i 4:e lönegraden, därav 1,800 kronor i tjänstgöringspenningar, samt därutöver ett årligt arvode å 500 kronor.

Enligt kommitténs mening bör avlöningen till kvinnlig lektor bestämmas till 4,800 kronor, därav 3,200 kronor lön och 1,600 kronor tjänstgöringspenningar, vartill skulle kunna komma två ålderstillägg till lönen, vartdera å 400 kronor. Högsta pensionsunderslaget skulle alltså utgöra 4,000 kronor.

Löne-
reglerings-
kommittén.

Nämnden har ej ifrågasatt något hyresbidrag åt kvinnlig lektor vid högre lärarinneseminariet. Under nuvarande förhållanden anser kommittén det böra få härvid bero.

e) Tjänstgöringspenningarnas fördelning.

*Nuvarande
bestämmelser.*

Enligt gällande bestämmelser skola tjänstgöringspenningar för alla lärare vid högre lärarinneseminariet, rektor undantagen, beräknas utgå för läsåsets antal läsveckor; de i rektors avlöning ingående tjänstgöringspenningar skola beräknas utgå efter kalenderår, men till olika belopp för lästiden och för ferierna efter särskilda bestämmelser, som av Kungl. Maj:t fastställas. (Kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904.)

*Lärarlöne-
nämnden.*

Nämnden föreslår, att tjänstgöringspenningarna för lektorerna vid högre lärarinneseminariet må utgå efter kalenderår.

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

I likhet med vad kommittén i förevarande avseende anfört beträffande de allmänna läroverken, anser sig kommittén icke böra förorda nämndens förslag i denna punkt.

= f) Lönetur.

*Nuvarande
bestämmelser.*

I avseende å lönetursberäkning stadgas i kungl. kungörelse den 27 augusti 1904, bland annat, att ämneslärare vid de allmänna läroverken och folkskoleseminarierna samt lektorer vid sjökrigsskolan må, vid övergång till högre lärarinneseminariet, för tillgodonjutande av avlöning i högre lönegrad räkna sig till godo föregående tjänstgöring som ordinarie lärare enligt enahanda grunder, som i samma kungörelse stadgats angående ordinarie lärare vid högre lärarinneseminariet.

*Lärarlöne-
nämnden.*

Nämnden föreslår, att, därest ordinarie adjunkt vid allmänt läroverk befordras till lektor vid högre lärarinneseminariet, honom skola omedelbart tillgodoföras så många ålderstillägg som lektor, att hans avlöning i sistnämnda befattning närmast överstiger den avlöning, han senast åtnjöt som adjunkt eller skulle hava åtnjutit, därest han vid befordran till lektorstjänsten avlönats enligt den för läroverksadjunkter fastställda nya lönestaten, skolande adjunkt, som vid befordran till lektor befinner sig i tredje eller högre lönegrad, för uppflyttning i närmast högre lektorslönegrad äga tillgodoräkna sig den tid, varunder han innehaft adjunktsbefattningen, efter det han i denna befattning senast uppflyttades i högre lönegrad;

att lektor vid högre lärarinneseminariet må för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig den tid han, efter att i avseende å examina och provår hava vunnit behörighet till lektorstjänst vid detta läroverk, må hava tjänstgjort som ordinarie lektor vid folkskoleseminarium.

Under återopande av vad kommittén i det föregående anført i fråga om lönetursberäkning för lärare vid de allmänna läroverken, förordar kommittén, att de bestämmelser, som kommittén för dessa lärare föreslagit, må i tillämpliga delar värda gällande jämväl för lektorer vid högre lärarinneseminariet.

Löne-
reglerings-
kommittén.

2. Rektor.

a) Manlig rektor.

Enligt kungl. kungörelsen den 11 juni 1909 utgår till rektor arvode i två avlöningsgrader å 1) 2,000 kronor och 2) 2,500 kronor, av vilka belopp 600 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar, med rätt för lektor vid högre lärarinneseminariet, vilken förordnas som rektor, att, förutom rektorsarvodet, uppbära lektors lön och tjänstgöringspenningar i första lönegraden, varförutom rektor skall åtnjuta fri bostad eller hyresersättning med 1,700 kronor årligen.

Nuvarande
bestämmel-
ser.

Avlöningen till rektor utgör alltså, förutom bostad eller hyresersättning, 6,000 kronor i 1:a och 6,500 kronor i 2:a lönegraden, varav 2,000 kronor äro att betrakta som tjänstgöringspenningar.

Enligt beslut av 1917 års riksdag utgår för år 1918 tillfällig löneförbättring till rektor i 1:a lönegraden med 400 kronor och till rektor i 2:a lönegraden med 500 kronor.

Tillfällig
löneförbätt-
ring.

Nämnden föreslår, att tillförordnad manlig rektor skall äga uppbära dels honom som lektor tillkommande lön och tjänstgöringspenningar i första lönegraden, dels ock rektorsarvode å 2,000 kronor i 1:a och 2,600 kronor i 2:a lönegraden, därav 700 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar, samt dessutom åtnjuta fri bostad eller hyresersättning till ett belopp av 2,300 kronor för år; härtill skulle komma ett årligt arvode av 500 kronor.

Lärlöne-
nämnden.

I ett vid nämndens betänkande fogat särskilt yttrande förklarar sig herr *Olof Olsson* icke kunna dela nämndens uppfattning om hyresersättningen åt rektor vid högre lärarinneseminariet.

Vid näm-
dens förslag
fogat sär-
skilt ytt-
rande.

I likhet med vad kommittén förordad i fråga om rektor vid högre allmänt läroverk, anser kommittén, att rektor vid högre lärarinneseminariet bör åtnjuta en avlöning av 7,500 kronor, därav 5,000 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar.

Löne-
reglerings-
kommittén.

Beträffande frågan om höjning av rektors hyresersättning från honom nu tillkommande 1,700 kronor till 2,300 kronor, erinrar kom-

mittén därom, att riksdagen år 1912, då fråga om höjning av nämnda ersättning till 2,000 kronor förelåg, ej ansåg tillräckliga skäl förebragta för en dylik höjning. Då enahanda förslag år 1914 ånyo förelades riksdagen, förklarade sig riksdagen ej finna, att de skäl, som ytterligare förebragts, givit anledning till ändring av den utav riksdagen år 1912 hävdade uppfattningen, varigenom sålunda frågan även den gången förföll.

Då förhållandena uti ifrågavarande avseende numera te sig väsentligt annorlunda än då riksdagens senast omförmälda beslut fattades, anser sig kommittén böra tillstyrka, att hyresersättningen måtte förhöjas till belopp, ej understigande 2,000 kronor.

b) Kvinnlig rektor.

Lärlöne-
nämnden.

Enligt nämndens förslag skulle rektorsbefattningen kunna innehavas av kvinna.

Nämnden föreslår, att tillförordnad kvinnlig rektor skall äga uppbära dels henne som lektor tillkommande lön och tjänstgöringspenningar i första lönegraden, dels ock rektorsarvode å 1,700 kronor i 1:a och 2,200 kronor i 2:a lönegraden, därav 700 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar, samt dessutom åtnjuta fri bostad eller hyresersättning till ett belopp av 1,500 kronor för år.

Vid nämndens
förslag
fogat sär-
skilt yt-
rande.

I ett vid nämndens betänkande fogat särskilt yttrande framlägger fröken *Anna Sörensen* enahanda förslag, som dock i så måtto skiljer sig från nämndens, att det förutsätter en högre lektorsavlöning än nämnden föreslagit.

Löne-
reglerings-
kommittén.

Enligt kommitténs mening skulle kvinna kunna befordras till rektor vid ifrågavarande läroanstalt.

Tager man i betraktande förhållandet — fränsett fri bostad eller ersättning därför — mellan slutavlöningen för manlig lektor och avlöningen för manlig rektor, allt enligt kommitténs förslag, bliver skillnaden mellan dessa båda avlöningar 700 kronor, vilket belopp torde kunna betecknas såsom ett särskilt »rektorsarvode». Enligt kommitténs förslag skulle slutavlöningen för kvinnlig lektor bliva 5,600 kronor. Med beräkning att vad här ovan betecknats såsom »rektorsarvode» skulle för kvinnlig befattningshavare sättas till 600 kronor, erhåller man för kvinnlig rektor en avlöning av 6,200 kronor. Av denna summa torde 4,200 kronor böra utgöra lön och 2,000 kronor tjänstgöringspenningar.

Hyresersättning för kvinnlig rektor synes kommittén böra utgöra ungefär två tredjedelar av det belopp, som varder i hyresersättning tilldelat manlig rektor.

Lönetur.

I kungl. kungörelse den 27 augusti 1904 är stadgat, att rektor må vinna uppflyttning från första till andra lönegraden efter förloppet av tio år, därest han med nit och skicklighet tjänstgjort såsom rektor mer än fyra femtedelar av samma tid. *Nuvarande bestämmelser.*

Nämnden föreslår, att rektor må vinna uppflyttning i högre lönegrad efter fem år. *Lärlöne-nämnden.*

I betraktande av den avlöning kommittén i det föregående föreslagit för rektor, anser kommittén nämndens förslag i förevarande punkt ej föranleda något yttrande från kommitténs sida. *Löne-reglerings-kommittén.*

c) Pension.

Rektor vid högre lärarinneseminariet kan tillsättas antingen genom förordnande på viss tid eller genom utnämning. *Nuvarande bestämmelser.*

Kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904 stadgar, att rektor för erhållande av pension skall hava tjänstgjort som rektor i minst 15 år.

Enligt samma kungörelse skall pensionsbeloppet utgöra den av den pensionsberättigade senast åtnjutna avlöningen, med avdrag av tjänstgöringspenningar och den del av rektorsarvodet, som anses motsvara tjänstgöringspenningar; till det sålunda erhållna beloppet kommer jämlikt kungl. brev den 13 juni 1913 ett tillägg av 500 kronor.

Nämnden föreslår, att pensionsunderlaget för rektor skall utgöra den i staten för seminariet upptagna avlöningen med avdrag av tjänstgöringspenningar och den del av rektorsarvodet, som anses som tjänstgöringspenningar, men med tillägg av 500 kronor för manlig rektor och 300 kronor för kvinnlig rektor; samt *Lärlöne-nämnden.*

att, om befattningshavare varit tillförordnad rektor vid högre lärarinneseminariet, sådant skall vid bestämmandet av pensionens belopp räknas honom till godo så, som om han varit befullmäktigad rektor.

Vad kommittén i det föregående anfört och förordat i fråga om pension för rektor (manlig) vid högre allmänt läroverk anser kommittén *Löne-reglerings-kommittén.*

jämväl vara tillämpligt beträffande rektor vid högre lärarinneseminariet, dock att med hänsyn till hyresersättningen pensionsunderlaget för kvinnlig rektor vid sistnämnda läroanstalt synes böra bestämmas till 4,600 kronor.

3. Ämneslärarinnor.

a) Ordinarie ämneslärarinnor.

Nuvarande bestämmelser. Ordinarie ämneslärarinna vid högre lärarinneseminariet åtnjuter för närvarande lön i fyra lönegrader å 1) 1,350 kronor, 2) 1,700 kronor, 3) 2,050 kronor och 4) 2,400 kronor jämte tjänstgöringspenningar å respektive 750, 900, 1,050 och 1,200 kronor, alltså tillhopa respektive 2,100, 2,600, 3,100 och 3,600 kronor. (Kungl. kungörelsen den 16 juni 1906.)

Tillfällig löneförbättring. Enligt beslut av 1917 års riksdag utgår för år 1918 tillfällig löneförbättring till ordinarie ämneslärarinna med 450 kronor.

Lärarlöne-nämnden. Nämnden föreslår, att avlöningen för ordinarie ämneslärarinna bestämmas till 2,800 kronor i 1:a, 3,200 kronor i 2:a, 3,600 kronor i 3:e och 4,000 kronor i 4:e lönegraden, därav 1,100 kronor tjänstgöringspenningar.

Vid nämndens första fogat särskilt yttrande. I ett vid nämndens betänkande fogat särskilt yttrande föreslår herr *Olof Olsson* för ämneslärarinna vid högre lärarinneseminariet: 2,600 kronor i 1:a, 3,000 kronor i 2:a, 3,400 kronor i 3:e och 3,800 kronor i 4:e lönegraden, därav 1,100 kronor i tjänstgöringspenningar.

Löne-reglerings-kommittén. Nämndens förslag innebär, att ifrågavarande lärarinnor skulle erhålla i avlöning 400 kronor mer än ämneslärarinnor vid samskolorna. En viss skillnad i avlöningshänseende mellan dessa kategorier föreligger redan nu. Kommittén delar nämndens uppfattning, att de ordinarie ämneslärarinnorna vid högre lärarinneseminariet skola åtnjuta en något högre avlöning än samskolornas ämneslärarinnor; och finner sig kommittén, som för de sistnämnda föreslagit en avlöning av 2,800 kronor jämte rätt till tre ålderstillägg, vart och ett å 300 kronor, böra för nu ifrågavarande lärarinnor förorda en avlöning av 3,200 kronor, därav 2,000 kronor lön och 1,200 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 300 kronor. Högsta pensionsunderlaget skulle alltså utgöra 2,900 kronor.

b) Vikarierande ämneslärarinnor.

Vikarie å ordinarie ämneslärarinnetjänst åtnjuter för närvarande arvode å 1,800 kronor. (Kungl. kungörelsen den 11 juni 1909.)

Nuvarande bestämmelser.

Enligt beslut av 1917 års riksdag utgår för år 1918 tillfällig löneförbättring till vikarierande ämneslärarinna med 400 kronor.

Tillfällig löneförbättring.

Nämnden föreslår, att avlöningen för vikarierande ämneslärarinna bestämmes till 2,100 kronor för år.

Lärarlöne-nämnden.

Arvodet för vikarierande ämneslärarinnor vid högre lärarinneseminarier anser kommittén böra sättas till enahanda belopp, som kommittén förordat i fråga om motsvarande lärarinnor vid samskolorna, eller alltså 2,600 kronor till sådan lärarinna med full kompetens och 2,400 kronor till sådan lärarinna utan berörda kompetens.

*Löne-reglerings-kommittén.***c) Biträdande föreståndarinnor.**

Ordinarie ämneslärarinna, som förordnas till biträdande föreståndarinna, åtnjuter härför gottgörelse i form av fri bostad eller hyresersättning med 750 kronor årligen. (Kungl. kungörelsen den 11 juni 1909.)

Nuvarande bestämmelser.

Nämnden föreslår för biträdande föreståndarinna fri bostad eller hyresersättning till ett belopp av 1,000 kronor för år.

Lärarlöne-nämnden.

Mot vad nämnden i denna punkt föreslagit har kommittén intet att erinra.

*Löne-reglerings-kommittén.***d) Vikarie för biträdande föreståndarinna.**

Vikarie för biträdande föreståndarinna åtnjuter för närvarande ersättning efter 200 kronor för år. (Kungl. kungörelsen den 11 juni 1909.)

Nuvarande bestämmelser.

Nämnden föreslår till vikarie för biträdande föreståndarinna arvode av 500 kronor för år.

Lärarlöne-nämnden.

Kommittén anser sig icke böra göra någon erinran häremot.

*Löne-reglerings-kommittén.***e) Biträdande ämneslärarinnor.**

Till biträdande ämneslärarinna med huvudsaklig tjänstgöring i normalskolans sju övre klasser utgår arvode i tre avlöningsgrader å 1) 1,800

Nuvarande bestämmelser.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 232 häft. (Nr 260.) 24

kronor, 2) 2,050 kronor och 3) 2,300 kronor, samt till sådan lärarinna med huvudsaklig tjänstgöring i normalskolans fyra lägre klasser arvode i tre avlöningsgrader å 1) 1,500 kronor, 2) 1,750 kronor och 3) 2,000 kronor. (Kungl. kungörelsen den 11 juni 1909).

Tillfällig löneförbättring. Genom beslut av 1917 års riksdag utgår för år 1918 tillfällig löneförbättring åt biträdande ämneslärarinna med 400 kronor.

Lärlöne-nämnden. Nämnden föreslår för biträdande ämneslärarinna med huvudsaklig tjänstgöring i normalskolans sju övre klasser: arvode å 2,100 kronor i 1:a, 2,350 kronor i 2:a och 2,600 kronor i 3:e lönegraden; för biträdande ämneslärarinna med huvudsaklig tjänstgöring i normalskolans fyra lägre klasser: arvode å 1,800 kronor i 1:a, 2,050 kronor i 2:a och 2,300 kronor i 3:e lönegraden.

Över nämndens förslag avgivet yttrande. I sitt över nämndens betänkande avgivna utlåtande förordar läroverksöverstyrelsen, vad angår biträdande ämneslärarinna med huvudsaklig tjänstgöring i normalskolans sju övre klasser, ombildning av denna befattning till ordinarie ämneslärarinnetjänst med motsvarande avlöningsförmåner. Överstyrelsen framhåller, att behovet av denna befattning visat sig vara konstant, varför från undervisningens synpunkt det syntes lämpligast, att densamma ombildades till en ordinarie tjänst.

Beträffande övriga biträdande ämneslärarinnebefattningar med huvudsaklig tjänstgöring i normalskolans fyra lägre klasser förordar överstyrelsen ordinarie karaktär för jämväl dessa tjänster. Vad angår avlöningsförmånerna för sistnämnda befattningshavare, anser överstyrelsen, att begynnelseavlöningen ej bör understiga arvodet för vikarierande ämneslärarinna vid samskola, i följd varav överstyrelsen föreslår en avlöning av 2,100 kronor jämte rätt till två ålderstillägg, vardera å 250 kronor.

Löne-reglerings-kommittén. Vad angår biträdande ämneslärarinna med huvudsaklig tjänstgöring i normalskolans sju övre klasser, anser sig kommittén böra biträda läroverksöverstyrelsens förslag angående ombildning av denna befattning till ordinarie ämneslärarinnetjänst med motsvarande förmåner. I enlighet härmed skulle, såsom kommittén för sistnämnda befattning förordat, avlöningen för nu ifrågakvarande befattningshavare bestämmas till 3,200 kronor, därav 2,000 kronor lön och 1,200 kronor tjänstgöringspenningar, vartill skulle kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 400 kronor.

Vidkommande därefter biträdande ämneslärarinnor med huvudsaklig tjänstgöring i normalskolans fyra lägre klasser finner sig kommit-

tén böra förorda överstyrelsens förslag angående ordinarie karaktär för jämväl dessa tjänster. Beträffande avlöningsförmånerna anser sig kommittén, som föreslagit en avlöning av 2,800 kronor för ordinarie ämneslärarinna vid statssamskola, böra förorda, att avlöningen för nu ifrågasvarande befattningshavare likaledes bestämmes till 2,800 kronor, därav 1,800 kronor lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar, vartill skulle kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 300 kronor.

f) Tjänstgöringspenningarnas fördelning.

Enligt gällande bestämmelser skola tjänstgöringspenningar för alla lärare, rektor undantagen, beräknas utgå för läsårets antal läsveckor. (Kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904.)

Nuvarande bestämmelser.

Nämnden föreslår, att tjänstgöringspenningar för ordinarie ämneslärarinnor beräknas utgå efter kalenderår.

Lärarlönenämnden.

I likhet med vad kommittén anfört i fråga om fördelning av tjänstgöringspenningarna för lektorer vid högre lärarinneseminariet samt ämneslärare vid de allmänna läroverken, finner sig kommittén icke böra förorda nämndens förslag i denna punkt.

Löne-regleringskommittén.

Lönetur.

För ämneslärarinnor finnes i fråga om lönetursberäkning intet särskilt stadgat utom de allmänna bestämmelser, som i detta avseende gälla för den ordinarie ämneslärarpersonalen.

Nuvarande bestämmelser.

Nämndens betänkande innehåller intet stadgande angående lönetursrätt för ämneslärarinnor.

Lärarlönenämnden.

I sitt över nämndens betänkande avgivna utlåtande föreslår lärarkollegiet vid högre lärarinneseminariet, att ämneslärarinna må för uppflyttning i högre lönegrad få tillgodoräkna sig tjänstgöring som ordinarie lärarinna vid statssamskola.

Över nämndens förslag avgivet utlåtande.

Kommittén anser sig böra förorda, att ämneslärarinna må för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräknas den tid hon efter vunnen behörighet till ordinarie ämneslärarinnebefattning vid högre lärarinneseminariet tjänstgjort som ordinarie ämneslärarinna vid statssamskola.

Löne-regleringskommittén.

4. Övningslärare.

a)—b) Manliga och kvinnliga övningslärare.

*Nuvarande
bestämmel-
ser.*

Enligt nu gällande bestämmelser utgör avlöningen för lärare eller lärarinna i teckning lön i tre lönegrader å 1) 1,800 kronor, 2) 2,000 kronor och 3) 2,200 kronor; för lärare eller lärarinna i musik lön i tre lönegrader å 1) 1,200 kronor, 2) 1,400 kronor och 3) 1,600 kronor; för lärare eller lärarinna i gymnastik lön i tre lönegrader å 1) 1,200 kronor, 2) 1,400 kronor och 3) 1,600 kronor; samt för lärarinna i handarbete lön i tre lönegrader å 1) 1,500 kronor, 2) 1,700 kronor och 3) 1,900 kronor.

För denna avlöning skall lärare eller lärarinna i teckning vara skyldig att undervisa intill 22 veckotimmar, lärare eller lärarinna i musik intill 14 veckotimmar, lärare eller lärarinna i gymnastik intill 15 veckotimmar och lärarinna i handarbete intill 24 veckotimmar; dock kan ytterligare tjänstgöring åläggas ifrågavarande lärare eller lärarinnor mot en ersättning för veckotimme och läsår av 100 kronor till lärare och lärarinna i teckning, i musik och i gymnastik och 70 kronor till lärarinna i handarbete. Sådan ersättning får emellertid icke utan Kungl. Maj:ts medgivande utgå för mera än fyra veckotimmar till en och samma lärare eller lärarinna.

Vikarie å ordinarie övningslärartjänst åtnjuter arvode, beräknat efter läsår, till samma belopp som lönen i första lönegraden vid befattningen jämte tilläggsarvodet för extra tjänstgöring. (Kungl. kungörelsen den 11 juni 1909.)

*Tillfällig
löneförbät-
tring.*

Enligt beslut av 1917 års riksdag utgår för år 1918 tillfällig löneförbättring

till ordinarie gymnastiklärare	med 600 kronor
» » tecknings- eller musiklärare	» 500 »
» » handarbetslärarinna	» 400 »
» vikarierande gymnastiklärare	» 400 »
» annan vikarierande övningslärare	» 300 »

*Lärlöne-
nämnden.*

Nämnden föreslår,
att avlöningen bestämes till
för manlig vikarierande lärare i teckning och i musik: 80 kronor
för veckotimme;

för manlig ordinarie lärare i teckning: lön å 2,420 kronor i 1:a, 2,750 kronor i 2:a, 3,080 kronor i 3:e och 3,410 kronor i 4:e lönegraden;

för manlig ordinarie lärare i musik: lön å 1,540 kronor i 1:a, 1,750 kronor i 2:a, 1,960 kronor i 3:e och 2,170 kronor i 4:e lönegraden;

för kvinnlig vikarierande lärare i teckning och i musik samt vikarierande lärarinna i gymnastik: 75 kronor för veckotimme;

för vikarierande lärarinna i handarbete: 70 kronor för veckotimme;

för kvinnlig ordinarie lärare i teckning: lön å 2,090 kronor i 1:a, 2,360 kronor i 2:a, 2,620 kronor i 3:e och 2,890 kronor i 4:e lönegraden;

för kvinnlig ordinarie lärare i musik: lön å 1,330 kronor i 1:a, 1,500 kronor i 2:a, 1,670 kronor i 3:e och 1,840 kronor i 4:e lönegraden;

för ordinarie lärarinna i gymnastik: lön å 1,430 kronor i 1:a, 1,610 kronor i 2:a, 1,790 kronor i 3:e och 1,970 kronor i 4:e lönegraden; samt

för ordinarie lärarinna i handarbete: lön å 1,800 kronor i 1:a, 2,090 kronor i 2:a, 2,380 kronor i 3:e och 2,670 kronor i 4:e lönegraden;

att ordinarie övningslärare skall vara skyldig att för den fastställda lönen tjänstgöra:

lärare i teckning: intill 22 veckotimmar,

lärare i musik: intill 14 veckotimmar,

lärarinna i gymnastik: intill 15 veckotimmar och

lärarinna i handarbete: intill 24 veckotimmar;

att ytterligare tjänstgöring må kunna åläggas dessa lärare mot en ersättning för veckotimme av

för manlig lärare i teckning och i musik: 110 kronor i 1:a, 125 kronor i 2:a, 140 kronor i 3:e och 155 kronor i 4:e lönegraden;

för kvinnlig lärare i teckning och i musik samt lärarinna i gymnastik: 95 kronor i 1:a, 107 kronor i 2:a, 119 kronor i 3:e och 131 kronor i 4:e lönegraden; samt

för lärarinna i handarbete: 75 kronor i 1:a, 87 kronor i 2:a, 99 kronor i 3:e och 111 kronor i 4:e lönegraden,

skolande härvid iakttagas, att sådan ersättning icke må, utan Kungl. Maj:ts medgivande, utgå för mera än fyra veckotimmar till en och samma lärare eller lärarinna.

I ett vid nämndens betänkande fogat särskilt yttrande föreslår fröken *Anna Sörensen* att avlöningen bestämmes till

Vid nämndens förslag fogat särskilt yttrande.

för kvinnlig lärare i teckning: 2,270 kronor i 1:a, 2,530 kronor i 2:a, 2,800 kronor i 3:e och 3,060 kronor i 4:e lönegraden;
 för kvinnlig lärare i musik: 1,450 kronor i 1:a, 1,610 kronor i 2:a, 1,780 kronor i 3:e och 1,950 kronor i 4:e lönegraden;
 för kvinnlig lärare i gymnastik: 1,550 kronor i 1:a, 1,730 kronor i 2:a, 1,910 kronor i 3:e och 2,090 kronor i 4:e lönegraden;
 för lärarinna i handarbete: 2,000 kronor i 1:a, 2,280 kronor i 2:a, 2,570 kronor i 3:e och 2,860 kronor i 4:e lönegraden.

För extra tjänstgöring skulle utgå avlöning beräknad efter följande ersättning för veckotimme:

för kvinnlig lärare i teckning och i musik samt lärarinna i gymnastik: 103 kronor i 1:a, 115 kronor i 2:a, 127 kronor i 3:e och 139 kronor i 4:e lönegraden; samt

för lärarinna i handarbete: 83 kronor i 1:a, 95 kronor i 2:a, 107 kronor i 3:e och 119 kronor i 4:e lönegraden.

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

Vad kommittén anfört och förordat i fråga om avlöning åt övningslärare vid de allmänna läroverken anser kommittén böra i tillämpliga delar äga giltighet i fråga om motsvarande övningslärare vid högre lärarinneseminariet.

Ersättningen för veckotimme för manlig ordinarie lärare i teckning och i musik skulle alltså utgå efter 120 kronor i första, 135 kronor i andra, 150 kronor i tredje och 165 kronor i fjärde avlöningsgraden, för kvinnlig ordinarie lärare i teckning och i musik samt ordinarie lärarinna i gymnastik efter 105 kronor i första, 117 kronor i andra, 129 kronor i tredje och 141 kronor i fjärde avlöningsgraden. För ordinarie lärarinna i handarbete åter anser kommittén ersättningen för veckotimme böra bestämmas till 85 kronor i första, 97 kronor i andra, 109 kronor i tredje och 121 kronor i fjärde avlöningsgraden.

Vad angår vikarierande lärare skulle ersättningen utgå för manlig lärare i teckning och i musik efter 90 kronor för veckotimme, för kvinnlig lärare i samma ämnen samt lärarinna i gymnastik efter 85 kronor för veckotimme; för lärarinna i handarbete åter efter 80 kronor för veckotimme.

Med godtagande av nämndens förslag beträffande omfattningen av den ordinarie undervisningsskyldigheten och med beräkning av ovan utav kommittén förordade ersättningsbelopp för veckotimme, har kommittén för ifrågavarande ordinarie övningslärare föreslagit i betänkandet närmare angivna avlöningar.

c) Avlöning under tjänstledighet.

Vid förfall på grund av sjukdom äger övningslärare och övningslärarinna uppbära tre fjärdedelar av lönen. (Kungl. kungörelsen den 11 juni 1909.)

Nuvarande bestämmelser.

Nämnden föreslår, att ordinarie övningslärare, som är tjänstledig på grund av styrkt sjukdom, skall äga åtnjuta tre fjärdedelar av vad han skulle uppbära, därest han själv bestrede sin tjänst, samt att ordinarie övningslärare, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilda uppdrag eller från tjänstgöring i behörig ordning avstänges eller eljest är lagligen förhindrad att befattningen sköta, kan förpliktas att av honom eljest tillkommande avlöning avstå så mycket, som för befattningsens uppehållande erfordras eller, eljest prövas skäligt.

Lärarylönenämnden.

I fråga om avlöning under tjänstledighet anser kommittén böra i tillämpliga delar gälla vad kommittén i det föregående i samma avseende föreslagit i fråga om övningslärare vid de allmänna läroverken.

Löne-regleringskommittén.

d) Lönetur.

I fråga om uppflyttning i högre avlöningsgrad för lärare eller lärarinna i övningsämne gäller för närvarande i tillämpliga delar vad i sådant avseende är stadgat angående ämneslärare vid högre lärarinneseminariet. (Kungl. kungörelsen den 11 juni 1909.)

Nuvarande bestämmelser.

Nämnden föreslår,

att ordinarie övningslärare vid högre lärarinneseminariet må för uppflyttning i högre lönegrad få tillgodoräkna sig den tid, han tjänstgjort som ordinarie övningslärare vid högre allmänt läroverk, ävensom den tid, han efter vunnen kompetens till övningslärarbefattning vid högre allmänt läroverk tjänstgjort som ordinarie övningslärare vid realskola, på det sätt att två års tjänstgöring vid realskola må räknas lika med ett års tjänstgöring vid högre lärarinneseminariet; samt

Lärarylönenämnden.

att ordinarie övningslärare vid högre lärarinneseminariet må för uppflyttning i högre lönegrad få tillgodoräkna sig den tid han tjänstgjort som ordinarie övningslärare vid folkskoleseminarium.

Kommittén finner sig böra, i likhet med vad kommittén tillstyrkt beträffande lönetur för övningslärare vid de högre allmänna läroverken,

Löne-regleringskommittén.

förorda vad nämnden i denna punkt föreslagit, dock med det tillägget, att övningslärare vid övergång från realskola till högre lärarinneseminariet må, därest tjänstgöringen vid sistnämnda läroanstalt omfattar minst lika många undervisningstimmar som vid realskolan, tillgodoföras så många ålderstillägg, att ingen löneminskning vederfares honom.

e) Pension.

Nuvarande bestämmelser.

Angående pensionsunderlag för lärare eller lärarinnor i övningsämnen finnas för närvarande inga särskilda bestämmelser.

Lärlärlöne-nämnden.

Nämnden föreslår, att för ordinarie övningslärare pensionsunderlaget skall utgöra två tredjedelar av den avlöning, läraren skulle uppbära, därest han bestrede tjänstgöring till den omfattning, som närmast föregående hösttermin var för hans tjänst bestämd, dock att pensionsbeloppet skall bestämmas med hänsyn till medelbeloppet för år av de högsta pensionsunderlag, som varit för läraren gällande under vart och ett av de 10 år, som förflutit närmast före tidpunkten för pensionstagandet.

Löne-reglerings-kommittén.

I likhet med vad kommittén förordat i fråga om pension för övningslärare vid de allmänna läroverken, tillstyrker kommittén vad nämnden i denna punkt föreslagit, dock med det tillägg, att pensionen ej må utgå med lägre belopp än lönen oavkortad.

5. Villkor för inträde på den nya lönestaten.

Lärlärlöne-nämnden.

Nämnden föreslår, att som villkor för inträde på ny lönestat bör stadgas,

att lärare skall vara skyldig att underkasta sig de ändrade bestämmelser, som kunna varda stadgade rörande elementarlärarnas nya änke- och pupillkassa; samt

att ordinarie lärare, som ingår på den nya löneregleringen, skall vara skyldig underkasta sig de bestämmelser, som må bliva föreskrivna till lärjungarnas skyddande mot smittosam lungsot.

Löne-reglerings-kommittén.

Under hänvisning till vad kommittén anfört under motsvarande punkt för de allmänna läroverkens vidkommande, tillstyrker kommittén, att vad därstädes föreslagits, må i tillämpliga delar varda gällande jämväl i fråga om befattningshavare vid högre lärarinneseminariet.

Vid löne-reglerings-kommitténs betänkande fogad reservation.

I en vid löne-regleringskommitténs betänkande fogad reservation av herrar *A. Pers* och *K. Stenström* anföres följande:

»Kommitténs förslag i fråga om avlöningsbeloppen för rektor och lektorer vid högre lärarinneseminariet innebär, att dessa skulle i avlöningshänseende i stort sett likställas med motsvarande befattningshavare vid de högre allmänna läroverken.

Högre lärarinneseminariets ställning och betydelse i vårt skolväsende synes oss icke genom nämnda förslag hava blivit tillräckligt beaktade. Det må nämligen erinras, hurusom det här är fråga om en undervisningsanstalt, vars uppgift är att för flickskolor och samskolor utbilda lärarinnor, på vilkas verksamhet stora anspråk ställas i olika avseenden. Att lärarpersonalen vid ifrågavarande läroanstalt med hänsyn härtill bör, såsom ock blivit påyrkat, i avlöningshänseende ställas något högre än motsvarande tjänst innehavare vid de högre allmänna läroverken, finna vi riktigt, i synnerhet som för de ordinarie lärarna vid provårsläroverken och provårseminarierna föreslagits avlöningsförmåner, vilka tillhoppa uppgå till högre belopp än som ifrågasattes för lärarna vid övriga högre allmänna läroverk.

Vi vilja härmed endast hava framhållit, att högre lärarinneseminariets ställning såsom en lärarutbildningsanstalt enligt vår mening bort i kommitténs förslag föranleda högre avlöningsförmåner för rektor och lektorer därstädes än för motsvarande lärare vid de högre allmänna läroverken.»

Herr *A. Nordfelt* har ävenledes förklarar sig instämma i syftet med den i reservationen uttalade uppfattningen.

Jag anser mig i det stora hela kunna uttala min anslutning till kommitténs förslag. Endast i ett avseende hyser jag en mot kommittén olika uppfattning, varjämte jag anser mig böra göra ett par tillägg till kommitténs förslag.

*Departements-
chefen.*

I enlighet med den uppfattning, som kommit till uttryck i nyssberörda inom lönerogleringskommittén avgivna reservation, anser jag, att rektor och lektorer vid högre lärarinneseminariet böra i avlöningshänseende bättre tillgodoses än kommitténs förslag innebär.

*Särskilda
arvoden åt
rektor och
lektorer.*

Undervisningen vid högre lärarinneseminariet måste stå på en mera vetenskaplig nivå och hava i viss mån den akademiska undervisningens form. De uppgifter, som åligga lärarna vid denna läroanstalt, äro tvivelsutan av mera maktpåliggande natur än vad som kräves av lärarna vid de allmänna läroverken. Då vidare provårsläroverken blivit i det föreliggande förslaget på ett enligt min mening rättvist sätt till-

godosedda, synes mig billigheten fordra, att motsvarande lärare vid högre lärarinneseminariet ej bliva sämre ställda än lärarna vid dessa läroverk. Jämförelsen med provårsläroverken är emellertid enligt min mening endast skenbar. I själva verket torde högre lärarinneseminariet hava än mer omfattande uppgifter än dessa, i det att lärarinneseminariet ej endast har att tillgodose den praktiska utbildningen av blivande lärarinnor utan även att ansvara för det kunskapsmeddelande, som i motsvarande fall tillkommer universiteten och högskolorna. Slutligen och ej minst från synpunkten av lärarinneseminiariets utveckling och med hänsyn till nödvändigheten att fylla de allt större fordringar, som numera ställas på lärarutbildningsanstalter av olika slag, finner jag fog förefinnas för den uppfattning, åt vilken reservanterna inom kommittén givit uttryck.

Reservanterna hava endast framhållit, att högre lärarinneseminiariets ställning såsom lärarutbildningsanstalt bort föranleda högre avlöningsförmåner för rektor och lektorer därstädes än för motsvarande lärare vid de högre allmänna läroverken. Något direkt förslag härutinnan har icke i reservationen framlagts. På sätt av det föregående framgår, har lärarlönenämnden för sagda befattningshavare föreslagit ett särskilt arvode av 500 kronor. Lönereglerngskommittén, som säger sig ingalunda hava underkänt de motiv, som föranlett nämnden att föreslå denna särskilda förmån, anser emellertid, att därest av lektorer vid högre lärarinneseminariet fordras kvalifikationer av beskaffenhet att böra föranleda högre avlöningsförmåner än för lektorer vid högre allmänna läroverk, olikheten i avlöningshänseende icke borde markeras genom särskilda tilläggsarvoden utan själva den ordinarie avlöningen avpassas därefter genom att eventuellt beräknas efter en högre måttstock. Och kommittén hänskjuter vidare till den framtida utvecklingen, huruvida den särställning, som högre lärarinneseminariet ansåges böra intaga, borde taga sig uttryck jämväl i för seminariets lärare särskilt avpassade fasta avlöningar.

För egen del vill jag ingalunda underkänna de skäl, som föranlett kommittén att avstyrka det av nämnden föreslagna arvodet å 500 kronor. Jag är ense med kommittén därutinnan, att det må på den framtida utvecklingen få bero, huruvida seminariets särställning bör taga sig uttryck i för dess lärare särskilt avpassade fasta avlöningar. Men detta bör enligt mitt förmenande icke hindra, att, innan den åberopade utvecklingen stabiliserats, ifrågavarande lärare redan nu må erhålla en särskild förmån, som synes mig fullt berättigad med hänsyn till den särställning, förevarande läroanstalt redan för närvarande intager. Jag ansluter mig följaktligen till lärarlönenämndens förslag om ett särskilt arvode å 500

kronor, utöver ordinarie avlöningsförmåner åt rektor och lektorer vid högre lärarinneseminariet.

Enligt kommitténs förslag skulle de nuvarande biträdande ämneslärarinnebefattningarna, vilka för närvarande ej hava karaktär av ordinarie tjänster, förvandlas till ordinarie befattningar. Den biträdande ämneslärarinnan med huvudsaklig tjänstgöring i normalskolans sju övre klasser skulle i avlöningshänseende bliva likställd med ordinarie ämneslärarinna. För de biträdande ämneslärarinnorna med huvudsaklig tjänstgöring i normalskolans fyra lägre klasser har föreslagits avlöning efter en lägre löneskala.

Lönetsberäkning för ordinarie ämneslärarinnor.

Kommitténs förslag innebär vidare, att ifråga om ålderstilläggsberäkning befattningshavare må tillgodoräknas den tid, som före den nya statens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till innehavande befattning eller motsvarande *ordinarie* tjänst å den gamla avlöningsstaten.

Med tillämpning av sistnämnda bestämmelse skulle följaktligen den där berörda förmån tillkomma hittillsvarande ordinarie ämneslärarinnor, men icke ovan omförmälda biträdande ämneslärarinnor, vilka först med inträde på den föreslagna staten skulle bliva innehavare av ordinarie tjänster.

Visserligen äro de nuvarande biträdande ämneslärarinnebefattningarna formellt icke ordinarie tjänster, men de hava sedan länge varit uppförda å ordinarie stat och det konstanta behovet av dessa befattningar har veterligen icke blivit ifrågasatt.

Det synes mig billigt, att vid en lönereglering, som bereder en förmån av angiven art åt de hittillsvarande ordinarie ämneslärarinnorna, även de nuvarande biträdande ämneslärarinnor, vilka bliva innehavare av ordinarie tjänster, må få åtnjuta en motsvarande förmån. Då det torde kunna ifrågasättas, huruvida ett dylikt medgivande bör avse hela deras föregående tjänstgöring som biträdande ämneslärarinnor, vill jag såsom en medelväg föreslå, att de må erhålla rätt att för ålderstilläggsberäkning tillgodoräkna sig den tid utöver fem år, de tjänstgjort i nämnda egenskap vid högre lärarinneseminariet.

Arvoden till vissa timlärare i läsämnen vid såväl själva seminariet som normalskolan utgå ur ett å extra stat beviljat anslag till extra lärarinnor, timlärare och vikarier. Något förslag angående reglering av dessa arvodesbelopp har icke framlagts av lärarlönenämnden, och ej heller sedermera har i de i ärendet avgivna utlåtanden och framställningar fråga härom varit uppe. Då nu emellertid motsvarande ersättningsbelopp

Arvoden till timlärare i läsämnen.

föreslagits utgå efter en högre måttstock såväl för de allmänna läroverkens som för folkskoleseminariernas vidkommande, synes mig billigt, att en reglering vidtages jämväl i avseende å timarvoden vid högre lärarinneseminarier.

Härtill kommer ock, att, efter vad jag inhämtat, det ej sällan varit förenat med svårighet att för nuvarande avlöningsbelopp erhålla fullt lämpliga lärarkrafter.

Arvoden till timlärare i seminariets högre kurs (utom talövnings-timmar) samt till timlärare i fysiologi i seminariets lägre kurs utgå för närvarande efter 190 kronor för veckotimme. Jag har i det föregående föreslagit en höjning av arvodet till manlig timlärare vid de allmänna läroverken från nuvarande 90 kronor till 140 kronor eller alltså med 50 kronor för veckotimme räknat. Med beräkning av enahanda höjning av 50 kronor skulle omförmälda belopp för timlärare vid högre lärarinneseminarier böra beräknas efter 240 kronor för veckotimme. En dylik ersättning kan ingalunda anses för hög, om man tager i betraktande å ena sidan de stora krav, som måste ställas på sådana lärare vid den läroanstalt, varom nu är tal, och å andra sidan det förhållandet, att dessa personer i regel äro att söka inom sådana områden, där deras arbete värderas efter en betydligt högre måttstock.

Till övriga timlärare i seminariets lägre kurs ävensom till timlärare i hälsolära i normalskolan utgår för närvarande ersättning efter 160 kronor för veckotimme. Beloppet synes mig böra höjas till 200 kronor. Timlärare i talövning i främmande språk ävensom övriga timlärare i normalskolan åtnjuta arvode efter 100 kronor för veckotimme; jag vill föreslå en höjning av sistnämnda belopp till 140 kronor.

*Hyresbidrag
till rektor,
lektorer
m. fl.*

Redan före 1909 års omorganisation av högre lärarinneseminarier hade rektor vid seminariet varit i åtnjutande av hyresersättning; biträdande föreståndarinnorna och lektorerna hade haft hyresbidrag. Såväl hyresersättningen som hyresbidragen hade beviljats av seminariets direktion. Vid omorganisationen bestämde riksdagen, att av normalskolans inträdes- och terminsavgifter skulle till nämnda hyresersättningar och hyresbidrag få uttagas ett belopp av högst 11,000 kronor — vad å avgifterna återstode, sedan expensmedel samt hyresersättningar och hyresbidrag uttagits, skulle enligt riksdagens beslut användas till förräntning och amortering av läroanstaltens skulder. I avseende å beloppen av hyresersättningar och hyresbidrag fastställde 1909 års riksdag tillika, att rektor skulle åtnjuta fri bostad eller hyresersättning med 1,700 kronor årligen samt en var av de två biträdande föreståndarinnorna fri bostad eller hyresersätt-

ning med 750 kronor årligen. Lektorerna skulle äga tills vidare och intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnade åtnjuta en var hyresbidrag med 700 kronor.

Rektorn har ifrågasatt en höjning av omförmälda hyresersättningar och hyresbidrag. Med hänsyn till nuvarande i jämförelse med förhållandena år 1909 avsevärt höjda hyresbelopp i huvudstaden ansåge rektor nuvarande hyresersättningar och hyresbidrag kunna sägas icke fullt motsvara sitt ändamål. Rektor framhåller, att Stockholms stadsfullmäktige genom beslut den 19 mars 1917 höjt rektorernas vid de högre allmänna läroverken hyresersättning från 2,000 till 2,400 kronor och rektorernas vid realskolorna hyresersättning från 1,900 till 2,300 kronor och genom beslut den 28 juni 1917 höjt de vid de allmänna läroverken tjänstgörande lektorernas hyresbidrag från 700 till 800 kronor. Även på grund härav ansåge rektor det önskvärt, att motsvarande befattningshavares vid högre lärarinneseminarier hyresersättningar och hyresbidrag höjdes, så att icke vid eventuell ledighet tjänster vid seminariet bleve mindre eftersträfvansvärda än motsvarande tjänster vid de allmänna läroverken. Rektor ville därför anhålla, att från och med år 1918 rektor vid högre lärarinneseminarier måtte av terminsavgiftsmedlen äga att uppbära hyresersättning a 2,000 kronor, de biträdande föreståndarinnorna sådan ersättning a 850 kronor och lektorerna hyresbidrag a 800 kronor.

Denna rektorns framställning tillstyrkes av läroverksöverstyrelsen.

Såsom av det föregående framgår, har lärarlönenämnden föreslagit, att rektor skall åtnjuta fri bostad eller hyresersättning till ett belopp av 2,300 kronor för år. Löneregleringskommittén tillstyrker, att hyresersättningen måtte höjas från nuvarande 1,700 kronor till belopp, ej understigande 2,000 kronor. Ursprungligen bestämd med hänsyn till de hyresersättningar, som då utgingo till rektorer vid de flesta högre allmänna läroverk i Stockholm (rektorn vid Nya elementarskolan har, tydligen på grund av denna läroanstalts särställning, fått hyresbidrag till mindre belopp än de övriga), torde seminarierektorns hyresersättning nu böra ökas. För de högre allmänna Stockholmsläroverkens rektorer bestämmas hyresersättningarna periodvis för 3 år i sänder; år 1909, då den nuvarande hyresersättningen fastställdes för rektorn vid högre lärarinneseminarier, voro hyresersättningarna till läroverksrektorerna bestämda för åren 1907—1909. Den nu av Stockholms stadsfullmäktige till 2,400 kronor bestämda hyresersättningen till en var av rektorerna vid de högre allmänna läroverken i Stockholm, dock med undantag för rektorn vid Nya elementarskolan, vilken sistnämnde rektor av Stockholms stad åtnjuter ett hyresbidrag av 1,000 kronor, gäller för åren 1917 och 1918

av 3-årsperioden 1916—1918. Det lär ej vara anledning antaga, att denna ersättning skall för kommande år undergå sänkning. Jag anser det vara av betydelse, att rektorn vid ifrågavarande läroanstalt icke bliver i avlöningshänseende ofördelaktigare ställd än motsvarande befattningshavare vid de högre allmänna läroverken, och får följaktligen förorda för ändamålet ett belopp av 2,400 kronor.

För biträdande föreståndarinna har lärarlönenämnden föreslagit hyresersättning till belopp av 1,000 kronor för år, och har lönerегleringskommittén icke haft något att häremot erinra. Jag biträder detta förslag.

Då omorganisationen av högre lärarinneseminariet år 1909 genomfördes, hade lektorerna därstädes, såsom jag förut omförmält, redan kommit i åtnjutande av de av direktionen för seminariet beviljade hyresbidrag, nämligen 700 kronor årligen för en var. Enligt vad vederbörande departementschef vid underdånig anmälan av omorganisationsfrågan anförde voro dessa hyresbidrag att anse såsom en tillfällig hjälp, som lämnats tills vidare och så länge Stockholms stad beredde motsvarande befattningshavare vid de allmänna läroverken i huvudstaden liknande förmån. Ett dylikt betraktelsesätt lär ej hava legat till grund för riksdagens ovan omförmälda beslut år 1909. Någon ändring i nu utgående belopp har icke ifrågasatts av vare sig lärarlönenämnden eller lönerегleringskommittén.

Stadsfullmäktige hava emellertid numera höjt den av dem beviljade hyreshjälpen till lektorerna vid de högre allmänna läroverken i Stockholm från förutvarande 700 kronor till 800 kronor, att utgå från och med år 1917. Man torde därför böra vidtaga en liknande förhöjning av seminarieläroverkenas hyresbidrag, att utgå från och med år 1919 tills vidare och intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnar.

Avlöningsvillkor.

De tillägg till lönerегleringskommitténs avlöningsvillkor, som jag i avseende å befattningshavare vid de allmänna läroverken förordnat, torde även böra i tillämpliga delar gälla för högre lärarinneseminarier vidkommande.

Kostnadsberäkning.

Ordinarie avlöningar.

Nu gällande stat för högre lärarinneseminariet slutar å ett belopp av 76,350 kronor. Därav utgå till ordinarie avlöningar åt lärarpersonalen ett sammanlagt belopp av 72,900 kronor. Ålderstilläggen utgå ur åttonde huvudtitelns allmänna förslagsanslag till ålderstillägg.

Ett bifall till det föreliggande löneregleringsförslaget för högre lärarinneseminariets vidkommande skulle i fråga om lärarpersonalens ordinarie avlöningar betinga en totalkostnad av 113,035 kronor. Ålders-tilläggen torde allt fortfarande böra utgå ur åttonde huvudtitelns allmänna förslagsanslag till ålderstillägg. Den ändring, som tilläventyrs kan bliva följden av eventuellt nya avlöningsgrunder, i det i vissa fall ålderstilläggens antal minskas, i andra fall ökas, torde ej vara av beskaffenhet att nu föranleda någon jämkning av beloppet utav sistnämnda förslagsanslag.

Drages från föreslagna kostnader, 113,035 kronor, den nuvarande kostnadssumman, 72,900 kronor, erhålles ett belopp av 40,135 kronor, vilket alltså utgör den kostnadsökning av den ordinarie staten, som betingas av det av mig förordade löneregleringsförslaget.

	Antal	Enligt nu gällande grunder		Enligt föreslagna grunder	
		Begynnelse- avlöning	Summa	Begynnelse- avlöning	Summa
Rektor	1	6,000	6,000	7,500	7,500
Lektorer	9	4,000	36,000	5,800	52,200
Ordinarie ämneslärarinnor	9	2,100	18,900	3,200	28,800
Biträdande	1	1,800	1,800	3,200	3,200
»	3	1,500	4,500	2,800	8,400
Lärare i teckning	1	1,800	1,800	2,640	2,640
» i gymnastik	1	1,200	1,200	1,575	1,575
» i musik	1	1,200	1,200	1,680	1,680
» i handarbete	1	1,500	1,500	2,040	2,040
Särskilt arvode åt rektor och lektorer å 500 kronor	—	—	—	—	5,000
			72,900		113,035

Under en följd av år har riksdagen, på grund av Kungl. Maj:ts framställningar, å extra stat beviljat anslag för tillgodoseende av vissa behov vid högre lärarinneseminariet och den därmed förenade normal-skolan för flickor, såsom stipendier, lokalhyra m. m. Bland dessa anslag ingår även en post till arvoden åt extra lärarinnor, timlärare och vikarier, vilken anslagspost för år 1918 beräknats till 13,500 kronor.

I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag är förslag framlagt om beredande av medel på extra stat för år 1919 för tillgodo-

*Arvoden åt
extra lära-
rinnor, tim-
lärare och
vikarier.*

seende av förevarande behov, varvid emellertid icke hänsyn tagits till berörda anslagspost till arvoden åt extra lärarinnor m. m. På sätt jag enligt det statsverkspropositionen i utdrag bifogade statsrådsprotokollet antydde, borde en eventuell höjning av sagda anslagspost tagas i betraktande i samband med det då förväntade löneregleringsförslaget.

Med hänsyn till de av mig i det föregående förordade ändrade avlöningsgrunder torde jämväl en ökning av hittills utgående anslag till arvoden åt extra lärarinnor m. m. bli erforderlig. Enligt verkställda beräkningar skulle för ändamålet erfordras ett belopp av 16,800 kronor, vilket alltså torde böra äskas å extra stat för år 1919. Anslaget synes lämpligen böra betecknas såsom avseende arvoden åt timplärare och vikarier.

Den ordinarie staten för högre lärarinneseminariet skulle alltså ökas från nuvarande 76,350 kronor till 116,485 kronor eller med 40,135 kronor. På extra stat för år 1919 skulle till arvoden åt timplärare och vikarier erfordras ett belopp av 16,800 kronor. I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag (punkt 135) är för ändamålet beräknat ett belopp av 65,000 kronor, därav 43,000 kronor såsom ökning av det ordinarie anslaget till seminariet samt 22,000 kronor på extra stat för år 1919.

Hyresersättningar och hyresbidrag till vissa befattningshavare.

Medel till nu utgående hyresersättningar och hyresbidrag bestridas av inflytande inskrivnings- och terminsavgifter. På sätt jag i det statsverkspropositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden, punkten 136, redogjort, hava sagda avgifter under vart och ett av åren 1915 och 1916 uppgått till i runt tal omkring 33,000 kronor och förväntades även för år 1917 uppgå till ungefär samma belopp. I statsverkspropositionen är vidare föreslaget, att av dessa avgifter skulle till expenser uttagas ett belopp av högst 17,000 kronor. Vidare skola dessa avgifter även tagas i anspråk till amortering och förräntning av läroverkets skuld, vilken post för närvarande uppgår till omkring 3,400 kronor. Det skulle alltså återstå ett belopp av omkring 12,600 kronor. De av mig i det föregående förordade hyresersättningarna och hyresbidragen betinga en sammanlagd kostnad av 11,600 kronor, vadan följaktligen inskrivnings- och terminsavgifterna skulle kunna bereda möjlighet till täckande av sistberörda ökade kostnad.

Under åberopande av vad sålunda anförts, får jag hemställa, att *Hemställan.*
Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

a) bestämma,

att lärarpersonalen vid högre lärarinneseminariet skall i avlöning åtnjuta

manlig rektor 7,500 kronor, därav 5,000 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar, samt dessutom fri bostad eller hyresersättning till det belopp, som i vederbörlig ordning bestämmes;

kvinnlig rektor 6,200 kronor, därav 4,200 kronor lön och 2,000 kronor tjänstgöringspenningar, samt dessutom fri bostad eller hyresersättning till ett belopp, som i vederbörlig ordning bestämmes;

manlig lektor 5,800 kronor, därav 3,900 kronor lön och 1,900 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma två ålderstillägg till lönen, vart och ett å 500 kronor, samt dessutom tills vidare hyresbidrag till det belopp, som i vederbörlig ordning bestämmes;

kvinnlig lektor 4,800 kronor, därav 3,200 kronor lön och 1,600 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma två ålderstillägg till lönen, vart och ett å 400 kronor;

rektor och lektor, utöver honom eller henne tillkommande ordinarie avlöningsförmåner, ett särskilt arvode av 500 kronor;

ämneslärarinna 3,200 kronor, därav 2,000 kronor lön och 1,200 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 300 kronor;

biträdande föreståndarinna, utöver avlöning såsom ordinarie ämneslärarinna, fri bostad eller hyresersättning till det belopp, som i vederbörlig ordning bestämmes;

biträdande ämneslärarinna 2,800 kronor, därav 1,800 kronor lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 300 kronor;

manlig vikarierande lektor arvode å 3,300 kronor, därest han avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, eljest 2,900 kronor, för år räknat;

kvinnlig vikarierande lektor arvode å 3,000 kronor, därest hon avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, eljest 2,600 kronor, för år räknat;

vikarierande ämneslärarinna arvode å 2,600 kronor, därest hon avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till ämneslärarinnebefattning, eljest 2,400 kronor, för år räknat;

vikarierande biträdande föreståndarinna arvode av 500 kronor, för år räknat;

manlig ordinarie lärare i teckning lön å 2,640 kronor i 1:a, 2,970 kronor i 2:a, 3,300 kronor i 3:e och 3,630 kronor i 4:e avlöningsgraden;

kvinnlig ordinarie lärare i teckning lön å 2,310 kronor i 1:a, 2,574 kronor i 2:a, 2,838 kronor i 3:e och 3,102 kronor i 4:e avlöningsgraden;

ordinarie lärarinna i gymnastik lön å 1,575 kronor i 1:a, 1,755 kronor i 2:a, 1,935 kronor i 3:e och 2,115 kronor i 4:e avlöningsgraden;

manlig ordinarie lärare i musik lön å 1,680 kronor i 1:a, 1,890 kronor i 2:a, 2,100 kronor i 3:e och 2,310 kronor i 4:e avlöningsgraden;

kvinnlig ordinarie lärare i musik lön å 1,470 kronor i 1:a, 1,638 kronor i 2:a, 1,806 kronor i 3:e och 1,974 kronor i 4:e avlöningsgraden;

ordinarie lärarinna i handarbete lön å 2,040 kronor i 1:a, 2,328 kronor i 2:a, 2,616 kronor i 3:e och 2,904 kronor i 4:e avlöningsgraden;

manlig vikarierande lärare i teckning och i musik 90 kronor för veckotimme;

kvinnlig vikarierande lärare i teckning och i musik samt vikarierande lärarinna i gymnastik 85 kronor för veckotimme;

vikarierande lärarinna i handarbete 80 kronor för veckotimme;

att ordinarie övningslärare skall vara skyldig att för den fastställda lönen tjänstgöra:

lärare i teckning: intill 22 veckotimmar,

lärare i musik: intill 14 veckotimmar,

lärarinna i gymnastik: intill 15 veckotimmar och

lärarinna i handarbete: intill 24 veckotimmar;

att ytterligare tjänstgöring må kunna åläggas dessa lärare mot en ersättning för veckotimme av för manlig lärare i teckning och i musik 120 kronor i 1:a, 135 kronor i 2:a, 150 kronor i 3:e och 165 kronor i 4:e avlöningsgraden;

för kvinnlig lärare i teckning och i musik samt lärarinna i gymnastik 105 kronor i 1:a, 117 kronor i 2:a, 129 kronor i 3:e och 141 kronor i 4:e avlöningsgraden; samt

för lärarinna i handarbete 85 kronor i 1:a, 97 kronor i 2:a, 109 kronor i 3:e och 121 kronor i 4:e avlöningsgraden;

skolande härvid iakttagas, att sådan ersättning icke må, utan Kungl. Maj:ts medgivande, utgå för mera än fyra veckotimmar till en och samma lärare eller lärarinna:

att pensionsunderlaget skall utgöra

för manlig rektor 5,600 kronor;

för kvinnlig rektor 4,600 kronor;

att högsta pensionsunderlaget skall för manlig lektor utgöra 4,600 kronor;

att, om befattningshavare varit tillförordnad rektor vid högre lärarinneseminariet, sådant skall vid bestämmandet av pensionens belopp räknas honom till godo på samma sätt, som om han varit befullmäktigad rektor;

att för ordinarie övningslärare pensionsunderlaget skall utgöra två tredjedelar av den avlöning, läraren skulle uppbära, därest han bestred tjänstgöring till den omfattning, som närmast föregående hösttermin var för hans tjänst bestämd, dock att pensionens belopp skall bestämmas med hänsyn till medelbeloppet för år

av de högsta pensionsunderlag, som varit för läraren gällande under vart och ett av de tio år, som förflutit närmast före tidpunkten för pensionstagandet, likväl icke lägre belopp än lönen oavkortad; samt

att övningslärare, som befordrats till ordinarie tjänst, innan den nya löneregleringen träder i kraft, i intet fall skall erhålla lägre pension än han skulle komma i åtnjutande av med tillämpning av nu gällande löne- och pensionsbestämmelser.

b) föreskriva,

att för åtnjutande av de avlöningsförmåner, som sålunda föreslagits för ordinarie befattningshavare vid högre lärarinneseminariet, skola gälla följande villkor och bestämmelser, nämligen

i fråga om ändrad tjänstgöringsskyldighet, förflyttning till annan tjänst, förening av tjänster m. m.:

att befattningshavare skall, därest vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden vid en möjligen inträdande förändrad organisation av högre lärarinneseminariet eller eljest kan varda stadgad, vara pliktig att, med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning han innehar, efter nya eller förändrade föreskrifter sköta de med befattningen förenade göromål;

att befattningshavare vidare skall, likaledes med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning han innehar, vara pliktig att vid en möjligen inträdande förändrad organisation av undervisningsväsendet ävensom eljest, när helst så av Kungl. Maj:t prövas lämpligt, låta sig förflyttas till annan befattning inom undervisningsväsendet, dock att befattningshavare, som varder förflyttad till annan ort skall vara berättigad att av statsverket erhålla skälig flyttningshjälp till det belopp, Kungl. Maj:t för varje särskilt fall bestämmer;

att befattningshavare skall vara skyldig underkasta sig de ändrade bestämmelser, som kunna varda stadgade rörande elementarlärarnas nya änke- och pupillkassa;

att befattningshavare vidare skall vara skyldig underkasta sig de bestämmelser, som må bliva föreskrivna till lärjungarnas skyddande mot smittosam lungsot;

att med rektors- eller ämneslärarbefattning vid högre lärarinneseminariet icke må förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat;

att med befattning vid högre lärarinneseminariet ej må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är försett med Kungl. Maj:ts oktroj eller blivit registrerat såsom aktiebolag, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag det vara må, så framt ej läroverksöverstyrelsen uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid seminariet, finner uppdraget eller befattningen kunna få mottagas och tills vidare bibehållas; samt

att befattningshavare ej må åtaga sig undervisning vare sig i enskilda, kommunala eller andra läroanstalter, så framt icke, vad angår lektor, ämneslärarinna eller övningslärare, vederbörande rektor efter av läroverksöverstyrelsen angivna riktlinjer, eller, vad angår rektor, läroverksöverstyrelsen, uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande undervisning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid seminariet, finner uppdraget kunna få mottagas och tills vidare bibehållas;

i fråga om avlöningsförmånens uppbärande m. m.:

att tjänstgöringspenningar skola för samtliga befattningshavare, utom rektor, beräknas utgå för läsårets antal läsveckor, samt att de i rektors avlöning ingående tjänstgöringspenningar skola beräknas utgå efter kalenderår, men till olika belopp för lästiden och för ferierna efter särskilda bestämmelser, som av Kungl. Maj:t fastställas;

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattningshavare verkligen tjänstgjort, men

för den tid, han varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som förordnats att uppehålla befattningen;

att, därest annan befattningshavare än övningslärare av sjukdom hindras att förrätta sin befattning, befattningshavaren äger uppbära hela lönen jämte hyresersättning eller hyresbidrag, där sådant förekommer, men att, därest befattningshavaren eljest undfår ledighet, såsom för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag, eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller av annan anledning är lagligen förhindrad att sköta befattningen, befattningshavaren kan förpliktas att under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av lönen eller hyresersättningen eller hyresbidraget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt;

att övningslärare, som är tjänstledig på grund av sjukdom, äger åtnjuta tre fjärdedelar av vad han skulle uppbära, därest han själv bestrede sin tjänst, men att övningslärare, som eljest undfår ledighet, såsom för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilda uppdrag, eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller av annan anledning är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten av honom eljest tillkommande avlöning avstå så mycket, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt;

att avlöning ej må utgå till befattningshavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest befattningshavare varder avstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del av hans avlöning, som icke prövas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej prövas skäligt låta honom uppbära något därav;

att den, som tillträder ny avlöningsstat, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande av eller minskning i extra in-

komster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed; samt

att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall själva lönen ävensom hyresersättningen eller hyresbidraget utgå till månadens slut;

i fråga om ålderstillägg:

att, därest förhöjning av lönen efter viss tids fortsatt innehavande av befattning är i staten medgiven, tidpunkten för

första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehavaren under mer än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med gott vitsord bestritt sin egen eller, på grund av förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit ledighet för fullgörande av värnplikt, och

för andra förhöjningen efter ytterligare fem år, på samma villkor, samt

för tredje förhöjningen, om sådan förekommer, efter än ytterligare fem år, ävenledes på samma villkor, under iakttagande, vad var och en av omfördälda löneförhöjningar angår, att den högre avlöningen ej må tillträdas förr än vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänstaldern blivit uppnådd;

att därvid befattningshavare bör tillgodoräknas ej mindre den tid, som före den nya statens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till innehavande befattning eller motsvarande ordinarie tjänst å den gamla avlöningsstaten än även i förekommande fall den föregående extra ordinarie tjänstgöringstid, han enligt de före den 1 januari 1905 gällande bestämmelser ägt tillgodoräkna sig för erhållande av ålderstillägg;

att därvid befattningshavare, vilken före utgången av år 1916 förvärvat behörighet till ämnesläraryrke vid allmänt läroverk samt under åren 1919—1923 utnämnes till ordinarie lektor, må tillgodoräknas tid, var-

under han efter vunen sådan behörighet omedelbart före tillträdet till den ordinarie tjänsten tjänstgjort vid allmänt läroverk, folkskoleseminarium eller högre lärarinneseminariet i egenskap av extra eller vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring, dock med den begränsning, att den, som utnämnes under år 1919, må tillgodoräkna sig ett år, den, som utnämnes under år 1920, två år, den, som utnämnes under år 1921, tre år, den, som utnämnes under år 1922, fyra år, och den, som utnämnes under år 1923, fem år av nyss angivna extra ordinarie tjänstgöringstid;

att, därest manlig adjunkt vid allmänt läroverk, som befordras till lektor vid högre lärarinneseminariet, intjänat tre ålderstillägg, honom skall omedelbart tillgodoräknas ett ålderstillägg som lektor;

att lektor vid högre lärarinneseminariet må tillgodoräknas den tid han, efter att i avseende å examina och provår hava vunnit behörighet till lektorstjänst vid nämnda läroanstalt, må hava tjänstgjort som ordinarie lektor vid folkskoleseminarium, teknisk elementarskola, teknisk fackskola, tekniskt gymnasium eller allmänt läroverk, ävensom den tid han efter vunen behörighet till lektorstjänst vid allmänt läroverk må hava tjänstgjort såsom ordinarie lektor vid sjökrigsskolan;

att de i kungl. cirkulären den 1 juni 1877 och den 18 maj 1878 omförmälda docenter vid universiteteten ävensom de i kungl. kungörelsen den 23 november 1906 omnämnda docenter vid Stockholms och Göteborgs högskolor må äga att, efter vunen befordran vid högre lärarinneseminariet, för åtnjutande av ålderstillägg tillgodoräkna sig den tid, dock ej utöver tre år, de vid universitetet eller någon av omförmälda högskolor med nit och skicklighet deltagit i undervisning av den omfattning, som, utan avseende å huruvida docent varit innehavare av docentstipendium eller icke, av Kungl. Maj:t bestämmes;

att ämneslärarinna må tillgodoräknas den tid, hon efter vunen behörighet till ämneslärarinnebefattning vid högre lärarinneseminariet tjänstgjort som ordinarie ämneslärarinna vid statssamskola ävensom den

tid utöver fem år, hon i egenskap av biträdande ämneslärarinna tjänstgjort vid högre lärarinneseminariet;

att övningslärare må tillgodoräknas den tid, han tjänstgjort som ordinarie övningslärare vid högre allmänt läroverk ävensom den tid, han efter vunnen kompetens till övningslärarbefattning vid högre allmänt läroverk tjänstgjort som ordinarie övningslärare vid realskola, på det sätt att två års tjänstgöring vid realskola må räknas lika med ett års tjänstgöring vid högre lärarinneseminariet, dock att övningslärare vid övergång från realskola till högre lärarinneseminariet må, därest tjänstgöringen vid sistnämnda läroanstalt omfattar minst lika många undervisningstimmar som vid realskolan, omedelbart tillgodoföras så många ålderstillägg, att ingen löneminskning honom eller henne vederfares;

att övningslärare må tillgodoräknas den tid han tjänstgjort som ordinarie övningslärare vid folkskoleseminarium; men

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han enligt bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension är skyldig att från tjänsten avgå, icke må tillträda samma förhöjning;

i fråga om skyldighet att avgå från tjänsten och pensionsrätt:

att i fråga om skyldighet att avgå från tjänsten ävensom i fråga om rätt till pension skall gälla vad i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension är vid tiden för den nya avlöningsstatens ikraftträdande eller, såvitt angår innehavare av befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgat.

Vidare får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels förklara

att en var, som med eller efter ingången av år 1919 tillträder befattning vid högre lärarinneseminariet,

skall vara pliktig underkasta sig ovannämnda villkor och bestämmelser; samt

att de förutvarande ordinarie befattningshavare, vilka icke före den 15 november 1918 anmäla, att de vilja underkasta sig den nya staten och därvid fästade villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem enligt dittills gällande ordinarie stat tillkommande avlöningsförmåner;

dels, i händelse av godkännande av ovan föreslagna avlöningsförmåner, höja det ordinarie anslaget till högre lärarinneseminariet med 40,135 kronor eller från 76,350 kronor till 116,485 kronor;

dels på extra stat för år 1919 till arvoden åt timlärare och vikarier vid högre lärarinneseminariet anvisa ett förslagsanslag, högst, 16,800 kronor;

dels ock medgiva, att från och med år 1919 tillsvidare och till dess Kungl. Maj:t annorlunda bestämmer ej mindre den hyresersättning, som tillkommer rektor och biträdande föreståndarinna, därest fri bostad ej åtnjutes, må utgå till rektor med 2,400 kronor och till biträdande föreståndarinna med 1,000 kronor för år räknat, än även det hyresbidrag, som tillkommer lektor, må utgå med 800 kronor för år.

Kap. VII. Löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid statens folkskoleseminarier.

1. Ämneslärare.

a) Vikarierande och extra ordinarie ämneslärare samt timplärare i läsämnen.

Till vikarierande manlig adjunkt och extra ordinarie ämneslärare vid folkskoleseminarium, vilken avlagt sådana kunskapsprov, som äro stadgade för behörighet att utnämnas till adjunkt, samt genomgått provårskurs, utgår ett årligt arvode å 2,700 kronor, men i annat fall arvode å 2,300 kronor. (Kungl. kungörelsen den 4 juli 1913.)

Extra och vikarierande manlig ämneslärare. Nuvarande bestämmelser.

Beträffande dessa arvodesbelopp förordar nämnden ingen ändring.

Läraryrkesnämnden.

Genom beslut av 1917 års riksdag utgår för år 1918 tillfällig löneförbättring

Tillfällig löneförbättring.

till manlig vikarie med full kompetens å sådan adjunkts-tjänst vid folkskoleseminarium, som upprättats genom beslut av 1913 års riksdag	med 600 kronor
» manlig vikarie utan full kompetens å dylik adjunkts-tjänst	» 300 »
» annan, icke ordinarie, manlig ämneslärare med full kompetens	» 400 »
» » » » » ämneslärare utan be-rörda kompetens	» 300 »

Vidare har 1917 års riksdag medgivit, att från och med år 1918 tills vidare, och intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, hyresbidrag må utgå vid folkskoleseminariet i Stockholm till extra ordinarie ämneslärare efter två års tjänstgöring vid seminariet med 400 kronor och efter fem års dylik tjänstgöring med 500 kronor, samt vid folkskoleseminariet i Göteborg till vikarierande adjunkt å vakant tjänst med 450 kronor och till annan extra ordinarie ämneslärare med 300 kronor.

Hyresbidrag till vissa lärare.

- Löneregleringskommittén.* På sätt kommittén föreslagit i fråga om extra och vikarierande manliga ämneslärare vid de allmänna läroverken, tillstyrker kommittén, att arvudet för extra och vikarierande manlig ämneslärare vid folkskoleseminarium må, därest han äger full kompetens till ämneslärartjänst vid sistnämnda slag av läroanstalter eller till adjunktstjänst vid de allmänna läroverken, utgå med 3,300 kronor, men i annat fall med 2,900 kronor, allt för år räknat.
- Manliga timlärare. Nuvarande bestämmelser.* Arvode åt manlig timlärare i läsämnen utgår för närvarande efter 130 kronor för veckotimme, då vederbörande lärare avlagt sådana kunskapsprov, som äro stadgade för behörighet att utnämnas till adjunkt, samt genomgått provårskurs, och i annat fall efter 110 kronor för veckotimme. (Beslut av 1913 års riksdag.)
- Lärarlö-nämnden.* Nämnden föreslår för manlig timlärare i läsämne: 130 kronor, därest läraren avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till lektorstjänst vid folkskoleseminarium, eljest 110 kronor, för veckotimme räknat, dock att arvode för timlärare i hälsolära och ekonomilära må, efter folkskolöverstyrelsens beprövande i varje särskilt fall, kunna utgå med högre belopp.
- Löneregleringskommittén.* Beträffande de belopp nämnden i denna punkt föreslagit hemställer kommittén, att, i likhet med vad som förordats i fråga om manliga timlärare vid de allmänna läroverken, beloppen bestämmas till respektive 140 och 120 kronor för veckotimme.
- Extra och vikarierande kvinnliga ämneslärare. Nuvarande bestämmelser.* Till vikarierande kvinnlig adjunkt och extra ordinarie ämneslärarinna vid folkskoleseminarium, vilken avlagt sådana kunskapsprov, som äro stadgade för behörighet till adjunkt, samt genomgått provårskurs eller eljest fullgjort villkoren för behörighet till adjunktsbefattning, utgår ett årligt arvode å 2,500 kronor, men i annat fall arvode å 2,000 kronor. (Kungl. kungörelsen den 4 juli 1913.)
- Lärarlö-nämnden.* Nämnden förordar endast så till vida ändring i dessa arvodesbelopp, att det sistnämnda höjes till 2,100 kronor.
- Tillfällig löneförbättring.* Genom beslut av 1917 års riksdag utgår för år 1918 tillfällig löneförbättring till kvinnlig vikarie med full kompetens å sådan adjunktstjänst vid folkskoleseminarium, som upprättats genom beslut av 1913 års riksdag, med 300 kronor

till kvinnlig vikarie utan full kompetens å dylik adjunkts-
 tjänst med 200 kronor
 » annan, icke ordinarie, kvinnlig ämneslärare » 200 »

På sätt kommittén föreslagit i fråga om extra och vikarierande kvinnliga ämneslärare vid de allmänna läroverken och högre lärarinneseminariet, tillstyrker kommittén, att arvodet för extra och vikarierande kvinnlig ämneslärare vid folkskoleseminarium må, därest hon äger full kompetens till ämneslärartjänst vid sistnämnda slag av läroanstalter eller till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, utgå med 3,000 kronor, men i annat fall med 2,600 kronor, allt för år räknat.

Löneregleringskommittén.

Arvode åt kvinnlig timlärare utgår för närvarande efter 120 kronor för veckotimme, då vederbörande lärare avlagt sådana kunskapsprov, som äro stadgade för behörighet att utnännas till adjunkt, samt genomgått provårskurs, och i annat fall efter 100 kronor för veckotimme. (Beslut av 1913 års riksdag.)

Kvinnliga timlärare. Nuvarande bestämmelser.

Nämnden föreslår för kvinnlig timlärare i läsämne: 120 kronor, därest lärarinnan avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till lektorstjänst vid folkskoleseminarium, eljes 100 kronor, för veckotimme räknat, dock att arvode för timlärare i hälsolära och ekonomilära må, efter folkskolöverstyrelsens beprövande i varje särskilt fall, kunna utgå med högre belopp.

Lärarlönennämnden.

Beträffande de belopp nämnden i denna punkt föreslagit hemställer kommittén, att, på sätt ifrågasatts för kvinnliga timlärare vid de allmänna läroverken, beloppen höjas till respektive 130 och 110 kronor för veckotimme.

Löneregleringskommittén.

b) Ordinarie ämneslärare.

För närvarande är samma kompetens stadgad för manliga adjunkter vid folkskoleseminarier som för adjunkter vid allmänna läroverk.

Nuvarande bestämmelser.

Vad kvinnliga ämneslärare beträffar, kunna de för närvarande vinna kompetens till adjunktstjänst även genom avgångsexamen från högre lärarinneseminariet. Enligt kungl. kungörelse den 18 februari 1905 tillkommer nämligen behörighet till adjunktstjänst vid kvinnligt seminarium lärarinna, som avlagt fullständig avgångsexamen vid högre lärarinneseminariet i Stockholm och därvid erhållit vitsordet berömlig för undervisningsskicklighet och minst med beröm godkänd i pedagogik och metodik samt antingen nöjaktigt genomgått viss provårskurs vid folkskolesemina-

rium eller med goda vitsord under minst ett år tjänstgjort vid ett statens seminarium.

Enligt kungl. kungörelse den 27 augusti 1904 utgår för manlig adjunkt lön i fem lönegrader å 1) 2,000 kronor, 2) 2,350 kronor, 3) 2,700 kronor, 4) 3,050 kronor och 5) 3,400 kronor, jämte tjänstgöringspenningar å respektive 1,000, 1,150, 1,300, 1,450 och 1,600 kronor, alltså tillhopa respektive 3,000, 3,500, 4,000, 4,500 och 5,000 kronor; samt

för kvinnlig adjunkt lön i fyra lönegrader å 1) 1,350 kronor, 2) 1,700 kronor, 3) 2,050 kronor och 4) 2,400 kronor, jämte tjänstgöringspenningar å respektive 750, 900, 1,050 och 1,200 kronor, alltså tillhopa respektive 2,100, 2,600, 3,100 och 3,600 kronor.

*Tillfällig
löneförbät-
ring.*

Enligt beslut av 1917 års riksdag utgår för år 1918 tillfällig löneförbättring till manlig adjunkt i första, andra, tredje eller fjärde lönegraden samt kvinnlig adjunkt i första, andra eller tredje lönegraden med 700 kronor samt till manlig adjunkt i femte lönegraden och kvinnlig adjunkt i fjärde lönegraden med 600 kronor.

*Hyresbidrag
till vissa
lärare.*

Vidare har 1917 års riksdag medgivit, att från och med år 1918 tills vidare, och intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, hyresbidrag må utgå vid folkskoleseminariet i Stockholm till ordinarie manlig adjunkt med 500 kronor, samt vid folkskoleseminariet i Göteborg till ordinarie manlig adjunkt i första lönegraden med 450 kronor, i andra lönegraden med 575 kronor samt i tredje, fjärde och femte lönegraderna med 700 kronor.

*Lärarlöne-
nämnden.*

Nämnden föreslår, att ämneslärartjänsterna vid folkskoleseminarierna förvandlas till lektorat;

att för behörighet till lektorstjänst vid folkskoleseminarium må stadgas samma kompetensvillkor, som äro stadgade för behörighet till ämneslärartjänst vid allmänt läroverk (adjunktskompetens skulle alltså vara tillfyllestgörande, och samma kompetensvillkor skulle gälla för kvinnliga som för manliga ämneslärare); samt

att avlöningen bestämmes till

för manlig lektor: 4,900 kronor i 1:a, 5,400 kronor i 2:a, 5,900 kronor i 3:e och 6,400 kronor i 4:e lönegraden, därav 1,800 kronor tjänstgöringspenningar; och

för kvinnlig lektor: 4,100 kronor i 1:a, 4,500 kronor i 2:a, 4,900

kronor i 3:e och 5,300 kronor i 4:e lönegraden, därav 1,700 kronor tjänstgöringspenningar.

Vid nämndens förslag i förevarande avseende äro fogade följande särskilda yttranden, nämligen

Vid nämndens förslag fogade särskilda yttranden.

dels av herr *Per Elof Lindström*, som förordar borttagandet av alla särskilda villkor för behörighet till lektorstjänster vid folkskoleseminarierna;

dels av herr *Anders Holkers*, som, jämte det han instämmer i nyssberörda yttrande av herr Lindström, anser, att nämnden bort förorda särskilda avlöningsförmåner åt ämneslärarna vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg, vare sig såsom ortstillägg eller hyresbidrag, ungefär motsvarande de till lektorerna vid de allmänna läroverken i dessa städer utgående kommunala hyresbidragen (i sistnämnda hänseende instämmer med herr Holkers fröken *Anna Sörensen*);

dels av herr *Olof Olsson*, som hemställer, att de manliga seminarie-lärarna tills vidare avlönas efter samma grunder, som komma att gälla för läroverkens adjunkter, men att varje ledigbliven plats förvandlas till en kvalificerad adjunktur och att lönen för den nye innehavaren bestämmes skola ligga mitt emellan lönen för adjunkten och lektorn vid de allmänna läroverken, samt, i anslutning såväl härtill som till sin uppfattning om principerna vid bestämmande av de kvinnliga lärarnas avlöningsförmåner, föreslår

för manlig seminarieadjunkt: 4,000 kronor i 1:a, 4,500 kronor i 2:a, 5,000 kronor i 3:e och 5,500 kronor i 4:e lönegraden, därav 1,600 kronor i tjänstgöringspenningar;

för kvinnlig seminarieadjunkt: 3,200 kronor i 1:a, 3,600 kronor i 2:a, 4,000 kronor i 3:e och 4,400 kronor i 4:e lönegraden, därav 1,300 kronor i tjänstgöringspenningar;

för manlig seminarieadjunkt (med de av folkundervisningskommittén föreslagna kvalifikationerna): 4,500 kronor i 1:a, 5,000 kronor i 2:a, 5,500 kronor i 3:e och 6,000 kronor i 4:e lönegraden, därav 1,800 kronor i tjänstgöringspenningar; samt

för kvinnlig seminarieadjunkt (med de av nämnden föreslagna kvalifikationerna): 3,700 kronor i 1:a, 4,100 kronor i 2:a, 4,500 kronor i 3:e och 4,900 kronor i 4:e lönegraden, därav 1,600 kronor i tjänstgöringspenningar;

dels ock av fröken *Anna Sörensen*, som, i anslutning till sin uppfattning om de statsanställda kvinnliga lärarnas avlöningsförmåner, föreslår för kvinnlig lektor 4,400 kronor i 1:a, 4,800 kronor i 2:a, 5,200 kronor

i 3:e och 5,600 kronor i 4:e lönegraden, därav 1,800 kronor i tjänstgöringspenningar.

Över nämndens förslag avgivna utlåtanden.

Nämndens förslag att ämneslärartjänsterna vid folkskoleseminarierna skola förvandlas till lektorat förordas av bland andra flertalet seminariekollegier samt av folkskolöverstyrelsen, varemot närmast från de allmänna läroverkens sida dels uttalats anslutning till den av herr Olsson avgivna reservationen, dels yrkats på likställighet i avlöningshänseende mellan seminariernas ämneslärare och adjunkterna vid provårsläroverken dels ock betonats, att, därest adjunkturerna vid seminarierna bleve förvandlade till lektorat, kompetensfordringarna borde höjas till vad för närvarande vore stadgat för lektorat vid de allmänna läroverken.

Vad angår kompetensfrågan, uttalar folkskolöverstyrelsen, i huvudsaklig anslutning till herr Lindströms reservation och under erinran om förhållandena vid andra fackutbildningsanstalter, exempelvis de tekniska elementarskolorna, den uppfattningen, att några bestämda formella kompetensfordringar i fråga om ämneslärartjänsterna vid seminarierna icke borde föreskrivas men att i seminariestadgan borde införas en bestämmelse, varigenom skulle stadgas, att sökande skall ingiva meritförteckning, »utvisande, huruvida den sökande ådagalagt sin lämplighet för befattningen genom avlagda examina, utgivna arbeten, praktisk verksamhet eller föregående sysselsättning såsom lärare». Nämndens förslag beträffande kompetensvillkor för ämneslärarna tillstyrkes däremot av lärarkollegierna vid flertalet folkskoleseminarier.

Till Kungl. Maj:ts ingivna framställningar.

I en av svenska seminarieläraryöreningens styrelse gjord underdånig framställning har beträffande ämneslärarna vid folkskoleseminarierna dels framhållits önskvärdheten av att avlöningsbeloppen sättas så högt, att seminarierna ej behöva riskera, att en ämneslärare, som besitter eller förvärvar kompetens att söka och innehava lektorstjänst vid högre allmänt läroverk, skall av enbart ekonomiska skäl nödgas att lämna sin befattning vid seminarium och övergå till allmänt läroverk, dels ock i avseende å kompetensfrågan uttalats anslutning till den uppfattning, som gjorts gällande såväl i herr Lindströms reservation som i folkskolöverstyrelsens nyssberörda utlåtande. I sitt över denna framställning avgivna utlåtande den 13 juli 1917 tillstyrker folkskolöverstyrelsen, att berörda önskemål måtte bliva beaktade.

Vidare har folkskolöverstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1917 framlagt vissa förslag rörande anslag till folkundervisningen m. m. för budgetåret 1919. Vad angår folkskoleseminarierna, har överstyrelsen i nämnda skrivelse i fråga om avlöningsbeloppen för ämneslärarna förklarat

sig vidhålla sitt vid föregående tillfällen gjorda yrkande, att bemälda lärare skola i avlöningshänseende likställas med lektorer vid de allmänna läroverken, även under förutsättning att läroverkslektorernas avlöning skulle komma att bestämmas enligt gynnsammare grunder än tidigare varit föreslaget.

För den av nämnden hävdade uppfattningen att ämneslärartjänsterna vid folkskoleseminarierna böra förvandlas till lektorat och i avlöningshänseende likställas med lektorat vid de allmänna läroverken hava skäl anförts, vilka verkat övertygande på lönereglingskommittén. Folkskoleseminariernas karaktär av fackliga utbildningsanstalter, den på grund därav mer ansvarsfulla och ansträngande tjänstgöringen, önskvärdheten att genom den i alla avseenden bästa undervisning på den korta tiden av fyra år bibringa det erforderliga kunskapsmaterialet och dymedelst undvika en eventuell förlängning av utbildningstiden med ett femte år, den krävande ledningen av elevernas fria studier äro, bland andra, omständigheter, som tala till förmån för nämndens förslag.

Lönereglingskommittén.

Slutligen och framför allt ville kommittén erinra, hurusom genom de av 1913 års riksdag beviljade anslagsförhöjningar för förstärkande av seminariernas lärarkrafter och förbättring av deras utrustning, vilka förhöjningar erfordrades för tillämpning av ny undervisningsplan vid dessa läroanstalter, åtgärder vidtagits för tillgodoseende av de i dessa avseenden nödvändiga förutsättningarna för en förbättrad seminarieundervisning, men att en icke mindre viktig förutsättning vore den lönereglering för seminarielärarna, som i Kungl. Maj:ts framställning till sistnämnda års riksdag angående anslag till folkskoleseminarierna av dåvarande departementschefen betecknades såsom ett oeftergivligt villkor för en verklig reform av seminarieundervisningen.

Kommittén finner sig följaktligen böra förorda nämndens förslag angående förvandling av ämneslärartjänsterna vid seminarierna till lektorat.

Avlöningen skulle alltså bliva för manlig lektor 5,800 kronor, därav 3,900 kronor lön och 1,900 kronor tjänstgöringspenningar, vartill skulle kunna komma två ålderstillägg till lönen, vardera å 500 kronor. För kvinnlig lektor torde avlöningen böra, i likhet med vad kommittén föreslagit för kvinnlig lektor vid högre lärarinneseminariet, bestämmas till 4,800 kronor, därav 3,200 kronor lön och 1,600 kronor tjänstgöringspenningar, vartill skulle kunna komma två ålderstillägg till lönen, vardera å 400 kronor. Högsta pensionsunderlaget för manlig lektor skulle begränsas till 4,600 kronor.

Nämndens ovanberörda förslag angående förvandling av ämnes-

lärartjänsterna vid folkskoleseminarierna till lektorat med därmed följande avlöningsförmåner anser kommittén dock även böra skärskådas mot bakgrunden av de kompetensvillkor, vilka kunna synas skäligen att uppställa för dessa befattningar.

Då kommittén ansett sig böra förorda, att ämneslärarna vid folkskoleseminarierna i avlöningshänseende jämnställas med lektorerna vid de allmänna läroverken, skulle konsekvensen kunna synas fordra, att samma kompetensvillkor uppställdes för båda slagen av befattningar. Mot denna uppfattning har emellertid starkt motstånd rests från ett flertal håll, och olika uppfattningar hava ock inom nämnden gjorts gällande i denna fråga.

Nämndens majoritet har föreslagit — för såväl manlig som kvinnlig ämneslärare — samma kompetensvillkor, som äro fastställda för ämneslärartjänster vid de allmänna läroverken. Herr Lindström har i sin reservation uttalat sig för borttagandet av alla kompetensvillkor, medan herr Olsson i sin reservation förordat det av folkundervisningskommittén på sin tid framlagda förslaget om en i såväl teoretiskt som praktiskt avseende förstärkt adjunktskompetens.

Att borttaga alla kompetensvillkor, på sätt herr Lindström föreslagit, finner kommittén vara en anordning, som skulle kunna medföra åtskilliga vådor. Denna kommitténs uppfattning synes befogad, särskilt om den nämnda anordningen omedelbart, utan att man ägde någon erfarenhet på området, sattes i verkställighet, och torde äga giltighet, ehuru väl vissa garantier för erhållande av ett gott lärarmaterial kunna anses ligga dels i konkurrensen om avlöningen, därest denna bliver fastställd såsom kommittén föreslagit, dels ock i själva tillsättningsproceduren.

Enligt kommitténs mening skulle nyssberörda garantier ej uppväga de risker, som skulle kunna vara förenade med ett upphävande i ett slag av alla formella kompetenskrav. Följden skulle måhända kunna bli den, att de fördelar för folkskoleseminarierna icke skulle vinnas, som med den ifrågakomna omorganisationen åsyftats; vill man på allt sätt främja seminariernas utveckling, borde man sålunda ej i avseende å kompetensvillkoren tillgripa en sådan anordning, som i herr Lindströms reservation ifrågasatts.

Emellertid anser kommittén det icke kunna förnekas, att ett alltför strängt vidhållande av kravet på full lektorskompetens i enlighet med vad för de högre allmänna läroverken gäller även skulle kunna innebära vissa olägenheter. Man bör nämligen taga i betraktande, att förhållandena i förevarande avseende vid seminarierna och de högre allmänna läroverken icke äro fullt analoga. Medan vid de senare läroanstalterna själva

kunskapsmeddelandet träder i förgrunden och detta givetvis ställer krav på vissa högre teoretiska insikter hos vederbörande lärare, är det vid undervisningen i seminarierna andra faktorer (framför allt ledningen av den praktiska lärarutbildningen), som jämte själva kunskapsgivandet ligga i främsta planet och av lärarna därstädes fordra helt andra kvalifikationer än dem, som ådagaläggas genom vissa examina och prov. Möjlighet bör enligt kommitténs mening därför hållas öppen att till lektorstjänster vid folkskoleseminarium kunna erhålla därför särskilt lämpade personer, även om dessa ej alltid uppfylla de formella villkor, som ställas på lektorsbefattningar vid de allmänna läroverken.

Kommittén har följaktligen ansett sig böra föreslå följande kompetensvillkor:

För behörighet till lektorstjänst vid folkskoleseminarium fordras att hava uppfyllt villkoren för behörighet till ordinarie lektorstjänst vid högre allmänt läroverk eller att hava, med hänsyn till genom vetenskapliga insikter, pedagogisk utbildning och föregående verksamhet ådagalagd lämplighet för ämneslärartjänst vid lärarbildningsanstalt, av Kungl. Maj:t efter folkskolöverstyrelsens hörande blivit förklarad behörig till lektorstjänst vid folkskoleseminarium; med rätt dock för folkskolöverstyrelsen att, då utsikt finnes att till ledig lektorstjänst förvärva lärare av synnerlig skicklighet och lämplighet, föreslå hos Kungl. Maj:t till tjänstens erhållande även den, som icke uppfyllt nu angivna villkor för anställning såsom lektor.

Kommittén berör vidare ett spörsmål, som avser förhållandena beträffande övergång för ämneslärarna vid seminarierna från nu gällande stat till den, som enligt kommitténs förslag skulle bli tillämplig.

På sätt av det ovanstående framgår, har kommittén föreslagit andra kompetensvillkor för lektorerna vid seminarierna än vad för närvarande gäller för ämneslärarna vid dessa läroanstalter. Givet är, att de nuvarande ämneslärare, vilka fylla de av kommittén föreslagna kompetensvillkoren, böra befordras till lektorer; däremot anser kommittén en sådan förmån ej kunna medgivas dem av de nuvarande ämneslärarna, vilka ej fylla sagda villkor.

Det syntes kommittén därför bliva nödigt överflytta dessa sistnämnda å övergångsstat, i den mån de ej må anses böra uppföras å indragningsstat.

Då för närvarande adjunkter vid seminarierna och vid de allmänna läroverken äro i avlöningshänseende likställda, böra de å övergångsstat överflyttade seminarieadjunkterna komma i åtnjutande av ena-

handa förmåner, som kommittén i det föregående förordat för manliga resp. kvinnliga adjunkter vid de allmänna läroverken.

Därest sådan vid folkskoleseminarium anställd adjunkt å övergångsstat sedermera inom viss angiven, ej alltför knappt tillmätt tid kommer att förvärva behörighet för lektorstjänst vid seminarium, borde han äga rätt att utan tävlan befordras till lektor å sin förut innehavda tjänst.

Det för varje seminarium erforderliga antalet lektorstjänster borde emellertid redan från början uppföras å vederbörande seminariums stat. Härvid borde föreskrivas, att, därest nuvarande ämneslärare varda uppförda å övergångsstat, ett motsvarande antal lektorstjänster hållas vakanta under övergångstiden.

c) Tjänstgöringspenningarnas fördelning.

Nuvarande bestämmelser.

Enligt gällande bestämmelser skola tjänstgöringspenningar beräknas utgå för manliga och kvinnliga adjunkter efter läsårets antal läsveckor. (Kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904.)

Lärarlönenämnden.

Nämnden föreslår, att tjänstgöringspenningar för lektorer skola utgå efter kalenderår.

Löneregleringskommittén.

På sätt kommittén i det föregående beträffande enahanda fråga, i vad den avser de allmänna läroverken, anfört, anser sig kommittén icke kunna förorda vad nämnden i denna punkt föreslagit.

d) Lönetur.]

Nuvarande bestämmelser.

I avseende å lönetursberäkning stadgar kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904, bland annat, att ämneslärare vid de allmänna läroverken och högre lärarinneseminariet samt lektorer vid sjökrigsskolan må, vid övergång till folkskoleseminarium, för tillgodonjutande av avlöning i högre lönegrad räkna sig till godo föregående tjänstgöring som ordinarie lärare enligt enahanda grunder, som angående ämneslärare vid folkskoleseminarium blivit stadgade.

Genom kungl. kungörelsen den 23 februari 1917 är förordnat, att, därest ordinarie ämneslärare, manlig eller kvinnlig, vid kommunal mellanskola utnämnes till ordinarie adjunkt vid folkskoleseminarium, han må för uppflyttning i högre lönegrad som adjunkt tillgodoräkna sig de tjänstår utöver tre, han, efter vunnen behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, intjänat i sin befattning som ordinarie ämneslärare vid

kommunal mellanskola; dock att honom icke må tillgodoföras mer än tio dylika lönetursår.

Nämnden föreslår,

Lärarlöne-
nämnden.

att lektor må efter befordran från adjunktstjänst vid allmänt läroverk uppbära den avlöning, som närmast överstiger den avlöning, han vid befordringstillfället åtnjutit som adjunkt eller skulle hava åtnjutit, därest han vid befordran till lektorstjänsten avlönats enligt den för läroverksadjunkter fastställda nya lönestaten, samt att han, om han vid befordringstillfället befann sig i tredje eller högre lönegrad som adjunkt, må för uppflyttning i närmast högre lektorslönegrad äga tillgodoräkna sig den tid, varunder han innehåft adjunktsbefattningen, efter det han i denna befattning senast uppflyttades till högre lönegrad;

att enahanda grunder må gälla beträffande seminarieadjunkt, som ingår på den nya lönestaten;

att lektor må för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig den tid, under vilken han må hava tjänstgjort som ordinarie lektor vid allmänt läroverk eller efter vunnen behörighet till lektorstjänst vid folkskoleseminarium må hava tjänstgjort som ordinarie lektor vid teknisk elementarskola; samt

att lektor må för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig den tid, under vilken han efter vunnen behörighet till lektorstjänst vid folkskoleseminarium må hava tjänstgjort som föreståndare eller ordinarie lärare vid folkhögskola, dock med iakttagande därav, att löneturstiden skall räknas från och med början av kalenderåret näst efter det, under vilket förutsättningarna för rätten till lönetursberäkningen uppfyllts; att vid beräkning av lönetursår de år, under vilka läraren vid folkhögskola tjänstgjort minst lika många veckor som antalet läsveckor vid folkskoleseminarium, skola räknas som hela lönetursår och de år, under vilka läraren vid folkhögskola tjänstgjort kortare tid, skola reduceras till hela lönetursår med beräkning av så många veckor på varje som antalet läsveckor vid folkskoleseminarium; och att lärare må för ifrågavarande ändamål tillgodoräkna sig intill 10 sådana lönetursår.

I ett vid nämndens betänkande fogat särskilt yttrande förklarar sig fröken *Anna Sörensen* anse, att nämnden bort föreslå, att seminarielektor må för uppflyttning i högre lönegrad äga att tillgodoräkna sig de tjänst-^{Vid nämndens förslag fogat särskilt yttrande.}år, som han vid tiden för den nya avlöningsstatens trädande i kraft ägt att tillgodoräkna sig såsom adjunkt vid folkskoleseminarium.

Över
nämndens
förslag
avgivna
yttranden.

I de utlåtanden, som avgivits över nämndens betänkande, hava de flesta myndigheter, som berört frågan om lönetursberäkning, förordat fröken Sörensens reservation. Folkskolöverstyrelsen, som uttalar sympatier för det i denna reservation framlagda förslag, föreslår alternativt, att seminarieadjunkt, som vid övergång till den nya lönestaten befinner sig i andra eller högre lönegrad som adjunkt, måtte äga uppbära avlöning som lektor i närmast lägre lönegrad, ävensom att han måtte för uppflyttning i närmast högre lektorslönegrad äga tillgodoräkna sig den tid, varunder han innehåft adjunktbefattningen, efter det han i denna befattning senast uppflyttades till högre lönegrad.

Till Kungl.
Maj:ts in-
givna fram-
ställningar.

På sätt i det föregående omförmälts, har Sveriges extraläraryrkesstyrelse gjort framställning att lärare vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium må erhålla rätt att efter vunnen befordran till ordinarie befattning inom dessa läroanstalter få för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig den tid, han med full tjänstgöring varit förordnad vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium från den tidpunkt, då han förvärvat full adjunktskompetens, dock ej beträffande dylik tjänstgöring före den 1 januari 1913.

Löneregleringskommittén.

De allmänna villkor i fråga om rätt att komma i åtnjutande av ålderstillägg, vilka kommittén förordat i fråga om de allmänna läroverkens lärare, borde även för seminariernas vidkommande tillämpas.

I likhet med vad kommittén förordat i fråga om adjunkt vid de allmänna läroverken, vilken befordras till lektor vid samma läroanstalter, anser kommittén böra stadgas, att adjunkt vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium, vilken befordras till lektor vid folkskoleseminarium, må, därest han i sin egenskap av adjunkt intjänat tre ålderstillägg, för åtnjutande av ett första ålderstillägg såsom lektor tillgodoräknas fem år av sin adjunktstjänstgöring.

Vad angår de nuvarande seminarieadjunkter, vilka enligt kommitténs förslag skulle uppföras å övergångsstat med de för läroverksadjunkter föreslagna avlöningsförmåner, borde föreskrivas, att dem må för åtnjutande av ålderstillägg tillgodoräknas den tid, som före den nya statens (övergångsstatens) trädande i kraft förflutit från vederbörandes tillträde till innehavande befattning eller motsvarande tjänst å den gamla staten.

Beträffande den nu gällande bestämmelsen om viss lönetursrätt för ordinarie ämneslärare vid kommunala mellanskolor vid övergång till folkskoleseminarium hänvisar kommittén till vad kommittén i samma avseende anfört för -de allmänna läroverkens vidkommande. Bestämmelsen

bör under alla förhållanden endast avse adjunkt, som skulle komma att uppföras å övergångsstat.

Nämndens förslag, att lektor må för åtnjutande av ålderstillägg tillgodoräknas den tid han må hava tjänstgjort som ordinarie lektor vid allmänt läroverk eller efter vunnen behörighet till lektorstjänst vid folkskoleseminarium tjänstgjort som ordinarie lektor vid teknisk elementarskola, finner sig kommittén böra förorda. Enahanda bestämmelser borde, i likhet med vad för närvarande gäller, föreskrivas i avseende å tjänstgöring vid högre lärarinneseminariet ävensom i förekommande fall beträffande tjänstgöring vid sjökrigsskolan. Däremot anser sig kommittén icke böra förorda nämndens förslag i förevarande avseende, i vad det berör föregående tjänstgöring vid folkhögskola, varvid kommittén åberopar vad kommittén i samma fråga anfört under de allmänna läroverken.

Ovanberörda av Sveriges extraläraryörening gjorda framställning har kommittén icke ansett sig kunna förorda för de allmänna läroverkens vidkommande. Lika litet anser sig kommittén kunna tillstyrka densamma, i vad den avser folkskoleseminarierna.

2. Rektorer.

Kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904 stadgar för rektor lön i tre lönegrader å 1) 3,400 kronor, 2) 3,700 kronor och 3) 4,000 kronor, jämte tjänstgöringspenningar å respektive 1,600, 1,800 och 2,000 kronor, alltså tillhopa respektive 5,000, 5,500 och 6,000 kronor, varförutom rektor skall åtnjuta fri bostad eller den hyresersättning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

*Nuvarande
bestäm-
melser.*

För närvarande utgår hyresersättning i stället för bostad in natura till rektorerna vid åtskilliga seminarier, vid vilka rektorsbostaden tagits i bruk för undervisningen. Till bestridande av hyresbidrag till rektorerna vid seminarierna i Linköping, Skara, Kalmar, Karlstad och Umeå har riksdagen på extra stat för år 1918 beviljat ett belopp av 6,200 kronor; av nämnda belopp äro 1,200 kronor avsedda för en var av rektorerna vid seminarierna i Linköping och Kalmar, 1,000 kronor för rektor vid seminariet i Skara samt 1,400 kronor för en var av rektorerna vid seminarierna i Karlstad och Umeå.

Till adjunkt, vilken förordnas att såsom vikarie uppehålla rektorsbefattning, utgår arvode å 500 kronor, med bibehållande av lön och tjänstgöringspenningar å egen tjänst. (Kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904.)

Vidare är beträffande rektor stadgat, att uppflyttning från lägre till närmast högre avlöningsgrad skall äga rum efter förloppet av fem år.

Beträffande pensionsrätt stadgar kungl. kungörelsen den 9 juni 1905, att tillförordnad rektor vid folkskoleseminarium, vilken fullgjort de i fråga om ämneslärare vid sådant seminarium för pensions erhållande stadgade villkor och i minst 15 år innehaft rektorsförordnande, skall vara berättigad att i pension uppbära sin lön såsom rektor oavkortad.

För närvarande utgör pensionsunderlaget för rektor och tillförordnad rektor hela lönen med tillägg av 500 kronor. (Kungl. skrivelse till statskontoret den 13 juni 1913.)

*Tillfällig
löneförbättring.*

Enligt beslut av 1917 års riksdag utgår för år 1918 tillfällig löneförbättring till manlig rektor i första eller andra lönegraden med 600 kronor, till manlig rektor i tredje lönegraden med 500 kronor samt till kvinnlig rektor med 600 kronor.

*Lärlöne-
nämnden.*

Nämnden föreslår,

att avlöningen bestämmes till

för manlig rektor: 6,400 kronor i 1:a och 7,000 kronor i 2:a lönegraden, därav 2,000 kronor i tjänstgöringspenningar;

för kvinnlig rektor: 5,300 kronor i 1:a och 5,800 kronor i 2:a lönegraden, därav 1,900 kronor i tjänstgöringspenningar;

att till manlig rektor, som ej åtnjuter bostad in natura, hyresersättning skall utgå med följande belopp: till rektorerna vid seminarierna i Uppsala, Lund och Karlstad vardera 1,400 kronor, till rektorerna vid seminarierna i Linköping, Umeå och Kalmar vardera 1,200 kronor och till rektor vid seminariet i Skara 1,000 kronor, allt för år;

att till kvinnlig rektor, som ej åtnjuter bostad in natura, hyresersättning skall utgå med ett belopp, motsvarande två tredjedelar av den för manlig rektor vid seminariet fastställda hyresersättningen;

att arvode till vikarierande rektor må utgå med belopp, som Kungl. Maj:t bestämmer;

att rektor må vinna uppflyttning i högre lönegrad efter fem års tjänstgöring som rektor;

att pensionsunderlaget skall utgöra lönen med tillägg av ett belopp å 500 kronor för manlig rektor och 300 kronor för kvinnlig rektor; samt

att, om befattningshavare varit tillförordnad rektor vid folkskoleseminarium, sådant skall vid bestämmandet av pensionens belopp räknas

honom till godo på samma sätt, som om han varit befullmäktigad rektor.

I ett vid nämndens betänkande fogat särskilt yttrande föreslår fröken *Anna Sörensen*, i anslutning till sin uppfattning om statsanställda kvinnliga lärares avlöningsförmåner, för kvinnlig rektor 5,600 kronor i 1:a och 6,100 kronor i 2:a lönegraden, därav 2,000 kronor i tjänstgöringspenningar.

Vid nämndens förslag fogat särskilt yttrande.

I ovanberörda framställning från styrelsen för svenska seminarie-läraryöreningen uttalar nämnda styrelse, under åberopande av anförda skäl, bland annat önskvärdheten av att arvoden för skrivbiträdena åt rektorerna måtte bli upptagna såsom särskilda poster å seminariernas stater och i samband därmed fixeras till skäliga belopp. Framställningen har förordats av folkskolöverstyrelsen.

Till Kungl. Maj:ts in-givna fram-ställningar.

Vidare hava samtliga seminarierektorer gjort framställning, att med den förmån av fri bostad eller hyresersättning, som enligt nu gällande lönestat tillkommer seminarie rektor, måtte komma att helt eller delvis förenas förmånen av fritt bränsle eller motsvarande ersättning.

I sistnämnda framställning erinras, bland annat, hurusom uppvärmningskostnaderna för rektorsbostäderna, även under en tid med normala bränslepris, i de flesta fall varit högst avsevärda. Skillnaden i avlöningshänseende mellan de rektorer, som hade bostadsförmån in natura, och dem, som åtnjote hyresersättning, bleve i verkligheten högst betydlig, och även vad boställshavarna beträffade förefunnes på grund av de olika bränsleutgifterna å olika orter vissa skillnader i de verkliga löneförmåner. Enda medlet att avlägsna de svårigheter och ojämnheter, som här vore i fråga, syntes vara, att med förmånen av fri bostad också förenades fritt bränsle för bostädernas uppvärmning. Om denna förmån bereddes de seminarierektorer, som innehade tjänstebostad, borde givetvis vid bestämmande av hyresersättning för övriga rektorer hänsyn tagas till att ersättningen bleve tillräckligt stor jämväl för bestridande av kostnaderna för bränsle till bostads uppvärmning.

Därest det emellertid ej skulle anses möjligt att helt tillmötesgå kravet på fritt bränsle eller ersättning därför, syntes det ej kunna anses orimligt, att för utjämning av de uppenbara ogynnsamma ekonomiska förhållanden, som åtnjutande av fri bostad utan fritt bränsle för den sammans uppvärmning kunde medföra, i lönestaten bestämdes, att de rektorer, som innehade tjänstebostad, erhöle bränsle för dess uppvärmning mot det att visst skäligt belopp avdroges från deras avlöning. Detta belopp ansåges böra sättas till högst 300 kronor för år.

I sitt över senast berörda framställning den 30 juni 1917 avgivna utlåtande tillstyrker folkskolöverstyrelsen bifall till densamma.

Löneregleringskommittén.

I anslutning till vad kommittén föreslagit för rektorer vid de högre allmänna läroverken, synas avlöningsförmånerna för manlig rektor vid folkskoleseminarium böra bestämmas till 7,500 kronor, därav 5,000 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar, jämte fri bostad eller motsvarande ersättning.

Vad angår kvinnlig rektor, synas avlöningsförmånerna böra bestämmas till samma belopp, som kommittén förordat i fråga om kvinnlig rektor vid högre lärarinneseminariet eller alltså 6,200 kronor, därav 4,200 kronor lön och 2,000 kronor tjänstgöringspenningar, jämte fri bostad eller ersättning till belopp, utgörande ungefär $\frac{2}{3}$ av vad till manlig rektor skolat i samma avseende utgå.

Själva beloppet av den hyresersättning, som bör utgå till rektorer, vilka ej åtnjuta bostad in natura, säger sig kommittén ej vara i tillfälle att bedöma. Medel för ändamålet böra uppenbarligen finnas å extra stat anslagna, så länge ej fri bostad kan tillförsäkras vederbörande rektorer.

Vad angår det i ovanberörda framställning från seminarierektorerna framhållna önskemålet angående erhållande av fritt bränsle eller motsvarande ersättning, anser kommittén denna fråga, innan den bringas till slutligt avgörande, tarva en närmare utredning, och kommittén finner sig fördenskull ej kunna under förhandenvarande förhållanden biträda vad i framställningen föreslagits.

Beträffande vidare pensionsförhållandena anser kommittén enahanda bestämmelser böra gälla beträffande seminarierektor, som kommittén i det föregående förordat i fråga om manlig rektor vid högre allmänt läroverk resp. kvinnlig rektor vid högre lärarinneseminariet. Pensionsunderlaget för manlig rektor vid folkskoleseminarium skulle alltså bliva 5,600 kronor och för kvinnlig rektor 4,600 kronor, varjämte, såsom nämnden ock föreslagit, torde böra föreskrivas, att, om befattningshavare varit tillförordnad rektor vid folkskoleseminarium, sådant skall vid bestämmandet av pensionens belopp räknas honom till godo på samma sätt, som om han varit befullmäktigad rektor.

Vidkommande väckt fråga om semesterrätt för rektor och därav föranledda vikariatsbestämmelser hänvisar kommittén till vad i detta avseende beträffande de allmänna läroverken anförts.

I fråga slutligen om omförmälda framställning från svenska seminarieläraryöreningen angående särskilda arvoden åt skrivbiträden för rektorerna, hänvisas till vad kommittén i denna sak anført rörande skriv-

biträden vid de allmänna läroverken och hemställer kommittén, att den utredning, som kommittén beträffande de sistnämnda förordat, jämväl måtte omfatta skrivbiträdesinstitutionen vid folkskoleseminarierna.

3. Övningslärare.

a) Anställning och kompetens.

Enligt stadgan för statens folkskoleseminarier den 3 juli 1914 skola vid varje seminarium vara anställda lärare i teckning, musik, trädgårdsskötsel, gymnastik med lek och idrott samt för manliga elever manlig slöjd och för kvinnliga husligt arbete, innefattande kvinnlig slöjd och hushållsgöromål. Seminariernas övningslärare tillsätts enligt samma stadga medelst förordnande av folkskolöverstyrelsen.

*Nuvarande
bestäm-
melser.*

Enligt § 148 i oförmälda stadga fordras för att kunna förordnas såsom lärare i övningsämnen vid seminarium följande fackutbildning:

a) för lärarbefattning i teckning: att hava nöjaktigt genomgått den vid tekniska skolan i Stockholm anordnade högre undervisningskursen för teckningslärare;

b) för lärarbefattning i musik och sång: att från musikkonservatorium förete goda vitsord i harmonilära, sång, piano- och orgelspelning;

c) för lärarbefattning i gymnastik: att hava genomgått fullständig gymnastiklärarkurs vid gymnastiska centralinstitutet och däröver erhållit betyg;

d) för lärarbefattning i trädgårdsskötsel: att förete betyg om god kunskap och erfarenhet i vad till trädgårds anläggning och vård hör;

e) för lärarbefattning i slöjd: att förete betyg om god färdighet och undervisningsskicklighet i de slöjdarter, vari vid seminariet meddelas undervisning.

Nämnden föreslår, att lärare i ämnena teckning, musik, gymnastik med lek och idrott, manlig slöjd, kvinnlig slöjd, hushållsgöromål samt trädgårdsskötsel skola med följande undantag tillsättas medelst fullmakt av folkskolöverstyrelsen.

*Lärlöne-
nämnden.*

För de lärare i trädgårdsskötsel, vilkas avlöning skulle utgå i form av arvode (nämligen vid seminarierna i Stockholm och Umeå), samt för lärare i kvinnlig slöjd vid manliga seminariers övningsskolor, vilka enligt nämndens förslag likaledes skulle åtnjuta arvode, förordar nämnden anställning medelst förordnande.

I avseende å kompetensvillkor meddelar nämnden, utan att själv fatta ståndpunkt därtill, ett av folkskolöverstyrelsen på nämndens begäran avgivet utlåtande angående behörighet till övningslärarbefattning, däri överstyrelsen anser följande fordringar böra uppställas

dels i allmänhet:

att hava genom betyg över avlagd examen eller annat intyg styrkt sig äga en allmänbildning, motsvarande i huvudsak i realskolan meddelade kunskaper; samt

att under minst två läsår med nit och skicklighet hava tjänstgjort som lärare vid någon under offentlig kontroll stående läroanstalt;

dels ock särskilt:

a) beträffande lärarbefattning i teckning:

att hava nöjaktigt genomgått den vid tekniska skolan i Stockholm anordnade högre undervisningskursen för teckningslärare; samt

att hava nöjaktigt genomgått provkurs i enlighet med föreskrifter, som därom framdeles varda meddelade;

b) beträffande lärarbefattning i musik:

att vid kungl. musikkonservatorium hava avlagt musiklärarexamen och organistexamen; börande vid jämförelse mellan flera sökande avseende även fästas å intyg från nämnda konservatorium om kunskap i fiolspelning; samt

att hava nöjaktigt genomgått provkurs i enlighet med föreskrifter, som därom framdeles varda meddelade;

c) beträffande lärarbefattning i gymnastik med lek och idrott:

att hava avlagt gymnastikdirektörsexamen vid gymnastiska centralinstitutet;

d) beträffande lärarbefattning i trädgårdsskötsel:

att hava avlagt avgångsexamen vid statens trädgårdsskola å Alnarp eller vid annan av Kungl. Maj:t för ändamålet godkänd trädgårdsskola ävensom hava förvärvat kännedom om skolträdgårdsskötsel samt erforderlig undervisningsskicklighet;

e) beträffande lärarbefattning i manlig slöjd, husligt arbete eller i någondera av de i sistnämnda ämne ingående ämnesgrenarna kvinnlig slöjd och hushållsgöromål:

att hava genomgått av Kungl. Maj:t för ändamålet godkänd utbildningskurs i vederbörande ämne.

Över nämndens förslag avgivna utlåtanden.

Nämndens förslag, att övningslärare vid seminarierna i regel skola anställas medelst fullmakt av folkskolöverstyrelsen har icke givit anledning till erinran från någon av de hörda myndigheterna.

Däremot har förslaget att från denna allmänna regel undantaga läraren i trädgårdsskötsel vid seminariet i Stockholm samt lärarinnorna i kvinnlig slöjd vid de manliga seminariernas övningsskolor mötts av gensagor från åtskilliga håll.

För lärare i trädgårdsskötsel vid seminariet i Stockholm föreslås ordinarie anställning av, bland andra, folkskolöverstyrelsen.

Beträffande lärarinnebefattningarna i kvinnlig slöjd vid de manliga seminariernas övningsskolor föreslår folkskolöverstyrelsen, att dessa måtte, där förhållandena sådant föranleda, ordnas som ordinarie tjänster. Då det emellertid möjligen i något fall kunde finnas lämpligare att tills vidare bibehålla anställning medelst förordnande och låta avlöningen fortfarande utgå i form av arvode, syntes det överstyrelsen böra överlämnas åt Kungl. Maj:t att avgöra, huru varje särskild tjänst skulle ordnas.

I fråga om kompetensvillkor förordar folkskolöverstyrelsen, att de av nämnden angivna villkoren måtte i sammanhang med genomförandet av ny lönereglering vinna stadfästelse.

I ovanberörda, av svenska seminarieläraryöreningens styrelse hos Kungl. Maj:t gjorda framställning yrkas på ordinarie anställning för seminariernas övningslärare.

Till Kungl. Maj:t inkommen framställning.

Kommittén biträder nämndens förslag i fråga om anställning medelst fullmakt för lärare i teckning, musik, gymnastik med lek och idrott, manlig slöjd, kvinnlig slöjd samt hushållsgöromål.

Löneregleringskommittén.

Vad angår lärare i trädgårdsskötsel, anser kommittén, med hänsyn till det betydelsefulla ämne, dessa lärare företräda, det vara av vikt, att jämväl dessa erhålla samma fasta anställning som övriga övningslärare. Dock borde beträffande läraren i trädgårdsskötsel vid seminariet i Umeå en sådan anordning tills vidare anstå.

Vidkommande lärarinnor i kvinnlig slöjd vid de manliga seminariernas övningsskolor ansluter sig kommittén till folkskolöverstyrelsens förslag, med erinran emellertid att i de fall, då det befines lämpligt att tills vidare bibehålla anställning medelst förordnande och låta avlöningen utgå i form av arvode, motsvarande den å stat för ordinarie befattningshavare upptagna begynnelseavlöning, behörigt avdrag bör göras motsvarande ordinarie befattningshavares pensionsavgift, på vanligt sätt avrundad.

De av nämnden angivna kompetensvillkoren hava icke givit kommittén anledning till erinran.

b) Avlöningsbelopp.

Nuvarande
bestämmelser.

Enligt kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904 utgår för manlig eller kvinnlig lärare i musik och sång arvode i tre avlöningsgrader å 1) 1,400 kronor, 2) 1,600 kronor och 3) 1,800 kronor; för manlig eller kvinnlig lärare i teckning arvode i tre avlöningsgrader å 1) 1,000 kronor, 2) 1,200 kronor och 3) 1,400 kronor; för manlig eller kvinnlig lärare i gymnastik arvode i tre avlöningsgrader å 1) 900 kronor, 2) 1,100 kronor och 3) 1,300 kronor; för lärare i manlig slöjd arvode i tre avlöningsgrader å 1) 1,100 kronor, 2) 1,200 kronor och 3) 1,300 kronor; samt för lärare i kvinnlig slöjd arvode i tre avlöningsgrader å 1) 1,000 kronor, 2) 1,100 kronor och 3) 1,200 kronor.

För det fastställda årliga arvodet skall tjänstgöringsskyldighet åligga lärare i musik och sång sexton timmar, lärare i teckning tolv timmar, lärare i gymnastik elva till tretton timmar samt lärare i slöjd sexton till aderton timmar i veckan, men ytterligare tjänstgöring må kunna åläggas dessa lärare mot en ersättning, beräknad för helt läsår, för varje veckotimme av 100 kronor till lärare i musik och sång, i teckning eller i gymnastik, 75 kronor till lärare i manlig slöjd och 70 kronor till lärare i kvinnlig slöjd, dock under iakttagande därav, att ersättning för extra tjänstgöring ej må utgå till annan än den, som fullgör samma tjänstgöring, och ej utan Kungl. Maj:ts tillstånd i varje särskilt fall för ett större antal veckotimmar än fyra för en och samma lärare.

Därest undervisningen i något av ovan nämnda övningsämnen är fördelad på två personer, må ersättning för undervisningen enligt Kungl. Maj:ts bestämmande utgå med högst det belopp, som i första avlöningsgraden är fastställt.

För vikarierande manlig eller kvinnlig övningslärare utgår arvode till samma belopp som arvodet i första avlöningsgraden av befattningen.

Angående arvode till lärarinna i hushållsgöromål samt till lärarinna i kvinnlig slöjd vid manliga seminariers övningskolor finnes för närvarande intet direkt stadgat, men beräknas ifrågavarande arvode efter 70 kronor för veckotimme.

I kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904 är stadgat, att för upprätthållande av undervisning i trädgårdsskötsel och trädplantering må utgå ett arvode av 1,200 kronor, dock att, därest undervisningen ej meddelas i full utsträckning eller är fördelad på två personer, ersättningen må enligt Kungl. Maj:ts bestämmande utgå enligt de före kungörelsens utfärdande gällande grunder.

Efter framställning av Kungl. Maj:t har 1913 års riksdag höjt detta arvode till 1,700 kronor för lärarna i trädgårdsskötsel vid 12 seminarier.

Vid två seminarier, Stockholms och Umeå, vid vilka full tjänstgöring ej kunnat beredas lärarna, utgår arvode med lägre belopp än senast nämnda, nämligen vid seminariet i Stockholm med 1,200 kronor och vid seminariet i Umeå med 800 kronor.

För undervisning i trädgårdsskötsel vid Göteborgs seminarium är anslag beviljat med 2,000 kronor för år.

För extra tjänstgöring vid seminarier med parallellklasser utgår arvode, beräknat efter 200 kronor för klass och läsår.

Rörande tjänstgöringsskyldighet för läraren i trädgårdsskötsel är i den nya seminariestadgan, § 95, föreskrivet, att han är pliktig att utan särskilt tilläggsarvode undervisa i medeltal under läsåret elva veckotimmar, med skyldighet att under den tid av året, som lämpar sig för handledning i trädgårdsarbete i det fria, undervisa intill trettiosex veckotimmar, att han är skyldig att utöver denna tjänstgöring, mot fastställt tilläggsarvode, åtaga sig utsträckt tjänstgöring, samt att utom den honom tillkommande undervisningsskyldigheten det åligger honom att ägna seminarieträdgården nödig skötsel och vård, dock att han på tid, som av rektor bestämmes, må åtnjuta ledighet under högst fyra veckor om året.

Enligt § 95 mom. 2 av nämnda seminariestadga är lärare i övningsämne skyldig att mot fastställt tilläggsarvode åtaga sig utsträckt tjänstgöring, dock att hans sammanlagda undervisningsskyldighet icke utan hans eget begivande må, med det i mom. 1 av samma paragraf angivna undantaget för lärare i trädgårdsskötsel, överstiga trettio veckotimmar.

Genom beslut av 1917 års riksdag utgår för år 1918 tillfällig löneförbättring

*Tillfällig
löneförbättring.*

till gymnastiklärare	med 600 kronor
» tecknings- eller musiklärare	» 500 »
» lärare i manlig slöjd, i hushållsgöromål eller i trädgårdsskötsel	» 400 »
» lärare i kvinnlig slöjd vid kvinnligt folkskoleseminarium	» 400 »
» lärare i kvinnlig slöjd vid manligt folkskoleseminariums övningsskola	» 200 »
» vikarierande gymnastiklärare	» 400 »
» vikarierande lärarinna i kvinnlig slöjd vid manligt folkskoleseminariums övningsskola	» 200 »
» annan vikarierande övningslärare.	» 300 »

Hyresbidrag
till vissa
lärare.

Vidare har 1917 års riksdag medgivit, att från och med år 1918 tills vidare, och intill dess Kungl. Maj:st annorlunda förordnar, hyresbidrag må utgå vid folkskoleseminariet i Stockholm till lärare i teckning med 400 kronor samt vid folkskoleseminariet i Göteborg till dylik lärare med 300 kronor.

Lärlarlöne-
nämnden.

Nämnden föreslår,
att avlöningen bestämmes till

- för vikarierande eller extra ordinarie manlig lärare i teckning, i musik och i gymnastik med lek och idrott: 80 kronor för veckotimme;
- för vikarierande eller extra ordinarie kvinnlig lärare i teckning, i musik och i gymnastik med lek och idrott: 75 kronor för veckotimme;
- för vikarierande eller extra ordinarie lärare i manlig slöjd: 75 kronor för veckotimme;
- för vikarierande eller extra ordinarie lärarinna i kvinnlig slöjd och i hushållsgöromål: 70 kronor för veckotimme;
- för manlig lärare i teckning: lön å 1,430 kronor i 1:a, 1,630 kronor i 2:a, 1,820 kronor i 3:e och 2,020 kronor i 4:e lönegraden;
- för kvinnlig lärare i teckning: lön å 1,240 kronor i 1:a, 1,400 kronor i 2:a, 1,550 kronor i 3:e och 1,710 kronor i 4:e lönegraden;
- för manlig lärare i musik: lön å 2,970 kronor i 1:a, 3,380 kronor i 2:a, 3,780 kronor i 3:e och 4,190 kronor i 4:e lönegraden;
- för kvinnlig lärare i musik: lön å 2,570 kronor i 1:a, 2,890 kronor i 2:a, 3,220 kronor i 3:e och 3,540 kronor i 4:e lönegraden;
- för manlig lärare i gymnastik med lek och idrott: lön å 2,860 kronor i 1:a, 3,250 kronor i 2:a, 3,640 kronor i 3:e och 4,030 kronor i 4:e lönegraden;
- för kvinnlig lärare i gymnastik med lek och idrott: lön å 2,470 kronor i 1:a, 2,790 kronor i 2:a, 3,100 kronor i 3:e och 3,410 kronor i 4:e lönegraden;
- för lärare i manlig slöjd: lön å 2,520 kronor i 1:a, 2,940 kronor i 2:a, 3,360 kronor i 3:e och 3,780 kronor i 4:e lönegraden;
- för lärarinna i kvinnlig slöjd: lön å 1,650 kronor i 1:a, 1,920 kronor i 2:a, 2,180 kronor i 3:e och 2,450 kronor i 4:e lönegraden;
- för lärarinna i hushållsgöromål: lön å 1,650 kronor i 1:a, 1,920 kronor i 2:a, 2,180 kronor i 3:e och 2,450 kronor i 4:e lönegraden;
- för manlig lärare i trädgårdsskötsel med ordinarie anställning: lön å 1,980 kronor i 1:a, 2,310 kronor i 2:a, 2,640 kronor i 3:e och 2,970 kronor i 4:e lönegraden;
- för kvinnlig lärare i trädgårdsskötsel med ordinarie anställning:

lön å 1,650 kronor i 1:a, 1,920 kronor i 2:a, 2,180 kronor i 3:e och 2,450 kronor i 4:e lönegraden;

för lärare i trädgårdsskötsel vid folkskoleseminariet i Stockholm arvode å 1,400 kronor och vid folkskoleseminariet i Umeå arvode å 1,000 kronor, allt för år räknat;

att, om undervisningen i trädgårdsskötsel och handhavandet av trädgårdens skötsel och vård äro fördelade på två personer, arvode till en var av dessa må utgå med så stor del av avlöningen för lärare i första lönegraden, som motsvarar hans del av tjänstgöringen;

att arvode för vikarierande lärare i trädgårdsskötsel bestämmes av folkskolöverstyrelsen i varje särskilt fall;

att ordinarie övningslärare skall vara skyldig att för den fastställda lönen tjänstgöra:

lärare i teckning 13 veckotimmar,

lärare i musik 27 veckotimmar,

lärare i gymnastik med lek och idrott 26 veckotimmar,

lärare i manlig slöjd 28 veckotimmar,

lärarinna i kvinnlig slöjd 22 veckotimmar,

lärarinna i hushållsgöromål 22 veckotimmar och

lärare i trädgårdsskötsel i medeltal under läsåret 11 veckotimmar och under den tid av året, som lämpar sig för handledning i trädgårdsarbete i det fria, intill 36 veckotimmar; med skyldighet för sådan lärare att ägna seminarieträdgården nödig skötsel och vård, dock att han på tid, som av rektor bestämmes, må åtnjuta ledighet under högst fyra veckor om året;

att lärare i övningsämne skall vara skyldig att mot fastställt tilläggsarvode åtaga sig utsträckt tjänstgöring, dock att hans sammanlagda undervisningsskyldighet icke utan hans eget begivande må, med det i föregående punkt angivna undantaget för lärare i trädgårdsskötsel, överstiga trettio veckotimmar;

att lärare i övningsämne må för varje veckotimmes undervisning utöver den mot den ordinarie lönen svarande undervisningsskyldigheten åtnjuta ersättning:

manlig lärare i teckning, i musik och i gymnastik med lek och idrott med 110 kronor i 1:a, 125 kronor i 2:a, 140 kronor i 3:e och 155 kronor i 4:e lönegraden;

kvinnlig lärare i teckning, i musik och i gymnastik med lek och idrott med 95 kronor i 1:a, 107 kronor i 2:a, 119 kronor i 3:e och 131 kronor i 4:e lönegraden;

lärare i manlig slöjd och manlig lärare i trädgårdsskötsel med 90

kronor i 1:a, 105 kronor i 2:a, 120 kronor i 3:e och 135 kronor i 4:e lönegraden;

lärarinna i kvinnlig slöjd och i hushållsgöromål samt kvinnlig lärare i trädgårdsskötsel med 75 kronor i 1:a, 87 kronor i 2:a, 99 kronor i 3:e och 111 kronor i 4:e lönegraden; samt

att lärare i övningsämne ej må åtnjuta ersättning för mera än trettio två veckotimmars tjänstgöring, det timantal medräknat, efter vilket den ordinarie lönen är beräknad; dock att, där särskilda förhållanden sådant påkalla, Kungl. Maj:t må kunna medgiva, att lärare i musik, i gymnastik med lek och idrott samt i manlig slöjd erhåller ersättning för intill trettio fyra timmars undervisning.

Vid nämndens förslag fogat särskilt yttrande.

I ett vid nämndens betänkande fogat särskilt yttrande föreslår fröken *Anna Sörensen*, i anslutning till sin uppfattning om de statsanställda kvinnliga lärarnas avlöningsförmåner,

för kvinnliga lärare i teckning 1,340 kronor i 1:a, 1,500 kronor i 2:a, 1,600 kronor i 3:e och 1,810 kronor i 4:e lönegraden;

för kvinnlig lärare i musik 2,790 kronor i 1:a, 3,110 kronor i 2:a, 3,430 kronor i 3:e och 3,760 kronor i 4:e lönegraden;

för kvinnlig lärare i gymnastik med lek och idrott 2,680 kronor i 1:a, 2,990 kronor i 2:a, 3,310 kronor i 3:e och 3,620 kronor i 4:e lönegraden;

för lärarinna i kvinnlig slöjd 1,830 kronor i 1:a, 2,090 kronor i 2:a, 2,360 kronor i 3:e och 2,620 kronor i 4:e lönegraden;

för lärarinna i hushållsgöromål 1,830 kronor i 1:a, 2,090 kronor i 2:a, 2,360 kronor i 3:e och 2,620 kronor i 4:e lönegraden;

för kvinnlig lärare i trädgårdsskötsel 1,830 kronor i 1:a, 2,090 kronor i 2:a, 2,360 kronor i 3:e och 2,620 kronor i 4:e lönegraden.

För extra tjänstgöring skulle utgå avlöning beräknad efter följande ersättning för veckotimme:

för kvinnlig lärare i teckning, i musik och i gymnastik med lek och idrott 103 kronor i 1:a, 115 kronor i 2:a, 127 kronor i 3:e och 139 kronor i 4:e lönegraden samt

för lärarinna i kvinnlig slöjd och i hushållsgöromål samt för kvinnlig lärare i trädgårdsskötsel 83 kronor i 1:a, 95 kronor i 2:a, 107 kronor i 3:e och 119 kronor i 4:e lönegraden.

Över nämndens förslag avgivna utlåtanden.

I sitt över nämndens förslag avgivna utlåtande har folkskolöverstyrelsen på anförda skäl hemställt, att för lärare i teckning måtte beräknas ett minimitimtal av vid enkelseminarium 15 timmar och vid dubbelseminarium 25 timmar.

Mot den av nämnden föreslagna uppdelningen av övningslärarna i två grupper, den ena med högre den andra med lägre avlöning efter veckotimme räknat, hava i åtskilliga utlåtanden vissa erinringar gjorts. Nämndens förslag tillstyrkes emellertid av folkskolöverstyrelsen.

På sätt i det föregående erinrats, har från ett flertal myndigheter framhållits önskvärdheten av att övningslärarna vid seminarierna måtte i avlöningshänseende erhålla en gynnsammare ställning än motsvarande lärare vid de allmänna läroverken. För enahanda yrkande har folkskolöverstyrelsen gjort sig till tolk och därvid föreslagit belopp för veckotimavlöningen, vilka belopp överstiga, vad angår manlig lärare, med 15 kronor och, vad angår kvinnlig lärare, med 13 kronor vad nämnden i respektive lönegrader förordad för såväl de högre allmänna läroverkens som seminariernas vidkommande.

I ovanberörda till Kungl. Maj:t ingivna framställning från svenska seminarieläraryöreningens styrelse har yrkats, att övningslärarnas avlöning måtte, i likhet med vad fallet vore för andra, fast anställda lärare, utgå med ett fast belopp, uppdelat på lön och tjänstgöringspenningar, ävensom att avlöningen måtte sättas till belopp, som garanterade, att ifrågavarande viktiga platser bleve för framtiden på bästa sätt besatta.

*Till Kungl.
Maj:t in-
komna
fram-
ställningar.*

På sätt ovan erinrats, har folkskolöverstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1917 framlagt vissa förslag rörande anslag till folkundervisningen m. m. för budgetåret 1919. I vad nämnda förslag avse lönereglering för folkskoleseminariernas personal erinrar överstyrelsen om sin tidigare uttalade uppfattning, att för övningslärarna avlöningen skulle utgå med något högre belopp än för motsvarande lärare vid högre allmänna läroverk.

Vidare har till Kungl. Maj:t inkommit en av trädgårdslärare vid folkskoleseminarierna gjord framställning, vari bemälda lärare, under åberopande av den i framställningen anförda motivering, uttalat sin anslutning till ett av folkskolöverstyrelsen den 30 september 1916 framlagt förslag om avlöningens bestämmande till vissa fixa och för lärare vid likartade seminarier lika belopp. Emellertid föreslås i nämnda framställning, att lönebeloppen måtte sättas något högre än överstyrelsen föreslagit, och hemställes, att med bibehållande av de av överstyrelsen upptagna ålderstillägg grundlönen måtte höjas med 25 % och således bestämmas till 3,000 kronor för manlig lärare och 2,500 kronor för kvinnlig lärare, samt att jämte de föreslagna lönstilläggen för lärare och lärarinnor vid dubbelklassiga seminarier måtte fastställas sådana tillägg för lärare och lärarinnor vid de seminarier, där ettåriga för studenter avsedda seminariekurser äro upprättade, vilkas elever hade att på ett år genomgå

såvitt möjligt fullständig kurs i ämnet; sistnämnda lönetillägg föreslås till 500 resp. 400 kronor. — Vidare hemställes på anförda skäl, att ifrågavarande lärare måtte, där förhållandena lämpligen sådant medgäve, mot skäligt avdrag å den kontanta avlöningen komma i åtnjutande av fri bostad inom seminariets område.

I sitt över denna framställning den 22 oktober 1917 avgivna utlåtande tillstyrker folkskolöverstyrelsen, utan att uttala sig om beloppets storlek, en förhöjning av lönerna till ett belopp, som levnadskostnadernas stegring kunde betinga. Vad angår kravet på särskilda lönetillägg vid de seminarier, där ettåriga för studenter avsedda seminariekurser vore upprättade, erinrar överstyrelsen, att anslagen till dessa kurser utginge å extra stat och att arvode för undervisning i trädgårdsskötsel vid desamma utginge i förhållande till det timal, som i undervisningsplanen för ettåriga seminariekurser vore bestämt. I denna anordning syntes icke kunna ske någon ändring vid en lönereglering. Beträffande slutligen framställningen, i vad den avsåge medgivande av fri bostad inom seminariets område för ifrågavarande lärare, anser överstyrelsen desamma förtjänt av beaktande och framhåller, hurusom det ej blott vid fullständig nybyggnad för ett seminarium utan även vid eventuella tillbyggnader vid de äldre seminarieanläggningarna syntes kunna bliva möjligt att tillgodose även ett sådant behov.

Det av trädgårdslärarna i deras omförmälda framställning åberopade, av folkskolöverstyrelsen den 30 september 1916 framlagda förslaget i förevarande avseende innebär i korthet följande.

Överstyrelsen, som här föreslår en modifikation av förut avgivet förslag, framhåller, hurusom undervisningen i trädgårdsskötsel skilde sig från undervisningen i övriga övningsämnen därutinnan, att den icke påginge med samma timsomma för vecka under hela läsåret utan under en del därav, vintertiden, hade ett jämförelsevis litet timal men under återstoden, höst och vår, ett så mycket större antal timmar. Nämnden hade beräknat trädgårdslärorens undervisning till i medeltal 11 veckotimmar för hela året, och denna beräkning syntes i stort sett motsvara verkliga förhållandet.

Emellertid vore det självklart, att, då det gällde en undervisning, vars anordning vore så beroende av väderleksförhållandena, betydliga växlingar kunde komma att äga rum såväl mellan särskilda seminarier som vid samma seminarium från år till år. Därjämte vore att märka, att undervisningen blott utgjorde den ena om också i vissa hänseenden den mest krävande sidan av trädgårdslärorens åligganden. Den andra, nämligen skötseln av seminarieträdgården, toge helt visst hans tid och

arbete väl så mycket i anspråk, helst som han, i olikhet med övriga lärare, därigenom hölles bunden vid läroanstalten nära nog året över; den hade ock av nämnden ansetts böra i fråga om avlöning räknas lika med undervisningsskyldigheten.

Om trädgårdsläraren gällde alltså liksom om ämneslärarna och övningsskollärarna men i olikhet med vissa bland övningslärarna, att hans arbetskraft i det hela toges i anspråk för läroanstaltens behov. Men det syntes av det anförda jämväl framgå, att det fölle sig svårt att för undervisningen i detta ämne fastställa ett bestämt timal, av vilket avlöningens belopp skulle bliva beroende. Hittills hade ock lärarna i trädgårdsskötsel uppburit ett fixt arvode oavsett de växlingar beträffande undervisningens omfattning, som kunde förorsakas av klimatiska eller andra förhållanden. Överstyrelsen hade nu på grund av gjorda erfarenheter kommit till den övertygelsen, att en dylik avlöningsform lämpligen borde bibehållas.

Givetvis borde, då avlöningen bestämdes, en genomsnittsuppskattning av såväl undervisningsskyldighetens som trädgårdsvårdens omfattning tagas till utgångspunkt, och syntes man därvid kunna godtaga de timsummor, till vilka nämnden kommit, men avlöningsbeloppen skulle ej på samma sätt som i fråga om övriga övningslärare bindas vid bestämda timal. I nära anslutning till de lönebelopp, som skulle erhållas för de av nämnden antagna timsummorna enligt de av överstyrelsen föreslagna timavlöningarna för den grupp av övningslärare, till vilken trädgårdslärarna hänförts, ville överstyrelsen föreslå, att lönerna måtte bestämmas till för manlig lärare 2,400 kronor med tre ålderstillägg à 300 kronor och för kvinnlig lärare 2,000 kronor med tre ålderstillägg à 250 kronor. Vid dubbelseminarium, där större del av lärarens arbetskraft toges i anspråk för den mera kvalificerade sidan av hans uppgift, nämligen undervisningen, borde tydligen ett tillägg till grundlönen tillkomma, vilket överstyrelsen, i anslutning till vad som sedan flera år utgått till trädgårdslärare vid seminarier, som utvidgats till dubbelseminarier, ansåge skäligen böra bestämmas till 600 kronor för manlig och 500 kronor för kvinnlig lärare.

Löneregleringskommittén anser de nuvarande grunderna beträffande övningslärarnas avlöning böra i stort sett bibehållas, vadan kommittén säger sig ej kunna förorda ett förslag, som innebär för nämnda lärare en fast av löning, uppdelad i lön och tjänstgöringspenningar.

Kommittén erinrar vidare om sin i det föregående uttalade uppfattning, att övningslärarna vid seminarierna böra avlönas efter en högre måttstock än motsvarande lärare vid de högre allmänna läroverken.

Löneregleringskommittén.

I enlighet härmed anser kommittén ersättningen för veckotimme böra för manlig lärare i teckning, i musik och i gymnastik med lek och idrott sättas till 130 kronor i första, 145 kronor i andra, 160 kronor i tredje och 175 kronor i fjärde avlöningsgraden. För kvinnlig lärare i samma ämnen borde motsvarande belopp bestämmas till respektive 115, 127, 139 och 151 kronor. Ersättningen för vikarierande eller extra ordinarie manlig lärare i nämnda ämnen syntes, med hänsyn till vad till dem nu utgår i ersättning, böra fastställas efter 100 kronor för veckotimme och för motsvarande kvinnlig lärare efter 95 kronor för veckotimme.

I likhet med nämnden anser kommittén, att lärare i manlig slöjd, i kvinnlig slöjd och i hushållsgöromål böra avlönas efter en lägre löneskala, för veckotimme räknat, än nyss omförmälda övningslärare. Ersättningen för lärare i manlig slöjd bör beräknas efter 105 kronor i första, 120 kronor i andra, 135 kronor i tredje och 150 kronor i fjärde avlöningsgraden. För lärarinna i kvinnlig slöjd och i hushållsgöromål skulle motsvarande belopp bli respektive 90, 102, 114 och 126 kronor. Då kommittén delar den av folkskolöverstyrelsen hävdade uppfattningen om en fastare anställning för lärarinnor i kvinnlig slöjd vid manliga seminariers övningsskolor, borde sistnämnda avlöningsbelopp äga tillämplighet jämväl å dessa lärarinnor.

Ersättningen till vikarierande eller extra ordinarie lärare i manlig slöjd borde beräknas efter 95 kronor för veckotimme och till vikarierande eller extra ordinarie lärarinna i kvinnlig slöjd och i hushållsgöromål efter 90 kronor för veckotimme.

Efter vad kommittén inhämtat, hava timplärare i övningsämnen i viss utsträckning kommit till användning vid folkskoleseminarierna, och syntes behovet härav även för framtiden göra sig gällande. Enligt kommitténs mening borde avlöningen för timplärare i de olika övningsämnena utgå efter samma måttstock som ersättningen för vikarierande och extra ordinarie övningslärare.

Vid beräkningen av avlöningarna för nu omförmälda övningslärare har kommittén lagt till grund dels ovan förordade ersättningsbelopp för veckotimme dels ock den av nämnden föreslagna tjänstgöringsskyldigheten, dock i sistnämnda avseende med den ändring, att, enligt vad folkskolöverstyrelsen föreslagit, minimitimtalet för undervisning i teckning beräknats till 15 timmar. För lärarinna i kvinnlig slöjd vid manligt seminariums övningsskola har beräknats en minimitjänstgöring av 12 veckotimmar för enkelseminarium och 20 för dubbelseminarium.

Vad vidare angår lärare i trädgårdsskötsel anser sig kommittén, under hänvisning till vad folkskolöverstyrelsen i skrivelsen den 30 sep-

tember 1916 rörande dessa lärare anført, böra — undantagandes vad angår läraren vid seminariet i Umeå, i avseende å vilken kommittén biträder nämndens förslag — förorda en beräkning av deras avlöningsförmåner, på sätt i berörda skrivelse föreslagits. För manlig sådan lärare skulle följaktligen avlöningen bestämmas till 2,400 kronor, av vilket belopp 1,500 kronor torde böra utgöra lön och 900 kronor tjänstgöringspenningar, vartill skulle kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 300 kronor. För kvinnlig sådan lärare skulle avlöningen sättas till 2,000 kronor, varav 1,200 kronor synas böra utgöra lön och 800 kronor tjänstgöringspenningar, vartill skulle kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 250 kronor. Mot de av överstyrelsen föreslagna tilläggsarvodena åt ifrågavarande lärare vid dubbelseminarier å respektive 600 och 500 kronor har kommittén intet att erinra, men anser sig dock böra omförmåla, att till grund för vissa vid 1912 och 1917 årens riksdagar av Kungl. Maj:ts föreslagna anslagsbelopp för seminarierna i Göteborg och Falun legat en beräkning, upptagande ifrågavarande tilläggsarvodena till 800 kronor. De önskemål, som i övrigt av trädgårdslärarna själva i deras omförmålda framställning anförts, anser sig kommittén sakna anledning att under förhandenvarande förhållanden förorda.

Arvode för vikarierande lärare i trädgårdsskötsel borde, i likhet med vad av nämnden föreslagits, bestämmas av folkskolöverstyrelsen i varje särskilt fall. Likaså finner kommittén billigt, att trädgårdslärare beredes ledighet under en månad av året på tid, som av vederbörande rektor bestämmes.

c) Avlöning under tjänstledighet.

Kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904 stadgar, att vid tjänstledighet på grund av sjukdom må av avlöningsförmånerna utgå till övningslärare tre fjärdedelar av det med befattningen förenade arvode med tillhörande ålderstillägg, efter kalenderår räknat.

*Nuvarande
bestämmelser.*

Nämnden föreslår, att ordinarie övningslärare, som är tjänstledig på grund av styrkt sjukdom, äger åtnjuta tre fjärdedelar av vad han skulle uppbära, därest han själv bestrede sin tjänst, samt att ordinarie övningslärare, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilda uppdrag eller från tjänstgöring i behörig ordning avstänges eller eljest är lagligen förhindrad att befattningen sköta, kan förpliktas att av honom eljest tillkommande avlöning avstå så mycket, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt.

*Lärlöne-
nämnden.*

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

Löneregleringskommittén förordar, i anslutning till vad kommittén anfört i fråga om avlöning under tjänstledighet för övningslärare vid de allmänna läroverken, att enahanda bestämmelser må i tillämpliga delar varda gällande för ordinarie övningslärare vid folkskoleseminarierna undantagandes lärare i trädgårdsskötsel. I fråga om dessa hade nämligen kommittén föreslagit avlöning, uppdelad i lön och tjänstgöringspenningar, vadan dessa övningslärare borde vara underkastade de bestämmelser i förevarande avseende, vilka gälla för ämneslärare.

d) Lönetur.

*Nuvarande
bestämmel-
ser.*

För närvarande finnas inga bestämmelser angående rätt för övningslärare vid folkskoleseminarium att för löneförhöjning genom ålderstillägg tillgodoräkna sig tjänstgöring annorstädes än vid dylikt seminarium.

*Lärlöne-
nämnden.*

Nämnden föreslår, att övningslärare må för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig dels föregående tjänstgöring som ordinarie övningslärare vid högre allmänt läroverk, dels ock den tid han, efter vunnen kompetens till övningslärartjänst vid folkskoleseminarium, tjänstgjort som ordinarie övningslärare vid realskola, på det sätt att två års tjänstgöring vid sådan skola må räknas lika med ett års tjänstgöring vid seminarium; samt att lärare i trädgårdsskötsel må för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig intill tio år av den tid, under vilken han före inträde å den nya lönestaten tjänstgjort vid folkskoleseminarium med åtnjutande av för full tjänstgöring stadgat arvode.

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

Löneregleringskommittén tillstyrker, i anslutning till vad kommittén förordat i fråga om lönetursberäkning för övningslärare vid de allmänna läroverken, nämndens förslag i fråga om löneförhöjning genom ålderstillägg, i vad det avser annan ordinarie övningslärare än lärare i trädgårdsskötsel, dock med det tillägget, att övningslärare vid övergång från realskola till folkskoleseminarium, där tjänstgöringen omfattar minst lika många undervisningstimmar som vid realskolan, må tillgodoföras så många ålderstillägg, att ingen löneminskning honom vederfares.

Vad lärare i trädgårdsskötsel beträffar, anser sig kommittén ur billighetens synpunkt icke böra frångå vad nämnden föreslagit i fråga om dylik lärares lönetursberäkning.

e) Pension.

I kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904 är stadgat, att pensionsbeloppet skall utgöra för lärare i musik och sång, i teckning, i gymnastik och i slöjd tre fjärdedelar av det befattningen åtföljande arvode med ålderstillägg, dock att för övningslärare, som uppbär pension för annan statens tjänst, sammanlagda av statsmedel utgående pensionsbeloppet icke må överstiga 3,000 kronor.

*Nuvarande
bestämmel-
ser.*

Rörande pensionsrätt för lärare i trädgårdsskötsel och i hushållsgöromål finnes intet stadgat.

Nämnden föreslår,

att för ordinarie övningslärare pensionsunderlaget skall utgöra två tredjedelar av den årsavlöning, läraren skulle hava uppburit, därest han i den lönegrad, i vilken han befinner sig, bestritt tjänstgöring till den omfattning, som var för tjänsten bestämd under det läsår, som börjades med näst föregående hösttermin, dock att pensionens belopp skall bestämmas med hänsyn till medelbeloppet för år av de högsta pensionsunderlag, som varit för läraren gällande under vart och ett av de tio år, som förflutit närmast före tidpunkten för pensionstagandet;

*Lärarlöne-
nämnden.*

att övningslärare, som befordrats till ordinarie tjänst, innan den nya löne regleringen träder i kraft, i intet fall skall erhålla lägre pension, än han skulle komma i åtnjutande av med tillämpning av nu gällande löne- och pensionsbestämmelser; samt

att lärare i trädgårdsskötsel må vinna delaktighet i elementarlärarnas nya änke- och pupillkassa.

Löne regleringskommittén finner sig även i fråga om folkskoleseminarierna, i likhet med vad kommittén tillstyrkt för de allmänna läroverkens vidkommande, böra förorda vad nämnden i denna punkt föreslagit för annan övningslärare än lärare i trädgårdsskötsel, dock med det tillägg, att pensionen ej må utgå med lägre belopp än lönen oavkortad.

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

För lärare i trädgårdsskötsel har kommittén förordat en annan avlöningsgrund än nämnden tänkt sig. Vid sådant förhållande skulle för dem i pensionshänseende tillämpas enahanda grunder som för ämneslärare. Mot deras delaktighet i elementarlärarnas nya änke- och pupillkassa har kommittén intet att erinra.

4. Övningsskollärare.

a) Anställning.

*Nuvarande
bestämmelser.*

Enligt stadgan för statens folkskoleseminarier den 3 juli 1914 tillsätts lärare vid seminariernas övningsskolor medelst förordnande av folkskolöverstyrelsen.

*Lärlöne-
nämnden.*

Nämnden föreslår, att övningsskollärare tillsätts medelst fullmak av folkskolöverstyrelsen.

Det erinras av nämnden, hurusom för närvarande övningsskolans lärare vore delaktiga i folkskollärarnas pensionsinrättning samt folkskollärarnas änke- och pupillkassa. I och med att de bleve ordinarie statstjänare, komme att å dem tillämpas lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension. Samtidigt skulle de bliva förpliktade till delaktighet i civilstatens änke- och pupillkassa. Då emellertid ifrågavarande lärare i regel borde tjänstgöra ett antal år vid folkskola, innan de befordrades till lärare vid övningsskola, torde de vinna denna befordran vid sådan ålder, att de vid sitt inträde i civilstatens änke- och pupillkassa skulle nödgas erlägga retroaktivavgifter, som i vissa fall komme att uppgå till ej obetydliga belopp. För undanröjande av denna olägenhet förordar nämnden, att övningsskollärarna i likhet med övriga ordinarie lärare vid folkskoleseminarierna skola äga delaktighet i elementarlärarnas nya änke- och pupillkassa.

Vidare erinras, hurusom övningsskolans lärare för närvarande ägde rätt att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig föregående ordinarie tjänstgöring vid folkskola ävensom rätt att vid beräkning av tjänstår för erhållande av pension tillgodoräkna sig tjänstgöring vid skolor, tillhörande den allmänna folkundervisningen, enligt samma grunder, som gälla för folkskollärare. Om övningsskollärarna bleve ordinarie statstjänare, skulle de gå förlustiga dessa rättigheter.

Då emellertid en sådan förändring skulle i hög grad försvåra seminariernas strävan att förvärva dugliga lärare i övningsskolan, anser nämnden det med hänsyn till seminariernas intresse vara en nödvändighet, att övningsskollärarna fortfarande finge åtnjuta dessa dem för närvarande tillkommande rättigheter.

Nämnden förordar därför, att övningsskollärare fortfarande finge åtnjuta rätt att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig ordinarie tjänstgöring vid folkskola. Beträffande övningsskollärares rätt att vid

beräkning av pensionsår räkna sig till godo tjänstgöring vid kommunal skola, erinrar nämnden om vad den i kap. IV anfört och föreslagit angående rätt för lärare i statstjänst att vid beräkning av tjänstår för erhållande av pension tillgodoräkna sig tjänstgöring som lärare vid kommunal läroanstalt.

Under förutsättning att de förslag, nämnden i det föregående framställt dels angående dessa lärares delaktighet i elementarlärarnas änke- och pupillkassa, dels angående deras rätt beträffande beräkning av tjänstår för lönetur och för erhållande av pension, vunne avseende, syntes de befarade olägenheterna av allmänna pensionslagens tillämpning å övningsskollärarna komma att undanröjas, och vid sådant förhållande funne sig nämnden sakna tillräcklig anledning att föreslå, att lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension icke skulle äga tillämpning i fråga om lärare vid folkskoleseminariernas övningsskolör.

I ovanberörda framställning från styrelsen för svenska seminarielärarföreningen förordas nämndens förslag angående ordinarie anställning för övningsskollärarna ävensom delaktighet för dem i lärarnas vid elementarläroverken nya änke- och pupillkassa. I framställningen påpekas, att som övningsskollärare borde särskilt framstående folkskollärare anställas och vid seminarierna bibehållas. Det vore alltså nödvändigt, att seminarierna för dessa lärarplatsers vidkommande kunde med framgång konkurrera med de bäst avlönade folkskolläraryrplatserna i landet. Vidare framhålles, att en folkskollärare genom att övergå till seminarietjänst i regel ginge miste om en del befordringsmöjligheter, som eljest stode öppna för skickliga folkskollärare. Omförmälda framställning förordas av folkskolöverstyrelsen.

*Till Kungl. Maj:ts in-
given fram-
ställning.*

Nämndens förslag innebär, att övningsskollärarna vid folkskoleseminarierna skulle bliva ordinarie befattningshavare och att på dem skulle tillämpas lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension. Emellertid vilar nämndens förslag, bland annat, på två förutsättningar, nämligen dels att ifrågavarande lärare fortfarande finge åtnjuta rätt att för löneförhöjning genom ålderstillägg tillgodoräkna sig ordinarie tjänstgöring vid folkskola, dels ock att dessa lärare måtte erhålla rätt att vid beräkning av pensionsår tillgodoräkna sig tjänstgöring vid kommunal skola.

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

Mot nämndens förslag i fråga om lönetursberäkning för övningsskollärarna förklarar sig löne regleringskommittén i annat sammanhang icke hava något att i sak erinra. Beträffande däremot förslaget om beräkning av kommunala tjänstår för erhållande av statspension har kom-

mittén, på sätt förut erinrats, ansett sig icke kunna förorda detsamma utan på anförda skäl yrkat på en allmän utredning i ämnet.

Kommittén säger sig emellertid inse betydelsen av att ifrågavarande lärare bliva ordinarie befattningshavare och förordar därför en sådan anordning, att övningsskollärarna må erhålla ordinarie anställning, men att genom en särskild bestämmelse må föreskrivas, att lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension ej må äga tillämpning å dem, utan att de fortfarande må kvarstå som delägare i folkskollärarnas pensionsinrättning. Någon anledning att för dem i så fall förorda delaktighet i annan änke- och pupillkassa än folkskollärarnas, dit de nu höra, anser kommittén icke förefinnas.

b) Avlöningsbelopp.

*Nuvarande
bestämmelser.*

Kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904 stadgar för manlig lärare i läsämnen i seminariums övningsskola arvode i fyra avlöningsgrader å 1) 1,700 kronor, 2) 2,000 kronor, 3) 2,300 kronor och 4) 2,600 kronor; samt

för kvinnlig lärare i läsämnen i seminariums övningsskola arvode i fyra avlöningsgrader å 1) 1,500 kronor, 2) 1,650 kronor, 3) 1,800 kronor och 4) 2,000 kronor.

För vikarierande manlig eller kvinnlig lärare i övningsskola utgår arvode till samma belopp som arvodet i första avlöningsgraden av befattningen.

*Tillfällig
löneförbättring.*

Vid 1908 års riksdag beviljades tillfällig löneförbättring åt ordinarie lärare och lärarinnor vid övningsskolorna att utgå i Stockholm och Göteborg med 400 kronor för lärare och 300 kronor för lärarinna samt i övriga städer med 300 kronor för lärare och 200 kronor för lärarinna. Sagda belopp hava årligen beviljats av riksdagen å extra stat, tills detsamma av 1917 års riksdag höjdes och därvid bestämdes att för år 1918 utgå

till manlig övningsskollärare vid folkskoleseminariet i Stockholm eller i Göteborg	med 1,000 kronor
» manlig övningsskollärare vid annat folkskoleseminarium	» 900 »
» kvinnlig övningsskollärare vid folkskoleseminariet i Stockholm eller i Göteborg	» 900 »
» kvinnlig övningsskollärare vid annat folkskoleseminarium	» 800 »

Dessutom har av 1917 års riksdag tillfällig löneförbättring för år 1918 tillerkänts vikarierande övningsskollärare med 400 kronor.

Nämnden föreslår, att avlöningen bestämmes till
för vikarierande eller extra ordinarie manlig övningsskollärare: 2,100 kronor för år;

Lärarlöne-
nämnden.

för vikarierande eller extra ordinarie kvinnlig övningsskollärare: 1,900 kronor för år;

för ordinarie manlig övningsskollärare: 2,700 kronor i 1:a, 3,100 kronor i 2:a, 3,500 kronor i 3:e och 3,900 kronor i 4:e lönegraden, varav 1,100 kronor i tjänstgöringspenningar; samt

för ordinarie kvinnlig övningsskollärare: 2,300 kronor i 1:a, 2,650 kronor i 2:a, 3,000 kronor i 3:e och 3,350 kronor i 4:e lönegraden, varav 1,000 kronor i tjänstgöringspenningar.

Vid nämndens förslag i förevarande avseende äro fogade särskilda yttranden

Vid
nämndens
förslag
fogade
särskilda
yttranden.

dels av herr *Olof Olsson*, som i anslutning till sin uppfattning om grunderna för bestämmande av kvinnliga lärares löner föreslår

för manlig övningsskollärare: 2,400 kronor i 1:a, 2,800 kronor i 2:a, 3,200 kronor i 3:e och 3,600 kronor i 4:e lönegraden, därav 1,000 kronor i tjänstgöringspenningar; samt

för kvinnlig övningsskollärare: 2,200 kronor i 1:a, 2,600 kronor i 2:a, 3,000 kronor i 3:e och 3,400 kronor i 4:e lönegraden, därav 1,000 kronor i tjänstgöringspenningar;

dels ock av fröken *Anna Sörensen*, som, i anslutning till sin uppfattning om statsanställda kvinnliga lärares avlöningsförmåner, föreslår

för kvinnlig övningsskollärare: 2,450 kronor i 1:a, 2,850 kronor i 2:a, 3,250 kronor i 3:e och 3,650 kronor i 4:e lönegraden, varav 1,000 kronor i tjänstgöringspenningar i varje lönegrad.

I sitt över nämndens betänkande avgivna utlåtande yrkar folkskolöverstyrelsen på en höjning av avlöningsbeloppen för ifrågavarande lärare utöver vad nämnden föreslagit. De av nämnden föreslagna lönebeloppen borde höjas för manlig lärare med åtminstone 300 kronor i varje lönegrad och för kvinnliga lärare i förhållande därtill. Någon förhöjning av de föreslagna avlöningsbeloppen för vikarierande eller extra ordinarie lärare syntes däremot överstyrelsen näppeligen erforderlig.

Över
nämndens
förslag
avgivet utlåtande.

I skrivelse den 31 augusti 1917 rörande anslag till folkundervisningen m. m. för budgetåret 1919, i vad denna skrivelse avser löne-
reglering för folkskoleseminarierna, framhåller folkskolöverstyrelsen, att

Till Kungl.
Maj:ts in-
givna fram-
ställningar.

övningsskollärarnas avlöning borde tillmätas så, att den bleve något förmanligare än folkskollärarnas löner i de samhällen, där dessa lärare vore i lönehänseende gynnsammast ställda.

Vidare hava lärare vid folkskoleseminariernas övningsskolor gjort framställning, däri i huvudsak göres gällande, att samma skäl, som föranlett nämnden att föreslå en förvandling av ämneslärartjänsterna vid seminarierna till lektorat med därmed följande avlöningsförmåner, talade för övningsskollärarnas likställande i avlöningshänseende med de allmänna läroverkens adjunkter. Övningsskollärarnas arbete vore i hög grad ansvarsfullt och krävande, i det att deras undervisning vore avsedd att vara mönsterundervisning och deras deltagande i elevernas direkta praktiska utbildning även vore högst betydande.

I avseende å denna framställning erinrar folkskolöverstyrelsen i underdånigt utlåtande den 7 november 1917, att förslaget om ämneslärarnas vid seminarierna jämnställande i löneavseende med läroverkslektorer avsåge att bereda bästa möjliga rekrytering av seminarieämneslärarna ur de för anställning som lärare vid de allmänna läroverken kompetentas krets. En dylik konkurrenssynpunkt kunde icke göras gällande för övningsskollärlönernas jämnställande med läroverksadjunktslönerna.

Med avseende å rekryteringen av övningsskollärarna gällde i främsta rummet att tillse, att de bäst kvalificerade av folkskolans lärare kunde för dessa befattningar erhållas. Därav följde, att det vore av vikt att sörja för att övningsskollärarnas löneförmåner tilltoges så, att deras tjänster bleve tilldragande i jämförelse med de högst avlönade tjänsterna vid folkskolorna. Också vore det denna synpunkt, som dittills varit bestämmande för överstyrelsens förslag i detta ämne.

I den mån de framlagda förslagen på grund av det alltjämt sjunkande penningvärdet numera icke skulle kunna anses tillfredsställande, ansåge överstyrelsen det vara av synnerlig vikt, att de föreslagna lönesatserna höjdes. Detta vore så mycket mer nödvändigt, som det visat sig, att antalet sökande till lediga beställningar av ifrågavarande slag alltjämt vore ringa och snarare visade tendens till att minskas än att ökas. Orsaken därtill borde sökas dels i lönesatsernas mindre lockande belopp i jämförelse med de för de bäst avlönade folkskollärbefattningarna gällande, dels ock i tjänsternas egenartade beskaffenhet, vilken medförde, att deras innehavare ständigt måste på ett i viss mån för deras eget undervisningsarbete störande sätt anstränga kraft och uppmärksamhet för att motsvara de anspråk, som de städse närvarande åhörarna hade rätt att ställa på dem, under det att lärarna i folkskolan, i regel fria från dylika åhörare, kunde mera ostört ägna sig åt sin egen undervisande verksamhet. Därtill

komme, att tillfällen till inkomstökning genom åtnjutande av särskild ersättning för slöjdundervisning, fortsättningsundervisning och annat avlönat arbete utom den ordinarie tjänsten vore rikligare för handen för lärare i folkskolorna än för lärare i övningsskolorna.

Om hänsynen till dessa nu berörda förhållanden skulle kräva en sådan förhöjning av de för övningsskollärarna avsedda lönebeloppen, att dessa komme att stiga till samma belopp, som ansåges bära fastställas för läroverksadjunkter, funne överstyrelsen givetvis en sådan ökning önskvärd. Spörsmålets samband med andra löneregleringsfrågor gjorde emellertid, att överstyrelsen ansåge sig bära inskränka sig till nämnda allmänna uttalande.

Med hänsyn till de synpunkter, som anförts i fråga om bestämmande av avlöningsbeloppen för ifrågavarande lärare och vilka torde bära tillmätas betydelse vid bedömande av föreliggande spörsmål, har löne-neregleringskommittén ansett sig bära förorda för manlig övningsskollärare en avlöning av 3,400 kronor, därav 2,100 kronor lön och 1,300 kronor tjänstgöringspenningar, vartill skulle kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett å 400 kronor, samt för kvinnlig övningsskollärare en avlöning av 2,800 kronor, därav 1,800 kronor lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar, vartill skulle kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett å 300 kronor.

För vikarierande och extra ordinarie lärare anser kommittén ersättningen bära bestämmas till, vad angår manlig lärare, 2,800 kronor och, vad angår kvinnlig lärare, 2,400 kronor.

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

c) Tjänstgöringspenningarnas fördelning och avlöning under tjänstledighet.

Enligt kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904 är stadgat, att vid tjänstledighet på grund av sjukdom må av avlöningsförmånerna utgå till lärare i övningsskola tre fjärdedelar av det med befattningen förenade arvodet med tillhörande ålderstillägg, efter kalenderår räknat.

*Nurvarande
bestämmel-
ser.*

Nämnden föreslår,

att tjänstgöringspenningar beräknas utgå efter kalenderår; samt

att övningsskollärare må vid tjänstledighet på grund av sjukdom åtnjuta hela lönen.

*Lärarlöne-
nämnden.*

Övningsskollärarna anser kommittén bära underkastas de bestämmelser i förevarande avseenden, som av kommittén föreslagits för ämneslärarnas vidkommande.

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

d) Lönetur.

*Nuvarande
bestämmel-
ser.*

Kungl. kungörelsen den 27 augusti 1904 stadgar, att lärare i övningsskola i avseende å lönetursberäkning må räkna sig till godo föregående tjänstgöring vid folkskola.

*Lärlöne-
nämnden.*

Nämnden föreslår, att övningsskollärare må för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tjänstgöring som ordinarie lärare vid folkskola, skeppsgosseskola eller högre folkskola ävensom tjänstgöring vid under offentlig kontroll ställt småskoleseminarium under den tid statsbidrag utgått till hans avlönande enligt bestämmelserna om statsbidrag till folkskollärares avlönande.

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

I avseende å nämndens förslag i denna punkt har kommittén intet att erinra.

e) Pension.

*Nuvarande
bestämmel-
ser.*

Övningsskollärarna äro för närvarande delaktiga i folkskollärarnas pensionsinrättning och äro i pensionshänseende underkastade samma bestämmelser som folkskollärare, dock att enligt kungörelsen den 27 augusti 1904 skyldighet att avgå från tjänsten inträder för manlig lärare vid uppnådda 60 levnads- och 30 tjänstår samt för kvinnlig lärare vid uppnådda 55 levnads- och 30 tjänstår, därest ej Kungl. Maj:t i särskilt fall finner skäl tillåta sådan lärare att vid tjänsten kvarstå, samt att enligt kungl. kungörelsen den 28 juni 1907 pension för ifrågavarande lärare må bestämmas till högst två tredjedelar av tjänsten åtföljande lön jämte ålderstillägg.

*Lärelöne-
nämnden.*

Under förutsättning att övningsskollärarna, på sätt nämnden föreslagit, bliva ordinarie tjänstinnehavare, förordar nämnden att lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension skall äga tillämpning å dem, och föreslår vidare, att övningsskollärarna må vinna delaktighet i elementarlärarnas nya änke- och pupillkassa.

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

Löneregleringskommittén har i annat sammanhang givit uttryck åt den uppfattningen, att ifrågavarande lärare må varda bibehållna vid delaktighet i såväl folkskollärarnas pensionsinrättning som folkskollärarnas änke- och pupillkassa. Vad angår pensionsåldern för ifrågavarande lärare hänvisar kommittén till vad i det föregående i detta avseende förordats. Beträffande beräkning av pensionsbeloppet anser kommittén, att, i likhet

med vad för statens befattningshavare i allmänhet är vedertaget, pensionen bör utgöra lönen jämte intjänat eller intjänade ålderstillägg.

Avlöningstillägg åt rektorer och vissa ordinarie lärare vid folkskoleseminarier, där provårskurser äro anordnade.

Enligt stadgan angående provår vid folkskoleseminarium den 19 maj 1917 kan provårskurs genomgås vid vissa av Kungl. Maj:ts bestämda folkskoleseminarier. På sätt i nämnda stadga föreskrives, skall föreståndare för provår vid folkskoleseminarium till folkskolöverstyrelsen insända, bland annat, uppgift, i vad mån särskilda lärare varit tagna i anspråk för lärarkandidaternas handledning, ävensom förslag till arvoden åt dessa lärare, och tillkommer det överstyrelsen att efter prövning av de inkomna förslagen, enligt gällande grunder och inom gränserna av för ändamålet beviljat anslag, bestämma de särskilda belopp, varmed samma arvoden böra utgå.

Löne-
reglerings-
kommittén

Löneregleringskommittén finner det vara billigt, att enahanda förmåner, som tillkomma rektorer och ämneslärare vid allmänna provårsläroverken, ävenledes bliva beskärda motsvarande lärare vid de seminarier, vid vilka provårskurser äro eller varda anordnade.

I enlighet härmed skulle till vederbörande rektor utgå ett arvode av högst 1,500 kronor, varjämte skulle till fördelning mellan handledare av lärarkandidater utgå ett ersättningsbelopp, beräknat efter visst belopp för varje sådan kandidat. Dessutom skulle, i nära överensstämmelse med vad kommittén för de allmänna provårsläroverkens vidkommande föreslagit, en var ordinarie lektor eller adjunkt samt övningsskollärare, utöver honom eljest tillkommande avlöningsförmåner, åtnjuta ett särskilt arvode av 300 kronor för år, dock att sammanlagda ersättningen för lärare, vilken har sig handledningen av lärarkandidater anförtrodd, ej må överstiga 600 kronor.

5. Villkor för inträde på den nya lönestaten.

Nämnden föreslår, att ordinarie lärare, som ingår på den nya lönestaten, skall vara skyldig att underkasta sig dels de ändrade bestämmelser, som kunna bliva stadgade rörande elementarlärarnas nya änke- och pupillkassa, dels ock de bestämmelser, som kunna bliva stadgade till lärjungarnas skyddande mot smittosam lungdot.

Lärlöne-
nämnden.

Löne-
reglerings-
kommittén.

Hänvisande till vad kommittén anfört och förordat, i avseende å allmänna villkor och bestämmelser för åtnjutande av de för de allmänna läroverkens lärare föreslagna avlöningsförmånerna anser kommittén sagda villkor och bestämmelser i stort sett böra i tillämpliga delar varda gällande jämväl i avseende å lärarpersonalen vid folkskoleseminarierna.

6. Ortstillägg.

Nuvarande
bestämmel-
ser.

På sätt ovan erinrats, har 1917 års riksdag medgivit, att från och med år 1918 tills vidare, och intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, hyresbidrag må utgå vid folkskoleseminariet i Stockholm till ordinarie manlig adjunkt med 500 kronor, till lärare i teckning med 400 kronor och till extra ordinarie ämneslärare efter två års tjänstgöring vid seminariet med 400 kronor och efter fem års dylik tjänstgöring med 500 kronor, samt vid folkskoleseminariet i Göteborg till ordinarie manlig adjunkt i första lönegraden med 450 kronor, i andra lönegraden med 575 kronor samt i tredje, fjärde och femte lönegraderna med 700 kronor, till lärare i teckning med 300 kronor, till vikarierande adjunkt å vakant tjänst med 450 kronor och till annan extra ordinarie ämneslärare med 300 kronor.

Då riksdagen beviljade det för ändamålet erforderliga anslaget, framhöll riksdagen, att detsamma, i avvaktan på en definitiv löne-reglering för folkskoleseminariernas personal, endast vore av provisorisk natur.

Vidare har 1917 års riksdag till övningsskollärarna vid berörda två seminarier beviljat en tillfällig löneförbättring för år 1918, vilken, på sätt i det föregående likaledes erinrats, i varje lönegrad med 100 kronor överstiger vad för övningsskollärare vid övriga seminarier medgivits.

Lärlöne-
nämnden.

Nämnden föreslår,
att ordinarie övningsskollärare vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg må, utöver honom eljest tillkommande avlöningsförmåner, åtnjuta ortstillägg till belopp av 300 kronor för manlig och 200 kronor för kvinnlig lärare; samt

att ordinarie lärare vid folkskoleseminarium inom Västerbottens eller Norrbottens län må, utöver honom eljest tillkommande avlöningsförmåner, åtnjuta ortstillägg till ett belopp, motsvarande 10 procent av hans kon-tanta avlöning som ordinarie lärare;

skolande beträffande ortstillägg iakttagas:

att vid beräkningen av beloppet av övningslärares ortstillägg lägges till grund den årsavlöning, läraren skulle hava uppburit, därest han i den lönegrad, i vilken han befinner sig, bestritt tjänstgöring till den omfattning, som var för tjänsten bestämd under det läsår, som börjades med näst föregående hösttermin;

att tjänstledig lärare skall, därest tjänstledigheten förorsakats av styrkt sjukdom, äga åtnjuta hela ortstillägget och, därest tjänstledigheten förorsakats av annan anledning, vara förpliktad att, eftersom prövas skäligt, avstå hela ortstillägget eller del därav; samt

att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall ortstillägget skall utgå till månadens slut.

Beträffande ortstillägg åt ämneslärare vid seminarierna i Stockholm och Göteborg, framhåller nämnden, att, då det, under förutsättning att nämndens förslag angående avlöning och kompetens för seminariernas ämneslärare vunne avseende, ej torde vara att befara, att brist på tillräckligt meriterade sökande till tjänsterna vid nämnda seminarier komme att uppstå, nämnden ej upptagit i sitt löneregleringsförslag ortstillägg för berörda ämneslärare.

Vid nämndens förslag i förevarande avseende äro fogade särskilda yttranden

Vid
nämndens
förslag
fogade
särskilda
yttranden.

dels av herr *Anders Holkers* — med instämmande av fröken *Anna Sörensen* — som anser, att nämnden bort förorda särskilda avlöningsförmåner åt ämneslärarna vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg, vare sig såsom ortstillägg eller hyresbidrag, ungefär motsvarande de till lektorerna vid de allmänna läroverken i dessa städer utgående kommunala hyresbidragen;

dels ock av herr *Olof Olsson*, som anser, att ortstilläggen åt de ordinarie lärarna i Västerbottens och Norrbottens län böra utgå med 10 procent av begynnelönen.

På sätt i det föregående omförmälts, hava rektor och kollegiet vid högre allmänna läroverket i Luleå hos chefen för ecklesiastikdepartementet gjort framställning därom, att en blivande lönereglering för läroverks- och seminarielärarkårerna även måtte innefatta ortstillägg åt lärare i Norrbottens och Västerbottens län med ett belopp av 15 procent av den kontanta avlöningen enligt de av nämnden i övrigt föreslagna grunder, dock att rätten att åtnjuta ortstillägg jämväl utsträcker till extra lärare och vikarier vid läroverk i nämnda län.

Inkommen
fram-
ställning.

Under hänvisning till vad kommittén anfört i fråga om förslaget om ortstillägg till lärare vid allmänna läroverk i Västerbottens och Norr-

Löne-
reglerings-
kommittén.

bottens län, meddelar kommittén, att på enahanda skäl, som föranlett kommittén avstyrka detta förslag, kommittén ej heller kan biträda nämndens förslag, i vad det avser lärare vid folkskoleseminarierna i samma län.

Vad angår nämndens förslag beträffande ortstillägg till övningskollärare vid seminarierna i Stockholm och Göteborg anser sig kommittén icke kunna förorda detsamma. Emellertid erinrar kommittén, att enligt dess förslag övningskollärarna vid dessa seminarier, så länge desamma såsom för närvarande tjänstgöra såsom provårsanstalter, skulle utöver sin ordinarie avlöning erhålla ett särskilt arvode av 300 kronor till varje lärare eller alltså samma belopp, som nämnden i form av ortstillägg för manlig sådan lärare föreslagit.

I avseende å riksdagens beslut, att hyresbidrag till vissa närmare angivna belopp skola utgå till vissa lärare vid seminarierna i Stockholm och Göteborg, erinrar kommittén, hurusom ändamålet varit att bringa avlöningsförmånerna för ifrågavarande seminarielärare i överensstämmelse med de förmåner, som från såväl stat som kommun utgå i nämnda städer till motsvarande lärare vid de allmänna läroverken. Kommittén säger sig väl finna en sådan likställighet berättigad, men anser sig icke vara i tillfälle att bedöma själva beloppen av de hyresbidrag, vilka må bära av statsmedel utgå till lärare vid ifrågavarande seminarier.

*Departement-
schefen.*

Löneregleringskommitténs förslag finner jag välgrundat och vill uttala min livliga anslutning till detsamma. Endast i ett par detaljfrågor föreslår jag smärre avvikelser från detsamma. Genom beslut i ett flertal olika avseenden har riksdagen visat sig behjärta den omorganisation i tidsenlig riktning av seminarierna, som avsågs med 1913 års seminarie-reform, men den viktigaste förutsättningen för denna reforms fullständiga genomförande har alltjämt varit en ändamålsenlig lönereglering för ifrågavarande läroanstalters lärarkårer. Kommitténs förslag härutinnan är ägnat att åt dessa anstalter, i vilka utbildas lärare för 93 % av den svenska ungdomen, förskaffa dugliga lärarkrafter med utbildning och lämplighet att väl fylla de särskilda krav, som måste ställas på lärare vid dessa lärarutbildningsanstalter.

Kommittén har ifrågasatt vissa kompetensvillkor för de föreslagna lektorstjänsterna. Jag vill i huvudsak uttala min anslutning till vad kommittén i denna fråga anfört och förordat, på samma gång jag anser mig bära framhålla, att vissa mindre jämkningar i kommitténs förslag vid det slutliga fastställandet av berörda villkor tilläventyrs torde bära vidtagas i syfte att underlätta möjligheten för den ändamålsenligaste rekrytering av ifrågavarande lärarkår.

Den mest betydelsefulla ändring av nuvarande förhållanden, som det föreliggande förslaget avser att genomföra, är förvandlingen av adjunkturerna vid seminarierna till lektorat. Vikten av att få ämneslärarbefattningarna vid seminarierna väl besatta kan ej nog betonas, och jag är ense med lönerogleringskommittén såväl härutinnan som i det förslag kommittén framlagt beträffande anordnande av övergångsförhållandena. I sistnämnda avseende föreslår kommittén, att de nuvarande ämneslärare vilka icke fylla de föreslagna kompetensvillkoren, skola överflyttas på övergångsstat och bliva i fråga om avlöningsförmåner likställda med läroverksadjunkter. En sådan anordning finner kommittén nödvändig, i den mån, såsom kommittén säger, förevarande adjunkter ej må anses böra uppföras å indragningsstat.

*Uppförande
av vissa be-
fattnings-
havare å in-
dragnings-
stat.*

De befattningshavare, vilka nu skulle komma att uppföras å övergångsstat, äro först och främst sådana, vilka kunna antagas framdeles komma att uppfylla de för lektorer föreslagna kompetensvillkoren. I den mån adjunkt å övergångsstat inom en icke alltför knappt tillmätt tid vinner behörighet för lektorstjänst vid folkskoleseminarium, skulle han befordras till lektor å sin förut innehavda tjänst. Vidare skulle de ämneslärare, som av en eller annan anledning icke kunna eller vilja vinna föreskriven lektorsbehörighet men som dock anses kunna fullgöra ämneslärartjänst vid seminarium, äga att kvarbliva som adjunkter å övergångsstat. Endast i de fall, då det kan för undervisningens behöriga skötande anses önskvärt, att platsen besättes med ny innehavare, skulle en förflyttning till indragningsstat äga rum.

Givetvis komma avsevärda svårigheter att möta vid övergången till den nya ordningen. Å ena sidan kräver billigheten, att man vid prövningen av de nuvarande seminarieadjunkternas kompetens för lektorsgrad ej förfar rigoröst med hänsyn till de formella kompetenskraven. En förtjänstfull lärarverksamhet och framstående skicklighet att handleda utbildningen av de blivande lärarna måste tillmätas en synnerlig betydelse vid detta spörsmåls bedömande. Å andra sidan läser det, därest man vill tillförsäkra seminarierna en fullt kvalificerad lärarkår, icke kunna undvikas, att särskilda övergångsanordningar vidtagas i enlighet med kommitténs förslag.

Efter vad jag inhämtat, kan det emellertid endast bliva tal om ett mycket ringa antal befattningshavare, som skulle behöva uppföras på indragningsstat, vadan kostnaderna härför ej torde bliva av nämnvärd omfattning.

De adjunkter, vilka sålunda skulle uppföras å indragningsstat, böra bibehållas vid nuvarande avlöningsförmåner, varjämte det synes billigt, att de jämväl må fortfarande åtnjuta den tillfälliga löneförbättring, varav

de genom beslut av 1917 års riksdag blivit delaktiga. Under antagande att sådan tjänstinnehavare, varom nu är tal, intjänat samtliga ålders-tillägg, skulle, inräknat den tillfälliga löneförbättringen, kostnaden för envar uppgå beträffande manlig adjunkt till 5,600 kronor och ifråga om kvinnlig adjunkt till 4,200 kronor. Då, som antytts, antalet ifråga-varande befattningshavare torde bliva ringa, synes någon höjning av förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten av denna anledning icke vara erforderlig.

*Övningskol-
lära-
rnas
pensions-
rätt.*

Löneregleringskommittén har förordat ordinarie anställning för seminariernas övningsskollärare och på anförda skäl samtidigt föreslagit, att genom en särskild bestämmelse måtte föreskrivas, att lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension ej måtte äga tillämpning å dem, utan att de fortfarande måtte kvarstå som delägare i folkskolläraernas pensionsinrättning. Jag är fullt ense med kommittén om önskvärdheten av en sådan anordning. Då den ändring i civila pensionslagen, som be-tingas härav, ankommer på finansdepartementets föredragning, har jag i detta sammanhang härmed endast velat angiva min ståndpunkt i frågan.

*Övnings-
lära-
rnas
avlöning.*

För lärare i teckning har löneregleringskommittén föreslagit en minimitjänstgöringsskyldighet av 15 veckotimmar. Sagda bestämmelse torde böra avse lärare vid enkelseminarium. För motsvarande lärare vid dubbelseminarium synes mig böra föreskrivas en minimitjänstgöringsskyldighet av 27 veckotimmar eller samma timantal som för lärare i musik. Avlöningsförmånerna torde jämväl böra avpassas härefter.

I en till mig ingiven framställning hava trädgårdslärare vid folkskoleseminarierna yrkat på högre avlöningsbelopp än vad löneregleringskommittén föreslagit för dem ävensom återupprepat sin förut omfördälda begäran om fri bostad mot skäligt avdrag å avlöningen. Jag har icke ansett mig böra biträda denna framställning. Det må erkännas, att skäl kunna anföras för en sådan anordning, att trädgårdsläraren varder boende inom själva seminarieområdet. Då emellertid bostäder för dessa befattningshavare för närvarande saknas och det torde vara förenat med rätt avsevärda kostnader att nu uppföra sådana, synes frågan om fri bostad för ifrågavarande tjänstinnehavare böra tillsvidare anstå.

*Avlöning åt
extra lärare
under för-
fall på
grund av
sjukdom.*

Enahanda bestämmelser, som för de allmänna läroverkens vidkommande av mig föreslagits i fråga om avlöning åt extra lärare under förfall på grund av sjukdom, torde böra föreskrivas i avseende å folkskoleseminarierna.

De tillägg till löneregeringskommitténs avlöningsvillkor, som jag i avseende å befattningshavare vid de allmänna läroverken förordnat, torde även böra i tillämpliga delar gälla för folkskoleseminariernas vidkommande. *Avlöningsvillkor.*

Då genom beslut av 1913 och 1914 årens riksdagar vissa övningskollärartjänster överflyttades från extra till ordinarie stat, erhöilo deras dåvarande innehavare rätt att räkna sig sin föregående tjänstgöring tillgodo för åtnjutande av ålderstillägg. Enahanda rätt synes mig nu böra tillkomma annan befattningshavare än lektor eller lärare i trädgårdsskötsel, vilken hittills åtnjutit arvode från anslag å extra stat.

I anslutning härtill har jag föreslagit ett tillägg till avlöningsvillkoren i denna punkt.

Genom beslut av 1913 års riksdag inrättades — i samband med den då beslutade seminariereformen — vid de 13 seminarier, där blott fyra adjunktsbefattningar funnos uppförda i staten, en femte adjunktstjänst, men därvid bestämdes tillika, att sagda tjänster skulle uppehållas med extra ordinarie lärarkrafter, till dess genom en, som man hoppades, snart förestående löneroglering bättre förutsättningar skapats för att få tjänsterna besatta med väl kvalificerade lärarkrafter. Ifrågavarande 13 ämneslärarbefattningar böra nu i samband med förevarande löneroglering från och med år 1919 besättas med ordinarie innehavare. *Nya ordinarie lärarbefattningar.*

Vidare hava behov framträtt om inrättande av ytterligare nya lärartjänster.

Enligt vad folkskolöverstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1917 framhållit, erfordras för seminariet i Göteborg en ny ordinarie ämneslärartjänst, enär, bland annat, på grund av den till seminariet förlagda provårskursen så stort antal timlärartimmar där vore behövt, att detta jämnt motsvarade en ämneslärares tjänstgöringsskyldighet.

Vidare erfordras vid vartdera av seminarierna i Landskrona och Umeå, där staten upptager allenast tre övningsskollärartjänster, ytterligare en dylik ordinarie tjänst för att utfylla det normalantal av fyra dylika tjänster, som av 1913 års riksdag godtagits beträffande enkelseminarier. För seminariet i Umeå utgår för närvarande anslag till en fjärde övningskollärartjänst å extra stat.

För ämnet hushållsgöromål (huslig ekonomi) vid de kvinnliga seminarierna, där undervisningen hittills varit mera provisoriskt ordnad och därför vid olika seminarier har växlande omfattning, böra ordinarie lärarinnor med full tjänstgöringsskyldighet anställas.

Vid seminarierna i Falun, Uppsala och Lund erfordras vidare åtskilliga nya lärartjänster i samband med dessa seminariers utvidgning till dubbelseminarier.

Det förstnämnda av dessa var redan vid läsåret 1915—1916 fullt utbildat till dubbelseminarium och inflyttade under år 1915 i nya lokaler; seminariet i Uppsala får med höstterminen 1918 fullt antal parallellavdelningar och har under år 1916 tagit sina nya lokaler i användning; och seminariet i Lund blir under år 1919 färdigt såsom dubbelseminarium och får såvitt nu kan beräknas åtminstone med början av sagda år överflytta till de nya lokaler, som stå under uppförande. De båda förstnämnda seminarierna borde alltså redan förut ha i sitt utvidgade skick överflyttats å ordinarie stat. Det har emellertid ansetts, att därmed borde anstå, till dess en lönereglering genomförts, som kunde öka utsikterna att erhålla väl kvalificerade lärarkrafter.

Beträffande seminarierna i Uppsala och Falun har för år 1918 anslag å extra stat begärts och av riksdagen beviljats enligt huvudsakligen samma grunder som böra tillämpas med avseende å 1919 och följande år, och även i fråga om seminariet i Lund kunna i det hela samma grunder följas.

• Vad angår ämneslärare, beräknades, enligt vad folkskolöverstyrelsen i berörda skrivelse meddelat, behovet av sådana lärarkrafter å extra stat för höstterminen 1918 för seminariet i Uppsala till 5 extra ordinarie adjunkter och timplärare för 15 veckotimmar samt för seminariet i Falun till 5 extra ordinarie adjunkter och timplärare för 17 veckotimmar. Behovet kan nu, i enlighet med vad överstyrelsen hemställt, såväl för båda de nämnda seminarierna som för seminariet i Lund sättas till 5 adjunkter och 15 timplärartimmar. Anslag till timplärartimmar torde emellertid icke böra uppföras på varje seminariums stat utan, i likhet med vad som eljest i sådant hänseende tillämpas vid seminarierna, årligen anvisas inom ovan angivna gräns, enär behovet av olika anledningar kan växla från år till år. Då å de ifrågavarande seminariernas nuvarande stat finnas uppförda rektor och 5 adjunkter, av vilka vid vartdera av seminarierna i Uppsala och Falun en är extra ordinarie, skulle enligt överstyrelsens förslag staten framdeles komma att för vart och ett av dem upptaga rektor och 10 ämneslärare, varjämte anslag till sammanlagt högst 45 timplärartimmar skulle göras disponibelt.

Frånsett de 13 förstberörda ämneslärartjänsterna, vilka synas mig böra omedelbart tillsättas, skulle alltså ett behov föreligga av ytterligare 16 nya tjänster. Att samtliga dessa befattningar med ens skulle uppföras på ordinarie stat, anser jag icke vara en lämplig anordning, i all synnerhet,

som fullt kompetenta sökande till ett så stort antal tjänster näppeligen omedelbart torde vara tillfinnandes. Det synes mig därför vara ändamålsenligast, därest nu från och med år 1919 — utom de ovanberörda 13 tjänsterna — 5 nya lektorat inrättades samt att ett uppförande å ordinarie stat av 11 övriga befattningar fördelades å de närmaste två följande åren.

De timantal för övningsämnena, vilka utöver den nu anställda ordinarie lärare åliggande undervisningsskyldighet skulle för ifrågavarande tre seminarier bliva erforderliga, äro, enligt av folkskolöverstyrelsen gjorda beräkningar, följande:

	<i>Uppsala och Lund.</i>	<i>Falun.</i>
Teckning	12	14
Musik	27	26
Gymnastik	26	24
Manlig slöjd	28	14
Kvinnlig slöjd	16	20
Hushållsgöromål	—	32

I vad mån det kan vara lämpligt att vid dubbelseminarierna för undervisningen i övningsämnena upprätta nya befattningar vid sidan av de nu befintliga eller anlita timlärare låter sig nu ej för varje särskilt fall avgöra utan torde böra bliva beroende av ytterligare prövning. Ett eventuellt upprättande av nya tjänster av förevarande slag kommer, i betraktande av de avlöningsgrunder, som föreslagits för dessa lärare, icke att medföra någon ökning av kostnaderna.

För undervisning i trädgårdsskötsel torde vid ifrågavarande seminarier ej erfordras någon ny lärarkraft, men vill jag i detta sammanhang hava framhållet, att för sagda undervisning vid förevarande dubbelseminarier bör i enlighet med den uppfattning, som i ett par fall redan vunnit riksdagens godkännande, utgå utöver vederbörande lärares ordinarie avlöning ett tilläggsarvode av 800 kronor för år.

Antalet lärare i övningsskolan vid dubbelseminarium har i allmänhet ansetts böra vara sju. Tillsvidare torde för de tre seminarier, om vilka här är fråga, detta antal bliva tillräckligt. Möjligen behöves framdeles, då övningsskolan erhållit en mera fullständig utveckling ytterligare en lärarkraft för vardera seminariet. Å ordinarie stat finnas för närvarande vid seminariet i Uppsala 2 manliga, vid seminariet i Lund 3 manliga och vid seminariet i Falun 4 kvinnliga lärarbefattningar vid övningsskolan. I enlighet med de grunder för övningsskollärartjänsternas fördelning mellan manliga och kvinnliga lärarkrafter, som av mig i det

föregående förordats, skulle ytterligare följande tjänster bliva behöfliga vid de ifrågavarande seminarierna

	manliga:	kvinnliga:
vid seminariet i Uppsala	3	2
» » » Lund	2	2
» » » Falun	2	1

Sammanlagt skulle alltså vid ifrågavarande tre seminarier böra upprättas 7 manliga och 5 kvinnliga övningsskollärartjänster. Samtliga nu senast berörda tjänster anser jag böra inrättas från och med år 1919.

Uppvärmning, belysning, materiell m. m. för seminarierna i Uppsala, Lund och Falun.

I samband med frågan om nya lärartjänster vid de till dubbelseminarier utvidgade läroanstalterna i Uppsala, Lund och Falun har folkskolöverstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1917 framlagt förslag beträffande anslag för uppvärmning, belysning, materiell m. m. vid nämnda seminarier.

Överstyrelsen anför i detta avseende.

De flesta hithörande anslagsposter kunde beräknas till samma belopp som de, varmed de beträffande seminarierna i Uppsala och Falun upptagits i framställningen rörande anslag å extra stat för år 1918 och vilka av riksdagen godkäfts. I några fall vore ökningar av anslagsposterna oundgängliga till följd av de pågående prisstegringarna. Särskilda svårigheter mötte det att med någon grad av sannolikhet beräkna bränslekostnaderna, då ju bränslepriserna för närvarande vore abnormt stegrade och man näppeligen kunde göra sig någon föreställning om huru desamma komme att ställa sig, sedan lugnare förhållanden inträtt. Överstyrelsen ansåge sig böra i denna punkt fasthålla vid de beräkningar, som på grundval av då rådande priser år 1916 gjordes med avseende på år 1918. Komme de så beräknade beloppen att, såsom väl vore att förmoda, visa sig otillräckliga, borde de fyllas på samma sätt som de brister, som helt visst, därest nuvarande abnorma prisförhållanden komme att fortvara, syntes komma att uppstå i staten för övriga seminarier. Överstyrelsen ansåge sig så mycket hellre böra välja denna väg för kostnadsberäkningen, som det utan tvivel bleve nödvändigt att, sedan mera stabila ekonomiska förhållanden inträtt, revidera samtliga seminariers stater.

Med jämkningar i vissa fall av de utav vederbörande rektorer framställda äskandena beräknar överstyrelsen följande anslagsposter å nedan angivna belopp för ifrågavarande seminarier:

	Uppsala	Lund.	Falun.
1. Uppvärmning	11,000	11,000	11,000
2. Belysning	1,600	1,500	1,000
3. Vattenavgifter	700	1,000	900
4. Telefonavgifter	160	214	164
5. Brandförsäkring	100	50	50
6. Underhåll av inventarier	250	250	250
7. Trycknings- och annonskostnader samt expeditionartiklar	1,400	1,400	1,200
8. Underhåll och nyanskaffning av böcker och undervisningsmaterieell	2,000	2,000	2,000
9. Arvode åt bibliotekarie	400	400	400
10. , , rektors skrivbiträde	250	250	250
11. , , seminarieläkare	900	900	900
12. Avgifter till folkskolläraernas pensionsinrättning för lärarna i övningsskolan	850	850	760
13. Avlöning åt förste vaktmästare, eldare och övrig betjäning	4,400	4,400	4,200
14. Storrengöringar och förbrukningsartiklar för städningen	1,000	1,400	800
15. Trädgårdsbiträden, jordförbättringsmedel, trädgårdsmaterieell m. m.	2,900	3,700	3,400
16. Materieell för lek och idrott	150	150	150
17. Materieell för slöjdundervisningen:			
Träslöjd	1,200	1,200	200
Pappslöjd	100	100	100
Metallslöjd	300	300	—
Kvinnlig slöjd	100	100	200
18. Materieeller för undervisningen i hushållsgöromål	—	—	3,000
19. Särskilda kurser och föreläsningar	200	200	200
20. Tillfälliga utgifter	500	506	506
	Summa kronor 30,460	31,870	31,680

I fråga om dessa anslagsposter anför överstyrelsen följande:

Beträffande seminarierna i Uppsala och Falun vore av förestående utgiftsposter de under 1, 3, 4, 9, 10, 11, 12 och 16 upptagna överensstämmande med eller enligt samma grunder som motsvarande för år 1918 beräknade poster. I avseende å övriga poster för sagda båda seminarier hade följande förändringar vidtagits: n:r 5 för seminariet i Uppsala har höjts med 30 kronor, n:ris 6, 7, 8, 14, 17 och 18 hava höjts med hänsyn till de numera så väsentligt ökade priserna å papper, böcker, undervisningsmaterieell samt förbrukningsartiklar av olika slag — skulle ökningen å dessa poster fullt motsvara de nuvarande priserna särskilt å förbrukningsartiklar, borde den i själva verket gjorts avsevärt större än som skett —; n:r 13 hade måst avsevärt ökas på grund av betydligt stegrade kostnader för städning; för seminariet i Falun hade n:ris 2 och 15 kunnat minskas, den senare emedan den gamla seminarieträdgården icke längre skulle tagas i an-

språk för undervisningen. För seminariet i Lund hade de flesta poster upptagits med samma belopp som för seminariet i Uppsala. Vad särskilt anginge kostnaderna för trädgårdsbiträden, jordförbättringsmedel m. m. vid Lundaseminariet, vore tydligt, att dessa under en följd av år, medan anläggningsarbeten i trädgården ännu påginge och innan någon avsevärdare inkomst genom försäljning kunde påräknas, måste bli jämförelsevis höga. I fråga om kostnader för storerengöringar m. m. vid sagda seminarium hade rektor vid beräkningen tagit till utgångspunkt en jämförelse med motsvarande kostnader vid Lunds stads folkskolor; i det sålunda erhållna beloppet hade överstyrelsen vidtagit en väsentlig reduktion. För att förmedla lätt förbindelse mellan de olika lokaliteterna, hade i den nya seminarieanläggningen ytterligare en telefonapparat ansetts behöfelig.

För seminarierna i Falun och Lund hade upptagits anslag till särskilda kurser och föreläsningar med samma belopp som redan tidigare anvisats åt seminariet i Uppsala. Med hänsyn till de rådande osäkra ekonomiska förhållandena hade överstyrelsen ansett lämpligt, att i staten upptoges en ej allt för obetydlig post till tillfälliga utgifter; överstyrelsen funne 500 kronor i detta hänseende vara ett lämpligt belopp.

I rektorernas framställningar till överstyrelsen rörande ifrågavarande anslagsbehov hade ifrågasatts höjning av arvoden till bibliotekarie och till rektors skrivbiträde. Överstyrelsen funne det uppenbart, att ifrågavarande arvoden, vilka redan från början tilltagits jämförelsevis låga, numera med penningvärdets fall ingalunda kunde anses utgöra skälig ersättning för det arbete, som utfördes, och alltså borde höjas. Då emellertid en dylik höjning givetvis borde avse samtliga seminarier och överstyrelsen under förhandenvarande förhållanden icke ansåge sig böra framställa yrkande därom, hade arvoden upptagits med hittills gällande belopp. Yrkande hade även framkommit, att ett mindre belopp, förslagsvis 200 kronor för varje seminarium, borde anvisas såsom bidrag till kostnader vid studieresor och utflykter i samband med undervisningen i geografi och biologi. Överstyrelsen ansåge goda skäl tala för att dylika anslag ställdes till seminariernas förfogande, helst resor och utflykter av berörda slag anbefalldes i gällande undervisningsplan. Men av likartade skäl, som nyss anförts i fråga om vissa arvoden, funne sig överstyrelsen icke nu böra göra framställning uti sagda syfte.

Vad överstyrelsen i ovanberörda avseenden föreslagit finner jag väl avvägt, och förordar jag alltså förslag till riksdagen i anslutning härtill, utom beträffande utgiftsposten 12: avgifter till folkskollärarnas pensionsinrättning för lärarna i övningsskolan. I annat sammanhang kommer jag nämligen att framlägga förslag därom, att sagda avgifter skulle bestridas från det under riksstatens tionde huvudtitel uppförda anslaget till bidrag till folkskollärares pensionering, varför nämnda utgiftspost här bör utgå.

Till bestridande av ovan angivna kostnader för uppvärmning, belysning, materiell m. m. äro för närvarande åt ifrågavarande seminarier följande belopp anvisade å deras ordinarie stater:

	Uppsala.	Lund.	Falun.
1. Till materiell samt ljus och ved m. m.	6,250	7,800	5,300
2. » seminarieträdgårdens underhåll och skötsel	350	800	600
3. » materialier för undervisningen i slöjd	950	650	100
4. Idrottamateriellens underhåll	100	100	100
	Summa kronor 7,650	9,350	6,100

Dragas dessa anslagsbelopp från de förut angivna utgiftssummorna, sedan dessa minskats med respektive belopp för avgifter till folkskolläraernas pensionsinrättning, finner man, att de belopp, varmed anslagen för ifrågavarande ändamål böra höjas, utgöra för seminariet i Uppsala 21,960 kronor, för seminariet i Lund 21,670 kronor och för seminariet i Falun 24,770 kronor eller sammanlagt 68,400 kronor.

Förutom här upptagna anslagsposter erfordras för seminariet i Lund under år 1919 ett par tillfälliga anslagsbelopp, vilka dock torde böra begäras å extra stat och därför av mig upptagas i samband med förslag om anslag till studentkurser och parallellavdelningar, i vilket avseende framställning till riksdagen samtidigt härmed avlättes.

Därest den för utvidgningen av folkskoleseminarierna i Uppsala, Lund och Falun till dubbelseminarier erforderliga anslagsökningen uppföres å ordinarie stat, torde även de till stipendier åt eleverna i parallellavdelningarna vid sagda seminarier erforderliga medlen, vilka hittills varit uppförda å extra stat, anvisas å ordinarie stat. Enligt gjorda beräkningar skulle sagda belopp för år 1919 komma att uppgå till 28,800 kronor. Medel till samma belopp äro jämväl för ändamålet i statsverkspropositionen beräknade.

*Stipendier
för seminariel elever.*

På sätt i det föregående erinrats, har till bestridande av hyresbidrag till rektorerna vid seminarierna i Linköping, Skara, Kalmar, Karlstad och Umeå på extra stat för år 1918 beviljats ett belopp av 6,200 kronor; av nämnda belopp äro 1,200 kronor avsedda för en var av rektorerna vid seminarierna i Linköping och Kalmar, 1,000 kronor för rektor vid seminariet i Skara samt 1,400 kronor för en var av rektorerna vid seminarierna i Karlstad och Umeå.

*Hyresbidrag
till vissa
rektorerna.*

Löneregleringskommittén har för rektor föreslagit, utom kontanta avlöningsförmåner, fri bostad eller ersättning därför. Själva ersättningsbeloppet säger sig kommittén ej vara i tillfälle att bedöma, men framhåller, att medel för ändamålet borde finnas å extra stat anslagna, så länge ej fri bostad kunde tillförsäkras vederbörande rektorerna.

Folkskolöverstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1917 hemställt om beredande å extra stat för år 1919 av enahanda belopp som för år 1918 beviljats eller 6,200 kronor. Någon ändring i anslagets fördelning har icke ifrågasatts.

Givetvis böra enligt min mening medel för ändamålet finnas tillgängliga för år 1919. Mot beloppet 6,200 kronor, har jag intet att erinra.

*Hyresbidrag
till lärare
vid folk-
skolesemi-
narierna i
Stockholm
och Göte-
borg.*

Lärlönenämnden har icke i sitt löneregleringsförslag upptagit ortstillägg till andra lärare vid seminarierna i Stockholm och Göteborg än till ordinarie övningsskollärare. Emellertid har, på sätt i det föregående erinrats, 1917 års riksdag medgivit, att från och med år 1918 tillsvidare och intilldess Kungl. Maj:tt annorlunda förordnar hyresbidrag till närmare angivna belopp finge utgå till vissa ämnes- och övningslärare vid nämnda seminarier. För ändamålet har riksdagen på extra stat för år 1918 beviljat ett anslag av 8,200 kronor.

Löneregleringskommittén erinrar, hurusom ändamålet med sagda riksdagsbeslut varit att bringa avlöningsförmånerna för ifrågavarande lärare i överensstämmelse med de förmåner, som från såväl stat som kommun utginge i nämnda städer till motsvarande lärare vid de allmänna läroverken. En sådan likställighet säger sig kommittén väl finna berättigad, men anser sig icke vara i tillfälle att bedöma själva beloppen av de hyresbidrag, vilka borde av statsmedel utgå till ifrågavarande lärare.

I likhet med löneregleringskommittén anser jag en likställighet av antydd art berättigad; jag finner den även nödvändig med hänsyn till önskvärdheten att kunna rekrytera ifrågavarande seminarier med fullgoda lärarkrafter; en rekrytering, som skulle ställa sig svårare, därest bättre ekonomiska villkor erbjödes vid de högre allmänna läroverken i samma städer.

Folkskolöverstyrelsen har också i skrivelse den 27 februari 1918 gjort framställning i detta syfte.

Enligt beslut av Stockholms stadsfullmäktige utgår från och med år 1917 hyresbidrag till lektor med 800 kronor för år, till adjunkt med 600 kronor för år, till extra lärare och extra ordinarie lektor efter fyra lästerminer med 500 kronor och efter tio lästerminer med 600 kronor för år, till ordinarie teckningslärare med 500 kronor för år samt till ordinarie gymnastiklärare med 500 kronor för år, allt under vissa närmare angivna förutsättningar.

I Göteborg utgår hyresbidrag för år 1919 till lektor med 700 kronor, efter fem års tjänstgöring med 850 kronor och efter tio års tjänst-

göring med 1,000 kronor, till adjunkt med 450 kronor, efter fem års tjänstgöring med 575 kronor och efter tio års tjänstgöring med 700 kronor, till ordinarie teckningslärare med 300 kronor, till ordinarie gymnastiklärare med 300 kronor, till vikarierande adjunkt å vakant tjänst med 450 kronor och till annan extra ordinarie ämneslärare med 300 kronor.

Enahanda belopp synas mig böra tillförsäkras motsvarande lärare vid folkskoleseminarierna i nämnda städer. Folkskolöverstyrelsen har i sin senast omnämnda skrivelse framhållit, att det villkor om viss tids tjänstgöring för åtnjutande av hyresbidrag, som fastställts beträffande extra ordinarie ämneslärare vid seminariet i Stockholm, icke borde vara bundet till tjänstgöring blott vid seminariet, enär den fördel, som seminariet kunde hava av att anställa en redan prövad extra ordinarie lärare, icke syntes kunna komma att vinnas, om en vid seminariet nyanställd lärare ej finge räkna sig till godo för erhållande av hyresbidrag den tid, han förut tjänstgjort vid allmänt läroverk eller annan under läroverksöverstyrelsens eller folkskolöverstyrelsens inseende ställd läroanstalt. Jag ansluter mig till denna uppfattning.

Enligt verkställda beräkningar skulle för ändamålet erfordras ett belopp av 12,000 kronor. Ifrågavarande anslag bör föreslås å extra stat samt äga förslagsanslags natur.

Kostnadsberäkning.

I riksstaten för år 1918 är uppfört till folkskoleseminarierna ett reservationsanslag av 849,025 kronor.

Av detta anslag utgår för innevarande år till avlöningar åt rektorer, ordinarie ämneslärare och övningsskollärare ett belopp av sammanlagt 487,750 kronor. Vid bifall till vad jag i det föregående föreslagit skulle enligt verkställda beräkningar kostnaderna för avlöningar åt nu nämnda befattningshavare uppgå till 928,300 kronor. Härvid är hänsyn tagen dels till de av mig förordade nya lektors- och övningsskollärartjänsterna dels ock till vad jag i det föregående föreslagit beträffande timlärararvoden vid seminarierna i Uppsala, Lund och Falun. Vid beräkningen av de nya lektorsbefattningarna har jag upptagit avlöningar, avsedda för manliga tjänst innehavare. Jag tillåter mig hänvisa till vad jag i detta avseende förut (sid. 149) anfört. Vidare har jag ansett skäligt att för de nya övningsskollärartjänsterna beräkna ett visst antal ålderstillägg; i kostnadskalkylen är räknat med lika många ålderstillägg som antalet nya tjänster.

Övningslärare.

	Lönegrad.	Enligt nuv. bestämmelser.			Enligt Kungl. Maj:ts förslag.				Lönegrad.	Enligt nuv. bestämmelser.			Enligt Kungl. Maj:ts förslag.		
		An-tal.	Avlö-ning.	Sum-ma.	An-tal.	Avlö-ning.	Sum-ma.			An-tal.	Avlö-ning.	Sum-ma.	An-tal.	Avlö-ning.	Sum-ma.
Musik, manlig	1	1	2,500	2,500	—	3,510	—	Transport	—	—	—	127,200	—	—	193,720
	2	2	2,700	5,400	3	3,915	11,745	Manlig slöjd . . .	3	2	2,050	4,100	2	3,780	7,560
	3	7	2,900	20,300	3	4,320	12,960		4	—	—	—	1	4,200	4,200
	4	—	—	—	4	4,725	18,900	Kvinnlig slöjd . .	1	1	1,280	1,280	—	1,980	—
kvinnlig . . .	1	1	2,500	2,500	1	3,105	3,105		2	—	1,380	—	1	2,244	2,244
	2	1	2,700	2,700	1	3,429	3,429		3	5	1,480	7,400	2	2,508	5,016
	3	5	2,900	14,500	3	3,753	11,259		4	—	—	—	3	2,772	8,316
	4	—	—	—	2	4,077	8,154	Kvinnlig slöjd vid manligt seminari- ums övningskola	1	—	—	—	6	1,080	6,480
Teckning, enkelseminarium, manlig	1	1	1,300	1,300	2	1,950	3,900		2	—	—	—	2	1,224	2,448
	2	6	1,500	9,000	2	2,175	4,350		3	—	—	5,460	1	1,368	1,368
	3	3	1,700	5,100	1	2,400	2,400		4	—	—	—	—	1,512	—
	4	—	—	—	1	2,625	2,625	Hushållgöromål .	1	6	1,540	9,240	4	1,980	7,920
Teckning, enkelseminarium, kvinnlig	1	—	1,300	—	—	1,725	—		2	—	—	—	2	2,244	4,488
	2	2	1,500	3,000	2	1,905	3,810		3	—	—	—	—	2,508	—
	3	3	1,700	5,100	1	2,085	2,085		4	—	—	—	—	2,772	—
	4	—	—	—	2	2,265	4,530	Trädgårdsskötsel, manlig	1	—	—	—	7	2,400	16,800
Teckning, dubbelseminarium, manlig	1	—	—	—	—	3,510	—		2	—	—	—	3	2,700	8,100
	2	—	—	—	2	3,915	7,830		3	—	—	—	3	3,000	9,000
	3	—	—	—	—	4,320	—		4	—	—	—	—	3,300	—
	4	—	—	—	2	4,725	9,450	kvinnlig	1	—	—	24,100	—	2,000	—
Teckning, dubbelseminarium, kvinnlig	1	—	—	—	—	3,105	—		2	—	—	—	—	2,250	—
	2	—	—	—	—	3,429	—		3	—	—	—	1	2,500	2,500
	3	—	—	—	—	3,753	—		4	—	—	—	—	2,750	—
	4	—	—	—	—	4,077	—	vid dubbel- seminarium	—	—	—	900	4	—	3,200
Gymnastik, manlig	1	4	2,200	8,800	3	3,380	10,140	vid semina- riet i Umeå	—	—	—	—	1	—	1,000
	2	1	2,400	2,400	2	3,770	7,540	För tjänstgöring i öv- ningsämnen utöver normaltimalen . .	—	—	—	4,375	—	—	6,500
	3	5	2,600	13,000	4	4,160	16,640	Summa enl. nuv. bestämmelser	—	—	—	184,055	—	—	290,860
	4	—	—	—	1	4,550	4,550	Beräknade timal för seminarierna i Uppsala och Lund (timaltalet för Falun ingår i ovanstående tjänster)	—	—	—	—	—	—	7,020
kvinnlig	1	1	2,200	2,200	1	2,990	2,990	Musik, 54 timmar à 130	—	—	—	—	—	—	6,760
	2	5	2,400	12,000	4	3,302	13,208	Gymnastik, 52 timmar à 130	—	—	—	—	—	—	5,880
	3	1	2,600	2,600	1	3,614	3,614	Manlig slöjd, 56 timmar à 105	—	—	—	—	—	—	—
	4	—	—	—	1	3,926	3,926	Summa enligt Kungl. Maj:ts förslag	—	—	—	—	—	—	310,520
Manlig slöjd . . .	1	8	1,850	14,800	7	2,940	20,580		—	—	—	—	—	—	—
	2	—	1,950	—	—	3,360	—		—	—	—	—	—	—	—
Transport	—	—	—	127,200	—	—	193,720		—	—	—	—	—	—	—

Beträffande lärarna i övningsämnen, vilkas avlöning — med undantag för lärarna i trädgårdsskötsel — nu utgår och enligt mitt förslag fortfarande skulle utgå i förhållande till antalet tjänstgöringstimmar, har jag låtit verkställa kostnadsberäkning med utgångspunkt från de timtal, som torde böra angivas såsom normaltimal. Enligt nu gällande bestämmelser skulle sammanlagda beloppet av övningslärarnas avlöningar uppgå till 184,055 kronor. Vid bifall till de av mig för dessa lärare förordade avlöningsbelopp skulle motsvarande kostnader belöpa sig till 310,520 kronor. Härvid är hänsyn tagen dels till de av mig i det föregående förordade, erforderliga timantalen vid de nya dubbelseminarierna i Uppsala, Lund och Falun, dels ock till mitt förslag angående tilläggsarvoden för lärare i trädgårdsskötsel vid nämnda seminarier.

De av mig förordade ökade arvoden till vikarierande och extra ordinarie ämneslärare samt till timlärare i läsämnen skulle enligt verkställda beräkningar medföra en kostnadsökning av i runt tal 10,000 kronor.

Vad angår vissa lärare vid provårseminarierna har jag uttalat min anslutning till löneregleringskommitténs förslag angående tilläggsarvoden till dessa. Med en beräkning av 300 kronor till en var av 16 lektorer och 12 övningsskollärare vid seminarier i Stockholm och Göteborg samt 1,500 kronor till en var av rektorerna därstädes skulle för ändamålet erfordras 11,400 kronor.

Vidare har jag i det föregående förordat till uppvärmning, belysning, materiell m. m. för seminarier i Uppsala, Lund och Falun ett belopp av 68,400 kronor.

Sammanställas nu nämnda belopp, erhållas följande siffror:

	Enligt nu gällande grunder. Kronor.	Enligt Kungl. Maj:ts förslag. Kronor.
Rektorer, ämnes- och övningsskollärare	487,750	928,300
Övningslärare	184,055	310,520
Arvodesökningar åt extra och vikarierande ämneslärare samt timlärare i läsämnen	—	10,000
Arvoden till lärare vid provårseminarier	—	11,400
Uppvärmning, belysning, materiell m. m. för seminarier i Uppsala, Lund och Falun	—	68,400
	Summa 671,805	1,328,620
Drages från föreslagna	1,328,620 kronor	
nuvarande kostnader	671,805	
	erhålles 656,815 kronor	

vilken summa angiver det belopp, varmed reservationsanslaget till folkskoleseminarierna bör ökas. Läggas följaktligen nämnda 656,815 kronor till reservationsanslagets nuvarande belopp, 849,025 kronor, erhåller man 1,505,840 kronor, till vilket belopp berörda reservationsanslag torde böra vid bifall till ovan framlagda förslag fixeras. I detta sammanhang må erinras, att å extra stat för år 1918 beräknats dels för tillfällig löneförbättring åt folkskoleseminariernas lärare ett belopp av 184,700 kronor, dels ock för parallellavdelningar vid folkskoleseminarierna i Uppsala, Lund och Falun ett belopp av sammanlagt 153,890 kronor, således tillsammans 338,590 kronor, vadan den verkliga höjningen av ifrågavarande reservationsanslag kommer att ställa sig väsentligt mindre.

I enlighet med vad jag i det föregående förordat skulle på extra stat för år 1919 erfordras dels till hyresbidrag åt vissa rektorer 6,200 kronor, dels ock till hyresbidrag åt vissa lärare vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg 12,000 kronor alltså tillhoppa 18,200 kronor.

Läggas till sistnämnda belopp den beräknade ökningen av det ordinarie reservationsanslaget, 656,815 kronor, erhålles en summa av 675,015 kronor.

I statsverkspropositionen är för ändamålet beräknat ett belopp av 670,000 kronor, därav 663,800 kronor såsom ökning av omförmälda reservationsanslag samt på extra stat för år 1919 såsom förslagsanslag, högst 6,200 kronor till hyresbidrag till rektorerna vid vissa folkskoleseminarier. I fråga om täckande av den sålunda uppkommande skillnaden torde chefen för finansdepartementet under riksdagens fortgång komma att göra hemställan om avlåtande av framställning till riksdagen för beredande av därför erforderliga medel.

Under åberopande av vad sålunda anförts, får jag hemställa, det *Hemställan.*
Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

a) bestämma,

att lärarpersonalen vid folkskoleseminarierna skall i avlöning åtnjuta

manlig rektor 7,500 kronor, därav 5,000 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kommer fri bostad eller ersättning därför till det belopp, som i vederbörlig ordning bestämmes;

kvinnlig rektor 6,200 kronor, därav 4,200 kronor lön och 2,000 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kommer fri bostad eller ersättning därför till det belopp, som i vederbörlig ordning bestämmes;

rektor vid folkskoleseminarium, därest han tjänstgör såsom föreståndare för där anordnad provårskurs, utöver honom tillkommande ordinarie avlöningsförmåner särskilt arvode av högst 1,500 kronor för år;

manlig lektor 5,800 kronor, därav 3,900 kronor lön och 1,900 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma två ålderstillägg till lönen, vardera å 500 kronor;

kvinnlig lektor 4,800 kronor, därav 3,200 kronor lön och 1,600 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma två ålderstillägg till lönen, vardera å 400 kronor;

manlig adjunkt å övergångsstat 4,300 kronor, därav 2,700 kronor lön och 1,600 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 500 kronor;

kvinnlig adjunkt å övergångsstat 3,600 kronor, därav 2,200 kronor lön och 1,400 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 300 kronor;

lektor samt adjunkt å övergångsstat vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg hyresbidrag till det belopp, som i vederbörlig ordning bestämmes;

manlig övningsskollärare 3,400 kronor, därav 2,100 kronor lön och 1,300 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 400 kronor;

kvinnlig övningsskollärare 2,800 kronor, därav 1,800 kronor lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 300 kronor;

lektor, adjunkt å övergångsstat eller övningsskollärare vid sådant folkskoleseminarium, där provårskurs är anordnad, utöver honom eller henne tillkommande ordinarie avlöningsförmåner dels ett särskilt arvode av 300 kronor för år, dels ock, därest vederbörande lärare har sig handledning av lärarkandidater anförtrodd, ersättning till belopp, som av folkskolöverstyrelsen bestämmes, dock att sagda arvode och ersättning icke må tillhoppa överstiga 600 kronor;

extra och vikarierande manlig ämneslärare arvode av 3,300 kronor, därest läraren är behörig till lektorstjänst vid folkskoleseminarium eller adjunktstjänst vid allmänt läroverk, eljest 2,900 kronor, för år räknat;

manlig timlärare i läsämne 140 kronor, därest läraren är behörig till lektorstjänst vid folkskoleseminarium eller adjunktstjänst vid allmänt läroverk, eljest 120 kronor, för veckotimme räknat, dock att arvode för timlärare i hälsolära och ekonomilära må, efter folkskolöverstyrelsens beprövande i varje särskilt fall, kunna utgå med högre belopp;

extra och vikarierande kvinnlig ämneslärare arvode av 3,000 kronor, därest lärarinnan är behörig till lektorstjänst vid folkskoleseminarium eller adjunktstjänst vid allmänt läroverk, eljest 2,600 kronor, för år räknat;

kvinnlig timlärare i läsämne 130 kronor, därest lärarinnan är behörig till lektorstjänst vid folkskoleseminarium eller adjunktstjänst vid allmänt läroverk, eljest 110 kronor, för veckotimme räknat, dock att arvode för timlärare i hälsolära och ekonomilära må, efter folkskolöverstyrelsens beprövande i varje särskilt fall, kunna utgå med högre belopp;

extra och vikarierande ämneslärare vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg hyresbidrag till det belopp, som i vederbörlig ordning bestämmes;

extra ordinarie eller vikarierande manlig övningsskollärare arvode å 2,800 kronor för år;

extra ordinarie eller vikarierande kvinnlig övningsskollärare arvode å 2,400 kronor för år;

manlig lärare i teckning vid enkelseminarium lön å 1,950 kronor i 1:a, 2,175 kronor i 2:a, 2,400 kronor i 3:e och 2,625 kronor i 4:e avlöningsgraden;

kvinnlig lärare i teckning vid enkelseminarium lön å 1,725 kronor i 1:a, 1,905 kronor i 2:a, 2,085 kronor i 3:e och 2,265 kronor i 4:e avlöningsgraden;

manlig lärare i teckning vid dubbelseminarium lön å 3,510 kronor i 1:a, 3,915 kronor i 2:a, 4,320 kronor i 3:e och 4,725 kronor i 4:e avlöningsgraden;

kvinnlig lärare i teckning vid dubbelseminarium lön 3,105 kronor i 1:a, 3,429 kronor i 2:a, 3,753 kronor i 3:e och 4,077 kronor i 4:e avlöningsgraden;

manlig lärare i musik lön å 3,510 kronor i 1:a, 3,915 kronor i 2:a, 4,320 kronor i 3:e och 4,725 kronor i 4:e avlöningsgraden;

kvinnlig lärare i musik lön å 3,105 kronor i 1:a, 3,429 kronor i 2:a, 3,753 kronor i 3:e och 4,077 kronor i 4:e avlöningsgraden;

manlig lärare i gymnastik med lek och idrott lön å 3,380 kronor i 1:a, 3,770 kronor i 2:a, 4,160 kronor i 3:e och 4,550 kronor i 4:e avlöningsgraden;

kvinnlig lärare i gymnastik med lek och idrott lön å 2,990 kronor i 1:a, 3,302 kronor i 2:a, 3,614 kronor i 3:e och 3,926 kronor i 4:e avlöningsgraden;

lärare i manlig slöjd lön å 2,940 kronor i 1:a, 3,360 kronor i 2:a, 3,780 kronor i 3:e och 4,200 kronor i 4:e avlöningsgraden;

lärarinna i kvinnlig slöjd lön å 1,980 kronor i 1:a, 2,244 kronor i 2:a, 2,508 kronor i 3:e och 2,772 kronor i 4:e avlöningsgraden;

lärarinna i kvinnlig slöjd vid manligt seminariums övningsskola lön 1,080 kronor i 1:a, 1,224 kronor i 2:a, 1,368 kronor i 3:e och 1,512 kronor i 4:e avlöningsgraden;

lärarinna i hushållsgöromål lön å 1,980 kronor i 1:a, 2,244 kronor i 2:a, 2,508 kronor i 3:e och 2,772 kronor i 4:e avlöningsgraden;

manlig lärare i trädgårdsskötsel vid annat folkskoleseminarium än seminariet i Umeå 2,400 kronor, därav 1,500 kronor lön och 900 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 300 kronor;

kvinnlig lärare i trädgårdsskötsel vid annat folkskoleseminarium än seminariet i Umeå 2,000 kronor, därav 1,200 kronor lön och 800 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 250 kronor;

lärare i trädgårdsskötsel vid folkskoleseminariet i Umeå, manlig eller kvinnlig, arvode å 1,000 kro-

nor, varav två tredjedelar skola anses motsvara lön och en tredjedel tjänstgöringspenningar;

lärare i trädgårdsskötsel vid dubbelseminarium, utöver honom eller henne tillkommande ordinarie avlöningsförmåner, arvode till det belopp, som i vederbörlig ordning bestämmes;

lärare i teckning och gymnastik vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg hyresbidrag till det belopp, som i vederbörlig ordning bestämmes;

extra ordinarie eller vikarierande manlig lärare i teckning, i musik och i gymnastik med lek och idrott ävensom manlig timplärare i sagda ämnen 100 kronor för veckotimme;

extra ordinarie eller vikarierande kvinnlig lärare i teckning, i musik och i gymnastik med lek och idrott ävensom kvinnlig timplärare i sagda ämnen 95 kronor för veckotimme;

extra ordinarie eller vikarierande lärare i manlig slöjd ävensom manlig timplärare i samma ämne 95 kronor för veckotimme;

extra ordinarie eller vikarierande lärarinna i kvinnlig slöjd och i hushållsgöromål ävensom kvinnlig timplärare i samma ämnen 90 kronor för veckotimme;

vikarierande lärare i trädgårdsskötsel arvode till belopp, som i varje särskilt fall bestämmes av folkskolöverstyrelsen;

att ordinarie övningslärare skall vara skyldig att för den fastställda lönen tjänstgöra:

lärare i teckning vid enkelseminarium 15 veckotimmar,

lärare i teckning vid dubbelseminarium 27 veckotimmar,

lärare i musik 27 veckotimmar,

lärare i gymnastik med lek och idrott 26 veckotimmar,

lärare i manlig slöjd 28 veckotimmar,

lärarinna i kvinnlig slöjd 22 veckotimmar,

lärarinna i kvinnlig slöjd vid manligt seminariums övningsskola 12 veckotimmar, och

lärarinna i hushållsgöromål 22 veckotimmar:

att lärare i nämnda övningsämnen skall vara skyldig att mot fastställt tilläggsarvode åtaga sig utsträckt tjänstgöring, dock att hans sammanlagda undervisningsskyldighet icke utan hans eget begivande må överstiga trettio veckotimmar;

att lärare i nedanstående övningsämnen må för varje veckotimmes undervisning utöver den mot den ordinarie lönen svarande undervisningstiden åtnjuta ersättning;

manlig lärare i teckning, i musik och i gymnastik med lek och idrott med 130 kronor i 1:a, 145 kronor i 2:a, 160 kronor i 3:e och 175 kronor i 4:e avlöningsgraden;

kvinnlig lärare i teckning, i musik och i gymnastik med lek och idrott med 115 kronor i 1:a, 127 kronor 2:a, 139 kronor i 3:e och 151 kronor i 4:e avlöningsgraden;

lärare i manlig slöjd med 105 kronor i 1:a, 120 kronor i 2:a, 135 kronor i tredje och 150 kronor i 4:e avlöningsgraden;

lärarinna i kvinnlig slöjd och i hushållsgöromål med 90 kronor i 1:a, 102 kronor i 2:a, 114 kronor i 3:e och 126 kronor i 4:e avlöningsgraden;

att lärare i nämnda övningsämnen ej må åtnjuta ersättning för mera än trettiotvå veckotimmars tjänstgöring, det timantal medräknat, efter vilket den ordinarie lönen är beräknad; dock att, där särskilda förhållanden sådant påkalla, Kungl. Maj:t må kunna medgiva, att lärare i musik, i gymnastik med lek och idrott samt i manlig slöjd erhåller ersättning för intill trettiofyra timmars undervisning;

att pensionsunderlaget skall utgöra

för manlig rektor 5,600 kronor,

för kvinnlig rektor 4,600 kronor;

att högsta pensionsunderlaget skall utgöra

för manlig lektor, 4,600 kronor,

för manlig adjunkt å övergångsstat 4,000 kronor,

för kvinnlig adjunkt å övergångsstat 3,000 kronor;

att, om befattningshavare varit tillförordnad rektor vid folkskoleseminarium, sådant skall vid bestämmandet av pensionens belopp räknas honom till godo på samma sätt, som om han varit befullmäktigad rektor;

att för annan ordinarie övningslärare än lärare i trädgårdsskötsel pensionsunderlaget skall utgöra två tredjedelar av den avlöning, läraren skulle uppbära, därest han bestrede tjänstgöring till den omfattning, som närmast föregående hösttermin var för hans tjänst bestämd, dock att pensionens belopp skall bestämmas med hänsyn till medelbeloppet för år av de högsta pensionsunderlag, som varit för läraren gällande under vart och ett av de tio år, som förflutit närmast före tidpunkten för pensionstagandet, likväl icke lägre belopp än lönen oavkortad;

att övningslärare, som befordrats till ordinarie tjänst, innan den nya löneregleringen träder i kraft, i intet fall skall erhålla lägre pension än han skulle komma i åtnjutande av med tillämpning av nu gällande löne- och pensionsbestämmelser;

att lärare i trädgårdsskötsel skall äga delaktighet i elementarlärarnas nya änke- och pupillkassa;

att övningsskollärarna skola varda bibehållna vid delaktighet i såväl folkskollärarnas pensionsinrättning som folkskollärarnas änke- och pupillkassa;

att för övningsskollärare pensionsbeloppet skall utgöra lönen jämte intjänat eller intjänade ålderstillägg; samt

att extra ordinarie lärare, vilken erhållit förordnande med full tjänstgöring under hel lästermin eller därutöver men av sjukdom är hindrad att sköta sin befattning, skall, därest han före förordnandet tjänstgjort vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium minst ett år, under ledigheten äga uppbära två tredjedelar av det honom enligt gällande bestämmelser eljest tillkommande arvode;

b) föreskriva,

att för åtnjutande av de avlöningsförmåner, som

sålunda föreslagits för ordinarie befattningshavare vid folkskoleseminarierna, skola gälla följande villkor och bestämmelser, nämligen

i fråga om ändrad tjänstgöringsskyldighet, förflyttning till annan tjänst, förening av tjänster m. m.:

att befattningshavare skall, därest vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden vid en möjligen inträdande förändrad organisation av folkskoleseminarierna eller eljest kan varda stadgad, vara pliktig att, med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning han innehar, efter nya eller förändrade föreskrifter, sköta de med befattningen förenade göromål;

att befattningshavare vidare skall, likaledes med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning han innehar, vara pliktig att vid en möjligen inträdande förändrad organisation av undervisningsväsendet ävensom eljest, när helst så av Kungl. Maj:t prövas lämpligt, låta sig förflyttas till annan befattning inom undervisningsväsendet, dock att befattningshavare, som varder förflyttad till annan ort, skall vara berättigad att av statsverket erhålla skälig flyttningshjälp till det belopp, Kungl. Maj:t för varje särskilt fall bestämmer;

att annan befattningshavare än övningsskollärare, skall vara skyldig underkasta sig de ändrade bestämmelser, som kunna varda stadgade rörande elementarlärarnas nya änke- och pupillkassa;

att befattningshavare vidare skall vara skyldig underkasta sig de bestämmelser, som må bliva föreskrivna till lärjungarnas skyddande mot smittosam lungsot;

att med rektors-, ämneslärar- eller övningsskollärarybefattning vid folkskoleseminarium icke må förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat;

att med befattning vid folkskoleseminarium ej må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är försett med Kungl. Maj:ts oktroj eller blivit regi-

strerat såsom aktiebolag, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag det vara må, så framt ej folkskolöverstyrelsen uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid folkskoleseminariet, finner uppdraget eller befattningen kunna få mottagas och tills vidare bibehållas; samt

att befattningshavare ej må åtaga sig undervisning vare sig i enskilda, kommunala eller andra läroanstalter, så framt ej, vad angår lektor, övningsskollärare eller övningslärare, vederbörande rektor, efter av folkskolöverstyrelsen angivna riktlinjer, eller, vad angår rektor, folkskolöverstyrelsen, uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande undervisning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid folkskoleseminariet, finner uppdraget kunna få mottagas och tills vidare bibehållas;

i fråga om avlöningsförmånens uppbärande m. m.:

att tjänstgöringspenningar skola för samtliga befattningshavare, utom rektorer och lärare i trädgårdsskötsel, beräknas utgå för läsårets antal läsveckor, samt att de i rektors och trädgårdslärares avlöning ingående tjänstgöringspenningar skola beräknas utgå efter kalenderår, dock för rektor till olika belopp för lästiden och för ferierna efter särskilda bestämmelser, som av Kungl. Maj:t fastställas;

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattningshavare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men för den tid, han eljest varit från tjänstgöringen befriad, skola utgå till den, som förordnats att uppehålla befattningen;

att, därest annan befattningshavare än nedan avsedda övningslärare av sjukdom hindras att förrätta sin befattning, befattningshavaren äger uppbära hela lönen jämte hyresersättning eller hyresbidrag, där sådant förekommer, men att, därest befattningshavaren eljest undfår ledighet, såsom för svag hälsas vårdande,

enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag, eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller av annan anledning är lagligen förhindrad att sköta befattningen, befattningshavaren kan förpliktas att under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av lönen eller hyresersättningen eller hyresbidraget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt;

att, därest annan övningslärare än lärare i trädgårdsskötsel är tjänstledig på grund av sjukdom, befattningshavaren äger åtnjuta tre fjärdedelar av vad han skulle uppbära, därest han själv bestrede sin tjänst, men att, därest sådan övningslärare eljest undgår ledighet, såsom för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilda uppdrag, eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller av annan anledning är lagligen förhindrad att sköta befattningen, befattningshavaren kan förpliktas att under ledigheten av honom eljest tillkommande avlöning avstå så mycket, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest prövas skäligt;

att avlöning ej må utgå till befattningshavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest befattningshavare varder avstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del av hans avlöning, som icke prövas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej prövas skäligt låta honom uppbära något därav;

att den, som tillträder ny avlöningsstat, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande av eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed; samt

att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall själva lönen ävensom hyresersättning eller hyresbidrag, där sådant förekommer, utgå till månadens slut;

i fråga om ålderstillägg:

att, därest förhöjning av lönen efter viss tids fortsatt innehavande av befattning är i staten medgiven, tidpunkten för

första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehavaren under mer än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med gott vitsord bestritt sin egen eller, på grund av förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester eller ledighet för fullgörande av värnplikt, och för andra förhöjningen efter ytterligare fem år, på samma villkor, samt

för tredje förhöjningen, om sådan förekommer, efter än ytterligare fem år, ävenledes på samma villkor, under iakttagande, vad var och en av omfördälda löneförhöjningar angår, att den högre avlöningen ej må tillträdas förr än vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänstaldern blivit uppnådd;

att därvid befattningshavare bör tillgodoräknas ej mindre den tid, som före den nya statens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till innehavande befattning, eller, vad angår annan befattningshavare än lektor och lärare i trädgårdsskötsel, tjänst å den gamla avlöningsstaten av motsvarande eller jämförlig beskaffenhet, oavsett om avlöningen vid tjänsten varit å samma stat uppförd eller å extra stat utgått såsom arvode, än även, vad angår lektor, i förekommande fall den föregående extra ordinarie tjänstgöringstid, han enligt de före den 1 januari 1905 gällande bestämmelser ägt tillgodoräkna sig för erhållande av ålderstillägg;

att därvid befattningshavare, vilken före utgången av år 1916 förvärvat behörighet till ämneslärarbefattning vid allmänt läroverk samt under åren 1919—1923 utnämnes till lektor, må tillgodoräknas den tid, varunder han efter vunnit sådan behörighet omedelbart före tillträdet till den ordinarie tjänsten tjänstgjort vid allmänt läroverk, folkskole-

seminarium eller högre lärarinneseminarier i egenskap av extra eller vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring, dock med den begränsning, att den, som utnämnes under år 1919, må tillgodoräkna sig ett år, den, som utnämnes under år 1920, två år, den, som utnämnes under år 1921, tre år, den, som utnämnes under år 1922, fyra år, och den, som utnämnes under år 1923, fem år av nyss angivna extra ordinarie tjänstgöringstid,

att, därest manlig adjunkt vid folkskoleseminarium eller allmänt läroverk, vilken befordras till lektor vid folkskoleseminarium, intjänat tre ålderstillägg, honom skall omedelbart tillgodoräknas ett ålderstillägg som lektor;

att lektor må tillgodoräknas den tid, under vilken han må hava tjänstgjort som ordinarie lektor vid allmänt läroverk eller efter vunnen behörighet till lektorstjänst vid folkskoleseminarium må hava tjänstgjort som ordinarie lektor vid högre lärarinneseminarier, tekniskt gymnasium eller teknisk elementarskola, ävensom den tid, under vilken han efter vunnen behörighet till lektorstjänst vid högre allmänt läroverk må hava tjänstgjort som ordinarie lektor vid sjökrigsskolan;

att de i kungl. cirkulären den 1 juni 1877 och den 18 maj 1878 omförmälda docenter vid universiteten ävensom de i kungl. kungörelsen den 23 november 1906 omnämnda docenter vid Stockholms och Göteborgs högskolor må äga att, efter vunnen befordran vid folkskoleseminarium, för åtnjutande av ålderstillägg tillgodoräkna sig den tid, dock ej utöver tre år, de vid universitet eller någon av omförmälda högskolor med nit och skicklighet deltagit i undervisning av den omfattning, som, utan avseende å huruvida docent varit innehavare av docentstipendium eller icke, av Kungl. Maj:t bestämmes;

att övningskollärare må för erhållande av ålderstillägg tillgodoräknas tjänstgöring som ordinarie lärare vid folkskola, skeppsgosseskola eller högre folkskola ävensom tjänstgöring vid under offentlig kontroll ställt småskoleseminarium under den tid statsbidrag utgått

till hans avlönande enligt bestämmelserna om statsbidrag till folkskollärares avlönande;

att annan övningslärare än lärare i trädgårdsskötsel må tillgodoräknas dels föregående tjänstgöring som ordinarie övningslärare vid högre allmänt läroverk eller högre lärarinneseminariet, dels ock den tid, han, efter vunnen kompetens till övningslärartjänst vid folkskoleseminarium, tjänstgjort som ordinarie övningslärare vid realskola, på det sätt att två års tjänstgöring vid sådan skola må räknas lika med ett års tjänstgöring vid seminarium; dock att övningslärare vid övergång från realskola till folkskoleseminarium, där tjänstgöringen omfattar minst lika många undervisningstimmar som vid realskolan, må omedelbart tillgodoföras så många ålderstillägg, att ingen löneminskning vederfares honom;

att lärare i trädgårdsskötsel må tillgodoräknas intill tio år av den tid, under vilken han före inträde å den nya lönestaten tjänstgjort vid folkskoleseminarium med åtnjutande av för full tjänstgöring stadgat arvode; samt

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgat tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han enligt bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension eller, vad angår övningsskollärare, bestämmelserna i reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning är skyldig att från tjänsten avgå, icke må tillträda samma förhöjning;

i fråga om semester, skyldighet att avgå från tjänsten och pensionsrätt:

att semester årligen må, när det kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång, åtnjutas av lärare i trädgårdsskötsel under en månad å tid av året, som av rektor bestämmes;

att i fråga om skyldighet att avgå från tjänsten ävensom i fråga om rätt till pension skall, vad angår annan befattningshavare än övningsskollärare, gälla vad i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pen-

sion är vid tiden för de nya staternas ikraftträdande eller, såvitt angår innehavare av befattning, som där-
efter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgat;
samt

att i fråga om skyldighet att avgå från tjänsten
ävensom i fråga om rätt till pension skall för övnings-
skollärare gälla vad i reglementet för folkskollära-
rnas pensionsinrättning är eller kan varda stadgat.

Vidare får jag hemställa, att Edefs Kungl. Maj:t måtte föreslå
riksdagen

dels förklara,

att ovannämnda villkor och bestämmelser skola
i tillämpliga delar gälla i fråga om de adjunkter, vilka
tilläventyrs komma att uppföras å övergångsstat;

att i fråga om sistnämnda befattningshavare skall
gälla, att adjunkt, manlig eller kvinnlig, må tillgodo-
räknas de tjänstår utöver tre, han eller hon, efter vun-
nen behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk,
tjänstgjort såsom ordinarie ämneslärare vid kommunal
mellanskola, dock ej mer än tio år;

att en var, som med eller efter ingången av år 1919
tillträder befattning vid folkskoleseminarium, skall vara
pliktig underkasta sig ovannämnda villkor och bestäm-
melser;

att de förutvarande ordinarie befattningshavare,
vilka icke före den 15 november 1918 anmäla, att de
vilja underkasta sig vare sig ny avlöningsstat eller
övergångsstat och därvid fästade villkor och bestäm-
melser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas,
skola varda bibehållna vid dem enligt dittills gällande
ordinarie stater tillkommande avlöningsförmåner; samt

att adjunkt, manlig eller kvinnlig, vilken icke
varder uppförd på ny stat eller övergångsstat, skall,
samtidigt som de nya staterna träda i kraft, uppföras
å allmänna indragningsstaten,

att å allmänna indragningsstaten uppförd befatt-
ningshavare skall bibehållas vid ej mindre honom eller
henne enligt nu gällande bestämmelser tillkommande
ordinarie avlöningsförmåner, varav befattningshavaren

vid överflyttningen är i åtnjutande, än även honom eller henne vid 1918 års utgång tillkommande tillfällig löneförbättring; dock med skyldighet dels att, i händelse befattningshavaren, efter förflyttning till indragningsstaten, erhåller annan ordinarie befattning å rikets, riksdagens eller kommuns stat, i allo frånträda avlöningsförmånerna å indragningsstaten, såvida de understiga eller äro lika med de nya avlöningsförmånerna samt, därest avlöningsförmånerna å indragningsstaten överstiga berörda nya avlöningsförmåner, vidkännas mot de senare svarande avdrag, dels ock att, när befattningshavare, kvarstående å indragningsstaten, uppnått den för pension stadgade levnadsåldern, åtnöjas med pension å indragningsstat motsvarande den del av avlöningsförmånerna, som äro att hänföra till lön jämte ålderstillägg;

dels, i händelse av godkännande av ovan föreslagna avlöningsförmåner ävensom i det föregående framlagt förslag angående inrättande av nya lärartjänster vid folkskoleseminarierna samt beredande av medel för uppvärmning, belysning, materiell m. m. för folkskoleseminarierna i Uppsala, Lund och Falun, höja det ordinarie anslaget till folkskoleseminarierna med 656,815 kronor eller från 849,025 kronor till 1,505,840 kronor;

dels, vid bifall till förslaget om överförande å ordinarie stat av medel till stipendier åt eleverna i parallellavdelningarna vid folkskoleseminarierna i Uppsala, Lund och Falun, höja det ordinarie anslaget till stipendier för seminarieelever med 28,800 kronor eller från 150,225 kronor till 179,025 kronor;

kommande, vid bifall till vad sålunda hemställts, det gemensamma reservationsanslaget till folkskoleseminarierna att ökas från nuvarande 999,250 kronor med 685,615 kronor till 1,684,865 kronor;

dels till bestridande av hyresbidrag till rektorerna vid folkskoleseminarierna i Linköping, Skara, Kalmar, Karlstad och Umeå på extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst 6,200 kronor;

dels medgiva, att från och med år 1919 tills vidare, och intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, hyresbidrag må utgå

vid folkskoleseminariet i Stockholm till ordinarie manlig lektor med 800 kronor, till ordinarie manlig adjunkt å övergångsstat med 600 kronor, till ordinarie lärare i teckning med 500 kronor, till ordinarie lärare i gymnastik med 500 kronor, till extra ordinarie ämneslärare, som tjänstgjort under fyra lästerminer vid folkskoleseminarium, allmänt läroverk eller annan under läroverksöverstyrelsens eller folkskolöverstyrelsens in-seende ställd läroanstalt, med 500 kronor och till extra ordinarie ämneslärare, som fullgjort sådan tjänstgöring under tio lästerminer, med 600 kronor, samt

vid folkskoleseminariet i Göteborg till ordinarie manlig lektor i första lönegraden med 700 kronor, i andra lönegraden med 850 kronor och i tredje lönegraden med 1,000 kronor, till ordinarie manlig adjunkt å övergångsstat i första lönegraden med 450 kronor, i andra lönegraden med 575 kronor samt i tredje, fjärde eller femte lönegraderna med 700 kronor, till ordinarie lärare i teckning med 300 kronor, till ordinarie lärare i gymnastik med 300 kronor, till vikarierande adjunkt å vakant tjänst med 450 kronor och till annan extra ordinarie ämneslärare med 300 kronor;

dels ock för sistberörda ändamål på extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag av 12,000 kronor.

Kap. VIII. Lönereglering för lärarpersonalen vid folk- och småskolor.

1. Folkskollärarypersonalens avlöningsförhållanden.

Delaktighet i löneregleringen.

De nu gällande bestämmelserna angående folkskolläraernas avlöning avse endast ordinarie folkskollärare, extra ordinarie folkskollärare samt vissa vikarier för sådana lärare. *Nuvarande bestämmelser.*

Nämnden har tagit under övervägande frågan, huruvida övningslärarna vid folkskolorna skulle kunna tillförsäkras den fastare ställning och de avlöningsförmåner, som kunde tillkomma folkskollärare i allmänhet. Nämnden har dock funnit tiden ännu icke vara inne att reglera lönerna för dessa lärare genom en allmän rikslagstiftning, men finner det billigt, att de övningslärare vid folkskolorna, vilka med full tjänstgöring blivit mera stadigvarande anställda, beredas en mera tryggad ställning, särskilt därigenom att dem tillförsäkras pension. *Lävarlönenämnden.*

Nämndens förslag till lönereglering för lärarpersonalen vid folk- och småskolor innefattar icke, enligt vad nämnden meddelar, förslag till lönereglering för de vid finnskolväsendet anställda lärare.

I skrivelse den 31 augusti 1917 rörande anslag till folkundervisningen m. m. för budgetåret 1919 har folkskolöverstyrelsen i fråga om förslagsanslaget till befrämjande av folkundervisningen bland de i rikets nordligaste trakter bosatta finnar påyrkat en höjning av nämnda anslag, under framhållande, att, därest förslag till lönereglering för lärare vid folkskolor och småskolor komme att framläggas för riksdagen, detta förslag jämväl borde omfatta de vid folkskolor och småskolor i finnbygden anställda lärare, vilkas avlöning bestriddes helt och hållet av statsmedel och utginge från ifrågavarande anslag. *Till Kungl. Majt ingiven framställning.*

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

I fråga om delaktighet i den föreslagna lönerегleringen ansluter sig lönerегleringskommittén till den uppfattning, som av nämnden gjorts gällande, nämligen att lönerегleringen tills vidare endast bör omfatta ordinarie och extra ordinarie samt vikarierande ämneslärare vid folkskolor.

Från kommitténs sida har intet varit att erinra därvid, att den lönerегlering, som kommittén i det följande kommer att föreslå för folkskollärare, varder i tillämpliga delar gällande jämväl i fråga om vederbörande lärare vid finnbygdens folkundervisningsanstalter.

Allmänna avlöningsgrunder.

*Nuvarande
bestäm-
melser.*

Enligt nu gällande bestämmelser angående folkskollärarnas avlöning är begynnelselönen för manliga och för kvinnliga folkskollärare nominellt densamma. Ålderstilläggen åter äro större för de manliga lärarna än för de kvinnliga.

*Lärlöne-
nämnden.*

Nämnden förordar, att folkskollärarnas kontanta avlöning utgår i följande former, nämligen: 1) grundlön, 2) ålderstillägg och 3) familjetillägg. Ålderstilläggen föreslås till tre, likaså familjetilläggen, de sistnämnda att utgå: ett efter tillkomsten av det första, ett efter tillkomsten av det tredje och ett efter tillkomsten av det femte barnet.

Vad angår förhållandet mellan manliga och kvinnliga befattningshavares löner, anser nämnden familjetilläggen böra utgå med enahanda belopp, evad familjeförsörjaren är man eller kvinna. Någon anledning förefinnes enligt nämndens mening icke heller att i nu berörda hänseende göra någon skillnad i avseende på ålderstilläggen, då det behov, som betingas av familjeförsörjning, blivit tillgodosett genom särskilda tillägg.

Vad däremot beträffar grundlönen, har nämnden förut förordat, att kvinnlig befattningshavares lön bestämmas i förhållande till manlig befattningshavares lön med hänsyn till följande faktorer, nämligen kvinnans tidigare pensionsålder, mannens värnplikt, den mindre genomsnittsdödligheten hos kvinnorna samt männens skyldighet att bidra till änke- och pupillkassan. Då nu emellertid nämnden föreslagit en pensionsålder av 60 levnadsår för såväl manliga som kvinnliga lärare, återstå vid beräkningen av de kvinnliga folkskollärarnas grundlön endast de tre sistnämnda faktorerna att taga hänsyn till.

*Inkommen
fram-
ställning.*

I en av Kiruna lärarkår hos chefen för ecklesiastikdepartementet gjord framställning har, bland annat, anhållits, att frågan om kallortstillägg måtte upptagas till beprövande i samband med lönerегleringsförslaget.

Löneregleringskommittén har icke i sina förslag upptagit avlöningsformen familjetillägg.

Vad angår frågan om kallortstillägg, erinrar kommittén, hurusom kommittén på anförda skäl ansett sig ej böra förorda de av nämnden framlagda förslagen om särskilda ortstillägg till lärare vid de allmänna läroverken och folkskoleseminarierna i Västerbottens och Norrbottens län. Kommittén ser sig följaktligen förhindrad tillstyrka ett förslag av i stort sett liknande innebörd för lärarpersonalens vid folk- och småskolor vidkommande.

Enligt kommitténs mening böra alltså de kontanta avlöningsförmånerna för folkskollärare utgå i form av grundlön och ålderstillägg. I fråga om grundlönen föreslår kommittén olika belopp för manlig och kvinnlig lärare, beräknad på sätt kommittén i annat sammahang framhållit. Jämväl ålderstilläggen borde utgå med olika belopp för manlig och kvinnlig befattningshavare, varemot antalet ålderstillägg synes böra vara lika, vare sig tjänstinnehavaren är man eller kvinna.

Beloppet av de ordinarie lärarnas avlöning.

Enligt kungl. kungörelsen den 1 juni 1900 § 1, sådan denna paragraf lyder enligt kungl. kungörelsen den 14 september 1906, skall ordinarie lärare, som, efter undergången godkänd avgångsexamen från folkskoleseminarium, blivit i föreskriven ordning anställd vid folkskola, i årlig lön för undervisning under 8 månader eller 34¹/₂ veckor eller under den kortare tid, som Kungl. Maj:t på grund av särskilda förhållanden kan medgiva, åtnjuta minst 900 kronor samt tre ålderstillägg, vart och ett å 150 kronor för manlig lärare och 100 kronor för kvinnlig.

Nuvarande
bestäm-
melser.

Lärare är skyldig att utan särskild ersättning underkasta sig den ökade tjänstgöringsskyldighet, som kan för honom uppkomma, därest i vederbörlig ordning skulle komma att för samtliga skoldistrikt stadgas förlängning av den nu lagstadgade undervisningstiden av 34¹/₂ veckor, dock under en tid av sammanlagt högst 36 veckor om året.

I § 4 av kungl. kungörelsen den 1 juni 1900 stadgas, att för lärare vid folkskola, till vilkens avlöande statsbidrag utgår och vilkens tjänstgöring, såvitt den avser i skolåldern varande barn, fortgår utöver åtta månader av året, lönen för varje överskjutande månad skall ökas med ¹/₈ av det belopp, vartill lärarens årliga minimilön beräknas, däri husrum och bränsle icke inberäknade.

Tillfällig
löneförbättring.

Riksdagen har på extra stat från och med år 1916 årligen anvisat medel för beredande av tillfällig löneförbättring till folkskollärare.

För år 1916 utgick tillfällig löneförbättring med 250 kronor till sådan ordinarie lärare vid folkskola, vilken vid ingången av nämnda år hade eget äkta barn, som icke uppnått 18 års ålder, dock att delaktighet i löneförbättringen icke tillkom gift kvinnlig befattningshavare, vars man levde.

För år 1917 beviljade riksdagen tillfällig löneförbättring med enahanda belopp till dylik ordinarie lärare, vilken på sätt nämnts vore att betrakta som familjeförsörjare, varjämte riksdagen för samma år beviljade tillfällig löneförbättring med 150 kronor till annan ordinarie lärare vid folkskola.

För år 1918 utgår enligt 1917 års riksdags beslut den tillfälliga löneförbättringen med väsentligt ökade belopp, nämligen med 600 kronor till ordinarie lärare, som i visst avseende är att anse som familjeförsörjare, och med 400 kronor till annan ordinarie lärare.

Läro-
löne-
nämnden.

Nämndens förslag i fråga om den kontanta avlöningen för ordinarie folkskollärare innefattas i ett av nämnden utarbetat förslag till författning angående den vid folk- och småskolor anställda lärarpersonalens avlöning. Detta författningsförslag innehåller i § 2, bland annat:

»För ordinarie folkskollärare utgår den kontanta avlöningen i dels grundlön, dels ålderstillägg, dels ock familjetillägg, allt för år räknat.

A. Grundlönen utgör för manlig lärare 1,300 kronor och för kvinnlig lärare 1,150 kronor och utgår med enahanda belopp i alla lönegrader.

B. Ålderstilläggen äro tre, vardera å 200 kronor.»

»C. Familjetillägg utgår med 200 kronor.

Angående grunderna för åtnjutande av familjetillägg är särskilt stadgat.»

Beträffande detta förslag anför nämnden bland annat:

De avlöningsförhöjningar, nämnden förordat, vore i varje fall betydande. Men om man toge hänsyn till dels de av centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening gjorda statistiska utredningar angående folkskollärarnas levnadskostnader, dels ock den omständigheten, att den lönereglering, som nu ifrågasattes, borde äga bestånd åtskilliga år fram i tiden, syntes de förordade avlöningsbeloppen icke kunna anses för högt tilltagna.

Vad som föranlett en så väsentlig ökning i folkskollärarkårens levnadskostnader, vore givetvis den allmänna prisstegringen, men kanske i

ännu högre grad kommunikationsväsendets utveckling och befolkningens övergång från naturhushållning till penninghushållning. Nämnden tänkte här särskilt på landsbygdens lärare, vilka i allmänhet icke erhöles högre avlöning än den lagstadgade minimilönen. Mycket av vad folkskolläraren förr kunde erhålla till livets nödtorft för en ringa penning eller kanske gratis, måste han nu betala efter samma priser som de i städerna gällande.

Även i andra avseenden hade folkskollärarnas förhållanden ändrats. Förr kunde, och på grund av lönens ringhet måste, läraren få tid över för att ägna sig åt andra värv, som kunde bereda honom ett tillskott i inkomsten. På grund av undervisningens alltjämt fortgående omdaning ställdes allt större fordringar på lärarnas arbete för sin egen förkovran. Att nöjaktigt följa med utvecklingen inom folkskolans samtliga läroämnen vore ett arbete, som krävde sin man. Efter omorganisationen av skolväsendets centrala ledning och inspektion komme helt visst staten själv att med än större uppmärksamhet göra sina krav på folkskolans framåtskridande gällande.

För att folkundervisningen skulle kunna ryckas upp till den nivå, som påkallades av de nya samfundsförhållandena, vore det, såvitt nämnden förstode, en förutsättning, att folkskollärarkåren höjdes upp på ett högre ekonomiskt plan. Endast då kunde läraren odelat ägna sig åt sitt kall. Till fullföljande av den tanken, att läraren i skolarbetet borde se sin livsuppgift, hade nämnden föreslagit, att pensionsåldern för folkskollärare skulle höjas från 55 till 60 år. Denna ökning i tjänstårens antal, som i och för sig skulle avsevärt nedbringa kostnaderna för skolväsendet, borde kompenseras genom en motsvarande höjning i lönen.

I fråga om tjänstgöringsskyldighet, ersättning för övertidsläsning samt sättet för den kontanta avlöningens beräkning föreslår nämnden följande bestämmelser, innefattade i §§ 9 och 10 av berörda författningsförslag:

§ 9.

»Lärare är skyldig att för den här ovan stadgade kontanta avlöningen tjänstgöra åtta månader om året eller den kortare tid, under vilken undervisningen vid skolan på grund av Kungl. Maj:ts särskilda medgivande meddelas.

Omfattar läsåret vid skolan mera än åtta månader, skall läraren för övertidsläsningen erhålla särskild gottgörelse, uppgående för varje månad, beräknad till 30 dagar, till en åttendedel av den här ovan stadgade kontanta avlöningen, familjetillägg däri ej inberäknade.»

§ 10.

»Den kontanta avlöningen utgår för ordinarie lärare samt lärare, som blivit anställda tills vidare, efter kalenderår, för övriga lärare efter läsår och skall i följd härav, där lärares anställning börjar eller upphör under loppet av kalenderår, den kontanta avlöningen utgå: i förra fallet för varje månad, under vilken läraren det året varit anställd, med en tolvtedel av den kontanta årsavlöningen, ersättning för övertidsläsning däri inberäknad, i senare fallet för varje månad, under vilken läraren det året tjänstgjort, med en åttondedel av den kontanta årsavlöningen, ersättning för övertidsläsning däri icke inberäknad.»

Vidare framlägger nämnden följande förslag till avlöningsvillkor ävensom till bestämmelser angående lärare, som ej ingå på ny lönereglering, innefattade i §§ 13 och 17 av samma författningsförslag:

§ 13.

»Som villkor för att komma i åtnjutande av de i denna författning stadgade avlöningsförmåner skall gälla:

att ordinarie folkskollärare är skyldig att underkasta sig bestämmelserna angående såväl folkskollärarnas pensionsinrättning som ock folkskollärarnas änke- och pupillkassa;

att lärare vid småskolor, lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare i folkskolor, vilka avses i § 33 mom. 2 av folkskolestadgan, äro skyldiga att underkasta sig bestämmelserna angående småskollärarnas pensionsinrättning;

att lärare är skyldig att underkasta sig de bestämmelser, som må bliva föreskrivna till lärjungarnas skyddande mot smittosam lungdot; samt

att lärare är skyldig att utan särskild ersättning underkasta sig ökning av tjänstgöringsskyldigheten intill högst 36 veckor om året, därest den nu lagstadgade undervisningstiden av 34¹/₂ veckor om året skulle genom beslut av Konung och riksdag komma att för samtliga skoldistrikt förlängas.»

§ 17.

»Ordinarie folkskollärare, som tillsatts före den 1 januari 1916, ävensom lärare vid småskolor, lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor, vilka före den 1 januari 1916 erhållit den fastare anställning, som avses i § 24 mom. 3 och § 33 mom. 2 av folk-

skolestadgan, skola, därest de icke ingå på den genom denna författning fastställda lönereglering, åtnjuta avlöning och pension eller ålderdomsunderstöd enligt nu gällande bestämmelser.»

I vissa av de över nämndens förslag avgivna utlåtanden framhålles önskvärdheten av föreskrifter dels angående skyldighet för befattningshavare, som komme i åtjutande av föreslagna avlöningsförmåner, att utan ersättning åtaga sig undervisning en eller annan vecka över den lagstadgade undervisningstiden, dels angående vissa garantier för att läraren helt ägnade sitt arbete åt skolan. I sistnämnda avseende har föreslagits, att lärare ej utan vederbörande skolstyrelses medgivande borde få innehava annan avlönad befattning.

Över nämndens förslag avgivna utlåtanden.

I en av centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskollärafrörening genom dess verkställande utskott gjord underdånig framställning av den 8 juni 1916 har anhållits, att ifrågavarande lönereglering måtte, med hänsyn tagen särskilt till den levnadskostnadsstegring, vilken inträtt under den följd av år, som lönefrågan stått under utredning, bliva av sådan omfattning, att densamma på ett verkligt effektivt sätt komme att avhjälpa det förefintliga behovet.

Till Kungl. Maj:ts in-givna framställningar.

I denna framställning anför centralstyrelsen, bland annat, följande.

Den våldsamma ökning i levnadskostnaderna, som de senaste åren ägt rum, hade icke blott stegrat bekymren för utkomsten utan ock framkallat oro för att löneregleringen, när den en gång komme, icke skulle bliva tillräckligt effektiv. Det vore ock tydligt, att farhågorna i detta avseende icke vore ogrundade, därest löneregleringen komme att inskränkas till de av lärarlönenämnden föreslagna lönebeloppen. Nämnden hade, såsom helt naturligt vore, utgått från den detaljerade och noggranna utredning rörande levnadskostnaderna inom folk- och småskolekåren, som framlagts i centralstyrelsens underdåniga petition i maj 1912, och denna utredning grundade sig huvudsakligen på hushållsbokföring inom lärarfamiljer under år 1910. Det kunde vid dåvarande tidpunkt givetvis icke förutses, varken att så många år skulle komma att förflyta, innan lönerörelsen skulle leda till resultat, eller att dyrtid av sådant slag, som nu rådde, skulle komma att inträffa, varför naturligen varken centralstyrelsen eller sedermera lärarlönenämnden kunde taga tillbörlig hänsyn till dessa omständigheter.

De kostnader, som folkskollärarna måste vidkännas för sin utbildning, vore ävenledes stadda i ständig ökning.

Enligt centralstyrelsens mening måste en lönereglering genomförd även i en nära framtid med de belopp, som av lärarlönenämnden före-

slagits, bliva av betydligt ringare värde, än om den genomförts vid den tid, som lärarkåren ursprungligen beräknat och hoppats, och sålunda för sitt ändamål redan från början med hänsyn till det minskade penningvärdet otillräcklig.

Centralstyrelsen ville i anslutning till framställda synpunkter och till inkomna framställningar från olika håll inom lärarkåren uttala det önskemålet, att vid den fortsatta utredningen av folk- och småskolekårens lönefrågor den allmänna stegringen av levnadskostnaderna under de senaste sex åren måtte på det sättet beaktas, att det slutliga förslaget om lönereglering för nämnda lärarkår komme att upptaga något högre lönebelopp än de, till vilka nämnden kommit i sitt förslag. Sådant tillägg borde enligt centralstyrelsens mening göras dels på den för alla gällande grundlönen och dels på de olika familjetilläggen, det vill säga till de avlöningsposter, vilka i främsta rummet vore ämnade att tillgodose de närmaste levnadsbehoven.

För att något så när svara mot den ökning i levnadskostnaderna, som motiverade dessa tilläggsbelopp, syntes de icke böra understiga: tillägget till grundlönen för folkskolekåren 200 kronor, till grundlönen för småskolekåren 100 kronor och till vardera av de tre föreslagna familjetilläggen för såväl folk- som småskolekåren 50 kronor.

Då centralstyrelsen stannat vid dessa belopp, vilka motsvarade blott omkring 15 procent av grundlönen och 25 procent av familjetilläggen, vore det för att därmed angiva den nedre gräns, under vilken lönen icke kunde sättas, för att löneregleringen skulle komma att under förhandenvarande förhållanden något så när bibehålla det värde, som nämnden med densamma avsett.

Vidare har samma korporation i en den 1 juni 1917 gjord framställning anhållit, att ifrågavarande lönereglering måtte, med hänsyn tagen särskilt till den levnadskostnadsstegring, vilken inträtt under den följd av år, som lönefrågan stått under utredning, bliva av en sådan omfattning, att densamma på ett verkligt effektivt sätt komme att avhjälpa det förefintliga behovet och icke understiga de belopp, som i denna framställning föreslagits.

Efter erinran om sin föregående framställning i ämnet och där framhållna omständigheter, understryker centralstyrelsen behovet av en ytterligare förhöjning av lönebeloppen utöver vad förut föreslagits.

Den nu ifrågasatta nödvändiga förhöjningen syntes centralstyrelsen böra komma samtliga lärare till godo och läggas dels på grundlönen, dels på ålderstilläggen. Vad först ålderstilläggen beträffade, syntes den av nämnden förordade principen, att de särskilda ålderstilläggen borde sättas

lika med de särskilda familjetilläggen såväl i antal som storlek, hava goda skäl för sig. Då familjetilläggen i 1916 års förslag sattes för folkskolekåren till 250 kronor och för småskolekåren till 200 kronor, borde även ålderstilläggen bestämmas till dessa belopp. Vad anginge grundlönen, syntes det centralstyrelsen, att denna, med hänsyn till vad i framställningen blivit anfört, borde för såväl folk- som småskolekåren höjas med 200 kronor utöver 1916 års förslag.

I ett över sistberörda framställning den 13 juni 1917 avgivet utlåtande hemställer folkskolöverstyrelsen, att ett blivande löneregleringsförslag måtte upptaga de i centralstyrelsens senast omnämnda framställning avsedda avlöningsbelopp.

Överstyrelsen ville, bland annat, framhålla, att tillströmningen av sökande till folkskoleseminarierna våren 1917 visat sig vara betydligt svagare än förut, varför fara föreläge, att åtskilliga seminarier, särskilt de manliga, icke skulle bliva i stånd att tillbörligt fylla klasserna.

Den stegring av levnadskostnaderna, som ägt rum, syntes överstyrelsen tala för att ifrågavarande avlöningsbelopp tilltoges större än vad överstyrelsen förut hemställt. För en sådan åtgärd talade dessutom en särskild omständighet. Den tillfälliga löneförbättring, som av 1917 års riksdag beslutats, hade av riksdagen fastställts till väsentligen högre belopp än den, som av Kungl. Maj:t i enlighet med överstyrelsens framställning föreslagits. I vissa avseenden hade de av riksdagen sålunda beslutade beloppen kommit så nära dem, som upptagits i överstyrelsens förslag till definitiv lönereglering, att dessa senare redan av denna orsak syntes böra höjas. Den tillfälliga löneförbättringen vore givetvis beräknad med hänsyn till förhållandena för ögonblicket, under det att den definitiva löneregleringen tydligen borde bestämmas så, att den kunde komma att gälla åtskilliga år framåt. Därtill komme, att den definitiva löneregleringen måste medföra ökning såväl i avgifterna för den egna pensioneringen som i avgifterna till änke- och pupillkassan, en ökning, varmed icke räknats vid fastställandet av beloppen för den tillfälliga löneförbättringen.

På sätt ovan erinrats, har folkskolöverstyrelsen i underdånig skrivelse den 31 augusti 1917 framlagt förslag rörande anslag till folkundervisningen m. m. för budgetåret 1919.

I sagda framställning, i vad den avser löne- och pensionsreglering för lärare vid folkskolor och småskolor, finner sig överstyrelsen böra hålla sig till de avlönings- och pensionsbelopp, som innefattas i centralstyrelsens för Sveriges allmänna folkskolläraryörening senast berörda framställning, vilken av överstyrelsen förordats.

Med denna utgångspunkt skulle de avlöningsbelopp, överstyrelsen ansåge sig böra förorda, bliva: för ordinarie manlig lärare vid folkskola 1,700 kronor i första, 1,950 kronor i andra, 2,200 kronor i tredje och 2,450 kronor i fjärde lönegraden; för kvinnlig ordinarie lärare vid folkskola 1,550 kronor i första, 1,800 kronor i andra, 2,050 kronor i tredje och 2,300 kronor i fjärde lönegraden; för extra ordinarie och vikarie-
 rande manlig lärare vid folkskola 1,550 kronor och för kvinnlig sådan lärare 1,500 kronor; för biträdande lärare vid folkskola, lärare vid mindre folkskola och lärare vid småskola med anställning tills vidare 1,000 kronor i första, 1,200 kronor i andra, 1,400 kronor i tredje och 1,600 kronor i fjärde lönegraden; för lärare av sistnämnda grupp med anställning på bestämd tid eller som vikarie 950 kronor; för folkskollärare familjetillägg å 250 kronor och för småskollärare m. fl. å 200 kronor i enlighet med de grunder, som av nämnden föreslagits, vilket innebure, att familjetillägg skulle kunna komma att utgå med sammanlagt högst 750 kronor för folkskollärare och högst 600 kronor för småskollärare m. fl. Till angivna kontanta avlöningsbelopp skulle vidare komma bostad och nödigt bränsle eller ersättning därför. Hel pension skulle för manlig lärare vid folkskola bliva 1,838 kronor, för kvinnlig lärare vid folkskola 1,725 kronor och för lärare vid småskola m. fl. 1,200 kronor.

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

För bedömande av de avlöningsbelopp, som skäligen böra förordas för de befattningshavare, om vilka nu är fråga, framhåller lönereglerringskommittén, att dessa befinna sig i allmänhet på den standard, där den starka sänkningen av penningens köpkraft måste göra sig företrädesvis kännbar.

Det har vid flera tillfällen med rätta betonats, att folkskollärarkåren sedan länge intagit en i avlöningshänseende tillbakasatt ställning. Riksdagens beslut beträffande den tillfälliga löneförbättringen för denna kår finge anses innebära ett erkännande av denna uppfattning. Även under normala förhållanden skulle sålunda en väsentlig löneförbättring vara av omständigheterna påkallad; så mycket mer torde behovet härav göra sig gällande under nuvarande exceptionella förhållanden.

Bland de synpunkter, som ofta framhållas, då frågan om löneroglering för folkskollärarkåren är på tal, ville kommittén i detta sammanhang allenast erinra, hurusom folkskolöverstyrelsen fäst uppmärksamheten på de försvårade möjligheter i avseende å en fullgod rekrytering av ifrågavarande lärarkår, som för närvarande yppade sig. Om dessa redan nu visa sig kännbara, anser kommittén förhållandet bliva än svårare, om man beräknar, att ett stort antal lärare, vilka nu kvarstått över pensions-

åldern i avvaktan på förbättrade pensionsförmåner såsom en följd av en blivande lönereglering, omedelbart efter denna reglerings genomförande torde komma att avgå från sina tjänster.

Tager man dessutom i betraktande de allt större anspråk och krav, som samhället i olika avseenden med all säkerhet kommer att ställa på lärarna vid folkskolorna i riket, synes kommittén fullgoda skäl tala för att tillmäta avlöningsbeloppen efter en icke allt för snävt tilltagen måttstock.

Enligt kommitténs mening böra de kontanta avlöningsförmånerna bestämmas till

för manlig ordinarie folkskollärare 2,100 kronor, vartill skulle kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett å 300 kronor, samt

för kvinnlig ordinarie folkskollärare 1,800 kronor, vartill skulle kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett å 200 kronor.

Samtliga ålderstillägg böra utgå efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring.

Till nämnda kontanta avlöningsförmåner bör, såsom hittills, komma fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning enligt ortens pris.

Givet är, att en så väsentlig ökning av avlöningsbeloppen utöver vad för närvarande gäller kommer att medföra avsevärt ökade kostnader för statsverket. Men även för kommunernas vidkommande, vilka enligt gällande bestämmelser hava att svara för en tiondedel av begynnelseavlönningen, anser kommittén förslaget betinga en ej obetydlig ökning av utgifterna.

Inom kommittén har det spörsmål varit uppe, huruvida det kunde anses lämpligt att från kommunerna på statsverket överflytta den del av lärarlönerna, som nu bestrides av kommunala medel, och följaktligen låta sagda löner helt utgå av statsmedel.

Även om från vissa synpunkter skäl kunde synas tala för en dylik åtgärd, har kommittén dock funnit densamma vara förenad med åtskilliga olägenheter samt möjligen kunna medföra konsekvenser, vilkas räckvidd kommittén icke ser sig i stånd att bedöma.

Kommittén har följaktligen ej ansett sig kunna förorda ett förslag av sådan innebörd. För att emellertid söka bereda kommunerna en lättnad i de ökade utgifter, den föreslagna löneregleringen i allt fall för dem betingar, har kommittén ansett sig böra förorda, att staten måtte övertaga de pensionsavgifter, vilka enligt gällande bestämmelser skolområde eller skoldistrikt har att till folkskollärarnas pensionsinrättning årligen erlagga för vederbörande lärares pensionering.

Enligt nu gällande bestämmelser är lärare skyldig att utan särskild ersättning underkasta sig ökad tjänstgöringsskyldighet, därest un-

dervisningstiden genom i vederbörlig ordning fattat beslut komme att förlängas för samtliga skoldistrikt, dock intill högst 36 veckor om året. Nämnden förordar bibehållande av en dylik bestämmelse. Kommittén anser för sin del, att, därest löneförmånerna varda på sätt kommittén föreslagit höjda, folkskollärare skall vara skyldig underkasta sig än vidare ökning av tjänstgöringsskyldigheten, därest undervisningstiden skulle genom beslut av Konung och riksdag komma att för samtliga skoldistrikt förlängas även utöver 36 veckor om året.

Spörsmålet om utsträckt tjänstgöringsskyldighet anser kommittén även böra skärskådas med hänsyn till det nu ofta förekommande förhållandet, att vederbörande lärare jämväl har sig mot särskild därför stadgad ersättning anförtrodd undervisningen i slöjd. Kommittén anser, att, därest dess förslag i fråga om lärarnas avlöningsförmåner vinner avseende, det skulle kunna ifrågasättas, huruvida ej vederbörande lärare borde vara underkastad utsträckt eller ökad tjänstgöringsskyldighet även i så måtto, att han utan särskild ersättning skulle vara skyldig bestrida undervisning i slöjd, därest sådan undervisning uppdroges åt honom.

Då det vidare inom kommittén ifrågasatts, huruvida vederbörande lärare jämväl kunde böra åläggas skyldighet att utan särskild ersättning undervisa i fortsättnings- och ersättningsskola, säger sig kommittén hava funnit detta vara ett spörsmål, som undandraget sig kommitténs bedömande. Kommittén erinrar, hurusom frågan angående fortsättningskolan sammanhänger med ett omfattande organisationsspörsmål, vilket berör utom denna skola, bland andra, lägre tekniska yrkesskolor, den lägre handelsundervisningen och närliggande undervisningsområden.

I ett över nämndens förslag avgivet utlåtande har föreslagits, att lärare ej utan vederbörande skolstyrelses medgivande må innehava annan avlönad befattning. Förslaget är uppenbarligen tillkommet i syfte att garantera skolan lärarens huvudsakliga arbetskraft. Kommittén, som i fråga om statens befattningshavare ansett vissa restriktioner böra uppställas, då det gäller förening av tjänster, finner sig böra förorda, att en bestämmelse i nämnda syfte — vare sig nu det ifrågasatta medgivandet må lämnas av statens vederbörande folkskolinspektör eller av vederbörande skolstyrelse — må knytas såsom villkor vid de föreslagna avlöningsförmånerna.

Vad nämnden i övrigt i denna punkt beträffande folkskollärare föreslagit har kommittén ansett ej böra föranleda erinran eller yttrande från kommitténs sida.

Extra ordinarie och vikarierande lärares avlöning.

Enligt § 1 mom. 1 i kungl. kungörelsen den 1 juni 1900 angående avlöande av vikarie för lärare vid folkskola eller småskola under tjänstledighet på grund av sjukdom, sådant detta moment lyder enligt kungl. kungörelsen den 28 juni 1907, skall, därest vid folkskola anställd ordinarie eller extra ordinarie lärare, till vilkens avlöande bidrag av statsmedel utgår, på grund av *sjukdom* åtnjuta tjänstledighet och vid folkskoleseminarium examinerad vikarie för honom är förordnad under oavbrutet minst en månad av den fastställda undervisningstiden av åtta månader om året, vikarien för den tid, varunder hans förordnande varar, åtnjuta arvode efter minst 800 kronor för åtta månaders undervisningstid eller 100 kronor för läsmånad, varje månad beräknad till trettio dagar, samt dessutom bostad och vedbrand eller ersättning därför, ävensom med belopp, som av skoldistriktet bestämmes, undfå gottgörelse för resekostnad, där sådan ifrågakommer.

Nuvarande bestämmelser.

§ 2 i kungörelsen den 1 juni 1900 stadgar, bland annat, att för utbekommande av statsbidrag till sådan vikaries avlöning hinder icke må möta därav, att vikarien ej avlagt avgångsexamen vid folkskoleseminarium, därest folkskolinspektören vitsordar, att vikarien befunnits duglig, samt att vikarie, som avlagt nämnda examen, icke kunnat erhållas.

Enligt kungl. kungörelsen den 17 september 1914 angående avlöning åt lärare vid folk- och småskolor m. fl. under tjänstgöring till rikets försvar gälla i stort sett enahanda bestämmelser i fråga om vikarie för lärare, som är ledig för tjänstgöring för rikets försvar.

Vad beträffar andra vikarierande lärare än sådana, som vikariera för på grund av sjukdom eller för tjänstgöring till rikets försvar tjänstlediga lärare, finnes intet direkt stadgande angående storleken av deras avlöning. Ej heller är någon minimiavlöning tillförsäkrad extra ordinarie folkskollärare. Emellertid anses extra ordinarie folkskollärares och vakansvikariers avlöningsförhållanden faktiskt reglerade genom kungörelsen den 1 juni 1900 angående statsbidrag till avlöande av lärare vid folk- och småskolor, i vilken kungörelse under § 1, sådan denna paragraf lyder enligt kungl. kungörelsen den 14 september 1914, stadgas, bland annat, att statsbidrag skall utgå ej blott till avlöande av ordinarie folkskollärare utan även till avlöande av varje annan examinerad, vid folkskola antagen lärare, som i årlig lön erhåller, förutom husrum och vedbrand eller ersättning därför, minst 800 kronor. Tillika är i § 3 av samma kungörelse den 1 juni 1900 stadgat, att hinder för utbekommande av statsbidrag ej bör möta därav, att folkskollärartjänst vid förfall för ordinarie lärare eller

vid inträffad ledighet måst uppehållas av vikarie, som icke avlagt avgångsexamen vid folkskoleseminarium, såvida folkskolinspektören vitsordar, att examinerad vikarie ej kunnat erhållas, att vikarien befunnits duglig och att full avlöning såsom för examinerad folkskollärare till vikarien utgått.

Extra ordinarie folkskollärare skall enligt gällande folkskolestadga hava undergått folkskollärarexamen.

*Tillfällig
löneförbättring.*

Enligt beslut av 1917 års riksdag utgår för år 1918 tillfällig löneförbättring med 400 kronor till extra ordinarie och vikarierande folkskollärare, under förutsättning vad vikarierande lärare beträffar, att de bestämmelser i fråga om behörighet och minimiavlöning äro uppfyllda, vilka såsom villkor för statsbidrag äro stadgade beträffande vikarie för på grund av sjukdom tjänstledig ordinarie eller extra ordinarie lärare vid folkskola.

*Lärarlöne-
nämnden.*

§ 3 av nämndens förslag till författning angående den vid folk- och småskolor anställda lärarpersonalens avlöning lyder:

»För extra ordinarie och vikarierande folkskollärare utgår den kontanta avlöningen i arvode, uppgående för manlig lärare till 1,150 kronor och för kvinnlig lärare till 1,100 kronor, allt för år räknat».

*Löne-
reglerings-
kommittén.*

På sätt ovan erinrats, har folkskolöverstyrelsen för extra ordinarie och vikarierande manlig folkskollärare föreslagit arvodesbelopp av 1,550 kronor och för kvinnlig sådan lärare av 1,500 kronor.

Löneregleringskommittén anser, att berörda belopp böra för manlig lärare bestämmas till 1,700 kronor och för kvinnlig lärare till 1,500 kronor.

Lönetersberäkning.

*Nuvarande
bestämmelser.*

Enligt kungl. kungörelsen den 1 juni 1900 angående avlöning åt lärare vid folkskolor och småskolor § 1, sådan denna paragraf lyder enligt kungl. kungörelsen den 14 september 1906, äger ordinarie lärare komma i åtnjutande av ålderstillägg efter respektive 5, 10 och 15 års oförvitlig tjänstgöring, vilka ålderstillägg skola utgå från och med början av kalenderåret närmast efter det, varunder det femte, tionde eller femtonde ordinarie tjänståret gått till ända.

Vad som är stadgat om viss tids tjänstgöring såsom villkor för erhållande av ålderstillägg skall enligt samma paragraf anses vara fullgjort, därest läraren under den tjänstetid av fem år, som erfordras för vinnande av varje särskilt ålderstillägg, meddelat undervisning under

mera än fyra femtedelar av den å nämnda tjänstetid belöpande fastställda undervisningstiden av åtta månader om året eller den kortare tid, under vilken undervisningen i den skola, varest läraren är anställd, på grund av Kungl. Maj:ts särskilda medgivande årligen meddelas, skolande dock härvid icke föras löntagaren till last tjänstledighet, som åtnjutits för att, på grund av särskilt förordnande eller val, bestrida allmänt uppdrag eller offentlig befattning utom skoldistriktet, och ej heller den tid, varunder till följd av rådande smittosam sjukdom undervisningen i skolan varit inställd.

Med oförvitlig tjänstgöring förstås tjänstgöring, som icke givit anledning till laga kraftvunnen varning enligt § 32 i folkskolestadgan. Beträffande tillämpningen av bestämmelsen om oförvitlig tjänstgöring såsom lönetursvillkor har Kungl. Maj:t genom utslag i besvärsmål givit den tolkningen åt ifrågavarande bestämmelse, att lärare, som erhållit varning, ej äger att komma i åtnjutande av nytt ålderstillägg, förrän fem år förflutit från och med utgången av det år, han undfått varningen, även om han eljest fullgjort villkoren för ålderstilläggs åtnjutande tidigare (jfr nämndens betänkande, band 3. sid. 297 och följ.).

Kungl. kungörelsen den 31 maj 1901 angående tjänstårsberäkning i vissa fall för lärare vid folkskolor stadgar, bland annat, att tjänstgöring efter behörigt förordnande såsom lärare eller lärarinna vid någon med folkskoleseminarium förenad övningsskola skall anses lika med tjänstgöring såsom ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola i avseende å rätt för ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola att efter viss tids tjänstgöring komma i åtnjutande av ålderstillägg.

Vidare är genom kungl. kungörelse den 17 september 1914 förordnat, att i fråga om rätt till ålderstillägg för lärare vid folkskola honom icke må föras till last tid, varunder han åtnjutit ledighet för fullgörande av värnplikt.

I avseende å lönetursberäkning innehåller nämndens förslag till författning angående den vid folk- och småskolor anställda lärarpersonals avlöning i § 2 följande: *Lärlöne-nämnden.*

»Lärare äger rätt, när han uppflyttats i 2:a lönegraden, till ett ålderstillägg; när han uppflyttats i 3:e lönegraden, till två ålderstillägg; och när han uppflyttats i 4:e lönegraden, till tre ålderstillägg; och skola härvid följande lönetursbestämmelser tillämpas.

Lärare äger icke beräkna tjänstår för uppflyttning i högre lönegrad, förr än han erhållit anställning som ordinarie folkskollärare; vid första sådan anställning inträder läraren i 1:a lönegraden.

För uppflyttning från lägre till högre lönegrad fordras, att fem kalenderår förflutit från lärarens inträde i den lägre lönegraden; samt

att läraren i den lägre lönegraden tjänstgjort mera än fyra femtedelar av den på fem kalenderår belöpande undervisningstiden av åtta månader om året eller den kortare tid, under vilken undervisning vid skolan på grund av Kungl. Maj:ts särskilda medgivande meddelats, därvid dock läraren icke för något år får tillgodoräkna sig mera än åtta månaders tjänstgöring.

Härvid skall iakttagas:

att, om tjänstgöringen i den lägre lönegraden icke varit oförvitlig, läraren icke äger rätt till uppflyttning i den högre lönegraden, med mindre folkskolöverstyrelsen, på ansökan av skolrådet eller läraren, förklarar denne berättigad att, därest villkoren i övrigt för sådan avlöningsförhöjning äro fullgjorda, komma i åtnjutande därav; samt

att läraren icke skall föras till last tjänstledighet, som åtnjutits för att, på grund av särskilt förordnande eller val, bestrida allmänt uppdrag eller offentlig befattning eller för att fullgöra värnplikt, och ej heller den tid, varunder till följd av smittosam sjukdom undervisningen vid skolan varit inställd.

Ordinarie folkskollärare äger att med iakttagande av här ovan stadgade bestämmelser för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig jämväl den tid, han tjänstgjort som lärare vid folkskoleseminariums övningsskola, som ordinarie lärare vid skeppsgosseskola ävensom den tid, varunder han tjänstgjort vid under offentlig kontroll ställt småskoleseminarium och statsbidrag utgått till hans avlönande såsom till ordinarie folkskollärare.

De sålunda meddelade lönetursbestämmelserna skola beträffande lärare, som vid ingången av 1916 innehar ordinarie folkskollärartjänst, tillämpas å hans tjänstgöring efter inträdet i den lönegrad, i vilken läraren då befinner sig, men icke föranleda ändring i det antal lönetursår, läraren före inträdet i denna lönegrad må hava intjänat enligt hittills gällande bestämmelser, och skall vad här ovan stadgats angående lönetursberäkning för tjänstgöring vid skeppsgosseskola samt vid under offentlig kontroll ställt småskoleseminarium jämväl hava avseende å tjänstgöring, fullgjord före den dag, denna bestämmelse träder i kraft.»

Vidare föreslår nämnden i § 8 av samma författningsförslag, att ifrågavarande ålderstillägg skola utgå från och med kalenderåret näst efter det, under vilket rätten till sådant tillägg inträtt.

Över nämndens förslag
avgivna utlåtanden.

I sitt över nämndens förslag avgivna utlåtande tillstyrker folkskolöverstyrelsen detsamma, i vad det avser bestämmelse om lönetursberäk-

ning för sådan lärare, vars tjänstgöring på grund av erhallen varning enligt folkskolestadgans § 32 icke kan anses oförvitlig. Förslaget i nämnda hänseende avstyrkes däremot av vissa folkskolinspektörer, vilka anslutit sig till den mening, som i detta avseende uttalats av Sveriges allmänna folkskolläraryöreningens kretsar, nämligen att endast ett års tjänstgöring må såsom icke oförvitlig frånräknas vid bestämmandet av ifrågavarande lärares lönetur.

I avseende å förslaget om rätt för folkskollärare att för åtnjutande av ålderstillägg tillgodoräkna sig tjänstgöring vid vissa angivna läroanstalter tillstyrker folkskolöverstyrelsen vad nämnden i detta avseende föreslagit, dock med det tillägg att lärare ävenledes borde få tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring som ordinarie ämneslärare vid högre folkskola eller kommunal mellanskola samt efter vunnen behörighet till ordinarie folkskollärartjänst såsom föreståndare eller lärare vid skyddshem, vilket äger av Kungl. Maj:t stadfäst reglemente och åtnjuter statsbidrag. Härjämte fäster överstyrelsen uppmärksamheten därpå, att skäl torde föreligga för att även tjänstgöring vid lotsbarnskola finge tillgodoräknas för lönetur.

I en av lärare vid skeppsgosseskolan i Marstrand den 1 mars 1916 gjord underdånig framställning har anhållits, att Kungl. Maj: måtte under 1916 års riksdag vidtaga åtgärder för att ordinarie lärare vid folkskola må — i enlighet med nämndens förslag — för uppflyttning i högre lönegrad medgivas rätt att tillgodoräkna sig jämväl den tid, han tjänstgjort som ordinarie lärare vid skeppsgosseskola, därvid medräknad även den tjänstgöringstid vid skeppsgosseskola, som fullgjorts före den dag, bestämmelsen träder i kraft.

Till Kungl. Maj:t ingivna framställningar.

Vidare har i en av svenska missionsförbundet gjord underdånig framställning på anförda skäl föreslagits sådan ändring av nu gällande lagstiftning rörande pensionsrätt och tjänstårsberäkning, att sådan må kunna under de villkor, som Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma, tillerkännas lärare och lärarinnor vid svenska skolor i utlandet.

Över sistberörda framställning har läroverksöverstyrelsen den 2 maj 1916 avgivit utlåtande och därvid, i vad framställningen avser beräkning av tjänstår för erhållande av lönetursrätt vid inhemska skolor, förklarar sig anse, att det i denna fråga endast kunde bliva tal om skolor, som åtnjöte understöd av svenska staten, samt erinrat, hurusom i kungl. kungörelse den 31 december 1915 angående rätt för lärarinna att för uppflyttning i högre lönegrad vid statsunderstödd enskild läroanstalt tillgodoräkna sig tjänstgöring vid svensk skola i utlandet de närmare villkoren vore fastställda för den ifrågavarande förmånens åtnjutande.

I ärendet har vidare folkskolöverstyrelsen den 30 december 1916 avgivit utlåtande och därvid, i vad framställningen rör lönetursrätt, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för åstadkommandet av erforderliga bestämmelser för att, under de närmare villkor, Kungl. Maj:t kunde finna gott bestämma, lärare vid högre folkskolor, folkskolor och småskolor med rätt till lönetur må i sådant avseende äga att räkna sig till godo tjänstgöring, som fullgjorts vid svensk skola i utlandet.

Överstyrelsen förklarar, att den ej blott ställde sig sympatisk till förslaget, att den utsträckta rätt till tjänstårsberäkning m. m. för vissa lärare, som i förevarande framställning berördes, komme att gälla även lärare och lärarinnor vid folkundervisningsanstalter, utan även biträdde förslaget, i vad det avsåge att gälla dessa lärares och lärarinnors tjänstgöring i första rummet vid de skolor i utlandet, till vilkas verksamhet staten för närvarande lämnade understöd. Överstyrelsen inskränkte sig emellertid icke därtill, utan förklarade sig icke finna betänklighet uti, att en blivande författningsändring i den föreliggande ansökningens syfte komme att erhålla den vidare omfattning, som låge i uttrycket »lärare och lärarinnor vid svenska skolor i utlandet», alltså oberoende av huruvida dessa skolor åtnjöte statsunderstöd eller icke.

Löne-
reglerings-
kommittén.

De av nämnden föreslagna allmänna bestämmelserna för rätt att komma i åtnjutande av ålderstillägg motsvara — bortsett från stadganden, vilka äro betingade av förevarande tjänstegrens speciella förhållanden — såsom löneregleringskommittén framhåller, i huvudsak vad för närvarande i samma avseende i allmänhet gäller beträffande befattningshavare i statens tjänst.

För erhållande av ålderstillägg å lön, där sådant förekommer, gäller för sistnämnda befattningshavare i allmänhet den bestämmelsen att vederbörande tjänst innehavare skall *med gott vitsord* hava tjänstgjort under viss del av den tjänstetid, som erfordras för att vinna löneförhöjning. Denna bestämmelse motsvaras för folkskolornas vidkommande av stadgandet, att lärare må komma i åtnjutande av ålderstillägg efter vissa års *oförvitlig tjänstgöring*. Lärare, som erhållit varning, äger, jämlikt Kungl. Maj:ts ovanberörda utslag i besvärsmål, icke att komma i åtnjutande av ålderstillägg eller nytt sådant, förr än fem år förflutit från och med utgången av det år, han undfått varningen, även om han eljest fullgjort villkoren för ålderstilläggs åtnjutande tidigare.

Nämnden har, såsom av det föregående framgår, föreslagit en ändring i sistberörda avseende.

Kommittén, som icke funnit sig övertygad om att den av nämnden föreslagna lösningen är den bästa, har dock icke ansett sig kunna för